

Εἰσαγωγικά

Στήν μικρή αὐτή ἐργασία μας προσπαθοῦμε νά προσεγγίσουμε τούς Ψαλμούς τῆς μετανοίας. Τό βιβλίό τῶν ψαλμῶν ἀποτελεῖ ἓνα ἀπό τὰ ποιητικά – διδακτικά βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἶναι ἔργο διαφόρων συνθετῶν καί οἱ περισσότεροι εἶναι τοῦ Δαβίδ.

Το Ψαλτήριο ἢ βιβλίό τῶν Ψαλμῶν ὀφείλει τό ὄνομά του στό ἔγχορδο μουσικό ὄργανο Ψαλτήριον πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἰσραηλιῆτες στή λατρεία τοῦ Θεοῦ στήν Παλαιά Διαθήκη.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος γράφει ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνθρώπινη κατάσταση ἢ πάθος πού νά μὴν βρίσκει τήν «ιατρειάν» του μέσα ἀπό αὐτό τό βιβλίό¹.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος γράφει ὅτι στό Ψαλτήριον περιλαμβάνονται ὅλες οἱ καταστάσεις τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί ψυχῆς.

Στίς καθημερινές προσευχές, ἐσπερινές καί ὀρθρινές, ἀλλά ἀκόμη καί στή Θεία Λειτουργία καί σέ αὐτά τὰ Ἱερά Μυστήρια, ἔχουμε ἀνάγνωση τῶν Ψαλμῶν. Γι' αὐτό καί ὁ Μέγας Βασίλειος ὀνομάζει τόν ἱερό Ψαλτήρα «φωνή τῆς Ἐκκλησίας²».

Καί συμπληρώνει ὁ ἱερός πατήρ: «Ὁ Ψαλμός γαληνεύει τίς ψυχές, τίς βραβεύει μέ εἰρήνη, καθησυχάζει τούς θορύβους καί τὰ κύματα τῶν λογισμῶν. Μαλακώνει τήν τάση τῆς ψυχῆς γιά θυμούς καί σωφρονίζει τήν ἀκολασία τῆς. Ὁ Ψαλμός συσφίγγει τή φιλία, ἐνώνει τὰ χωρισμένα, συμφιλιώνει τούς ἐχθρούς... Ὁ Ψαλμός τρέπει σέ φυγή τούς δαίμονες, ἐπιφέρει τή βοήθεια τῶν ἀγγέλων, εἶναι ὄπλο στούς φόβους τῆς νύκτας καί στούς κόπους τῆς ἡμέρας. Εἶναι ἀσφάλεια γιά τὰ νήπια, κόσμημα γιά τούς ἀκμαίους στήν ἡλικία ἄνδρες, παρηγοριά γιά τούς πρεσβυτέρους... Ὅλα εἶναι ἀποθησαυρισμένα στό βιβλίό τῶν Ψαλμῶν σάν σέ κάποιο μεγάλο κοινό θησαυροφυλάκιο³».

«Τό Ψαλτήριον εἶναι τό κατ' ἐξοχήν βιβλίό προσευχῶν τῆς Ἐκκλησίας. Δέν ὑπάρχει Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας πού νά μὴν περιλαμβάνει Ψαλμούς ἢ ἔστω Ψαλμικούς στίχους. Εἶναι μέγας θησαυρός, διδάσκαλος προσευχῆς καί σχολεῖο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Στίς ἱερές Μονές ἀναγινώσκεται τό Ψαλτήριον στίς Ἀκολουθίες (Ἐσπερινοῦ καί Ὁρθρου) κάθε ἑβδομάδα ἀπό μία φορά, χωρισμένο σέ 20 Καθίσματα καί τήν Μ. Τεσσαρακοστή δύο φορές.

Εἶδη τῶν Ψαλμῶν

α) Ὑμνους, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τὰ βιώματα τοῦ ποιητῆ περί τῆς ἀγαθότητος καί τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ (Ψλ.η.η.ρβ.ργ).

β) Εὐχαριστήριον ψαλμοί (Ψλ.ρβ. ρδ) μέσω τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ εὐχαριστία καί ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ἀνθρώπων γιά τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ στήν δέησή τους.

γ) Οἱ θρηνώδεις (Ψλ. γ.στ.κδ.πζ) πού περιέχουν προσωπικούς ἢ ὁμαδικούς θρήνους γιά κάποια καταστροφή καί τήν παράκληση γιά βοήθεια.

δ) Οἱ Ψαλμοί μετανοίας (Ψλ.6,31,37,50.101,129.142) ἐκφράζουν τήν συναίσθηση τῆς ἀμαρτίας καί τήν ἀνάγκη συνδιαλλαγῆς μέ τόν Θεό.

ε) Ἱεραποδημητικοί λέγονται αὐτοί πού τραγουδοῦσαν ὅταν βρίσκονταν σέ πορεία γιά τήν προσκύνηση σέ ἓναν ἱερό τόπο (Ψλ.83.121.).

στ) Οἱ διδακτικοί περιέχουν θρησκευτικές καί ἠθικές συμβουλές (Ψλ.α. μη. ρη)

ζ) Οἱ ἱστορικοί ψαλμοί ἀναφέρονται σέ ἱστορικά γεγονότα κυρίως τῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν (Ψλ.οη. ρδ. ρε).

η) Οἱ Βασιλικοί ψαλμοί (Ψλ.ιθ. ξβ. οα) ἀναφέρονται σέ περιστατικά τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων.

θ) Μεσσιακοί ἢ Χριστολογικοί ὀνομάζονται διότι ἀφοροῦν στόν Μεσσία (Ψλ.β. μδ)

ι) Ἐσχατολογικοί (Ψλ.45) λέγονται ἀπό τήν ἐξύμνηση τῆς δύναμης τοῦ Θεοῦ κατά τήν ἐσχάτη ἡμέρα, ὅπως ἐπίσης ἐκφράζουν τήν πίστη καί τήν ἐμπιστοσύνη τους σέ Αὐτόν.

Διάψαλμα, καθὼς προχωροῦσε ἡ συνέχεια τῆς ψαλμοδίας, ἐάν ἐρχόταν στόν Δαβίδ πού προφήτεψε ἄλλη θεϊκή ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί προσθήκη τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως πρὸς ὠφέλεια συγκρατῶντας τήν φωνή του, ἔδινε χρόνο στή σκέψη του νά δεχθεῖ τή γνώση τῶν σκέψεων πού τοῦ ἐρχόταν μέσα του ἀπό τόν φωτισμό τοῦ Θεοῦ τὰ ἐξέφραζε μέ τήν μελωδία. Τό

¹ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, ἁγίου Νικοδήμου Ἀγορείτου, Ἑρμηνεία εἰς τούς ΠΝ'(150) Ψαλμούς τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, ἔκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, σ. 12.

² Μέγας Βασίλειος, Ομιλία Α' εἰς τὸν Α' Ψαλμόν, ΕΠΕ 5,16

³ ὁ.π.π. ΕΠΕ 5,15-17

διάβασμα είναι απότομη παύση πού γίνεται στη μέση της ψαλμωδίας προς ύποδοχή του θείου νοήματος.

Τό «άλληλούϊα» μεταφραζόμενο σημαίνει «ὕμνος τοῦ Θεοῦ».

Ὡδή εἶναι φωνή μελωδική, ἡ ὁποία ἀποδίδεται μελωδικά, χωρίς τήν ταυτόχρονη ἤχηση τοῦ ὄργανου.

Ὑμνος εἶναι ἡ προσφερόμενη στόν Θεό ἔκφραση τιμῆς γιά τά ἀγαθά πού ὑπάρχουν σέ μᾶς.

Αἶνος δηλαδή αἶνεση, εἶναι ὁ ἔπαινος τῶν θαυμάτων τοῦ Θεοῦ.

Προσευχή εἶναι ἡ θερμή παράκληση γιά κάποιο ἀπό αὐτά πού μᾶς συμφέρουν, ἡ ὁποία προσφέρεται στόν Θεό⁴.

Οἱ Ψαλμοί τούς ἔθεσε ὁ Θεός ὡς τεῖχος γιά τούς δαίμονες ὥστε νά εἶναι συγχρόνως καί ἡδονή καί ὠφέλεια, πετώντας ἀμέσως τό Ἅγιο Πνεῦμα πρὸς τή ψυχή πού ψάλλει αὐτά τά ἄσματα⁵.

Ἡ μετάνοια.

Ὁ κάθε συνειδητός χριστιανός πρέπει νά ἔχει ἓνα «ἴδιον χάρισμα», (Α΄ Κορ.ζ, 7), πού εἶναι το κλειδί πού θά μᾶς ἐνώσει μέ τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ τήν Ἐκκλησία. Ποιό εἶναι τό «ἴδιον χάρισμα;» Εἶναι τό χάρισμα τῆς μετανοίας. Κανένας δέν μπορεῖ νά ἐνωθεῖ μέ τόν Θεό ἂν δέν περάσει ἀπό τήν μετάνοια, ἂν δέν ἐργασθεῖ πάνω στό χάρισμα τῆς μετανοίας. Τό χάρισμα τῆς μετανοίας μᾶς ἐνώνει μέ τό φῶς, στήν Ἐκκλησία, πού μᾶς κάνει μετόχους τοῦ πλοῦτου τῶν χαρισμάτων καί τῆς κοινωνίας ὅλων τῶν Ἁγίων⁶.

«Ἡ λέξη μετάνοια ἀποτελεῖται ἀπό δύο συνθετικά, μᾶς δίνει τήν πληρότητα. Ὁ νοῦς εἶναι ὄργανο πού μπορεῖ νά πλησιάσει στόν Θεό, ἡ λέξη «μετά» μᾶς δείχνει αὐτή τήν ἐνέργεια τοῦ νοῦ πῶς μπορεῖ νά φθάσει στον Θεό. Ὁ νοῦς ὁ ἀφέντης τῆς ὑπάρξεώς μας, ὁ ἡγεμόνας μας, ὁ κυβερνήτης μας, ὁ ὀφθαλμός τῆς ζωῆς μας, αὐτό μπορεῖ νά νά ψιλαφήσει, νά ξανακυττάξει τόν Θεό, ἀφήνοντας ὅλα τά ὑπόλοιπα καί ὅταν τά μάτια μου βλέπουν ἐσένα τότε ὅλος ὁ ἄνθρωπος εἶναι στραμμένος πρὸς τόν Θεό. Τό «μετά» ἐρμηνεύει, διασαφηνίζει τήν τελειότητα τῆς ζωῆς πού εἶναι ἡ μετάνοια. Διότι εἶναι «μετά» ἀπό ὅλα ὅσα συνέβησαν, τίς κινήσεις τοῦ νοῦ. Σέ κάνει ἄλλον ἄνθρωπο πραγματικά, γίνεται ἀγνώριστος, ἀποφασίζει ὅλος νά κοινωνήσεις μέ τόν Θεό, ὅλος πορεύεσαι πίσω ἀπό τόν Θεό, ἀκολουθώντας τόν νοῦ σου πού πηγαίνει στόν Θεό. Κάθε κίνηση τοῦ ἀνθρώπου, κάθε λόγος, κάθε δραστηριότητα, κάθε ἔμπνευση μετά πηγαίνει πίσω ἀπό τόν νοῦ δηλαδή ὅλα διά τοῦ νοῦ στρέφονται πρὸς τόν Θεό. Ἡ μετάνοια εἶναι ἡ τέλεια μεταβολή καί χάνω τόν ὀρίζοντα πού εἶχα τοῦ εἰδώλου μου καί ἔχω τόν Θεόν μου. Ἐπομένως ὁ νοῦς εἶναι ὁ τόπος πού συναντιῶνται οἱ δυνάμεις καί ἀρχικῶς ὁ Θεός βλέπεται ἀπό τόν ἡγεμονικό τῆς ψυχῆς μας τόν νοῦ καί ὅλος ὁ ἄνθρωπος σιγά - σιγά γίνεται ἓνα ὄραμα τῆς Θεότητος. Ὁ νοῦς εἶναι τό θέατρο τῶν παλαισμάτων καί τότε ὁ Θεός γίνεται ὁ τόπος ἐφ' ὅσον ἐνώνεται μέ τόν Θεό ὁ νοῦς καί ἐπανερχεται στόν Θεό. Αὐτή ἡ στροφή πρὸς τόν Θεό εἶναι ἡ μετάνοια ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή, διότι ὁ νοῦς συνήθιζε νά τρέχει στά κοσμικά καί τώρα νοιώθει τά βιώματα τῆς καινούργιας ζωῆς... Τότε ἀρχίζει νά γλυκαίνεται καί νά μισεῖ τίς ἀμαρτίες του καί τόν μετεωρισμό πού αἰτία εἶναι ὁ ἐγωϊσμός ἐκεῖ ὁ νοῦς ἡδονίζεται καί ὁ Θεός μετά δίνει τή Χάρη Του ὅταν ὁ νοῦς μένει καρφωμένος στό φῶς τῆς Θεότητος. Ἔλαβε τήν πείρα ὁ ἄνθρωπος τῶν ματαιοτήτων τῆς προηγούμενης ζωῆς καί θέλει νά ξεκουρασθεῖ. Ποῦ νά ξεκουραστεῖ; Στόν θησαυρό τῆς μετανοίας. Καί ἐνῶ ἀνήκει ὁ νοῦς στόν Θεό νά περιφρονεῖ ὅσα καταχράστηκε αὐτά πού εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ Ἀδάμ τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Ἡ μετάνοια εἶναι κάτι τό ἀληθινό, ἐκεῖ ξεκουράζεται ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά ἀπό τίς προηγούμενες ἄσχημες ἐμπειρίες τῆς ἀμαρτίας. Ἡ μετάνοια ἀρχίζει ἀπό τήν ὥρα πού συνειδητοποιῶ ὅταν φταίω ἐγώ πού ἔχασα τόν Θεό καί μετά ἀρνοῦμαι τίς ἡδονές τοῦ μετεωρισμοῦ, ἀρνοῦμαι νά ἔχω τό μυαλό μου στόν κόσμ⁷.

«Ἡ μετάνοια εἶναι», λέγει ὁ ἱερός πατήρ, «θεραπευτικό ἱατρεῖο τῆς ἀμαρτίας· εἶναι δῶρο οὐράνιο, δύναμη θαυμαστή, χάρις πού νικᾷ τίς συνέπειες τῶν νόμων. Γι' αὐτό δέν ἀπορρίπτει τόν πόρνο, δέν διώχνει τόν μοιχό, δέν ἀποστρέφεται τόν μέθυσο, δέν σιχαίνεται τόν εἰδωλολάτρη,

⁴ Ψαλμοί «Ἄκου ἓνα βιβλίο» μέ τόν ἀρχιμανδρίτη Ἰακώβου Κανάκη, <http://poimin.gr/psalmi>

⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἑρμηνεία στούς ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 14, σελ. 13 καί 33

⁶ Απόσπασμα ὁμιλίας τοῦ π. Ζαχαρία Ζάχαρου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας μέ θέμα: Τό χάρισμα τῆς μετανοίας.

⁷ Ἀρχ. Αἰμιλιανός Σιμωνοπετρίτης, ἀπόσπασμα ὁμιλίας του περί μετανοίας. https://www.youtube.com/watch?v=pU_VGImpbbU

δέν απομακρύνει τόν κακολόγο, δεν διώχνει τόν βλάσφημο, ούτε τόν αλαζόνα, ἀλλ' ὅλους τούς μεταβάλλει· γιατί ἡ μετάνοια εἶναι χωνευτήρι τῆς ἀμαρτίας⁸».

Σημεῖο μετανοίας εἶναι ὅταν αἰσθάνεσαι τὴ δυσωδία τῆς ἀμαρτίας. Τότε τὴν σιχαίνεσαι αὐτήν.

«Ρήματα θεῶν Πατέρων ἀγνή διδάσκουσι, τὴν ἀποχὴν τῆς κακίας εἶναι μετάνοιαν· εἶτα καὶ κάκωσιν νηστεῖαν ἀγρυπνίαν, καὶ συντριμμὸν καρδίας καὶ πένθος τε ἡγνισμένον, ἃ μοι δώρησαι Μητροπάρθενε⁹».

«Δάκρυα τῆξις (λιώσιμο) στεναγμός, τῆς μετανοίας τὰ ἄνθη, ἐν ἐμοί καρπὸν ἀειθαλῆ· οὐδόλως Παρθένε ἐπιδείξαντο...¹⁰».

Γιὰ τίς ἐλλείψεις μας ζητοῦμε τὴν ἐπιείκεια τοῦ ἀναγνώστου.

Ὁ σκοπὸς τῆς μετανοίας

«Ἡ μετάνοια ἔχει ἓναν ἅγιο καὶ μεγαλειώδη σκοπὸ: νὰ ἀποδείξει καὶ νὰ μαρτυρήσει, ἀπὸ τὴ μιά «ὅτι ὁ Ζῶν Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν» εἶναι δίκαιος καὶ ἀληθινός σέ ὅλες τίς βουλές, τίς ὁδοὺς καὶ τίς κρίσεις Του, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι «ψεύστης» (Ρωμ. γ, 4) καὶ πλανημένος ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, στερημένος ἀπὸ τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε πρωταρχικά ὁ Θεός. Αὐτός πού μετανοεῖ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ τελευταῖο. Ὁμολογεῖ τὴν ἀμαρτωλότητά του, παίρνοντας τὸ πταῖσμα ἐπάνω του μέ ταπεινὴ καὶ ἀπαρρησίαστη αὐτοκαταδίκη. Ἡ μεταστροφή του δέν περιέχει ἴχνος θρασύτητας. Μέ τὸν τρόπο αὐτὸ γίνεται ἀληθινός καὶ ἐλκύει τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ Ὅποῖο τὸν καθαρίζει ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὸν δικαιώνει. (Α', Ἰωάνν, α, 8-10). Ὅπως ἔλεγε ὁ ἅγιος Σιλουανός, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μαρτυρεῖ στὴν καρδιά του τὴ σωτηρία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος δικαιώνεται, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀληθινός, ἐπιβεβαιώνοντας τοὺς λόγους τοῦ Προφήτη Του: «Θυσία τῶ Θεῶ, πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεός οὐκ ἐξουδενώσει». (Ψαλμ. ν, 17). Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔλθει στὸν ἑαυτό του καὶ ὁμολογήσει ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ βάθη ταῆς καρδίας του «Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν Σου καὶ οὐκέτι εἰμί ἄξιος κληθῆναι υἱός Σου», ἡχεῖ τότε στὴν ψυχὴ του ἡ ἀπάντησις ταῆς Οὐράνιας ἀγαθότητος: «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν». (Λουκ. ιε, 18-19)¹¹.

Τί εἶναι μετάνοια

«Μετάνοια εἶναι μία πράξις ὀλοκληρωτικῆς ἀναφορᾶς στὸν Θεό. Δέν εἶναι κάτι πού γίνεται μία στιγμὴ στὴ ζωὴ μας. Μετάνοια γίνεται ὅλη ἡ ζωὴ. Μετάνοια εἶναι ἡ ὑψωση ὅλης τῆς ζωῆς μας πρὸς τὸν Θεό. Εἶναι δηλαδή κατάστασις δυναμικῆς καὶ συνεχοῦς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν Θεό καὶ Πατέρα μας.

Αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ μετάνοια διευκολύνει καὶ βοηθεῖ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὁ θεῖος φόβος εἶναι ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ συναίσθησις ἀμαρτωλότητάς μας ἐνώπιον τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι ἡ «ἀρχὴ σοφίας», βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν μετάνοιά του καὶ τὴν ἐπιστροφή του πρὸς τὸν Θεό¹²».

⁸ Ε.Π.Ε. Ἔργα Χρυσοστόμου, τομ. 30, σ. 241.

⁹ Θεοτοκάριον ἦχος βαρὺς Τετάρτη, ὠδή θ, τροπάριο 1.

¹⁰ Θεοτοκάριον, ἦχος βαρὺς, Κυριακὴ γ, 2.

¹¹ Ἀρχιμανδρίτου Ζαχαρίου Ζάχαρου, Ὁ κρυπτός ταῆς καρδίας ἄνθρωπος, Ἔσσεξ Ἀγγλίας, σελ. 534

¹² Περιοδικό «Ὁσῖος Γρηγόριος», ἀρ. 8, 1983 Ι.Μ. Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους.

ΨΑΛΜΟΣ 6^{ος}

Ἡ δομή τοῦ ψαλμοῦ

«Σύμφωνα με μιά ἄποψη, ὁ ψαλμός χωρίζεται σέ τέσσερα μέρη¹³ [α) στίχ. 2 (ἐπίκληση τοῦ Γιαχβέ), β) στ. 3-6 (αἴτημα τῆς προσευχῆς), γ) στ. 7-8 (περιγραφή τῆς κατάστασης τοῦ ψαλμωδοῦ), δ) στ. 9-11 (μαρτυρία γιά τό ὅτι ὁ Γιαχβέ εἰσάκουσε τήν προσευχή τοῦ ψαλμωδοῦ)], ἐνῶ σύμφωνα με μιά ἄλλη, σέ τρία [α) στ. 2-4 (θρῆνος), β) στ. 5-8 (παράκληση γιά τερματισμό τῆς κατάστασης στήν ὁποία βρίσκεται ὁ ψαλμωδός), γ) στ. 9-11 (ἐκφραση ἐμπιστοσύνης στόν Γιαχβέ»)].

Κατά τόν π. Ἰωήλ Γιαννακόπουλο¹⁴, διαιρεῖται σέ τρεῖς στροφές: «α) στίχ. 2 – 4, κραυγές ἀγωνίας γιά τόν ἀφοπλισμό τῆς θείας ὀργῆς. β) στίχ. 5-8, ἡ προσευχή τῆς συγνώμης γίνεται πιό ἤρεμη. γ) στίχ. 9 – 11, τό εὐχάριστο ἀποτέλεσμα τῆς προσευχῆς».

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

«*Εἰς τὸ τέλος, ἐν ὕμνοις, ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυῖδ*».

«*Εἰς τὸ τέλος*» Γιατί προφητεύει γιά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, γιά τόν μέλλοντα αἰῶνα¹⁵.

«*Ἐν ὕμνοις*». Γιατί ὕμνεῖ ὁ Δαβίδ με αὐτόν τόν ψαλμό. τά θαυμάσια τοῦ Θεοῦ¹⁶.

Δηλώνει τήν ἐκτέλεση τοῦ ψαλμοῦ. με τήν συνοδεία ἐγγόρδων ὀργάνων¹⁷.

«*Τῆς ὀγδόης*» Γιά τόν μέλλοντα αἰῶνα, (μετά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν¹⁸.

Γιά τήν ὀγδὴ ἡμέρα, μετά τήν δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου¹⁹.

«Ὅλη ἡ ἐπιμέλειά μας γιά τήν ἐνάρετη ζωὴ ἀτενίζει τόν αἰῶνα πού ἔρχεται, πού ἡ ἀρχὴ του λέγεται ὀγδὴ, ἐπειδὴ διαδέχεται τόν αἰσθητό χρόνο πού ἀνακυκλώνεται σέ ἐβδομάδες. Συμβουλεύει λοιπόν ἡ ἐπιγραφή με τήν ὀγδὴ νά μή προσβλέπομε στόν παρόντα χρόνο, ἀλλά νά στρέφομε τό βλέμμα πρὸς τήν ὀγδὴ²⁰».

«*Τῷ Δαυῖδ*» Εἶναι ἔργο τοῦ Δαβίδ²¹.

Ἡ αἰτία γιά τήν ὁποία ἔγραψε ὁ Δαβίδ τόν πρῶτο ψαλμό τῆς μετανοίας εἶναι ὁ ἐξῆς: Στό β' βιβλίο τῶν Βασιλειῶν κεφ. 24, ὁ Δαβίδ ὑπερηφανεύθηκε γιά τόν λαό πού εἶχε. Ἔστειλε τόν στατηλάτη Ἰωάβ νά τόν μετρήσει. Καί αὐτό ἔκανε καί εἶπε στόν Δαβίδ ὅτι αὐτὴ ἡ πράξη εἶναι ἀντιθετὴ στό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀλλά ὁ Δαβίδ ἐπέμενε. Τότε ὁ Θεός διὰ τοῦ προφήτου Γάδ τοῦ μήνυσε ποιῆς ἀπὸ τίς τρεῖς τιμωρίες προτιμᾶ, (κεφ. 24, 13). Νά πέσει ἐπὶ τρία χρόνια πείνα, ἢ ἐπὶ τρεῖς μῆνες νά καταδιώκεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, ἢ νά πέσει θα-νατικό γιά τρεῖς ἡμέρες. Ὁ Δαβίδ προτίμησε νά πέσει στά χέρια τοῦ Θεοῦ γιατί εἶναι πολυέ-λεος. Βλέποντας τόν θάνατο 70.000 ἀνθρώπων εἶπε στόν Θεό: «Ἴδού ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος πού ἀμάρτησα. Ἐγὼ ὁ ποιμένας διέ-

13 Εὐαγγελίας Κράλλη - Ἐκχολντ Ὁ Θεός τοῦ Ἰσραὴλ καί οἱ νεκροί στους ψαλμούς Διδακτορικὴ Διατριβὴ πού ὑποβλήθηκε στό Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἀμβούργο – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 47.

14 Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ὁ, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 41).

15 Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς τοῦ Προφῆτάνακτος Δαβίδ, Ψαλμοὶ Α – Ν, «Ὀρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 102

16 Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)...ὀ.π.π, σελ. 102

17 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, μετὰ συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα, ἔκδ. 2^η, «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 1993, σ. 28

18 Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)...ὀ.π.π, σελ. 102

19 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, μετὰ συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα, ἔκδ. 2^η, ...ὀ.π.π., σελ. 34

20 Ἁγιος Γρηγόριος Νύσσης, στίς ἐπιγραφές τῶν ψαλμῶν, Ε.Π.Ε, τόμ. 6, σελ. 123

21 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, μετὰ συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα, ἔκδ. 2^η, ...ὀ.π.π. σελ. 34.

Ὁ Ἀστέριος Ἀπαμείας, στήν τραγικὴ πτώση τοῦ Δαβίδ, δέν παραβλέπει καί τὰ ἐξαιρετικά του προσόντα. Γιατί ὁ Δαβίδ πάντοτε ἀναγνώριζε με βαθειὰ ταπεινώση τήν κυριαρχία τοῦ Θεοῦ. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ποτέ δέν τόν ἄφησε. Ἀναγνωρίζει τόν ἑαυτό του ὡς ἀπλό δοῦλο, ὄχι ὡς βασιλιά, γιατί ὁ μόνος βασιλιάς εἶναι ὁ Θεός: «Γιατί ὁ Δαβίδ ὀνόμασε τό Θεό βασιλιά του; Γιά νά δείξει ὅτι κι ἂν πάνω σ' ἀνθρώπους βασιλεύε, τό Θεό ὑπηρετήσε ὡς στρατιώτης· κι ἂν πάνω στοὺς ὁμογενεῖς του κυβέρνησε, ἀπ' τόν ἐπάνω βασιλιά κυβερνοῦνταν κι ἂν ἦταν φορέας τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, πάνω του δέ βασιλεύε ἡ ἁμαρτία. Εἶσαι ὁ βασιλιάς μου. Γιατί πάνω σέ μένα τό βασιλικό ἀξίωμα εἶ-ναι σάν σκέπασμα. Γιατί ἐμένα πρῶτα με δημιούργησε ἀνθρώπο καί με προίκισε με τὴ βασιλικὴ ιδιότητα. Σέ σένα, ὅμως, συνυπάρχει ἡ βασιλικότητα καί σέ συντροφεύει καί εἶναι χαρακτηριστικό τῆς φύσης Σου. Γι' αὐτό εἶσαι ὁ βασιλιάς μου». Λόγος 4^{ος} εἰς τόν 5^ο Ψαλμόν, ΡΓ 40, 432.

πραξα την άδικία. Έκείνοι πού είναι πρόβατα σέ τί φταΐνε; Νά πέσει, λοιπόν ή τιμωρία σέ μένα καί στόν οΐκο τοῦ πατέρα μου, (κεφ. 24, 17).

Έκτισε θυσιαστήριο ό Δαβίδ καί πρόσφερε ἔπάνω σ' αὐτό εἰρηνικές θυσίες. Ὁ Κύριος ἄκουσε τήν δέηση τοῦ Δαβίδ καί σταμάτησε τό θανατικό. Ὁ Δαβίδ ἔγραψε τόν ψαλμό αὐτόν καί δέεται μέ κατάνυξη νά μήν τόν παιδεύσει μέ θυμό τήν ὥρα τῆς Κρίσεως γι' αὐτήν τήν ἁμαρτία του κα- θώς καί γιά τίς ἄλλες δύο τόν φόνο καί τήν μοιχεία.

«Ψάλλει δέ τόν ψαλμό, ἀφοῦ μετανόησε γιά πάρα πολύ χρόνο γιά τήν ἁμαρτία του²²».

Παρουσιάζει τήν ψυχοσωματική του κατάσταση, τήν ἐξάντληση τοῦ ὀργανισμοῦ του καί τήν κάκωση τῶν ὀφθαλμῶν του, πού ἀπό τό πολύ κλάμα ἔχασε σχεδόν τό φῶς του. Παρουσιάζει ὀ ψαλμός τό ὀδοιπορικό τῆς ἁμαρτωλῆς καί μετανιωμένης ψυχῆς²³.

Ψαλ. 6,2 *Κύριε μή τῶ θυμῶ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῆ ὀργῆ σου παιδεύσης με.*

Ψαλ. 6,2 *Κύριε, ἔπάνω στόν δίκαιο θυμό σου μή μέ τιμωρήσεις γιά τίς ἁμαρτωλές μου πράξεις, καί μή θελήσεις ἔπάνω στήν δίκαιή σου ὀργῆ νά μέ παιδαγωγῆσεις μέ σκληρότητα, γιατί εἶσαι εὐ- σπλαχνος καί φιλόστοργος Πατέρας.*

«Κύριε». Τό ὄνομα Κύριε στούς τρεῖς πρώτους στίχους πέντε φορές ἐπαναλαμβάνεται.

Δέν ἔγινε μάταιη ἡ λήψη τοῦ θείου ὀνόματος, ἀλλά εἶναι μία κραυγή ψυχῆς πού ἀγωνιᾷ καί προσπαθεῖ νά προκαλέσει τήν προσοχή τοῦ Θεοῦ καί τήν εὐσπλαχνία του²⁴.

Ἀναφέρει τό ὄνομα «Κύριε» σάν κάποιο δικαίωμα συγχωρήσεως καί χάριτος· γιατί αὐτή εἶ- ναι ἡ πιό μεγαλύτερη ἐλπίδα μας, ἡ ἀπερίγραπτη φιλανθρωπία του καί τό νά συγχωρεῖ πολύ εὐ- κολα²⁵.

Στό Ἑβραϊκό κείμενο ἀναφέρεται «Γιαχβέ» ἀντί Κυρίου²⁶.

Ὀργή Θεοῦ εἶναι τό ὀδυνηρό αἶσθημα ἐκείνων πού παιδαγωγοῦνται, καί αἶσθημα ὀδυνηρό γίνεται ἡ ἐπιβολή τῶν ἀθελήτων μόχθων, μέ τήν ὀποία ὀ Θεός ὀδηγεῖ στή συστολή καί τήν τα- πείνωση τοῦ νοῦ πού ἐπαίρεται γιά τήν ἀρετή καί τήν γνώση του, κάνοντάς τον νά λάβει ἐπί- γνωση ὀ ἴδιος ἀπό τόν ἑαυτό του καί νά συνειδητοποιῆσει τήν ἴδια του τήν ἀδυναμία, τήν ὀποία ὀταν τήν νιώσει, ἀποβάλλει τῆ μάταιη ἔπαρση τῆς καρδιάς του.

Ὀργή τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ διακοπή τῆς χορήγησης τῶν θείων χαρισμάτων, ἡ ὀποία γίνεται πρὸς τό συμφέρον του σέ κάθε νοῦ πού ὀψηλοφρονεῖ καί ἐπαίρεται καί καυχιέται σάν νά ἦταν δικά του κατορθώματα τά ἐπιτεύγματα πού τοῦ παραχώρησε ὀ Θεός²⁷.

Ὀ Θεός εἶναι ἀναλλοίωτος καί ἀμετάβλητος: Στόν Θεό δέν ὀπάρχουν οἱ συνεχεῖς ἐναλλα- γές καί μεταβολές, ἀλλοιώσεις ψυχικές, διανοητικές καί συναισθηματικές. Οἱ συνεχεῖς ἐναλλα- γές αὐτές χαρακτηρίζουν τήν μεταπτωτική σύνθεση καί ἀλλοιωμένη ἀνθρώπινη φύση.

Ὀ Μ. Βασίλειος, εἰδικότερα, διδάσκει ὀτι οἱ ἔννοιες «ὀργῆ» καί «θυμός» τοῦ Θεοῦ ἀναφέ- ρονται στήν παιδαγωγική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ: «Θυμώνει ὀ Θεός μέ σκοπό νά εὐεργετήσει τούς ἁμαρτωλούς. Δέν τιμωρεῖ γιά νά καταστρέψει, ἀλλά γιά νά ὀδηγήσει σέ μετάνοια καί ἐπανόρ- θωση. Ἡ θεϊκή φωτιά καθαρίζει τῆ φωτιά τῆς ἁμαρτίας πού μᾶς σπρώχνει σέ ἀνόητες καί βλα- βερές ἐπιθυμίες²⁸.

Ψαλ. 6,3 *ἐλέησόν με, Κύριε, ὀτι ἀσθενής εἶμι· ἴασαί με, Κύριε, ὀτι ἐταράχθη τὰ ὀστά μου,*

Ψαλ. 6,3 *Ἐλέησέ με, Κύριε, διότι εἶμαι σωματικῶς καί ψυχικῶς ἀσθενής. Θεράπευσε, Κύριε, ἐμένα τόν ἀσθενῆ, διότι καί αὐτά τά ὀστά μου ἔχουν ταραχθεῖ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου.*

²² Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Μεγάλου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5, σελ. 111

²³ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Φαντιεῖς με ὀσσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, 1997, σελ. 133

²⁴ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὀπόμνημα εἰς τόν ἱερόν ψαλτῆρα, τόμ. 1^{ος}, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 37.

Ἡ μετάφραση εἶναι ἀπό τήν ἱστοσελίδα: <http://www.imgap.gr/file1/AGPateres/AG%20Keimeno%20Metafrasi/PD/24.%20Psalms.htm>. Ἱ. Μητρόπολη Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως & Πολυκάστρου.

²⁵ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 261.

²⁶ Δημήτρη Καϊμάκη, Ψαλῶ τῶ Θεῶ ὀπόμνημα σέ ἐκλεκτούς ψαλμούς, Θεσσαλονίκη 2010, ἐκδ. «Βάνιας», σελ. 143.

²⁷ Ἅγιος Μάξιμος ὀ Ὀμολογητής, κεφάλαια, Θεολογικά - Οἰκονομικά, Γη ἑκατοντάδα Ε.Π.Ε. τ. 15Α, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 135

²⁸ Ἀπό τό βιβλίο: Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ἡ Ἀγάπη, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας.

«*Ἐλέησόν με*» Ὁ Ψαλμωδός γνωρίζει πάρα πολύ καλά, ὅτι ἐάν θά μεταβληθεῖ αὐτή ἡ δύσκολη κατάσταση ἢ αἰτία θά εἶναι τό ἔλεος, ἀπό τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ γι' αὐτό καί τήν ἐπικαλεῖται μέ τό «*ἐλέησόν με*»²⁹.

Τό «*ἐλέησόν με*» σημαίνει ἐξομολόγηση, αὐτοέλεγχος, αὐτομεμψία, αὐτοσυναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητός τοῦ προσευχομένου. Ἀπό τή συναίσθηση αὐτή γεννιέται ἡ μετάνοια, ἡ συντριβή, οἱ στεναγμοί καί τά δάκρυα, καθώς καί πάλι μαρτυρεῖ ὁ προφητάναξ λέγοντας: «*λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τήν στρωμνήν μου βρέξω*» (Ψαλμ. στ' 7)³⁰.

Τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ἄλλο, παρά ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος³¹, τήν ὁποία πρέπει νά ζητοῦμε ἀπό τόν Θεό ἐμεῖς οἱ ἀμαρτωλοί καί νά φωνάζομε ἀκατάπαυστα τό «*Κύριε ἐλέησον*», δηλαδή «*λυπήσου με, Κύριε μου, τόν ἀμαρτωλό, στήν ἐλεεινή κατάσταση πού βρίσκομαι, καί δέξου με πάλι στήν Χάρις Σου· δός μου πνεῦμα δυνάμεως, γιά νά μέ δυναμώσει ν' ἀντισταθῶ στούς πειρασμούς τοῦ διαβόλου καί στήν κακή συνήθεια τῆς ἀμαρτίας· δός μου πνεῦμα σωφρονισμοῦ, γιά νά σωφρονισθῶ, νά ἔρθω σέ αἴσθηση τοῦ ἑαυτοῦ μου καί νά διορθωθῶ· δός μου πνεῦμα φόβου, γιά νά σε φοβούμαι, (εὐλαβοῦμαι), καί νά φυλάγω τίς ἐντολές Σου· δός μου πνεῦμα ἀγάπης γιά νά σε ἀγαπῶ καί νά μὴν ἀπομακρύνωμαι πλέον ἀπό κοντά Σου· δός μου πνεῦμα εἰρήνης, γιά νά φυλάγει τήν ψυχή μου εἰρηνική καί νά συγκεντρώνω ὅλους μου τούς λογισμούς καί νά εἶμαι ἡσυχος καί ἀτάραχος· δός μου πνεῦμα καθαρότητας, γιά νά μέ φυλάγει καθαρό ἀπό κάθε μολυσμό· δός μου πνεῦμα πραότητος, γιά νά εἶμαι ἡμερος στούς ἀδελφούς μου Χριστιανούς καί νά ἀπέχω ἀπό τόν θυμό· δός μου πνεῦμα ταπεινοφροσύνης, γιά νά μὴ φαντάζομαι τά ὑψηλά καί υπερηφανεύομαι*»³².

Τό «*ἔλεος*», ἓνας ὅρος πού σημαίνει ἀγάπη στήν πράξη, ἀγάπη πού ἐργάζεται γιά νά φέρει τήν συγχώρηση, τήν ἀπελευθέρωση, τήν ὀλοκλήρωση. Τό νά ἔχεις ἔλεος σημαίνει ν' ἀπαλλάξεις τόν ἄλλο ἀπό τήν ἐνοχή πού δέν μπορεῖ νά ἐξαλείψει μέ τίς δικές του προσπάθειες νά τόν ἀπαλλάξεις ἀπό τά χρέη πού ὁ ἴδιος δέν μπορεῖ νά πληρώσει νά τόν γιαιτρέψεις ἀπ' τήν ἀρρώστια, γιά τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά βρεῖ ἀβοήθητος καμιά γιαιτρεία. Ὁ ὅρος «*ἔλεος*» σημαίνει ἀκόμη ὅτι ὅλ' αὐτά προσφέρονται σάν ἓνα ἐλεύθερο δῶρο· αὐτός πού ζητάει ἔλεος δέν ἔχει ἀπαιτήσεις ἀπ' τόν ἄλλο, δέν ἔχει δικαιώματα γιά νά τά ἐπικαλεστεῖ³³.

Ὅταν μιλοῦμε γιά τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πιθανόν νά τό συνδέουμε μέ τήν ἀμαρτία. Ὅταν δηλαδή ἔχουμε ἀμαρτίες, τότε ἔχουμε ἀνάγκη τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Ὅμως δέν εἶναι ἔτσι. Ὅλη ἡ ἐκδήλωση τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο, ὅλη ἡ ἀγάπη του πρὸς τόν ἄνθρωπο, ὅλη ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο, ὅλο αὐτό τό ὅποιο δένει ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο εἶναι ἔλεος. Δέν εἶναι ἔλεος μόνο ὅταν εἶναι ἀμαρτωλός ὁ ἄνθρωπος κι ἔρχεται ὁ Θεός νά τόν συγχωρήσει, ἀλλά ἡ φα-

²⁹ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοί ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ.77.

³⁰ <http://www.orthodoxos.com.gr/phpBB3/viewtopic.php?t=1719>.

³¹ Κατά τήν Ὁρθόδοξη Παράδοση ὁ Θεός διακρίνεται, (ὡς διατύπωση, γιατί ὁ Θεός εἶναι μυστήριο), σέ «οὐσία» καί σέ «ἐνέργειες». Ἡ «οὐσία» τοῦ Θεοῦ εἶναι παντελῶς ἄγνωστη, ἐνῶ οἱ «ἐνέργειες», οἱ ὁποῖες εἶναι ἄκτιστες, βιώνονται, μετέχονται καί κοινωνοῦνται διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπό τούς πιστούς, ὅπως ἡ θεία Χάρις, ἡ ἀγάπη, τό ἔλεος, ἡ δικαιοσύνη, κ. ἄ.

http://www.oodegr.com/oode/theos/genika/gnws_i_theou1.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως εἶναι ἡ θεία Χάρις. Ὁ χριστιανός ὅταν καταφεύγει μέ πίστη καί μέ τή συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητός του στόν Χριστό, τότε θά λάβει «ἔλεος καί χάρις». Ὁ Σταυρός καί ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ χάρισε στόν κόσμο τήν χάρις καί τό ἔλεος. https://www.alexpolisonline.com/2018/03/blog-post_50.html#ixzz5Nt2775oe.

Ἡ θεία Χάρις εἶναι ἡ δημιουργός καί τροφός τοῦ καινούργιου ἐν Χριστῶ ἄνθρώπου, ἡ ρίζα τῆς ἀληθινῆς ὑπάρξεώς μας ἐντός διά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ συντελεστής τῆς μακαρίας θεώσεώς μας, τό ἄκτιστο ὄργανο τῆς ὑπαρκτῆς, τρισηνδόξου καί γλυκυτάτης ἐνώσεως τοῦ γεώδους καί κτιστοῦ, (ἄνθρωπίνου) «εἶναι μας» μέ τό θεῖο καί ἄκτιστο. (Ἱερομ. Ἰωαννικίου, ἡ θεία Χάρις, ἔκδ. Ἱεροῦ Γυναικεῖου Ἡσυχαστηρίου, ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Κουφά-λια, Θεσ/κης 1994, σελ.4).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐνθαρρύνει τόν ἄνθρωπο λέγοντας πῶς «προσερχόμεθα μετὰ παρησίας τῶ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καί χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν» (Ἐβρ. 4,16).

«Εἶναι το ὕδωρ το ζῶν, το θεῖο «Φῶς», ἡ δόξα καί λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ, «ὁ ἄρτος τῶν ἀγγέλων», ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, οἱ «πύρινες γλῶσσες τῆς Πεντηκοστῆς» το φῶς πού τύφλωσε τόν Ἀπ. Παῦλο καί φώτισε τούς ὀφθαλμούς τῆς καρδιάς του κατά τήν Δαμασκό. Πηγὴ τῆς θείας Χάριτος εἶναι ἡ αἴδια καί ἄκτιστη θεία οὐσία δηλαδή ὅλος ὁ Τριαδικός Θεός». (Δημ. Τσελεγγίδη, Ὁρθόδοξη θεολογία καί ζωή, ἔκδ. «Ποιρνάρ», Θεσ/κη 2005, σελ. 88- 90).

³² <https://www.impantokratoros.gr/095F36C2.el.aspx>

³³ Καλλίστου Γουέαρ, Ἐπισκόπου Διοκλείας. «Ὁ Ὁρθόδοξος δρόμος». Ἐκδ. «Ἐπτάλοφος

νέρωση του Θεού στην ψυχή του ανθρώπου, ή κάθε ενέργεια και ή κάθε βοήθεια του Θεού προς τον άνθρωπο είναι έλεος, είναι φιλανθρωπία³⁴.

«Τό έλεος, γιά νά τό περιλάβει κανένας τήν έρμηνεία του σ' έναν όρισμό, είναι λύπη έκούσια πού προκαλείται από ξένες συμφορές...Είναι μιά συμμετοχή αγάπης στή λύπη εκείνων πού υποφέρουν από δεινά...Τό ιδιαίτερο γνώρισμα του έλέους, είναι ή ένταση τής αγαπητικής διάθεσης αναμιγμένη μέ τό συναίσθημα τής λύπης, κατά τόν άγιο Γρηγόριο Νύσσης³⁵».

Ποιοι είναι άξιοι νά έλεηθουν; Έάν μετανοήσαμε, άν γίναμε καλύτεροι, εάν απομακρυνθήκαμε από τήν άμαρτία³⁶.

«Όστᾶ» όνομάζει τούς συνετούς λογισμούς, πού στηρίζουν τήν ψυχή, και τίς δυνάμεις τής ψυχής πού είναι κατανοητές μέ τόν λόγο, οι όποιες τήν ανυψώνουν σέ πνευματική ευρωστία, όπως κάθε είδος άρετής οι όποιες όταν δέν βρίσκονται μέσα μας ασύγχυτες, δηλαδή μέ τήν πρέπουσα κοσμιότητα, μέ τό έχουν τήν δική τους δύναμη, κατ' ανάγκη ή ψυχή ταρασσεται, αφού άτακτούν μέσα της τά πάθη. Συμβολικά θά μπορούσαν νά θεωρηθουν οι πνευματικές δυνάμεις τής ψυχής³⁷.

Κατά τόν άγιο Ιωάννη τόν Χρυσόστομο, έννοεί τήν όλη δύναμή του³⁸.

Ψαλ. 6,4 και ή ψυχή μου έταράχθη σφόδρα· και σύ, Κύριε, έως πότε;

Ψαλ. 6,4 Η δέ ψυχή μου πλημμύρισε από ταραχή και άναστατώθηκε εξ αίτίας τής δικαίας σου όργης. Έως πότε όμως, Κύριε, θά στέκεις μακριά από μένα και όργισμένος θά στρέφεις άλλοδ τό πρόσωπό σου;

Άν δέν άσθενήσει τό λογικόν στόν άνθρωπο, τά πάθη δέν έπαναστατούν. Γι' αυτό λέγει, είμαι άσθενής, και θεράπευσέ με Κύριε. Ότι τά κόκκαλά μου, δηλαδή οι λογισμοί μου έταράχθηκαν³⁹.

«Η ψυχή μου». Ό Μ. Αθανάσιος γιά τήν «ψυχή μου», αναφέρεται στις ψυχικές δυνάμεις⁴⁰.

Η ύπερβολική άγωνία του Δαβίδ, άποτέλεσμα τής σοβαρής άσθένειάς του άποδεικνύει ότι, παρά τήν ταραχή πού δημιουργήθηκε στην ψυχή του, στό βάθος ύπάρχει άκόμη ή έλπίδα στην βοήθεια του Θεού. Είναι ή μοναδική δύναμη, ή όποία του έμεινε⁴¹.

«...και ή ψυχή μου έταράχθη σφόδρα» αυτό τό ψαλμικό χωρίο είχε ύπ' όψη Του και ό Σωτήρας μας όταν είπε στό Δείπνο: «νυν ή ψυχή μου τετάρακται»(Ιωάννου 12, 27)⁴².

«Τό «έως πότε» όμως είναι και δηλωτικό τής μακροχρόνιας μετάνοιας⁴³».

Τό «έως πότε» είναι λόγια ανθρώπου όχι επειδή έχασε τήν έλπίδα του, αλλά ανθρώπου πού υποφέρει φοβερά και πονεί και δέν μπορεί νά άντέξει τόν όγκο τών πειρασμών⁴⁴.

Ό άγιος Γρηγόριος Νύσσης γράφει γιά τό «έως πότε»: «Ός πότε θά καθυστερήσεις νά μου δείξεις τήν ευσπλαχνία σου; Δέν βλέπεις τήν βραχύτητα τής ανθρώπινης ζωής; Μέ τήν μετάνοια τής ψυχής μου πρόλαβε τό ύποχρεωτικό τέλος τής ζωής μου. Μήπως προλάβει ό θάνατος κι άπομείνει άπρακτη κάθε σκέψη γιά θεραπεία. Γιατί στόν Άδη δέν θά ύπάρχει πιά αυτός πού μέ τή μνήμη του Θεού θά μπορέσει νά θεραπεύσει τή νόσο πού του προκάλεσε ή άμαρτία. Η έξομολόγηση έχει τήν ισχύ της έδῶ επάνω στή γη, στόν Άδη όμως αυτό δέν γίνεται⁴⁵».

Έδῶ αναφέρει νά επιστρέψει ό Θεός πλησίον του και νά έλευθερώσει τήν ψυχήν του. Αυτός είναι ό πόθος τών έναρέτων, νά συμφιλιωθεί Αυτός μέ αυτούς και νά είναι άπέναντί των ευσπλα-

³⁴ π. Συμεών Κραγιοπούλου, έρμηνεία Παλαιᾶς Διαθήκης, ό άνθρωπος του Θεού, Θεσ/κη, σελ. 181.

³⁵ Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, έρμηνευτικά, Ε.Π.Ε. τόμ. 8, Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 211

³⁶ Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 255

³⁷ Αγίου Κυρίλλου, έρμηνεία στους ψαλμούς Ε.Π.Ε. τ. 14, σελ. 79.

³⁸ Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 257

³⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριο ψαλτήριον...ό.π.π. σελ. 10

⁴⁰ Αθανασίου Αλεξανδρείας του Μεγάλου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5, σελ. 111.

⁴¹ Βασ. Βέλλα Έκλεκτοί ψαλμοί...ό.π.π. σελ.78

⁴² Αρχμ. Ιωήλ Γιαννακοπούλου, Η Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^ο, Αθήναι 1965, σελ. 42

⁴³ Άγιος Κύριλλος... ό.π.π. σελ. 81

⁴⁴ Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 261

⁴⁵ Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, στις επιγραφές τών ψαλμών, Ε.Π.Ε, τόμ. 6, σελ. 123

χνικός, εὐμενής καί νά μή τούς ἀποστρέφεται. Μετά ἀπό αὐτό ἀκολουθεῖ ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς των⁴⁶.

Τό ἔλεος τοῦ Κυρίου εἶναι ἀνάλογο μέ τό πόσο ἐλπίζομε σ' Αὐτόν. (Ψαλμός 32, 16).

Ψαλ. 6,5 ἐπίστρεψον, Κύριε, ῥῦσαι τήν ψυχὴν μου, σῶσόν με ἔνεκεν τοῦ ἔλεους σου.

Ψαλ. 6,5 Στρέψε, Κύριε, τό πρόσωπό σου πρός ἐμένα. Γλύτωσε τό σῶμα καί τήν ψυχὴν μου ἀπό τῆς συμφορῆς. Σῶσε με, ὄχι γιά τίς καλές μου πράξεις, ἀλλά γιά τήν ἄπειρη εὐσπλαχνία σου.

«*Επίστρεψον Κύριε*». Σέ παρακαλῶ, Κύριε, πρόσεξέ με. Μή μέ ἀφήνες ἄλλο. Γύρισε, γιά νά μέ βοηθήσεις, γιά νά σώσεις τήν ψυχὴν μου· «...*ῥῦσαι τήν ψυχὴν μου*». Λέγοντας «*τήν ψυχὴν*», ἐννοεῖ ἀσφαλῶς ὅλο τόν ἐσωτερικό ἐαυτό του, ὅλο τό εἶναι του καί αὐτή τήν πνευματική του ὕπαρξη. Σῶσε τήν ψυχὴν μου, λύτρωσέ την, ἐλευθέρωσέ την. Θά λέγαμε ὅτι αἰσθάνεται ἕνα σφίξιμο, αἰσθάνεται ἕνα πνίξιμο, μία πάρα πολύ ἄθλια κατάσταση. Λύτρωσέ με καί λύσε με ἀπό τό δέσιμο αὐτό⁴⁷.

Ψαλ. 6,6 ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου· ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;

Ψαλ. 6,6 Διότι, ἐάν πεθάνει κανεὶς ἀμετανόητος καί κατέβει στὸν ἄδη, δέν εἶναι δυνατόν νά σέ θυμᾶται, Κύριε. Στὸν ἄδη ποιός ἀμετανόητος εἶναι δυνατόν νά σέ δοξολογήσει; Ἐγὼ ὁμως, Κύριε, μετανοῶ γιά τίς παραβάσεις μου καί κλαίω.

«*Τῷ θανάτῳ*». Θάνατον ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τήν ἁμαρτία, γιατί αὐτή προξενεῖ τόν θάνατο τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος. Λέγει λοιπόν ἐκεῖνος πού κάνει τήν ἁμαρτία δέν θυμᾶται τόν Θεό ἐκεῖνη τήν ὥρα πού τήν κάνει, γιατί εἶναι μεθυσμένος καί ἀναίσθητος ἀπό τό πάθος. Ἡ θάνατο ὀνομάζει τόν καιρό πού πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος. Δέν μπορεῖ πλέον νά μνημονεύει καί νά παρακαλεῖ τόν Θεό ἐπειδὴ δέν ἔχει πλέον τότε καμμιά ὠφέλεια νά τόν παρακαλεῖ⁴⁸.

Ὁ ἄνθρωπος ἐνόσω εἶναι σ' αὐτόν τόν κόσμο μπορεῖ νά μετανοήσει, μπορεῖ νά συμφιλιωθεί μέ τόν Θεό, μπορεῖ νά συγχωρηθεῖ, νά σωθεῖ. Πέθανε ἀμετανόητος; Πέθανε ἀσυγχώρητος⁴⁹.

Ναί πολυέσπλαγχε, δέξαι μου τήν ἐξομολόγηση, καί τήν μετάνοια τώρα, πού ὠφελοῦν τά δάκρυα. Μετά τόν θάνατο κλείνει ἡ πόρτα τῆς μετάνοιας, καί οἱ στεναγμοὶ εἶναι ἀνώφελοι⁵⁰.

Νά ἀνοίξουμε τά μάτια τῆς ψυχῆς μας γιά νά δοῦμε πῶς νά γλυτώσουμε ἀπό ἐκεῖνη τὴν ἀπαρηγόρητην λύπη τῆς φοβερῆς φυλακῆς τοῦ ἄδη καί νά ἐπιτύχουμε τήν οὐράνια χαρά τῶν δικαίων Μολύναμε τόν καθαρὸ χιτῶνα τῆς ψυχῆς μας μέ τίς διάφορες ἀκαθαρσίες. Ὁ Θεός μᾶς χάρισε τέσσερα λουτρά. Πρῶτα τό λουτρό τῆς θείας ἐξομολογήσεως καί νά πηγαίνουμε συνεχῶς νά καθαρίζομαστε. Ὑπάρχει τό δεύτερο λουτρό τῶν δάκρυά μας μέ τὰ ὅποια καθαρίζεται κάθε μολυσμός τῆς ψυχῆς, ὅπως λέγει ὁ Δαβὶδ: «*λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τήν στρωμνὴν μου βρέξω*». Ἔχουμε τό τρίτο λουτρό τῶν ἰδρώτων τῶν ἀσκητικῶν μας κόπων τοῦ σώματος, μέ τούς ὁποίους γίνεται ἄφεση ἁμαρτιῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. «*Ἴδε τήν ταπεινῶσίν μου καί τόν κόπον μου, καί ἄφες τὰς ἁμαρτίας μου*». Ἔχουμε καί τέταρτο λουτρό ὅταν μέ εὐχαριστία καί ὑπομονή δεχόμαστε ὅλους τούς ἀκούσιους πειρασμούς καί θλίψεις⁵¹.

Ψαλ. 6,7 ἔκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τήν στρωμνὴν μου βρέξω.

Ψαλ. 6,7 Ἐκοπίασα, ἀπόκαμα ἀπὸ τούς στεναγμούς μου γιά τίς παρεκτροπές μου. Ἐλουσα καί λούζω κάθε νύκτα τό κρεββάτι μου καί βρέχω μέ τὰ ἄφθονα δάκρυά μου τό στρῶμα μου.

«*Λούσω*» Αὐτό εἶναι δεῖγμα τοῦ πόνου του ἀλλά καί τῆς βαθεῖας του μετάνοιας⁵².

«*Ὑπόσχεται* ὅτι θά γίνεῖ ἕνας πάρα πολύ φιλόπονος καί δέν θά ἀγαπήσει τὴ μαλθακὴ καὶ ἄνετη ζωὴ⁵³».

⁴⁶ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 261).

⁴⁷ π. Συμεών Κραγιοπούλου, ἔρμηνεῖα Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, Θεσ/κη, σελ. 179.

⁴⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἔρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)...ὁ.π.π, σελ. 107

⁴⁹ π. Συμεών Κραγιοπούλου, ἔρμηνεῖα Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, Θεσ/κη, σελ. 184.

⁵⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 11

⁵¹ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἐκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 71.

⁵² Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου,...ὁ.π.π. σελ. 43

«Διδάσκει καὶ ἐμᾶς, ὅτι ἐκεῖνοι πού θέλουν νά εὐαρεστήσουν τόν Θεό, δέν θεωροῦν τίς νύχτες ὡς καιρό ἀργίας, ὕπνου καί ραθυμίας εἶναι ἐντελῶς παράλογο ταιριάζει στά κτήνη. Εἶναι καιρός κόπου καί ἀϋπνίας, (ὅσο εἶναι δυνατόν), γιά τά ἀγαθά. Γιατί εἶναι ἄριστο νά μιᾶμε μέ τόν Θεό μέσα στήν ἡσυχία καί μόνοι μας, καί νά ζητᾶμε συγγνώμη γι' αὐτά πού ἔχουμε ἤδη κατακριθεῖ, καί νά ζητᾶμε ἀπό αὐτόν ἐκεῖνα πού ὠφελοῦν τήν ψυχή μας, καί νά τοῦ ἀναπέμψουμε ὕμνους καί μελωδίες⁵⁴.

Ἄς τό ἀκούσουμε καί νά νοιώσουμε συγκίνηση. Δέν ἀπέκαμε ἀπλῶς, ἀλλά καί κουράστηκε ἀπό τούς στεναγμούς· δέν δάκρυσε ἀπλά, ἀλλά καί ἔλουσε τήν κλίνη του μέ δάκρυα κάθε νύχτα συνέχεια σέ ὅλη του τήν ζωή. Ἄν δέν κλαύσουμε ἐδῶ, ὅπωςδήποτε εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά κλαῖμε στήν ἄλλη ζωή χωρίς καμμιά ὠφέλεια, ἐνῶ ἐδῶ με κέρδος· αὐτοί πού κλαῖνε ἐδῶ θά παρηγορηθοῦν ἐκεῖ. (Ματθ. 5, 3). Αὐτά τά δάκρυα μποροῦν νά σβήσουν τήν ἄσβεστη φωτιά τῆς κολάσεως. Ἐκεῖνος πού θρηνεῖ κατ' αὐτόν τόν τρόπο, θά σηκωθεῖ ἔχοντας τήν ψυχή του καλύτερη ἀπό γαλήνιο λιμάνι, ἀπομακρύνοντας ὅλα τά πάθη· θά εἶναι γεμάτος ἀπό εὐφροσύνη καί θά ἐμφανισθεῖ μέ πολλή παρρησία στόν Θεό.

Προβάλλει ὁ Δαβίδ αὐτά τά λόγια στόν Θεό γιά νά τόν παρακινήσει περισσότερο σέ ἔλεος καί γιά νά τόν πείσει νά τόν εὐσπλαχνισθεῖ· μήπως ἡ ὑπερβολική ταλαιπωρία πού δοκιμάζει καταβάλλει τή δύναμή του καί τόν κάνει ἄχρηστο⁵⁵.

Κλίνη ὀνομάζει ὁ Δαβίδ τόν τόπο ὅπου ἔπραξε τήν μοιχεῖα. Στρωμνή δέ τόν τόπο ὅπου ἔδωσε τήν ἀπόφαση τοῦ θανάτου κατά τοῦ ἀθώου Οὐρία⁵⁶.

Ψαλ. 6,8 *ἐταράχθη ἀπό θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου, ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου.*

Ψαλ. 6,8 *Κλαίω συνεχῶς ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς σου καί ἀπό τά δάκρυά μου πόνεσαν τά μάτια μου. Ἐγίνα ἀσήμαντος, σάν τό παληωμένο ἔνδυμα, καί περιφρονημένος ἀπό τούς ἐχθρούς μου.*

«Ἐταράχθη ἀπό θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου». Ἡ λέξη «θυμός» κατά τό ἐβραϊκό σημαίνει θλίψη. Ταράχθηκε ἀπό τή θλίψη ὁ ὀφθαλμός μου. Δηλαδή, καί τά μάτια μου σκοτεινίασαν. Ὅταν κάποιος κλάψει πολύ κι ἔχει καημό μέσα του, καθώς ἔχει πόνο τότε τά μάτια του θολώνουν⁵⁷.

«Ὁ ὀφθαλμός μου». Ἐδῶ ἐννοεῖ τόν ὀφθαλμό τῆς ψυχῆς, πού εἶναι ὁ νοῦς, πού τό συνταράσσει ἡ σκέψη τῶν ἀμαρτημάτων του. Γιατί εἶναι συνεχῶς πρό τῶν ὀφθαλμῶν του τά πλημμελήματά του, καί ἐσκέπτετο τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ⁵⁸.

Ἀρρώστησα ἐξ αἰτίας τῶν ἐχθρῶν μου, δηλαδή τῶν δαιμόνων καί ἀνθρώπων. Γιατί ἡ ζωή μας εἶναι γεμάτη ἀπό ἀγωνίες ἀπό τούς ἀμέτρητους ἐχθρούς, πού γίνονται ἰσχυρότεροι ὅταν ἀμαρτάνουμε. Ὅταν παλαιωθεῖς ἀπό τήν ἀμαρτία ἀνακαίνισε τόν ἑαυτόν σου μέ τήν μετάνοια.

Ψαλ. 6,9 *ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τήν ἀνομίαν, ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς· τοῦ κλαυθμοῦ μου*

Ψαλ. 6,9 *Ἀλλά τό ἔλεος τοῦ Κυρίου εἶναι ἄπειρο καί γι' αὐτό σ' αὐτό ἐλπίζω καί φωνάζω πρὸς τούς ἐχθρούς μου· φύγετε μακριά ἀπό μένα καταντροπιασμένοι, ὅσοι ἐργάζεσθε τήν ἀνομία. Δέν σᾶς φοβοῦμαι, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Κύριος δέχθηκε μέ εὐμένεια τήν προσευχή, πού μέ δάκρυα καί κλαυθμούς τοῦ ἀπηύθυνα.*

«Ἀνομίαν». Ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ ποιητής σέ χαιρέκακους ἀνθρώπους πού σχολίαζαν μέ διαφορετικούς τρόπους τήν ἀσθένειά του καί εὐχόταν τήν τέλεια καταστροφή του, τόν θανατό του καί τούς χαρακτηρίζει «ὡς ἐργαζομένους τήν ἀνομίαν», γιατί διέδιδαν ψέμματα σέ βάρος του⁵⁹.

«Φωνή ὀνομάζει τήν προερχομένη ἀπό τόν πόνο παράκληση, τήν ὁποία συνηθίζουν νά χρησιμοποιοῦν οἱ Ἅγιοι⁶⁰».

⁵³ Ἅγιος Κύριλλος... ὁ.π.π. σελ. 81

⁵⁴ Ἅγιος Κύριλλος... ὁ.π.π. σελ. 85

⁵⁵ Ἅγιου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 265 - 267

⁵⁶ Ἅγιου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἐκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 371.

⁵⁷ π. Συμεών Κραγιοπούλου, ἐρμηνεία Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, Θεσ/κη, σελ. 186.

⁵⁸ Ἅγιου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 269

⁵⁹ Βέλλα Ἐκλεκτοί ψαλμοί... ὁ.π.π. σελ. 82

⁶⁰ Ἅγιος Κύριλλος... ὁ.π.π. σελ. 83

Κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο ἐννοεῖ ἐδῶ ὄχι τήν ἔνταση τῆς φωνῆς ἀλλά τήν διάθεση τῆς ψυχῆς. Διότι ἐκεῖνος πού μετανοεῖ εἰσακούεται ἀπό τον Θεό καί εὐκολα κατορθώνει τό καλό⁶¹.

Ψαλ. 6,10 ἤκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τήν προσευχήν μου προσεδέξατο.

Ψαλ. 6,10 Ἄκουσε ὁ Κύριος τήν δέησή μου. Ὁ Κύριος εὐαρεστήθηκε νά κάμει δεκτὴ τήν προσευχή μου.

Ψαλ. 6,11 αἰσχυνθείσαν καὶ ταραχθείσαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροί μου, ἀποστραφεῖσαν καὶ καταισχυνθείσαν σφόδρα διὰ τάχους.

Ψαλ. 6,11 Ἄς καταντροπιασθοῦν καὶ ἄς κυριευθοῦν ἀπό φόβο καὶ τρόμο οἱ ἐχθροί μου. Ἄς γυρίσουν πίσω καὶ πανικόβλητοι ἄς τραποῦν σέ φυγή, ἄς καταισχυνθοῦν γρήγορα.

«Ταραχθείσαν» «Οἱ ἐφευρέται καὶ διδάσκαλοι τῆς κακίας δαίμονες ὑποχωροῦν καὶ πέφτουν πίσω ὑφιστάμενοι ἀβάσταχτη κατατρόπωση, πρῶτα βέβαια λόγω τῆς ὑποστήριξης τοῦ Θεοῦ πού σώζει, καὶ ἔπειτα ἐπειδὴ ἀπό τή μιά θέλουμε ἐμεῖς νά φύγουμε ἀπό τίς παλιές ἀρρώστιες, καὶ ἀπό τήν ἄλλη νά μεταπηδήσουμε ρωμαλέα καὶ νά ἀγωνισθοῦμε ἐναντίον κάθε φιλοσαρκίας, καὶ νά μή κάνουμε κανένα λόγο γιά τίς μέριμνες τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἀλλά νά βλέπουμε μόνο αὐτά πού ἀρέσουν στόν Θεό καὶ νά τρέχουμε σ' αὐτά χωρίς ἐπιστροφή. Γιατί, ἀγωνιζόμενοι μέ τόν τρόπο αὐτόν μέ ἀνδρεία, θά εἶναι μαζί μας ὁ Χριστός, ὁ χορηγός σέ μᾶς ὅλων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀρχηγός⁶²».

Πάψτε νά μέ κοροϊδεύετε, νά θρηνηῖτε ντροπιασμένοι γιά τίς ἀμαρτίες σας, καὶ νά μετανοήσετε γρήγορα· γιατί τό Θεῖον Κριτήριον εἶναι φοβερό καὶ δίκαιο⁶³.

Ἡ χρήση τοῦ 6ου Ψαλμοῦ

α1. Μιά κραυγή ἀγωνίας.

α2. Γιά τήν ἀντιμετώπιση δύσκολων ἀσθενειῶν.

β. Ἐάν αισθάνεσαι τήν ἀπειλή τοῦ Κυρίου λόγω τῶν ἀμαρτιῶν.

γ. Γιά νά ἐλευθερώσει ὁ Θεός τόν μαγεμένο ἄνθρωπο.

δ. Ἄν εἶσαι ἄρρωστος ἢ πονᾶς.

στ. Παρακλητικὴ προσευχή νά μή μᾶς τιμωρήσει ὁ Θεός γιά τίς ἠθικές παρεκτροπές μας καὶ νά ἐπιστεῦσει τῇ λύτρωσή μας ἀπό τὰ πάθη πού μᾶς βασανίζουν.

ζ. Παρουσιάζει ἀμαρτωλό βαρεῖα ἔνοχο καὶ αὐστηρά τιμωρημένο, συντετριμμένο ψυχικά καὶ σωματικά, πού ζητεῖ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

θ. Αἴτηση παρά τοῦ Θεοῦ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν.

Διδάγματα ἀπό τόν 6^ο ψαλμό

«Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμί» (Ψαλμ. στ, 3).

«Ὅτι ἀσθενής εἰμί». Ὁ Δαβίδ ταλαιπωρεῖται ἀπό βαρεῖα ἀσθένεια. Κραυγή ἰκεσίας βγαίνει ἀπό τήν ψυχή του. «Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμί». Ζητάει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Θεράπευσέ με γιατί συγκλονιστικὴ ψυχοσωματικὴ ταραχή μέ ἔχει καταλάβει.

Καταφεύγει στόν «ἰατρό τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν» Σῶμε με ἀπό τήν ἀθλιότητά μου, γιά τούς οἰκτιρμούς καὶ τό ἀνεξάντλητο ἔλεός σου. Δέν μπορεῖ νά βρεῖ ἀνάπαυση πουθενά, γιατί οἱ λόγοι τῆς ἀρρώστειας του εἶναι ἐσωτερικοί. Ἀμάρτησε καὶ ἔχει τύψεις στή συνείδησή του. Κλαίει γοερά. Χύνει δάκρυα καυτά.

Τό μεγαλύτερο ὅμως κακό πού συνέβηκε στόν Δαβίδ εἶναι ἔχει καταπέσει καὶ τό ἠθικό. Αὐτό εἶναι τό πῖο ἐπικίνδυνο, γιατί ὅταν καταπέσει τό κουράγιο τοῦ ἀνθρώπου, τότε δέν ἔχει τήν δύναμη νά ἀντισταθεῖ στόν πόνο καὶ στίς δυσκολίες καὶ ἀπελπίζεται.

Ἀλλά γιατί ὁ Δαβίδ στήν ἀρρώστεια του ζητεῖ τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τήν ὑγεία του;

⁶¹ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ε.Π.Ε. τόμ. 5^{ος}, σελ. 273

⁶² Ἁγιος Κύριλλος... ὁ.π.π. σελ. 85

⁶³ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ. 11

Γνωρίζει πολύ καλά ότι πίσω από την αρρώστεια του κρύβεται η άμαρτία. Αυτή είναι η αιτία που δημιούργησε τις αρρώστειες. Μια γενική φθορά έπεσε πάνω στη φύση και στον άνθρωπο.

Η άμαρτία έφερε τον διχασμό στην ανθρώπινη προσωπικότητα. Το σώμα στράφηκε εναντίον του πνεύματος, και αυτό κατά του σώματος. Η καρδιά του ανθρώπου έγινε παλαιότερα και κονταροχτυπιούνται ο κόσμος του καλού και ο κόσμος του κακού. Ο άγιος Έφραίμ ο Σύρος αναφέρει γι' αυτή την δραματική πάλη: «Πώς νά σε παρακαλέσω για βοήθεια Δέσποτα των πάντων όταν δέν τήρησα τίς εντολές σου; Κρίνω αυτούς που άμαρτάνουν ενώ είμαι ο άμαρτωλότερος όλων... Τόν άρρωστο άδελφό τόν άγνοώ. Έξωτερικά ταπεινοφρονώ και μέ τήν ψυχή ύπερηφανεύομαι. Λέω πάντα ότι πρέπει νά μετανοώ αλλά στήν πραγματικότητα δέν μετανοώ. Μετανοώ μέ τά λόγια αλλά κατά τά έργα απέχω από τήν μετάνοια».

Τήν θεραπεία είναι αδύνατο νά τήν πετύχει ο ταλαίπωρος άνθρωπος. Πολύ χαρακτηριστικά γράφει ο άγιος Μακάριος. «Τό πρόβατο δέν μπορεί νά θεραπεύσει τό άλλο πρόβατο. Χρειάζεται κάποιος καλός τσομπάνος, κάποιος καλός γιατρός. Κι' αυτός είναι ο Ίησούς Χριστός. Είναι ο καλός ποιμένας των λογικών προβάτων που έχει γνώση και τή δύναμη νά χαρίσει τήν υγεία στά άρρωστα πρόβατά του. Αυτός μπορεί νά θεραπεύει τό πρόβατο που προσβλήθηκε από τήν ψώρα και τη λέπρα τής άμαρτίας. Είναι ο άληθινός γιατρός που χορηγεί δωρεά τήν θεραπεία, που προσφερε τήν ψυχή του για τήν σωτηρία των προβάτων, που μπορεί νά θεραπεύσει κάθε αρρώστεια και κάθε άνωμαλία τής ψυχής⁶⁴».

Η έλπίδα τό καλύτερο φάρμακο

Ο Ψαλμός διδάσκει όσοι δεινοπαθούν από σοβαρή αρρώστεια, αλλά και για κάθε άνθρωπο που βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση τής ζωής του, ότι τό καλύτερο φάρμακο στις δυσκολίες αυτές είναι η έλπίδα στον Θεό. Αυτή κρατά όρθιο τον βασανισμένο άνθρωπο, τον δυναμώνει και δέν τον αφήνει νά πέσει και νά συντριβεί.

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγει για τήν έλπίδα⁶⁵. «Η έλπίδα των αγαθών μειώνει πάντοτε τούς πόνους και τούς κόπους αυτής εδώ τής ζωής... Η έλπίδα στο Θεό είναι άθάνατη, άμετάτρεπτη, άμετακίνητη, δέν δέχεται μεταβολή, δημιουργεί κάθε ασφάλεια και κάνει άκαταμάχητον εκείνον που τήν χρησιμοποιεί μέ άκρίβεια και μέ τήν πρόπουσα διάθεση... Τό άξιο θαυμασμού είναι αυτό, δηλαδή και οι άμαρτωλοί, όταν τηρίζονται σ' αυτήν τήν άγκυρα τής έλπίδος, γίνονται άκατανίκητοι από όλους. Γιατί αυτό πρό πάντων είναι γνώρισμα τής διαθέσεως προς τον Θεό, όταν δηλαδή έμπιστευθείς στή φιλανθρωπία του Θεού, παρόλο που βαρύνεται μέ πάρα πολλά κακά. Γιατί, όπως ακριβώς είναι καταραμένος εκείνος που στηρίζει τις έλπίδες του σε άνθρωπο, έτσι είναι μακάριος, εκείνος που στηρίζει τις έλπίδες του στον Θεό. Άφου λοιπόν απομακρύνεις τον έαυτόν σου από όλα, στηρίξου σ' αυτήν τήν άγκυρα τής έλπίδος. Καθόσον ο Θεός τά βλέπει όλα και κρίνει τά δίκαια και δέν κρίνει μόνον, αλλά προχωρεί και σε έργα (βοηθει εκείνους που έλπίζουν σ' Αυτόν)».

Πώς νά μετανοήσει κανείς άληθινά ενώπιον του Θεού.

Σέ όμιλία περί μετανοίας ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολογος λέει. Μπορείς νά έχεις λίγο πόνο στο χέρι, ή κάπου άλλο και προσέχεις αυτούς τούς μικροπόνους. Άν τυχόν πιεις κατά λάθος δηλητήριο, θά σε κυριεύσουν φοβεροί πόνοι και αρχίζεις νά κυλιέσαι, τότε δέν θυμάσαι τούς μικροπόνους που είχες. Έκείνος ο μεγάλος πόνος καλύπτει όλα τά άλλα. Έτσι, λέει ο άγιος, εκείνος ο όποιος θά νιώσει τό φαρμάκι τής άμαρτίας που έχει μέσα του και θά νιώσει τον πόνο που προκαλεί αυτό τό δηλητήριο τής άμαρτίας, όλα τά άλλα, κάτι μικροθλίψεις, κάτι μικροβάσανα, ούτε καν θά τά προσέξει. Άν ζήσεις έτσι τή μετάνοια, θά σε έλεήσει ο Θεός. Άδύνατον νά μή σε έλεήσει. Τόσο σίγουρος είναι και μέ τέτοια βεβαιότητα τό λέει ο άγιος. Λέει πρώτα τά έπαθε, τά δοκίμασε και έπειτα τά έγραψε⁶⁶.

⁶⁴ Αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου, 44^η όμιλία, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 585.

⁶⁵ Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Ε.Π.Ε. τόμ. 5, σελ. 66, 172, 532

⁶⁶ π. Συμεών Κραγιοπούλου, έρμηνεία Παλαιάς Διαθήκης, ο άνθρωπος του Θεού, Θεσ/κη, σελ. 187.

ΨΑΛΜΟΣ 31^{ος}

Ἡ δομή τοῦ Ψαλμοῦ

Ὁ Ψαλμός μᾶς παρουσιάζει δύο στοιχεῖα: α) Τή φοβερή κατάσταση τῆς ψυχῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Γιατί μεγαλύτερα δυστυχία γιά τόν ἄνθρωπο πού προκαλεῖ ἡ ταραγμένη συνείδηση δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει, στίχ. 1 – 5, καί β) τήν κατάσταση μακαριότητας τοῦ ἀνθρώπου πού ἐξομολογήθηκε εἰλικρινά καί συγχωρήθηκε ἀπό τόν Θεό, καί μᾶς προτρέπει νά ὠφεληθοῦμε ἀπό τό πάθημά του, στίχ. 6 - 11⁶⁷.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

Τῷ Δαυῖδ συνέσεως.

«Τῷ Δαυῖδ». Εἶναι ἔργο τοῦ Δαβίδ⁶⁸.

Σύνεση θά πεῖ συνέτιση, διδαχή. Ὁ Ψαλμός εἶναι διδακτικός⁶⁹.

Ἡ ἐπιγραφή ἔδωσε τήν ἀφορμή στους ἁγίους Πατέρες νά διδάξουν πόση φρόνηση περιέχει ὁ Ψαλμός καί ὅτι αὐτός πού ἀναγνωρίζει τήν ἁμαρτωλότητά του εἶναι ἡ ἀρχή τῆς σοφίας⁷⁰.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ Ψαλμοῦ

Τόν Ψαλμό αὐτό τόν συνέθεσε ὁ Δαβίδ ὅταν γνώρισε ὅτι ὁ Θεός τοῦ συγχώρησε τήν ἀδικία πού ἔκανε κατά τοῦ Οὐρίου. Ὡς προφήτης προβλέπει τήν Χάρη τοῦ θείου Βαπτίσματος, πού δίνει τέλεια τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτημάτων, μακαρίζει ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀξιώθηκαν τῆς μεγίστης αὐτῆς δωρεᾶς, ἐπειδή χωρίς κόπους καί πόνους ἀξιώνονται τῆς συγχωρήσεως, μέ τήν θαυμάσια αὐτήν, καί Οὐράνια ἀναγέννηση ⁷¹.

«Τό μεγάλο ἀγαθό τῆς εἰρηνικῆς συνειδήσεως ἐν ἀντιθέσει μέ τήν δυστυχία, τήν ὁποία δημιουργοῦν οἱ τύψεις τῆς ἐνοχῆς, αὐτό ἀποτελεῖ τό περιεχόμενο τοῦ Ψαλμοῦ αὐτοῦ⁷²».

Λόγω τοῦ πνευματικοῦ κατανυκτικοῦ περιεχομένου του ὁ ψαλμός συνδέθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία μας μέ τό μυστήριο τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Παράλληλα παρακινεῖ ὁ Δαβίδ τούς ἄλλους ἀνθρώπους νά μιμηθοῦν τή μετάνοιά του, για νά βρεῖ ἡ ψυχή τους εἰρήνη καί νά μή αἰχμαλωτισθεῖ ἀπό τό βαθύ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας⁷³.

Ψαλ. 31,1 *Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καί ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι·*

Ψαλ. 31,1 *Τρισευτυχισμένοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἔχουν συγχωρηθεῖ ἀπό τόν Θεόν οἱ παρανομίες των καί ἔχουν σκεπασθεῖ, ὥστε νά μή φαίνονται καθόλου, οἱ ἁμαρτίες·*

«**Μακάριοι**». Ἐδῶ μακαρίζονται ἐκεῖνοι πού ἁμάρτησαν μέν, ἀλλά μετενόησαν καί συγχωρήθηκαν⁷⁴.

Ἡ μακαριότητα, λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, εἶναι ἡ περίληψη παντός ἀγαθοῦ, ὅλων τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἀκρότητα τῶν ἀγαθῶν⁷⁵.

Μακαρίζει, κατά τόν Ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, ἐκείνους πού χωρίς ταλαιπωρία ἔλαβαν συγχώρηση μέ τό λουτρό τῆς παλιγγενεσίας, δηλαδή τοῦ Θείου Βαπτίσματος⁷⁶.

Μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅποιος ὕστερα, ἀφοῦ βαπτίσθηκε, δέν φάνηκε ψεύτης στίς ὑποσχέσεις πού ἔδωσε στόν Χριστό ὅτι θά φυλάττει τίς ἐντολές του⁷⁷.

⁶⁷ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α', «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», 2014, Ἰ.Μ. Κομνηνείου, σελ. 131.

⁶⁸ Ἡ Παλαιά Διαθήκη, μετά συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα, ἐκδ. 2^α, «Ὁ Σωτήρ», Αθήνα 1993, σελ. 130.

⁶⁹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α',...ὀ.π.π. σελ. 135.

⁷⁰ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τόν ἱερόν ψαλτήρα, τόμ. 1^{ος}, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ.181

⁷¹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 69.

⁷² Ἡ Παλαιά Διαθήκη, μετά συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα,...ὀ.π.π. σελ. 130

⁷³ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, σελ. 137

⁷⁴ Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α',...ὀ.π.π. σελ. 135

⁷⁵ Ὁμιλία ἀπό τό ραδιόφωνο τῆς «μοναχικῆς Διακονίας» τῆς Ἰ. Μ. Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, Πηλίου

⁷⁶ Ἅγιος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, σελ. 279

⁷⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζηγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς τοῦ Προφητάνακτος Δαβίδ, Ψαλμοί Α – Ν, «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 440

Αναφέρεται στην τέλεια κάθαρση⁷⁸.

Ανομία είναι ή άθετηση του θείου θελήματος, την παρανομία καί ή άμαρτία είναι ή άποτυχία νά φθάσει στον ύψηλό προορισμό του ό άνθρωπος, πού είναι ή θέωση⁷⁹.

Ο άγιος Γρηγόριος ό Διάλογος λέγει: οί άμαρτίες καλύπτονται όπως καλύπτει τίς πληγές τό έμπλαστρο⁸⁰.

Ο άγιος Οίκουμένιος βλέπει τρεΐς τρόπους συγχωρήσεως των άμαρτημάτων: α) Ή δικαίωση, ή ζωογόνηση της ψυχής από τον Θεό μέ τό θείο Βάπτισμα. β) Ή επικάλυψη των άμαρτιών μέ την μετάνοια πού είναι σημάδι της οικονομίας καί γ) ή άγάπη του Θεού ό όποιος δέν μάς κατάλογίζει ως άμαρτίες τάπραχθέντα καί είναι ή φιλοτιμία του Θεού⁸¹.

«Φιλότημος γάρ ό Δεσπότης δέχεται τον έσχατο καθάπερ καί τον πρώτον⁸²».

Ψαλ. 31,2 μακάριος άνήρ, *ὃς οὐ μὴ λογίσηται Κύριος άμαρτίαν, οὐδέ έστιν έν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος.*

Ψαλ. 31,2 μακάριος είναι ό άνθρωπος εκείνος, στον όποιον ό Κύριος δέν θά καταλογίσει άμαρτία, γιά νά του ζητήσει εύθυνες καί οὔτε ύπάρχει στό στόμα του δόλος καί ύποκρισία, αλλά μόνον ειλικρίνεια καί εύθύτητα.

Δόλος θά πεΐ: Βγάζω από μέσα μου ό, τι έχω, μέ την θέλησή μου, μέ ειλικρίνεια καί μέ πνεύμα συντριβής καί μετανοίας!⁸³

Δόλο έδω όνομάζει τό ψέμμα⁸⁴.

Ψαλ. 31,3 *ὅτι έσίγησα, έπαλαιώθη τά όστᾶ μου από του κράζειν με όλην την ήμέραν·*

Ψαλ. 31,3 *Έγώ όμως, γιατί δέν μετενόησα ειλικρινά, αλλά άπεσιώπησα την άμαρτία μου, γι' αυτό πάληωσαν καί άδυνάτισαν τά όστά μου· περιέπεσα σέ άτονία, όταν έκραζα στενάζοντας καί όδυρόμενος όλη την ήμέρα.*

«Ότι έσίγησα». Ύπέφερε γιατί ήταν μακριά από τον Θεό, γιατί δέν ήθελε νά ανοίξει τό στόμα του καί νά ζητήσει συγγνώμη⁸⁵.

«Έσίγησα» είναι τό πρώτο βήμα της καταστάσεως πού θά τον ταλαιπωρήσει· τό δεύτερο βήμα «άναστενάζω όλην την ήμέραν·» τό τρίτο «μπήκε άγκάθι·» καί τό τέταρτο «έπαλαιώθη τά όστᾶ μου, έχουμε παλαιώση καταστροφή των όστων μου. Πάλιωσαν τά όστά μου σημαίνει ότι δέν μπορούν πιά νά κρατήσουν τό σῶμα, πάλιωσε τό νευρικό σύστημα καί μάς ταράζει, χάνουμε τον ύπνο μας. Δέν βρίσκουμε ήσυχία πουθενά⁸⁶.

Τό «πάληωμα των όστων του», δηλώνει την μεγάλην του λύπη⁸⁷.

Κράζω, σημαίνει φωνάζω δυνατά γιά νά άκουστώ. Έδω σημαίνει ότι βγάζω άναστεναγμούς· εκτόνωση μιās φοβερής έσωτερικής πιέσεως⁸⁸.

Ψαλ. 31,4 *ὅτι ήμέρας καί νυκτός έβαρύνθη έπ' έμέ ή χείρ σου, έστράφην είς ταλαιπωριαν έν τῷ έμπαγήναί μοι άκανθαν. (διάψαλμα).*

Ψαλ. 31,4 *Ήμέρα καί νύχτα βαρειά έπεσεν έπάνω μου ή τιμωρός δεξιά σου, Κύριε. Βυθίστηκα όλόκληρος στον πόνο καί την ταλαιπωρία, γιατί σαν αίχμηρά καί όδυνηρά άγκάθια μπήκαν σέ μένα ή άμαρτία καί ή ένόχη μου.*

«Χείρ σου» έδω έννοεί την παιδευτική δύναμη καί τιμωρία, έπειδή μέ τό χέρι παιδεύει κάποιος καί τιμωρεΐ τον άλλον⁸⁹.

⁷⁸ Ομιλία από τό ραδιόφωνο της «μοναχικής Διακονίας...ό.π.π.

⁷⁹ Κων/νου Καλλινίκου, ύπόμνημα εις τον ιερόν ψαλτήρα,...ό.π.π. σελ.183

⁸⁰ Ομιλία από τό ραδιόφωνο της «μοναχικής Διακονίας...ό.π.π.

⁸¹ Ομιλία από τό ραδιόφωνο της «μοναχικής Διακονίας...ό.π.π.

⁸² Ομιλία από τό ραδιόφωνο της «μοναχικής Διακονίας...ό.π.π.

⁸³ π. Αθανασίου Μυτιληναίου, έπιλογή Ψαλμών,...ό.π.π. σελ. 140

⁸⁴ Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία ...ό.π.π. σελ. 441).

⁸⁵ Αρχμ. Ιωήλ Γιαννακοπούλου, Ή Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Αθήναι 1965, σελ. 152

⁸⁶ π. Αθανασίου Μυτιληναίου, έπιλογή Ψαλμών, τόμ. Α',...ό.π.π. σελ. 146

⁸⁷ Αρχμ. Ιωήλ Γιαννακοπούλου, Ή Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο,...ό.π.π. σελ. 152

⁸⁸ π. Αθανασίου Μυτιληναίου, έπιλογή Ψαλμών, τόμ. Α',...ό.π.π.σελ. 143

⁸⁹ Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία...ό.π.π. σελ. 441

Ἔχω τύψεις, ἀνελέητα χτυπήματα. Ἔγινα ταλαίπωρος, μελαγχολικός, κατσούφης, ἄχαρος, ἔχασα τό νόημα τῆς ζωῆς μου, ἔχασα τήν ἐπαφή μου μέ τά ἄλλα πρόσωπα. Αὕτη εἶναι ἡ πραγματικά πνιγηρή καί θλιβερή κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου πού ἁμαρτάνει⁹⁰.

Ἡ φωνή τῆς συνειδήσεώς του πού εἶναι ὁ πιό ἄγριος δικαστής κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο⁹¹.

«*Ἄκανθαν*» ἐδῶ ὀνομάζει τήν ἁμαρτία, γιατί ἡ ἁμαρτία ἀπ' ἔξω μπαίνει στήν ψυχή, ὡς παρά φύση κατάσταση. Καί γιατί κεντᾶ τόν ἁμαρτωλό καί τοῦ δημιουργεῖ πόνο⁹².

Κατά τό Ἑβραϊκό κείμενο, ἐλαφρῶς διορθούμενο λέγει: «ὀλόκληρος εἶχα ξερανεῖ σάν ἕνα κατάξηρο χωράφι. Ἡ εἰκόνα αὕτη ἀποδίδει τήν ἀπώλεια κάθε ἐνεργείας καί κάθε χαρᾶς στόν ἄνθρωπο⁹³».

Τήν ἁμαρτία τήν ὀνόμασε ἀγκάθι σάν ἄχρηστο καί ἐπιζήμιο πρᾶγμα. Λέγει λοιπόν, ὅτι πολλή ταλαιπωρήθηκε, γιατί ἁμάρτησα ὁ ἀφρονέστατος, γι' αὐτό καί ἡ κρίση σου εἶναι δίκαιη⁹⁴.

Ἐδῶ σημαίνει ὅτι ἡ μουσική ἀποδίδει τά συναισθήματα τοῦ βασανισμοῦ τῆς ψυχῆς πού ἔχει ἁμαρτήσῃ, τό γκρέμισμα τῆς σωματικῆς ὑγείας, τούς ἀναστεναγμούς, τό ἀγκάθι (δηλ. ἡ ἁμαρτία), πού καρφώνεται βαθειά!⁹⁵

Ψαλ. 31,5 *Τήν ἁμαρτίαν μου ἐγνώρισα καί τήν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα· εἶπα· ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τήν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καί σὺ ἀφήκας τήν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. (διάψαλμα).*

Ψαλ. 31,5 *Ἀλλά μετενόησα. Ἐξωμολογήθηκα στόν Κύριον τήν ἁμαρτία μου. Τήν ἔκανα σ' αὐτόν γνωστή καί δέν κάλυψα πλέον οὔτε ἀπέκρυψα τήν παρανομία μου. Εἶπα μέ ὄλη μου τήν καρδιά, θά ἐξομολογηθῶ μέ εἰλικρίνεια τήν ἀνομία μου στόν Κύριο, καί θά κατηγορήσω γι' αὐτήν τόν ἑαυτόν μου. Τότε ἀμέσως ἐσύ, Κύριε, συγχώρεσες τήν ἀσέβεια καί ἐξάλειψες τήν ἐνοχλήν τῆς καρδιάς μου.*

«*Ἐγνώρισα*» θά πεῖ γνωστοποίησα, τήν ἔκανα γνωστή, μέ ἄλλα λόγια, τήν ἐξομολογήθηκα. Δέν τήν ἔκρυψε ἀλλά καί δέν τήν δικαιολόγησε⁹⁶.

Ἀλλά ξαφνικά ὕστερα ἀπό τόν πόνο καί τήν κραυγή τήν ἐσωτερική, ὕστερα ἀπό τό ζῦπνημα τῆς συνειδήσεως, ἀφοῦ ὁ Δαβίδ δοκιμάστηκε σκληρά καί ἐπάλευσε μέ τό κακό καί ἀγωνίστηκε σκληρά κατά τοῦ ἰδίου του ἑαυτοῦ, ὄχι μόνον διέγνωσε ὅτι αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἀλλά καί βρῆκε τόν ἀληθινό δρόμο πού θά τόν λυτρώσει ἀπό αὐτήν, πού εἶναι ἡ ἐξομολόγηση πρός τόν Θεό. Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι τό βίωμα, τό μυστήριο, τό ὅποιο γίνεται μέσα στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ὅπου εὐρίσκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁹⁷.

«*Ἀσέβεια*» ὀνομάζει τήν ἁμαρτία, ἐπειδή ἡ καρδιά του δέν σεβάστηκε οὔτε εὐλαβήθηκε τούς νομούς τοῦ Θεοῦ τούς διορίζοντας «Οὐ μοιχεύσεις· οὐ φονεύσεις» (Ἐξοδ. κ, 13)⁹⁸.

Ψαλ. 31,6 *ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σέ πᾶς ὄσιος ἐν καιρῷ εὐθέτω· πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτόν οὐκ ἐγγιούσι.*

Ψαλ. 31,6 *Ἀκριβῶς γιατί ἐσύ τόσον ἔλεος δεικνύεις ἀπέναντί μας, γι' αὐτό θά προσευχηθεῖς πρὸς ἐσένα κάθε εὐσεβής καί ἀφωσιωμένος στόν πρέποντα καιρό. Καί ὅταν σάν ἄλλος κατακλυσμός ὑδάτων συμφορές καί πειρασμοί πέσουν γύρω του, αὐτός μέ τήν δικήν σου συμπαράσταση θά προστατευθεῖ ἀπό αὐτές, ὥστε νά μή τόν ἀγγίζουν κἄν.*

«*Εὐθέτω*». Καιρόν εὐθύν λέγει τήν πολιτεία τῆς Κ. Διαθήκης, στήν ὁποία ἐμεῖς οἱ πιστοί, σάν τόν Δαβίδ, μέ τά λόγια του εὐχόμεθα⁹⁹.

Ἀμέσως ἐνῶ ἁμάρτησα σίγησα, ἀλλά ὕστερα ἐφάνέρωσα τήν ἁμαρτία μου, χωρίς πρόφαση ἢ προσποίηση, ἀλλά μόνον τόν ἑαυτόν μου κατέκρινα. Γι' αὐτό ὅταν σκέφθηκα, νά ὁμολογήσω

⁹⁰ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α',...ὀ.π.π. σελ. 146-147

⁹¹ Ὁμιλία ἀπό τό ραδιόφωνο τῆς «μοναχικῆς Διακονίας...ὀ.π.π

⁹² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα ...ὀ.π.π. σελ. 441

⁹³ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοῦ ψαλμοῖ, γ' ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 146

⁹⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 70

⁹⁵ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, ...ὀ.π.π. σελ. 150

⁹⁶ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α',...ὀ.π.π. σελ. 150

⁹⁷ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοῦ ψαλμοῖ, γ' ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 146

⁹⁸ Μονα-χοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα ...ὀ.π.π. σελ. 442

⁹⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχσωτήριον ψαλτήριον, ...ὀ.π.π. σελ. 70

τήν ανομία μου, μου συγχώρησες τήν ἀσέβειά μου· δηλαδή δέν μέ ἐπαίδευσες ὅπως ἔπρεπε, ἀλλά μετριώτερα καί ἰάτρευσες τήν πληγήν μου ὡς φιλόανθρωπος πού εἶσαι¹⁰⁰.

Ὅταν μέ πλημμύρισαν σάν τά νερά οἱ πονηροί λογισμοί, μετά τήν ἁμαρτία. Μέ τήν μετάνοια οἱ λογισμοί δέν θά σέ λυπήσουν καί δέν θά σέ κλονίσουν. Ἡ κατακλυσμός νοεῖται τό ἅγιο Βάπτισμα γιατί κατακλύζει καί πνίγει τήν ἁμαρτία, ὄχι γιά τήν ποσότητα καί τό πλῆθος τοῦ νεροῦ, ἀλλά γιά τήν ποιότητα καί δύναμη τοῦ Πνεύματος, πού τό νερό τοῦ Βαπτίσματος περιέχει¹⁰¹.

Ψαλ. 31,7 *σὺ μου εἶ καταφυγή ἀπὸ θλίψεως τῆς περιεχοῦσης με· τὸ ἀγαλλιάμα μου, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με. (διάψαλμα).*

Ψαλ. 31,7 *Σὺ εἶσαι ἡ καταφυγή μου καὶ ἡ παρηγορία μου στὸν καιρὸ τῆς θλίψεως, πού μέ στενοχωρεῖ. Σὺ εἶσαι ἡ ἀγαλλίαση καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς μου. Γλύτωσέ με ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς κινδύνους, πού μέ ἔχουν περικυκλώσει.*

«Θλίψεως», θά πεῖ πίεση, ζούληγμα. Ἡ λύπη εἶναι τό συναίσθημα πού γεννιέται ἀπὸ τήν θλίψη, τό ἀποτέλεσμα τῆς θλίψεως¹⁰².

Στόν στίχο. 7 ὁ Ἅγιος Κύριλλος σημειώνει: Εἶναι μεγάλο πρᾶγμα τό νά μή εἶναι κανεῖς ἐγωῖσθης, ἀλλά μάλλον νά ἀναγνωρίζεις ἐκεῖνον πού μπορεῖ νά τόν σώσει, ὅταν μᾶς κατατρέχουν λογισμοί καί θλίψεις, οἱ ὁποῖες λόγω τῆς εὐσέβειας πέφτουν ἐπάνω μας σάν κεραυνός καί μᾶς θορυβοῦν... Ὅμως τοὺς ἁγίους ἄνδρες δέν τοὺς περικυκλώνουν μόνον ἄνθρωποι ἀσεβεῖς καί ἁμαρτωλοί ἀλλά καί τά στίφη τῶν δαιμόνων πού ἀγαποῦν τίς κακουργίες¹⁰³.

Ὅταν, λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος, καί ἐμᾶς ἀπὸ παντοῦ μᾶς κυκλώνουν οἱ αἰσχροὶ καί πολέμιοι λογισμοί, τόν Χριστόν νά φωνάζουμε καί νά τοῦ λέμε: ἐσὺ εἶσαι «τό ἀγαλλιάμα μου, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με¹⁰⁴».

«Διάψαλμα». Διακόπτεται ἡ φωνή τοῦ ψάλλοντος πρὸς στιγμὴν γιά νά ἀκουστεῖ ἐντονώτερα ἡ φωνή τῶν ὀργάνων τοῦ Θεοῦ¹⁰⁵.

Ψαλ. 31,8 *συνετιῶ σε καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδοῦ ταύτη, ἧ πορεύση, ἐπιστηριῶ ἐπὶ σέ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου.*

Ψαλ. 31,8 *Ἀκούω νά ἀπαντᾷς σέ μένα, Κύριε, καὶ νά μοῦ λέγεις. Θά σέ φωτίζω καὶ θά σέ καθοδηγῶ στό δρόμο, πού πρέπει νά βαδίζεις. Θά στηρίζω εὐμενῶς σέ σένα τοὺς ὀφθαλμούς μου.*

Στόν στίχο 8 ἐδῶ μιλάει ὁ Θεός στόν Δαβίδ: «Θά σέ συνετίσω καί θά σέ συνοδεύω στόν δρόμο πού θά προχωρᾷς. Θά στηρίζω τά μάτια μου ἐπάνω σου. Δέν θά σέ ἐγκαλείω, δέν θά σέ ἀφήσω· θά ἐξακολουθῶ νά σέ βοηθᾶω». Ξεκίνα νά ἐξομολογηθεῖς, καί θά δεῖς ὅτι ὁ Θεός θά σέ βοηθήσει νά ξεπεράσεις καί τίς ἁμαρτίες σου¹⁰⁶.

Ἐπειδὴ γνώρισες τό ἁμάρτημά σου, θέλω νά σέ φέρω στην εὐθεῖα ὁδὸ, νά σοῦ δώσω τήν ἐπίγνωση αὐτῆς καί νά σέ βλέπω μέ πρόσωπο χαρούμενο ὡς φίλο μου¹⁰⁷.

Ὁ Δαβίδ σ' αὐτόν τόν στίχο θέλει νά συνετίσει, θέλει νά διδάξει τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἡ διδασκαλία του στηρίζεται στήν προσωπική του πείρα. Θέλει νά δείξει στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τόν δρόμο πού ὁ ἴδιος βᾶδισε πρὸς τή νίκη, τήν ὁδὸ τῆς λυτώσεως. Θέλει νά τοὺς ἀνεβάσει ἐκεῖ, πού αὐτός εὐρίσκεται Καί νά βοηθήσει καί τοὺς ἄλλους νά φθάσουν στήν μακαριότητα¹⁰⁸.

Ψαλ. 31,9 *μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγχιαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ.*

Ψαλ. 31,9 *Λοιπόν, ἐσεῖς οἱ ἄνθρωποι μὴ γίνεσθε ὅμοιοι μέ τὸν ἵππον καὶ τὸν ἡμίονο, στοὺς ὁποίους δέν ὑπάρχει καθόλου σύνεση. Καὶ ὅπως μέ σιδερένιο φίμωτρο καὶ χαλινὰ σφίγγονται οἱ*

¹⁰⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, ... ὁ.π.π. σελ. 70

¹⁰¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία... ὁ.π.π. σελ. 442.

¹⁰² π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, ... ὁ.π.π. σελ. 153

¹⁰³ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς, ... ὁ.π.π., σελ. 281

¹⁰⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία ... ὁ.π.π. σελ. 445

¹⁰⁵ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ... ὁ.π.π. σελ. 152

¹⁰⁶ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α', ... ὁ.π.π. σελ. 155

¹⁰⁷ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, ... ὁ.π.π. σελ. 70

¹⁰⁸ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 148

σιαγόνες τῶν ἀγρίων αὐτῶν ζώων, ἔτσι καί σύ, Κυριε, ἄς σφίξεις μέ τό χαλινάρι τῶν θλίψεων καί μέ τίς πολλές τιμωρίας ἄς περιορίσεις τούς ἄμαρ-τωλούς, οἱ ὁποῖοι μένουν ἀμετανόητοι καί δέν θέλουν νά πλησιάσουν πρός ἐσένα.

«Ἴππος καί ἡμίονος», Χρησιμοποιεῖ τό ἄλογο καί τό μουλάρι, γιατί τό μέν ἄλογο εἶναι ἀτίθασο καί ὑπερήφανο, καί τό μουλάρι εἶναι πεισματάρικο. Ἄρα, κατά μεταφορά, μή γίνεσθε ἀτίθασοι καί πεισματάρηδες¹⁰⁹.

«Ἄγξαις» ἀπό το ρῆμα ἄγχω πού θά πεῖ σφίγγω, καί ἀπό αὐτή παράγεται τό ἄγχος¹¹⁰.

«Πρός σέ». Ἡ ὁδός πού συνιστᾷ εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἁμαρτίας, τῆς ὑποταγῆς καί τῆς γρηγόρης ὑπακοῆς στόν Θεό, διά τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἀνομιῶν του καί ὄχι τῆς ἀνυπακοῆς καί τῆς αὐθάδειας, ἡ ὁποία κρατεῖ μακριά τόν ἄνθρωπο ἀπό τή συναίσθηση τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἐξομολογήσεως τῆς ἀνομίας.

Ἐάν θελήσουμε καμμιά φορά νά μεταχειρισθοῦμε κακῶς την ἐλευθερία μας καί νά φύγουμε ἀπό το σπίτι τοῦ Πατέρα μας νά κατοικήσουμε στην κατοικία τῶν δαιμόνων καί ἁμαρτωλῶν, νά παρακαλέσουμε τον Κύριο νά μᾶς βάλει ἐμπόδια, δηλαδή θλίψεις, δυστυχίες, ἀσθένειες, ὥστε νά γυρίσουμε ἀμέσως πίσω καθὼς εἶναι γεγραμμένο, «ἐν κημῶ καί χαλινῶ τάς σιαγόνας...πρός σε». (Ψαλμ. λα, 9)¹¹¹.

Ψαλ. 31,10 *πολλαί αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τὸν δὲ ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυκλώσει.*

Ψαλ. 31,10 *Πολλές εἶναι οἱ συμφορές καί οἱ μάστιγες τῶν ἁμαρτωλῶν-τόν ἐλπίζοντα ὅμως στόν Κύριο θά περικυκλώσει καί θά περιφρουρήσει τό θεῖον ἔλεος.*

Ἀλοίμονο στούς ἁμαρτωλούς, οἱ ὁποῖοι δέν παιδεύθηκαν ἐδῶ τούς περιμένει ἡ κόλαση. Τούς ἐνάρετους, οἱ ὁποῖοι ὑπομένουν τίς θλίψεις, ἐλπίζουν στήν δικαία ἀνταπόδοση τοῦ Θεοῦ, θά τούς ἀξιώσει τοῦ ἐλέους του ὁ Κύριος. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἄν εἶναι καί ἐνάρετοι τήν θεία Χάρη χρειάζονται¹¹².

Ψαλ. 31,11 *εὐφράνθητε ἐπὶ Κύριον καὶ ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι καὶ καυχᾶσθε, πάντες οἱ εὐθεῖς τῆ καρδία.*

Ψαλ. 31,11 *Σεῖς, λοιπόν, οἱ πιστοί καί δίκαιοι γεμίσατε ἀπό χαρά, πλημμυρίσατε ἀπό ἀγαλλίαση ἐν Κυρίῳ, καί τόν Κύριον νά ἔχετε καύχημά σας ὅλοι, ὅσοι ἔχετε εὐθεῖα καί εἰλικρινῆ τήν καρδιά σας.*

Οἱ δίκαιοι εἶναι οἱ τέλειοι στήν ἀρετή¹¹³.

«Εὐθεῖς» γιά τήν εὐθύτητα τῆς πολιτείας των¹¹⁴.

«Τό συμπέρασμα τῆς ὠδῆς εἶναι πολύ σοφό! Γιατί μᾶς ἀποτρέπει νά χαιρόμαστε γιά κάτι ἀπό τά κοσμικά, καί συμβουλεύει νά χαιρόμαστε μᾶλλον γιά τόν Θεό...Σ' αὐτούς μόνο ἀνήκει τό νά γεμίζουν ἀπό ἀγαλλίαση μόνο γιά τόν Θεό καί νά καυχῶνται γι' αὐτόν, ὅσοι τόν ἀγαποῦν, σύμφωνα μέ τόν θεῖο Ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος διαβεβαιώνει: «Αὐτός πού καυχίεται, νά καυχίεται γιά τόν Κύριο». (Α΄.Κοριν. 1, 31)¹¹⁵.

Ἡ χρήση τοῦ 31^{ου} Ψαλμοῦ

α1. Γιά νά ἐπιστρέψουν τὰ ἄσβωτα παιδιά στό σπίτι τους. Γιά νά δεῖ κάποιος μέ κα-θαρά μάτια τήν ἀλήθεια.

α2. Δοκιμασία καί ἐμπιστοσύνη.

β. Γιά μακαρισμό.

Νά θαυμάζεις τήν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

γ. Γιά νά βροῦν οἱ ὁδοιπόροι τόν δρόμο ὅταν χαθοῦν καί νά μήν ταλαιπωροῦνται.

¹⁰⁹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, τόμ. Α΄, ...ὁ.π.π. σελ. 156

¹¹⁰ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, ἐπιλογή Ψαλμῶν, τόμ. Α΄, ...ὁ.π.π. σελ. 153).

¹¹¹ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἔκδ. δ΄, Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 109.

¹¹² Θεοδώρητου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, ...ὁ.π.π. σελ. 70-71

¹¹³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία...ὁ.π.π. σελ. 447

¹¹⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία ...ὁ.π.π. σελ. 447

¹¹⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπό-μνημα εἰς τούς Ψαλμούς...ὁ.π.π., σελ. 283

ε. «Ἀρμόδιος μετά ἀπό ἀμαρτήματα, πεσών εἰς διαφόρους λογισμούς καὶ πειρασμούς».
στ. Προσευχή μετανοίας. Πρὶν τὴν ἱερὴ ἐξομολόγησι. (Καὶ ὡς βραδυνὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν).
θ. «Ἐν καταστάσει μετανοίας περὶ πραχθεισῶν ἀμαρτιῶν». «Χαρακτῆρες καὶ ιδιώματα τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας αὐτῶν».

Διδάγματα ἀπὸ τὸν 31^ο Ψαλμὸ

Τί εἶναι ἡ ἀμαρτία; Τί σημαίνει ἀμαρτάνω;¹¹⁶

Ἀμαρτία εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἀμαρτία εἶναι ἡ παράβασι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἀμαρτία εἶναι ἡ κάθε στιγμὴ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, πού δὲν βρίσκεται «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Ἀμαρτία εἶναι τὸ κάθε δευτερόλεπτο τοῦ ἀνθρώπου πού ἡ καρδιά του δὲν πάλλει ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριον.

Ἡ ἀμαρτία ἀπομακρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν γνώση τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μέσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ φτάνει στὴ γνώση τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀμαρτία τραυματίζει τὴν ἀγαπητικὴ σχέση μετὰ τὸν Θεό.

Ἡ ἀμαρτία δὲν εἶναι ἀπλό σφάλμα. Εἶναι ψυχικὸ γεγονός.

Ἀμαρτία δὲν εἶναι μία τυπικὴ νομικὴ παράβασι, ἀλλὰ μία καρδιακὴ σχέση. Μὲ μιά τέτοια θεώρησι, ἀμαρτία δὲν εἶναι ἀπλῶς κάποιο παράπτωμα, κάποιο σφάλμα, κάποιο πάθος, κάποια κακὴ ἐνέργεια, ἀλλὰ εἶναι κάποια ἐσωτερικὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸν Κύριον.

Ἡ ἀμαρτία εἶναι ἓνα ψυχικὸ γεγονός, ἓνα γεγονός πού ἀλλοιώνει ἐξ ὀλόκληρου, ἐκ βαθέων τὴν ἀνθρώπιν ψυχὴ. Ἀμαρτία εἶναι ἓνας λαβύρινθος μέσα στὸν ὁποῖο εἰσέρχεται ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι ἓνας χῶρος πού συνέχεια περιορίζεται τὸ ὀπτικὸ του πεδίου. Ἔτσι κάθε στιγμὴ, μέσα στὸν χῶρον αὐτὸ τῆς ἀμαρτίας γίνεται μιά κραυγὴ ἀπελπισίας, γίνεται ἓνα συναίσθημα θλίψεως, γίνεται ἓνας πόνος, γίνεται μιά ἀποδυναμωσι, μιά κατιοῦσα πορεία ἔτσι πού κάθε στιγμὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι αὐτὸς πού ἦταν πρῶτα.

Ἡ ἀμαρτία κάνει τὸν ἄνθρωπον ἐχθρὸ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐπιφανειακά ἡ ἀμαρτία εἶναι κάποια μορφή ἀγάπης στὸν ἑαυτό μας. Βαθύτερα, ὅμως, κάθε ἀμαρτία σημαίνει ἐχθρότητα στὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό μας, σημαίνει ἀλλοίωσι ταῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ ἡ διάσπασι τῆς ἐνότητος τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου εἶναι πράξι ἐχθρικὴ πρὸς τὸν ἑαυτό μας.

Ἡ ἀμαρτία φέρνει θύελλα στὴν ψυχὴ. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι δὲν εἶναι πιά στὸ λιμάνι πού ἦταν, ὅσο κι ἂν ἡ ἀμαρτία του φαινόταν ἐξιδανικευμένη. Βρίσκεται τώρα σὲ μιά θύελλα, βρίσκεται σὲ μιά εὐρύτητα κυμάτων πού τὸν πλήττουν πανταχόθεν. Τὰ κύματα μπορεῖ νὰ μὴν τὰ βλέπει κανεὶς ἄλλος, τὰ βλέπει ὅμως ὁ ἴδιος μέσα του καὶ ὑπάρχει ἡ πρόγευσι τοῦ θανάτου. Τώρα ἀρχίζει μέσα του μιά ἄλλη ἀγωνία. Νιώθει τὴν ἔλλειψι τοῦ φωτός, νιώθει τὸ σκότος, νιώθει τὴν μοναξιά. Ἀλλὰ ἀπὸ ἀδυναμία καὶ πάλι ξαναπέφτει, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ μιά πτώσι νὰ διαδέχεται τὴν ἄλλη καὶ μέσα στὴν ψυχὴ του νὰ ἔχει διαρκῶς ἀναστάτωσι, νὰ βρίσκεται σὲ θύελλα.

Ὁ νέος πού πέφτει στὴν ἀμαρτία ψάχνει γιὰ συνενόχους. Ὁ ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος ψάχνει νὰ δεῖ καὶ ποιοὶ ἄλλοι ἔχουν πέσει, γιὰ νὰ πείσει τὸν ἑαυτό του ὅτι δὲν εἶναι ὁ μόνος μετὰ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα. Μοιάζει πολὺ μετὰ τὸν ἄρρωστο σωματικά, πού ψάχνει νὰ βρεῖ καὶ πόσοι ἄλλοι πάσχουν καὶ μαθαίνει γρήγορα ποιοὶ στὸ περιβάλλον του, στὸν χῶρον του, στὴν πόλιν του πάσχουν ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρρώστια. Γιατί τὸ κάνει αὐτό; Τὸν παρηγορεῖ ἡ αἴσθησι ὅτι δὲν εἶναι μόνος αὐτὸς πού πάσχει, εἶναι καὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ αὐτὸ τὸν παρηγορεῖ.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτία. Ὁ νέος πού πέφτει στὴν ἀμαρτία προσπαθεῖ νὰ βρεῖ καὶ ἄλλους πού ἔκαναν τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ πεῖ: Ὁ ἄλλος εἶναι χειρότερος ἀπὸ μένα. Ὅτι δηλαδὴ ἔκανε ὁ Φαρισαῖος, ὅταν δείχνοντας τὸν Τελώνην εἶπε: «Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν αὐτὸν τὸν Τελώνην». Ἔτσι συγκρίνοντας τὸν ἑαυτό μας μετὰ τὸν ἄλλο ἀμαρτωλὸ λέμε: Ἐγὼ εἶμαι τέλειος, εἶμαι πολὺ καλός, δεῖτε τί γίνεται ἔξω, δεῖτε τί ὑπάρχει ἔξω στὸν κόσμον! Καὶ ἔτσι συνεχίζουμε νὰ ἀμαρτάνουμε.

Τὰ πάθη μας εἶναι ὁδοφράγματα γιὰ τὴν ψυχὴ μας.

Τὸ κάθε πάθος προκαλεῖ ἀλλοίωσι στὴν ψυχὴ μας. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται διαφορετικὸς ἀπὸ ὅτι ἦταν πρὶν. Κάθε πάθος, κάθε ἀμαρτία προκαλεῖ ἀλλοίωσι στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνα πάθος μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπλό στὴν ἀρχή. Γίνεται σύνθετο ἀργότερα, ὅταν ἐγκαθίσταται στὸν ἐσωτερικὸν κόσμον καὶ καταλαμβάνει ὅλον καὶ περισσότερον χῶρον μέσα στὴν ψυχικὴ ἐπιφάνεια τοῦ

¹¹⁶ Σοφία Χασιώτη, Δρ. Θεολογίας, Γιά τίς «Ορθόδοξες Απαντήσεις».

άνθρώπου. Για να γίνει αυτή η εγκατάσταση του πάθους, αμβλύνονται τα αξιολογικά κριτήρια και ο νέος βλέπει με πνεύμα συμβιβασμού τα πάντα.

Το κύριο πρόβλημα για τον άνθρωπο, στην ψυχή του οποίου εγκαθίστανται πάθη, είναι ότι κάθε πάθος κάνει τον άνθρωπο να είναι διαφορετικός από αυτό που ήταν πριν. Και φυσικά, χειρότερος. Το κάθε πάθος είναι ένα οδόφραγμα στην αγάπη του για τον Κύριο. Η αγάπη προς τον Χριστό, από πρώτο και μέγιστο αγαθό που πρέπει να είναι, με τα πάθη αμβλύνεται και ο άνθρωπος καθηλώνεται στο κοσμικό φρόνημα, στην κοσμική σκέψη, η οποία κυριαρχεί πλέον στην καθημερινή του ζωή και στις κοινωνικές του σχέσεις, μαραινώντας την αγάπη προς τον Χριστό.

Τα πάθη δεσμεύουν την ελευθερία της ψυχής. Τον καθηλώνει στη δουλειά του πάθους. Αντίθετα ο άνθρωπος του Θεού, ως εικόνα του Θεού, είναι ελεύθερος, δεν έχει τα οδόφραγματα των παθών. Είναι ελεύθερος να μπορεί να λείπει «όχι» σε κάθε τι που τον απομακρύνει από τον Θεό. Είναι ελεύθερος να πέσει στην πυρά, να ανέβει στον Σταυρό, να μπει στο σπήλαιο μέσα, να μπει στην φυλακή για την αγάπη του Κυρίου. Είναι ελεύθερος να πει τό «για μένα ή ζωή μου είναι ο Χριστός και τό να πεθάνω κέρδος». Όλη αυτή η ελευθερία έχει μία τεράστια διάσταση, που δεν μπορεί να συγκριθεί με καμία έννοια ανθρώπινης ελευθερίας.

Η ελευθερία αυτή, για την οποία τόσο αγωνίζεται ο άνθρωπος, δεσμεύεται κάθε φορά που ο άνθρωπος υποκύπτει στο πάθος, υποκύπτει στην αμαρτία, υποκύπτει στο συμβιβασμό, υποκύπτει στην έσωτερική συγκατάθεση.

Η αμαρτία και ο πειρασμός.

Κάθε αμαρτία έχει μία σειρά από στάδια.

Οι Πατέρες πολύ ώρα καθόρισαν τί σημαίνει αμαρτία, τί σημαίνει πειρασμός, τί σημαίνει ψυχοπαθολογία. Πρώτα υπάρχει ένας διάλογος με τον πειρασμό, την προσβολή, ο οποίος εισέρχεται μέσα στην ανθρώπινη ψυχή άμεσα ή έμμεσα. Ο πειρασμός είναι μία ύπαρκτη κατάσταση για όλους τους ανθρώπους. Σε άλλους δημιουργεί πνεύμα αντιστάσεως και δυναμώνει έτσι η ψυχή. Σε άλλους μπορεί να αποτελέσει αιτία που οδηγεί στην αμαρτία. Όσο ο άνθρωπος κρατιέται από τον Σταυρό του Χριστού, οι πειρασμοί τον βρίσκουν άτρωτο.

Αν ο άνθρωπος χαλαρώσει την σχέση του με τον Σταυρό του Χριστού, τότε αρχίζει ο διάλογος με τον πειρασμό. Στην αρχή αντιστέκεται, μετά θέλει να δοκιμάσει και όσο συνεχίζεται ο διάλογος (και δεν υπάρχει σταθερή αρνητική στάση) τόσο και πιο πολύ διαβρώνεται και αλλοιώνεται η απλότητα της ανθρώπινης ψυχής. Κάθε καινούργιος πειρασμός βρίσκει τον άνθρωπο έτοιμο να κάνει νέες υποχωρήσεις. Εκείνο που αρχικά απέρριπτε εκ βάθρων, τώρα τό απορρίπτει λιγότερο. Εκείνο που τό θεωρούσε μέγιστο αγαθό, τώρα τό βλέπει να μην έχει την κορυφαία θέση που είχε πριν στην ψυχή του κ.ο.κ. Σιγά-σιγά έμπεδώνεται μέσα του ότι αυτός μπορεί να λύσει μόνος του τά έσωτερικά του προβλήματα. Τελικά, φτάνει κάποτε να συμφιλιωθεί με την αμαρτία μέσω μιας διεργασίας, που αρχίζει με τον διάλογο, μετά έρχεται η σκέψη ότι στη σημερινή κοινωνία είναι δύσκολο να ζήσει κανείς με τρόπο απόλυτο, ότι τά ύψηλά βιώματα είναι για τούς μοναχούς, ότι ο άνθρωπος που ζει στην κοινωνία πρέπει να έχει ευρύτητα σκέψεως, να συμφιλιωθεί με τά ασυμφιλίωτα κ.λπ. Μία διεργασία δηλαδή που κάνει τό άλλοτε τραγικό να γίνεται τώρα ώραίο, αφού οι άνθρωποι έτσι ζούν και έτσι σκέπτονται¹¹⁷.

Η εξομολόγηση

Δέν υπάρχει άλλη όδός, άλλο μέσο για να συγχωρηθούν οι αμαρτίες παρά η μετάνοια. «Εύρω κάγω την όδόν διά της μετανοίας», ψάλλει η Έκκλησία μας στην έξόδιο Ακολουθία.

Ο λόγος του Θεού λέγει: «εάν όμολογοϋμε τίς αμαρτίες μας, είναι πιστός και δίκαιος ο Θεός, για να μās συγχωρήσει τά «αμαρτήματά μας και να μās καθαρίσει από κάθε αδικία (Α΄ Ιωάννου, 1,9). Η διδασκαλία αυτή δέν είναι θεωρητική σκέψη, που ο Ψαλμωδός συνέλαβε άλλ' είναι βγαλμένη από την προσωπική του πείρα, από τό βάθος της ψυχής ή όποία δοκίμασε την δύναμη και τά όλέθρια αποτελέσματα της αμαρτίας και αγωνίστηκε με τό κακό και με τον άγώνα του κατά του ψυχικού του πάθους έφθασε στην εξομολόγηση και δι' αυτής στην λύτρωση, στην μακαριότητα.

Η εξομολόγηση για να είναι σωστή και ευάρεστη στον Θεό, πρέπει

¹¹⁷ Στ. Μπαλογιάννης απόσπασμα όμιλίας, «από τό βιβλίό θεμάτων των ΧΜΟ για παιδιά Λυκείου» <https://www.xmokavalas.gr>.

νά εκπληρώνει τις ἐξῆς προϋποθέσεις¹¹⁸:

1. Πρέπει νά γίνεται ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ.
 2. Νά εἶναι πλήρης. Δηλαδή νά περιλαμβάνει ὅλα τά γενόμενα ἁμαρτήματα, πράξεις, λόγια, σκέψεις, ἀπό τήν παιδική του ἡλικία ἤ ἀπό τήν τελευταία του ἐξομολόγηση καί νά μὴν κρύβει τίποτε ἀπ' αὐτά.
 3. Νά γίνεται μέ τήν θέλησή μας σύμφωνα μέ τήν Ἁγία Γραφή πού λέει: «Καί ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῶ» (Ψαλμ. 27,7).
 4. Νά γίνεται μέ ταπείνωση καί συντριβή, ὅταν πονᾷ ἡ καρδιά γιατί ἐπαναστάτησες κατά τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Νά μὴν ἐνοχοποιεῖ ἄλλους οὔτε ἀκόμη καί τόν διάβολο, ἀλλά μόνο τόν ἑαυτό του νά θεωρεῖ ἔνοχο καί ὑπεύθυνο γιά τίς πράξεις του καί προπαντός δέν δικαιολογεῖται.
 5. Πρέπει νά εἶναι εἰλικρινής, δηλαδή νά λέει τήν ἀλήθεια ὁ χριστιανός καί μόνο αὐτά τά ὅποια ἔκανε ὁ ἴδιος χωρίς νά φανερώνει ὀνόματα προσώπων μέ τά ὅποια ἔχουν σχέση οἱ ἁμαρτίες του. Ἡ ντροπή αὐτή τήν ὅποια ὑπομένεις στήν ἐξομολόγηση σέ ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ντροπή ἐκείνη τήν ὅποια θά αισθανθοῦμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τήν φοβερή ἐκείνη ἡμέρα τῆς μελλούσης Κρίσεως, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος στόν 4ο λόγο του.
 6. Ἡ ἐξομολόγηση νά εἶναι ἀποφασιστική, δηλαδή νά πάρουμε μία μεγάλη ἀπόφαση ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ πού ἐκπροσωπεῖ τόν Χριστό ὅτι δέν θά ἁμαρτήσουμε πλέον μέ τήν βοήθεια τῆς θείας Χάριτος καί μάλιστα, καλλίτερα χιλιάδες φορές νά πεθάνουμε, παρά νά ἁμαρτήσουμε μέ τήν θέλησή μας.
- Γι' αὐτό λέει ὁ Μέγας Βασίλειος ὅτι τίποτε δέν ὠφελεῖ ἡ ἐξομολόγηση αὐτόν πού ἐξομολογεῖται, ἂν δέν μισήσει μέ τήν καρδιά του τήν ἁμαρτία, διότι τότε δέν ἔχει καμιά ἐλπίδα νά διορθωθεῖ.

Τρόποι μέ τούς ὁποίους ὁ πιστός, μετά τήν καθαρή ἐξομολόγηση πού ἔκανε στόν πνευματικό, θά μπορέσει νά διαφυλαχθεῖ ἀπό τίς διάφορες πτώσεις στήν ἁμαρτία:

- 1) Πρῶτος τρόπος ἀποφυγῆς τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καί τῶν ἐξομολογημένων ἁμαρτιῶν (ἐκτός τῶν σαρκικῶν). Αὐτό ἔκανε ὁ Προφήτης Δαβίδ, εἶχε πάντοτε πρό τῶν ὀφθαλμῶν του τόν θάνατο, ὅπως ὁ ἴδιος λέει: «Ὅτι τήν ἀνομίαν μου ἐγώ γινώσκω καί ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστί διά παντός» (Ψαλμ. 50, 4).
Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου μᾶς βοηθεῖ νά μὴν ἁμαρτάνουμε, ὅπως λέει καί ἡ Γραφή: «Υἱέ, μιμνήσκου τά ἔσχατά σου, καί εἰς τόν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις» (Σοφία Σειράχ 7, 36).
- 2) Μετά τήν ἐξομολόγηση ν' ἀποφεύγονται οἱ αἰτίες τῆς ἁμαρτίας. Προπαντός αὐτοί πού ἔπесαν σέ σαρκικές ἁμαρτίες πρέπει πολύ ν' ἀποφεύγουν τίς ἐμπαθεῖς φιλίες καί συνομιλίες μέ πρόσωπα μέ τά ὅποια ἁμάρτησαν. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέει ὅτι «αὐτός πού φοβᾶται τόν κίνδυνο, δέν θά πέσει σ' αὐτόν» (Σοφία Σειράχ 3,25).
- 3) Τό τρίτο ὄπλο ἀποφυγῆς τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ συχνή ἐξομολόγηση. Ἀπ' αὐτή προέρχονται πέντε ὠφέλειες:
 - α) Οἱ δαίμονες φεύγουν γιά πάντα ἀπ' αὐτούς πού ἐξομολογοῦνται συχνά, διότι ἔτσι τούς χαλοῦν τά σχέδιά τους καί τίς παγίδες των.
 - β) Ὁ ἄνθρωπος πού ἐξομολογεῖται συχνά, διατηρεῖ εὐκολότερα στήν μνήμη του τά παραπτώματα πού διέπραξε ἀπό τήν τελευταία ἐξομολόγησή του, ἐν ἀντιθέσει μέ ἐκεῖνον πού ἐξομολογεῖται σπάνια καί δυσκολεύεται νά κάνει ἀκριβή καί λεπτομερῆ ἐξομολόγηση.
 - γ) Αὐτός πού ἐξομολογεῖται συχνά, ἔστω καί νά πέφτει στό ἴδιο θανάσιμο ἴσως ἁμάρτημα, τρέχει ἀμέσως νά ἐξαγορεύσει τήν ἁμαρτία του, λαμβάνει πάλι τήν ἄφεση καί τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἔτσι ἐλαφρύνει τήν συνειδήσή του ἀπό τό βᾶρος τῆς ἁμαρτίας.
 - δ) Ἡ τετάρτη ὠφέλεια εἶναι ὅτι ὁ ἐξομολογούμενος συχνά, ἐάν τόν βρεῖ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, εἶναι ψυχικά ἔτοιμος, ἔχει τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του. Ὁ Μέγας Βασίλειος λέει ὅτι: «Ὁ διάβολος πηγαίνει πάντοτε κατά τήν ὥρα τοῦ θανάτου τῶν δικαίων καί τῶν ἁμαρτωλῶν, μήπως καί βρεῖ τόν ἄνθρωπο στήν ἁμαρτία γιά νά τοῦ πάρει τήν ψυχή».

¹¹⁸ Ἱερομονάχου Κλεόπα Ἡλίου, Πνευματικοί Λόγοι, ἔκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, σ. 37-41

ε) Ἡ πέμπτη ὠφέλεια εἶναι ὅτι ὁ ἐξομολογούμενος συχνά ἀγωνίζεται νά ἐγκρατεῦται ἀπό τήν ἀμαρτία, ἐνθυμούμενος ὅτι πρὶν λίγες ἡμέρες πάλι ἐξομολογήθηκε καί ἂν ἀμαρτήσῃ θά προσβάλλῃ τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

4) Τό τέταρτο ὄπλο ἀποφυγῆς τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἡ ἐνθύμηση τῆς ἔσχατης Κρίσεως καί ἡ ἀπόκριση πού θά δώσει ὁ Δίκαιος Κριτής τήν ἡμέρα ἐκείνη στούς ἀμετανόητους ἀμαρτωλοῦς: «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον τό ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (Ματθ. 25, 41).

5) Τό πέμπτο ὄπλο εἶναι ἡ μνήμη τῶν αἰώνιων βασάνων τοῦ ἄδου, δηλαδή ἡ μνήμη ὅτι ἡ ἀμαρτία μᾶς ἀποχωρίζει ἀπό τόν Θεό, τήν πηγὴ τῆς χαρᾶς καί τῆς εἰρήνης.

Ἡ προσφορά τῆς μετανοίας

Συνοπτικά χαρίζει στόν ἄνθρωπο τήν κάθαρση τῶν παθῶν καί τήν ἀπάθεια, τό ἀπεγκλωβισμό ἀπό τόν θανατηφόρο ἐναγκαλισμό τῆς ἀμαρτίας καί τοῦ διαβόλου, τήν δημιουργία κατάστασης τῆς ἀρετῆς, τήν ἀπόκτηση τῆς θείας Χάριτος, τόν φωτισμό καί τήν πνευματικὴ γνώση «τὴν ἐσωτέρα», τήν σωτηρία καί τὴν θέωση¹¹⁹.

Οἱ βαθμίδες καί τί σημαίνει μετάνοια

Νά κρατᾶς ἀδιάκοπα τήν ψυχὴ σου σέ κατάσταση μετανοίας καί πένθους. Διαπίστωσε καί τίς πιό ἀσήμαντες ἀδυναμίες σου καί πολέμησέ τες. Ἄν ἀδιαφορήσεις γιά τίς μικρὲς πτώσεις καί τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα, νά εἶσαι βέβαιος ὅτι θά δεῖς κάποτε τόν ἑαυτό σου ν' ἀδιαφορεῖ καί γιά τὰ μεγάλα. Ἀπό τήν πιό φευγαλέα καί λεπτὴ ἀμαρτωλὴ σκέψη γεννιέται κάποτε τό πιό σοβαρὸ ἀμάρτημα.

Ἀρχὴ ταῆς σωτηρίας εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μετανοίας. Ἀρχὴ ταῆς μετανοίας εἶναι ἡ ἀποχὴ ἀπό τήν ἀμαρτία. Ἀρχὴ τῆς ἀποχῆς ἀπό τήν ἀμαρτία εἶναι ἡ καλὴ πρόθεση, ἡ ἀγαθὴ προαίρεση.

Ἡ ἀγαθὴ προαίρεση γεννᾷ τοὺς ἀσκητικούς κόπους. Οἱ κόποι γεννοῦν τίς ἀρετές. Οἱ ἀρετές γεννοῦν τὴν πνευματικὴ ἐργασία. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία, τέλος, ὅταν εἶναι συνεχῆ καί ἐπίμονη, μονιμοποιεῖ στήν ψυχὴ τὴν ἀρετὴ καί τὴν κάνει φυσικὴ κατάστασή της. Ὅταν φθάσεις σ' αὐτὴ τὴν τελευταία βαθμίδα, λίγο θ' ἀπέχεις ἀπό τὴν ψηλάφηση τοῦ Θεοῦ!

Ἄκουσε μέ πολλή προσοχὴ πὼς ὀρίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος στόν 5^ο λόγο του, τὴν ἀληθινὴ μετάνοια: Μετάνοια σημαίνει ἀνανέωσης τοῦ βαπτίσματος. Μετάνοια σημαίνει συμφωνία μέ τόν Θεό γιά νέα ζωὴ. Μετάνοια σημαίνει ὀριστικὴ ἀποχὴ ἀπό τὴν ἀμαρτία. Μετάνοια σημαίνει βαθιὰ συντριβὴ καί ταπείνωση. Μετάνοια σημαίνει μόνιμη ἀπομάκρυνση ἀπό κάθε σωματικὴ ἀπόλαυση. Μετάνοια σημαίνει διαρκῆς αὐτοκατάκριση. Μετάνοια σημαίνει ἀδιαφορία γιά τὰ πάντα καί ἐνδιαφέρον μόνο γιά τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Μετάνοια σημαίνει ἔργα ἀρετῆς ἀντίθετα πρὸς τίς προηγούμενες ἀμαρτίες¹²⁰.

Ποιὸ εἶναι το σημεῖο πού δείχνει ὅτι ἡ μετάνοιά μας ἔχει γίνῃ ἀποδεκτὴ:

Δέν αισθανόμαστε καμμιὰ ἔλξη γιά τὴν ἀμαρτία, ἀλλὰ καί ἡ εἰκόνα της ἀκόμα δέν μᾶς συγκινεῖ καί δέν μᾶς ἀγγίζει. Ἄν ἡ εἰκόνα τῶν ἀμαρτημάτων παραμένει ζωντανή, ἄς γνωρίζῃ ὅτι δέν ἔχει ἀπελευθερωθεῖ. Δέν ἐννοῶ ἀσφαλῶς τὴν ἀπολαυστικὴ ἀναβίωση τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ μιλάω γιά τὴν ἀπλὴ ἀνάμνησή της¹²¹.

¹¹⁹ Καλλιντέρης Δημήτριος, ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ ὁσίου Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ, διδακτορικὴ διατριβή, Θεσσαλονίκη, σελ. 144

¹²⁰ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Ροστώφ, Μετάνοια, «Πνευματικὸ Ἀλφάβητο» Ἱερά Μονὴ Παρακλήτου Ὁρωπὸς Ἀττικῆς. 1996.

¹²¹ Ἀββα Κασσιανοῦ, συνομιλίες μέ τους Πατέρες τῆς ἐρήμου, ἐκδ. Ἐτοιμασία, τόμ. Α', σελ. 189

ΨΑΛΜΟΣ 37^{ος}

Ἡ δομή τοῦ Ψαλμοῦ

Θά μπορούσε νά διαιρεθεῖ ὁ Ψαλμός σέ τρία μέρη. Ἦτοι στίχ. 2 - 9 ὅπου περιγράφεται ἡ μετά ἀπό τίς ἀμαρτίες του ἡ σωματική καί ψυχική ἀθλιότητα τοῦ Δαβίδ· β) στίχ. 10 – 15, ὅπου παρουσιάζονται μέ ζωηρά χρώματα ἡ πλήρης ἐγκατάλειψή του ἀπό τούς φίλους του καί τούς συγγενεῖς του καί ἡ ἀπειλητική στάση τῶν ἐχθρῶν του· καί γ) στίχ. 16 – 23 ὅπου ὁ Ψαλμωδός εἶναι πρόθυμος νά ὑποστει τίς θεῖες τιμωρίες καί ἐλπίζει στόν Θεό ὅτι θά εἰσκούσει τήν φωνή του, καί μέ ταπείνωση ζητεῖ τήν θεία βοήθεια¹²².

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

«Ψαλμός τῷ Δαυῖδ εἰς ἀνάμνησιν περὶ τοῦ σαββάτου».

Φαίνεται ὅτι ὁ Δαβίδ ἔγραψε τόν Ψαλμό, γιά νά θυμᾶται ὁ ἴδιος τίς ἀμαρτίες του καί γιά νά σαββατίσει τήν ζωή του, δηλαδή νά αισθανθεῖ τήν πλήρη ἐκείνη ἀνά-παυση τήν ὅποια χαρίζει μόνον ὁ Θεός¹²³.

Ὁ Ψαλμός πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ποιητής του ὁ Δαβίδ¹²⁴.

Εἶναι λοιπόν ὁ Ψαλμός γιά ἐκείνους πού θέλουν νά κλάψουν γιά τίς δικές τους ἀμαρτίες, τὸ νά ἀναπέμπουν δηλαδή στόν Θεό τόν Ψαλμό αὐτό, δηλαδή τήν ἐξομολόγησι ὡς θυσία τοῦ Σαββάτου, τήν ὅποια προσφέρουν εἰς διπλοῦν, καί ὁδηγεῖ αὐτούς πού τήν προσφέρουν στήν ἀνάμνησι τοῦ Θεοῦ¹²⁵.

Ἴσως νά ἐδιαβάζετο τό Σάββατο... Τό πιθανότερο ὅμως εἶναι νά ἔχει καί μία ἄλλη ἔννοια: νά μπορέσει, Θεέ μου, ἡ ψυχή μου νά κάνει σαββατισμό, νά ἀναπαυθεῖ¹²⁶.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ Ψαλμοῦ

Ἐγγραφή ὁ ψαλμός αὐτός, γιά νά θυμίσει στόν Θεό τήν μετάνοιά του, γιά νά θυμίσει στόν Θεόν τά βιώματά του διά νά δείξει στόν Θεόν τά ἀμαρτήματά του... Ἐννοεῖ ὅτι τό ἔγγραψα, γιά θυμᾶμαι ἐγὼ ποιός εἶμαι.

Τό ὅτι σέ πολλούς ψαλμούς θυμᾶται τίς ἀμαρτίες του καί φανερώνει τήν πληγή του, μᾶς νοθετεῖ καί μᾶς διδάσκει, νά τόν μιμηθοῦμε ὅταν ἀμαρτάνουμε. Νά ὑπομένουμε τήν θεία παιδαγωγία μέ εὐχαριστία ὅπως αὐτός ὁ μακάριος ὑπέμεινε τίς θλίψεις μέ ταπείνωση καί πραότητα ἀπό τόν Σαούλ νά τυραννεῖται, ἀπό τόν Ἀβεσσαλώμ νά διώκεται καί ἀπό τόν Σεμεῖ νά λουδορεῖται καί πολλές ἄλλες τιμωρίες ἔπασχε, γνωρίζοντας ὅτι γιά τίς ἀμαρτίες του ἀπό τόν Θεό παιδαγωγεῖται· καί μετά δακρῶν ἔλεγε: «Σοῦ δέομαι καί παρακαλῶ τήν εὐσπλαχνία σου νά μέ παιδεύσεις ὡς ἐλεήμων, καί εὐσπλαχνος πού εἶσαι¹²⁷».

Ψαλ. 37,2 *Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με.*

Ψαλ. 37,2 *Κύριε, μὴ μέ ἐλέγξεις καί μὴ, ἐπάνω στήν δίκαιη ὀργή σου, μέ τιμωρήσεις γιά τίς πράξεις μου. Μὴ χρησιμοποίησεις τήν παιδαγωγική σου ράβδον ὀργισμένος ἐναντίον μου.*

«Ἐλέγξης με». Ἐλέγγω σημαίνει ὅτι σέ βάζω στό σκαμνὶ νά ἀπολογηθεῖς. Προσέξτε τήν ταπείνωση τοῦ Ψαλμωδοῦ. Δέν ἐννοεῖ μὴ μέ ἐλέγξεις, Θεέ μου μὴ μέ καλέσεις σέ ἀπολογία. Εἶμαι ἔνοχος· ἂν θέλεις, ἄς μέ καλεῖς κάθε μέρα σέ ἀπολογία, σέ ἔλεγχο, ὄχι ὅμως μέ θυμό. Ὡς μακρόθυμος νά μέ ἐλέγξεις, ὅπως ὁ πατέρας τὸ παιδί του¹²⁸.

Ἀπὸ τίς πρῶτες λέξεις τοῦ Ψαλμοῦ φαίνεται καθαρά ὅτι νιώθει πὼς ἔχει ἀμαρτήσει ἀπέναντι στό Θεό καί ἔχει προκαλέσεις τήν ὀργή του. Ἀναγνωρίζει ὅτι εἶναι δίκαιη ἡ ὀργή του, γιατί εἶναι ἔνοχος. Συναισθάνεται τήν πτώση καί τὸ κατάντημά του καί κρίνει ὁ ἴδιος ὅτι εἶναι ἄξιος ἐλέγ-

¹²² Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, μετά συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν. Τρεμπέλα, ἔκδ. 2^α, «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήνα 1993, σελ. 158.

¹²³ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 176-177

¹²⁴ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3 «Ἀγαλλιασόμεθα τῷ Κυρίου», Ὁρμύλια 1999, σελ. 175

¹²⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, σελ. 425.

¹²⁶ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 178

¹²⁷ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 90

¹²⁸ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτου, Κατηγή-σεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 179

χου και παιδεύσεως. Και τον παρακαλει να τον παιδεύσει με εὐσπλαχνία, με συμπάθεια, με πατρική στοργή¹²⁹.

Τί είναι ἡ ὀργή; Ἔνταση, κάτι τό ὁποῖο διαρκεῖ. Παρακαλεῖ νά μήν εἶναι μακρά ἢ κατάσταση τῆς θλίψεως καί τοῦ πόνου του. Θυμός, ὀργή, ἔνταση, χρόνος, συνυπάρχουν¹³⁰.

«Στήν πραγματικότητα αὐτό πού ὀνομάζουμε ὀργή τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ δική μας αἴσθησις ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὀργισμένος καί μᾶς τιμωρεῖ, ὅποτε ἐμεῖς αὐτοτιμωρούμαστε, ἐπειδή ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τό φῶς τοῦ Θεοῦ καί αἰσθανόμαστε τόν Θεό ὀργισμένο.

Εἶναι σάν νά τοποθετοῦμε ἕνα λουλούδι μέσα στό σκοτάδι, τό ὁποῖο μαραίνεται, γιατί στερεῖται τῶν ζωογόνων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Ὅποτε δέν μπορούμε νά ἀποδώσουμε εὐθύνες στόν ἥλιο, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ νά στέλλει τό φῶς του στήν κτίσις. Ἔτσι, πρέπει νά ἐρμηνευθοῦν ὅλα τά σχετικά ἀγιογραφικά χωρία γιά τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ¹³¹.

Ὅργη κατά τόν Μ. Ἀθανάσιο, καί θυμός τοῦ Θεοῦ λέγονται οἱ δαίμονες, οἱ ὁποῖοι βασανίζουν, καί οἱ δυνάμεις, οἱ ὁποῖες τιμωροῦν τούς ἀνθρώπους. Ἴκετεύει, νά μή ἐλεγχθεῖ ὑπό τῶν πονηρῶν δυνάμεων οὔτε νά παιδευθεῖ διά τῆς ἀποστολῆς κακῶν τήν ὄψη ἀγγέλων¹³².

Θυμό καί ὀργή δέν πρέπει νά τά νοήσουμε σάν πάθη, ἀλλά πρέπει νά νοήσουμε πώς εἶναι οἱ σφοδρότατες ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖες ἀπευθύνονται στούς ἁμαρτάνοντες¹³³.

Ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ εἶναι μία κίνησις – θά λέγαμε «μυστηριακή», πού δέν μπορούμε νά τήν κατανοήσουμε καί δέν ἐπιφέρει καμιά μεταβολή στήν ἀναλλοίωτη φύσις τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τό μῖσος του γιά τήν ἁμαρτία καί γιά τήν ἐξαφάνισή της ὁ Θεός ἔγινε Ἄνθρωπος καί πέθανε ἐπάνω στό σταυρό¹³⁴.

Τό «μή παιδεύσης με» σημαίνει μή μέ κτυπᾶς¹³⁵.

Μᾶς παιδεύει ὁ Κύριος, διά νά μᾶς ἀνακαλέσει στή μνήμη μας τήν ἀρετή¹³⁶.

Ὁ Θεός «παιδεύει» τούς ἀνθρώπους μέ κάθε μέσο, ὅπως οἱ ἀσθένειες, γιά νά διδάξει ὅτι εἶναι στενή ἡ σχέση μεταξύ ἁμαρτίας καί σωματικῆς ἀσθενείας, ὅπως ἐπίσης καί μεταξύ ἐνοχῆς, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τήν ἀνθρώπινη ζωή καί τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ¹³⁷.

Ψαλ. 37,3 Ὅτι τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι, καί ἐπεστήριξας ἐπ' ἐμέ τήν χειρά σου.

Ψαλ. 37,3 Διότι τὰ βέλη τῶν πόνων καί τῶν τιμωριῶν ἔχουν ἐμπηχθεῖ μέσα στό σῶμα μου καί βαρῦ ἔχεις ἀφήσει νά πέσει ἐπάνω μου τό παντοδύναμο χέρι σου.

Βέλη τοῦ Θεοῦ, δηλαδή σαῖτες νά τίς νοήσεις, κατά τόν Μ. Βασίλειο, τούς ἐλεγκτικούς λόγους, πού ὁ προφήτης Νάθαν εἶπε κατά τοῦ Δαβίδ γιά τά δύο ἁμαρτήματά του (Β'. Βασ. ιβ, 10). Ἡ βέλη νά νοήσεις τούς νόμους τοῦ Θεοῦ, ἐναντίον τῶν μοιχῶν καί τῶν φονέων οἱ ὁποῖοι ἔχουν εἰπωθεῖ ἐναντίον τους. Αὐτοί οἱ νόμοι σάν σαῖτες μπηκαν μέσα στήν καρδιά τοῦ Δαβίδ καί τόν κεντοῦσαν καί τοῦ προξενοῦσαν πόνους στή ψυχή του. Ἡ βέλη νά νοήσεις τους πόνους καί τίς λύπες πού ἀκολούθησαν στόν Δαβίδ ἀπό τίς συμφορές καί τούς πειρασμούς, οἱ ὁποῖες σάν σαῖτες διαπερνοῦσαν τήν καρδιά του καί τῆς δημιουργοῦσαν λύπη πού κατά παραχώρησι Θεοῦ συνέβηκαν στόν Δαβίδ.

Βέλη τροπικῶς ὀνομάζει τίς ἀσθένειες καί τούς σωματικούς πόνους, μέ τίς ὁποῖες παιδεύει τούς παραβάτες περί τῆς ἐγκρατείας νόμους ὁ Θεός. Πρός τονισμό δέ τῆς σφοδρότητάς των παρουσιάζει τόν Τοξότη ὄχι μόνο τοῦ ἔμπηξε τά βέλη ἀλλά καί μέ τό χέρι του τά καταβύθισε μέσα στό σῶμα του γιά νά πονᾷ καί νά ὑποφέρει πάρα πολύ. Τό σῶμα του ὑποβάλλεται σέ συνεχή βασανιστική καί ἀηδιαστική ἀσθένεια. Τά ὅστά του τά διατρυπᾷ πέρα ὡς πέρα οἱ ἀφόρητοι πόνου, τήν σάρκα ὅλη τήν καλύπτουν πληγές πού σάπισαν καί μυρίζουν ἄσχημα καί ἐκπέμπει

¹²⁹ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάγαλμος – προοιμακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 29

¹³⁰ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 181

¹³¹ Τρομολαγνεία καί ἀγαπολαγνεία σέ τραγικά γεγονότα Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου». http://arantaortodoxias.blogspot.com/2018/07/blog-post_419.html

¹³² Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 285

¹³³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς τοῦ Προφη-τάνακτος Δαβίδ, Ψαλμοί Α – Ν, «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 541

¹³⁴ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, σελ. 107.

¹³⁵ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 180

¹³⁶ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 285

¹³⁷ Δαμιανοῦ Δόικου, Ὁ Ἐξάγαλμος καί ὁ ψαλμός ν' (50^{ος}), ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 46.

στεναγμούς σάν τό μούγκρισμα πληγωμένου λιονταριού γιατί ή επαναστατημένη συνείδησή του τοῦ φωνάζει δυνατά, ὅτι ὅλη αὐτή ή σωματική ἀναστάτωση εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμυαλωσύνης του καί τήν ψυχή του τήν καταπνίγουν οἱ ἀνομίες του.

Βέλη ὀνομάζει τίς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐπιβάλλουν τιμωρίες.

Τά βέλη τοῦ Θεοῦ ἔχουν καρφωθεῖ στό σῶμα αὐτοῦ. Βέλη τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰκόνα τῶν ἀσθενειῶν, οἱ ὁποῖες τήν ἀρχήν τους ἔχουν ἀπό τόν Θεό (Ψαλμ. 90, 5).

Ἔχομε ἐπομένως τήν φρικτή βίωση τοῦ πάθους, τήν ὁποία ἔχει ὁ ἁμαρτωλός, πού συναισθάνεται τώρα τήν ἁμαρτία του. Ταυτόχρονα ἔχομε τόν Θεό, ὁ ὁποῖος ἐπιμένει νά δεῖ τόν καρπό τῆς μετανοίας καί γι' αὐτό ἔχει στηρίζει τό χέρι του ἐπάνω του. Θέλει νά δείξει τήν βαρύτητα καί τήν ἐμμονή τοῦ πάθους. Ὑποφέρω καί χτυπιέμαι. Χίλια σκοτάδια μέ ἔχουν μαράνει¹³⁸.

Ἡ λέγει ὅτι τόσο βαρειά κατέβασες τό χέρι σου, ὥστε πού δέν μπορῶ νά τήν ὑποφέρω, γιατί βαρέως μέ ἔπληξε¹³⁹.

Ψαλ. 37,4 *Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπό προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπό προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου.*

Ψαλ. 37,4 *Δέν ὑπάρχει κανένα μέλος τοῦ σώματός μου ὑγιές, ἐξ αἰτίας τῆς δικαίας ὀργῆς σου ἐναντίον μου. Δέν ὑπάρχει γαλήνη καί ἀνάπαυση στά κόκκαλά μου ἐξ αἰτίας τῶν δύο μεγάλων ἁμαρτιῶν μου.*

«Τό ἐν τοῖς ὀστέοις μου» δηλώνει ὅτι ἀναφέρεται μᾶλλον σέ ψυχική ἀσθένεια. Ἦταν ὁ πόνος τῆς ἁμαρτίας. Ὅχι μόνο ή σάρκα μου πονᾷ ἀλλά καί τά κόκκαλά μου. Ὁ πόνος μέ ἔχει κτυπήσει μέχρι το μεδοῦλι τῶν ὀστῶν μου ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου¹⁴⁰.

Δέν ὑπάρχει εὐστάθεια καί στερέωση στά κόκκαλα, εἴτε τοῦ σώματός μου εἴτε τῆς ψυχῆς μου, (πού εἶναι οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καί οἱ ἐπιθέσεις τῶν λογισμῶν), γιατί αὐτά σείονται καί τρέμουν γιά τίς ἁμαρτίες μου¹⁴¹.

Τά ὀστά μου εἶναι ταραγμένα. Ἔχω χάσει τήν ἐσωτερική γαλήνη μου. Τίποτε δέν μπορεῖ νά μέ καθησυχάσει. Κύριε, ή κατάστασή μου εἶναι σέ πολύ δύσκολη κατάσταση. Ὑποφέρω καί πονῶ στό καμίνι τῶν ἁμαρτιῶν μου. Κύριε, σβῆσε τήν κακοπάθεια καί τήν ὀδύνη μου¹⁴².

Δέν μοῦ ἔδωσες ἀσθένεια, ἀλλά τά κόκκαλά μου, οἱ δυνάμεις μου δηλαδή, ἔχουν σαπίσει. Ὁλόκληρος εἶμαι μιά φλεγμονή· ἀνίατη ή κατάσταση μου... Τά πῖο πολλά νοσήματα προέρχονται ἀπό τίς ἁμαρτίες· ὄχι ἐπειδή μᾶς τιμωρεῖ ὁ Θεός, ἀλλά εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά διορθωθοῦμε, νά παιδαγωγηθοῦμε. Δέν ὑπάρχει ἀσφαλέστερος τρόπος εἰσαγωγῆς στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀπό τήν ἀσθένεια. Γι' αὐτό, ὁ ἄνθρωπος πού δέν θά νοιώσει τήν ἀσθένεια ὡς ἀγαπημένο φίλο, δέν ξέρω ἂν θά μπορέσει νά πάει στόν παράδεισο... Ἄν ή ἀσθένεια προέρχεται ἀπό τίς ἁμαρτίες μας, πρέπει νά διορθώσουμε τό αἶτιο καί νά ζητήσουμε τήν θεραπεία μας. Μέρα καί νύκτα δέν μπορῶ νά κοιμηθῶ. Τήν νύκτα βρέχω τό στρῶμα μου μέ τά δάκρυά μου (Ψαλμ. 6, 7). Ἔμενε νηστικός. Ἔβαζε στάχτη στήν κεφαλή του. Ἔμενε ἄσιτος, γιά νά ἀποκαταστήσει τίς σχέσεις του μέ τόν Θεό καί ὄχι νά τόν ἐξιλεώσει. Πουθενά δέν μιλάει γιά ἐξιλέωση ὁ Ψαλμωδός· τό μόνο πού ζητάει εἶναι ή ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἁμαρτίες μου εἶναι τό αἶτιο. Ἐπομένως ή θεραπεία μου θά εἶναι ή ἀπάλειψη, ή ἐξάλειψη τῶν ἁμαρτιῶν μου... Ἐάν στεναχωριέμαι πού ἁμάρτησα, εἶναι γιατί δίνω τό δικαίωμα στους ἄλλους νά σέ κατηγοροῦν. Θεέ μου γι' αὐτό ἀρρώστησα. Νά γίνω ἐγώ ή ἀφορμή νά μειωθεῖ ή δική σου δόξα; Ἔχομε ἐπομένως ἕνα ἀκόμη χαρακτηριστικό τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος μετανοεῖ. Δέν μετανοεῖ, ἐπειδή ὁ ἴδιος ἔκαμε ἁμάρτημα, ἐπειδή ἔσφαλε. Δέν μετανοεῖ, ἐπειδή ἔπαθε, ἐπειδή ἔχασε κάτι τό ὁποῖο εἶχε. Μετανοεῖ, διότι στους ἀνθρώπους μειώθηκε ή δόξα τοῦ Θεοῦ. Τό πρῶτο εἶναι μεταμέλεια. Τό δεύτερο εἶναι μετάνοια¹⁴³.

Ψαλ. 37,5 *Ὅτι αἱ ἀνομῖαι μου ὑπερῆραν τήν κεφαλήν μου, ὥσει φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ.*

¹³⁸ Αρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 182

¹³⁹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου,... σελ. 541

¹⁴⁰ Αρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 183

¹⁴¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου,... ὁ.π.π. σελ. 543

¹⁴² Ἀνδρέα Θεοδώρου, «ραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, σελ. 113

¹⁴³ Αρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 184-185

Ψαλ. 37,5 Διότι οί άμαρτίες μου αυτές είναι τόσο μεγάλες, ώστε σαν πελώρια κύματα έπλημμύρισαν επάνω από τό κεφάλι μου και σαν βαρύ φορτίον καταθλίβουν και καταπιέζουν τήν ψυχή μου.

«Υπερήραν». Υψώθηκαν λοιπόν, οί άμαρτίες πάνω από τό κεφάλι του, δείχνοντας μέ τό ύψώθηκαν, κατά κάποιο τρόπο, πόσο δυσβάσταχτο φορτίο προστέθηκε επάνω του. Τό ίδιο βέβαια μάς δηλώνει και ό άμέσως γειτονικός στίχος, λέγοντας ότι οί άμαρτίες έγιναν βαριές σαν βαρύ φορτίο, γιατί ό έλεγχος για τίς άμαρτίες είναι δυσβάστακτο φορτίο τοῦ νοῦ και τοῦ μυαλοῦ. Όμως ό Κύριος απαλλάσσει από τό κακό αὐτούς πού άρρώστησαν λέγοντας: «Έλάτε σέ μένα όλοι σεις πού εἶστε κουρασμένοι και φορτωμένοι, και εγώ θά σάς αναπαύσω». (Ματ. 11, 28)¹⁴⁴.

Μέ έκαμψε, λέγει, τό βαρύ φορτίο τής άμαρτίας. Μέ ένοχλεῖ και ή δυσοσμία τῶν σαπισμένων τραυμάτων, τά όποια δέχθηκα, όταν έχασα τήν φρόνηση και έγινε δοῦλος τής άφροσύνης. Γι' αυτό στεροῦμαι από κάθε χαρά, στενοχωροῦμαι και θλίβομαι συνεχῶς και δέν βρίσκω τρόπο νά απαλλαγῶ από τή σκυθρωπότητα. «Ωσει φορτίον έβαρύνθησαν επ' έμέ». Βαρύτητα λέγει τήν επίμονη ύποκίνηση τής συνειδήσεως σέ άπόγνωση¹⁴⁵.

Αφοῦ έδειξε ό Δαβίδ πόσο μεγάλες ήταν οί άμαρτίες του, περιγράφει στή συνέχει μέ μία άλλη εικόνα πόσο βαριές είναι. Νιώθει ό Ψαλμωδός ότι είναι φορτωμένος από τίς άμαρτίες του, πού κινδυνεύει νά σωριαστῆ νά συντριβεῖ κάτω από το βάρος τους. Η άμαρτία είναι για τή συνείδηση φορτίο άβάστακτο, πού τό άξιολογοῦν και τό άντιλαμβάνονται μόνον οί άμαρτωλοί πού ζυπνοῦν από τή νάρκη τους και μετανοοῦν¹⁴⁶.

Κεφαλή βέβαια όνομάζει τό ήγεμονικό. Έπειδή δηλαδή ή κακία είναι από τή φύση της κατηγορική και πολύ βαρεία, ώστε νά παρομοιάζεται μέ τάλαντο μολύβδου, μόνο εκείνος πού μετανοεῖ αισθάνεται τό βάρος της¹⁴⁷.

Ψαλ. 37,6 Προσώξεσαν και έσάπησαν οί μώλωπές μου από προσώπου τής άφροσύνης μου·

Ψαλ. 37,6 Τά έξ αίτίας τής άφροσύνης μου τραύματα τῶν άμαρτιῶν μου βρώμισαν και σάπησαν.

Η άμαρτία, ή άνομία είναι άφροσύνη, ή μεγαλύτερη άμυαλωσύνη: «εἶπεν άφρων έν καρδία αὐτοῦ· οὐκ έστι Θεός» (Ψαλμ. 13, 1). Άφρονα άνθρωπο, έλλειψη λογικῆς φανερώνει ή άμαρτία. Δείχνει τήν κατάπτωσή του. Θεέ μου, εἶμαι γεμάτος πόνον, πληγωμένος άνθρωπος, αλλά στην οὐσία εἶμαι άμυαλος. Η άμαρτία μου είναι επανάσταση, είναι χωρισμός από σένα. Αλλά εγώ δεν είχα την διάθεση νά άμαρτήσω ούτε νά επαναστατήσω. Έγινε από έλλειψη νοῦ και κατανοήσεως¹⁴⁸.

Τήν άμαρτία μου χωρίς νοῦ τήν έκανα, για νά ικανοποιήσω προσωρινά τίς σαρκικές μου όρέξεις και χρόνια δηλητηρίασα τό αίμα μου άποτέλεσμα τοῦ όποίου ήταν οί σαπισμένες μου πληγές¹⁴⁹.

Οί πληγές, λέγει, τής ψυχῆς μου, οί όποίες προξενήθηκαν σέ μένα από τά πεπυρωμένα βέλη τοῦ Διαβόλου, αυτές σάπισαν και βρώμισαν. Και όχι μόνο σάπισαν πάνω στην επιφάνεια, αλλά τελείως και στό βάθος τοῦ σώματός μου σάπησαν και βρώμησαν. Μέ τά λόγια αυτά άλληγορικῶς φανερώνει ό Δαβίδ τή βλάβη και τή φθορά τής ψυχῆς του, ώστε δέν μπορούσε νά ύποφέρει τή βρώμα της. Τοῦτο δέ λέγει έγινε για τήν άφροσύνη μου και τήν άγνωσία μου· γιατί, αν εγώ δέν ήθελα νά χάσω τά λογικά μου, δέν θά ήθελα νά πληγωθῶ τόσο. Βλέπε, ὦ άναγνώστα, πώς ό θεός Δαβίδ αυξάνει και μεγαλύνει τίς άμαρτίες του και μέ θερμη τίς εξομολογεῖται. Εἶπε πρώτα ότι ήταν μεγάλεςμεγάλες· εἶπε δεύτερο ότι είναι βαριές· εἶπε τρίτον ότι είναι σαπισμένες και βρωμισμένες. Σημεῖο δέ τής άληθινῆς μεάνοιας είναι τό νά αισθάνεται κανείς τή βρώμα τῶν άμαρτιῶν του γιατί τότε μπορεῖ και νά μισήσει και νά σιγαθεῖ αὐτή¹⁵⁰.

¹⁴⁴ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα εις τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 431

¹⁴⁵ Αθανασίου τοῦ Μεγάλου άπαντα τόμ. 5, Έξηγήσεις εις τούς Ψαλμούς, ...ό.π.π. σελ. 287.

¹⁴⁶ Στεργίου Σάκκου, έρμηνεία ψαλμῶν, Έξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, αν χρον, σελ. 35

¹⁴⁷ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα εις τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 433

¹⁴⁸ Αρχιμ. Αιμιλιανού Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3...ό.π.π. 189

¹⁴⁹ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, υπόμνημα εις τόν ιερόν ψαλτήρα, τόμ. 1^{ος}, Αλεξάνδρεια 1929, σελ. 221

¹⁵⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Αγίου Νικοδήμου τοῦ Αγιορείτου, ... ό.π.π, σελ. 544

Ο Δαβίδ ρητά αναφέρει ότι η θλιβερή κατάσταση του σώματός του ήταν αποτέλεσμα της άφροσύνης του. Η αμαρτία είναι τρέλα, που οδηγεί στον χωρισμό από την πηγή της ζωής που είναι ο Θεός. Συλλαμβάνει τον άνθρωπο στα ήδονικά της δίχτυα και τον καταστρέφει και σωματικά και ψυχικά. Ο ίδιος ομολογεί όταν ήταν τραύματα που σάπισαν στη σάρκα του, πληγές βρωμερές και αηδιαστικές, που δεν είχαν θεραπεία με τα ανθρώπινα δεδομένα¹⁵¹.

Εκείνοι λοιπόν που επιμένουν στις αμαρτίες, δοκιμάζοντας χαρά για αυτές και ήδονή, μοιάζουν με χοίρους που κυλινθονται στη λάσπη (Β΄ Πέτρ. 2, 22), ενώ αυτός που ολίσθησε μία φορά, έπειτα ξαναβρίσκοντας τον εαυτό του και εγκαταλείποντας τη ζωή των χοίρων και, για να τό πω έτσι, αίσθηση, και αποκτώντας και πάλι την αίσθηση του Θεού, ώστε να αισθάνεται τη δυσωδία των αμαρτημάτων του, σιχαίνεται εκείνη τη βέβηλη πράξη ως δυσώδη και ακάθαρτη. Ο Δαβίδ έχοντας πάθει κάτι τέτοιο με συναίσθηση ύγιη ομολογεί λέγοντας: «όσα έκανα από άφροσύνη, αυτά σάπισαν επειδή δεν ανακαινίζονται από μένα, και όλα θα μου έρθουν με την μετάνοια. Έπειδή δηλαδή οι αμαρτίες μου υπερυψώθηκαν φτάνοντας σε μεγάλο πλήθος, και αφού ξεπέρασαν τό κεφάλι μου, έγιναν βάρος επάνω μου και βρώμισαν και σάπισαν, για αυτό θεραπεύω τον εαυτό μου¹⁵².

Η αμαρτία είναι τρέλλα, γιατί καταφέρεται εναντίον του ίδιου του εαυτού μας. Ο αμαρτωλός μοιάζει σαν να παίρνει ένα μαχαίρι και να τό βυθίζει στη σάρκα του. Δεν τό καταλαβαίνει, έφ' όσον ζει σε μία κατάσταση πωρώσεως. Όταν, όμως νιώσει μέσα του τό κέντημά της μετανοίας, αρχίζει να συνειδητοποιεί την τραγικότητά του και τότε ομολογεί ότι είχε χάσει τό μυαλό του, όταν άμάρτανε¹⁵³.

Ψαλ. 37,7 Έταλαιπώρησα και κατεκάμφθην έως τέλους, όλην την ημέραν σκυθρωπάζων έπορευόμην.

Ψαλ. 37,7 Έχω ταλαιπωρηθεί και καταβληθεί. Λύγισαν τά γόνατά μου, κυρτώθηκα τελείως. Όλη την ημέρα σέρνω μετά δυσκολίας τά βήματά μου, σκυθρωπός και λυπημένος.

«Σκυθρωπάζων» «Όταν η καρδιά εϋφραίνεται, τό πρόσωπο εϋτυχεϊ, ενώ όταν βρίσκεται σε λύπες είναι σκυθρωπό» (Παρ. 15, 13). Και εϋφραίνεται όποσδήποτε σε όλους τούς άριστους τη συνειδησή τους, έπιβεβαιώνοντας σ' αυτούς εϋχάριστο βίο, λαμπρή και ειλικρι-νή και πάρα πολύ άξιόπεινη ζωή, αντίθετα προκαλεί πόνο όχι μικρό, και κάνει σκυθρωπό τό πρόσωπό τους, όταν τούς κατηγορεί για πταισίματα και με άυστηρούς έλέγχους κατατρώνει τον νοϋ τους¹⁵⁴.

Ο άνθρωπος ήταν πολύ ταλαιπωρημένος και βασανισμένος. Και πώς να μήν ήταν, έχοντας μέσα του τό σκουλήκι της αμαρτίας να βόσκει στην ψυχή του και στην σάρκα του; Τόσο πολύ είχε καταβληθεί από την κάκωσή του, ώστε το σϋμα του διπλώθηκε έντελως από άδυναμία, παρέχοντας θέαμα θλιβερό και άξιοδάκρυτο. Η χαρά φυγαδεύτηκε από τη ψυχή του. Πώς μπορεί να χαιρετά ο άνθρωπος, όταν την ψυχή και τό σϋμα του φλογίζουν ή κακοπάθεια και ή όδύνη;¹⁵⁵

Ψαλ. 37,8 Ότι αί ψόαι μου έπλήσθησαν έμπαιγμάτων, και οϋκ έστιν ίσας εν τη σαρκί μου.

Ψαλ. 37,8 Διότι οι νεφροί μου, τό κέντρον αυτό τών έπιθυμιών, γέμισαν από έλκη και πό- νους, τά όποια προκαλοϋν την άηδία και περιφρόνηση. Δεν υπάρχει μέρος υγιές στην σάρκα μου.

«Αί ψόαι μου». Λέγονται τά πλάγια μέρη της λεκάνης που βρίσκονται κάτω από τά πλευρά, τά όποια λέγονται λαγόνια. Κάτω από τά λαγόνια βρίσκονται τά νεφρά. Εκεί βρίσκονται τά σπέρματα για την παιδοποιΐα, ή έδρα της γενετησίου όρμης¹⁵⁶.

Τά νεφρά θεωροϋνται τό κέντρο της έπιθυμητικού μέρους της ψυχής. Τά άλλα δύο είναι τό θυμικό και τό λογιστικό. Η ψυχή έπιθυμεί, άλλοτε έπιθυμίες καλές που προέρχονται από τον Θεό και άλλοτε κακές που προέρχονται από τον διάβόλο. Οι έπιθυμίες συμβάλλουν τά μέγιστα στην υγεία ή την άσθένεια της ψυχής¹⁵⁷.

¹⁵¹ Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεις με υσσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, σελ. 114

¹⁵² Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα εις τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 435

¹⁵³ Στεργίου Σάκκου, έρμηνεία ψαλμών, Έξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, άν χρον, σελ. 37

¹⁵⁴ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα εις τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 437

¹⁵⁵ Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεις με υσσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, σελ. 114-115

¹⁵⁶ Στεργίου Σάκκου, έρμηνεία ψαλμών, Έξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, άν χρον, σελ. 39

¹⁵⁷ Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεις με υσσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, σελ. 115

«*Ἐμπαιγμάτων*» Οἱ «ἐμπαιγμοί», πρέπει νά νοήσουμε τήν ταπείνωση, τή ταλαιπωρία, τόν πόνο. Ἀντί ὅμως τῆς λέξεως αὐτῆς τό ἐβραϊκό ἔχει «Εἶναι γεμᾶτοι ἀπό φωτιά». Αἰσθάνεται ἐπομένως ὁ ποιητής τούς νεφρούς νά καίουν. Τόσο δυνατός ἦταν ὁ πόνος, ὥστε ὁ ποιητής νομίζει ὅτι δέν ὑπάρχει ἴαση, θεραπεία, κατά τούς Ο΄. Κατά τό ἐβραϊκό κείμενο, «δέν ὑπάρχει ὑγιές μέρος στό σῶμα μου», ὀλόκληρος ὁ ἄνθρωπος συμπάσχει¹⁵⁸.

Ἡ τίς παράνομες σαρκικές ἐπιθυμίες¹⁵⁹.

Ἡ ἐμπαθῆς ἐπιθυμία τῆς σάρκας εἶναι ἐμπαιγμός καί ψέμμα, λοιπόν αὐτή δέν εἶναι ἀληθινή ἡδονή, ἀλλά σκιά τῆς ἡδονῆς. Σταθεῖτε, λοιπόν, σέ μάχης μάχης· ζωστεῖτε τήν ἀλήθεια σάν ζώνη στή μέση σας· (Ἐφ. στ, 14), δηλαδή ζωστεῖτε τή μέση καί τά νεφρά σας μέ τήν ἀληθινή ἡδονή, ἡ ὁποία γεννιέται ἀπό τήν σωφροσύνη καί δικαιοσύνη. Στά νεφρά βρίσκονται οἱ ὀρέξεις γιά συνουσία, εἶναι το ἐπιθυμητικό μέρος τοῦ ἀνθρώπου. Λέγει ὁ λοιπόν ὁ Δαβίδ ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου γέμισε ἀπό τίς ἀπάτες τοῦ Δαίμονα, γιατί αὐτός τήν ἐπιθυμία χλεύασε καί τήν ἐρέθισε σέ παραλόγους καί παράνομους κινήσεις τῆς σαρκικῆς ἀκαθαρσίας... ἐπειδή μέ κορόϊψε ὁ διάβολος, γι' αὐτό δέν θεραπεύει τή σάρκα μου, γι' αὐτό καί ἐγώ τήν παιδεύω αὐτήν καί τήν ταλαιπωρῶ, καί τήν ἐκδικοῦμαι γιά τή φιληδονία πού ἀπόλαυσε¹⁶⁰.

Ψαλ. 37,9 *ἐκακώθην καί ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρνύμην ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου.*

Ψαλ. 37,9 *Ἐκακοπάθησα καί ταλαιπωρήθηκα καί ξευτελίσθηκα πάρα πολύ. Βαθεῖς καί συνεχεῖς ἀναστεναγμοί βγαίνουν ἀπό τήν πονεμένη καρδιά μου, σάν βρυχηθμοί λέοντος πληγωμένου.*

«*Ἔως σφόδρα*». Κακοπάθησα, λέγει, καί δίψασα καί πείνασα καί καταγῆς κοιμήθηκα καί ἄλλες τέτοιες δοκίμασα σκληραγωγίες. Ὁμοίως καί ταπεινώθηκα, δηλαδή ἐπαίδευσά τό σῶμα ὑπερβολικά. Ἀπό τήν ἀγριότητα, λέγει, τοῦ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου, ἡ ὁποία τήν κεντοῦσε ἐσωτερικά βγάζοντας δυνατές καί ἄγριες κραυγές, σάν τό πληγωμένο λιοντάρι¹⁶¹.

«*Τῆς καρδίας μου*» Γιατί, λέγει, δέν ἐξομολογοῦμαι μέ τά χεῖλη γιά νά φανῶ στούς πολλούς, ἀλλά κλείνοντας τό μάτι μέσα στήν καρδιά μου μόνο σέ σένα, ὁ ὁποῖος βλέπεις αὐτά πού εἶναι κρυφά, ἔδειχνα στούς στεναγμούς μου, οὐρλιάζοντας μέσα μου. Δέν χρειαζόμουν δηλαδή μακροῦς λόγους γιά τήν ἐξομολόγηση, ἀλλά ἀρκοῦσαν οἱ στεναγμοί τῆς καρδίας μου καί οἱ θρήνοι πού ἔβγαιναν ἀπό τό βάθος τῆς ψυχῆς μου καί ἀναπέμπονταν στόν Θεό¹⁶².

Ψαλ. 37,10 *Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καί ὁ στεναγμός μου ἀπό σοῦ οὐκ ἀπεκρύβη.*

Ψαλ. 37,10 *Κύριε, ὀλοφάνερη ἐμπρός σου εἶναι ἡ ἐπιθυμία μου, ἡ ἐπιθυμία τῆς σωτηρίας καί πονοῦσα πικρῶς. Ὁ δέ κατάπικρος στεναγμός τῆς καρδίας μου δέν εἶναι ἄγνωστος καί κρυμμένος ἀπό σένα.*

«*Πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου*». Οἱ ἡδονές βέβαια, πού ὀδηγοῦν τήν διάνοια τοῦ ἀνθρώπου στά ἔργα τῆς κακίας, εἶναι ἔξω ἀπό τά μάτια τοῦ πάναγνου Θεοῦ. Γιατί δέν θά ἦταν δυνατό νά δεῖ αὐτό πού εἶναι μισητό ἀπό αὐτόν. Ἀντίθετα κάθε ἐπιθυμία πού καλεῖ πρός τήν ἀρετή παρατηρεῖται ἀπό αὐτόν. Πρέπει λοιπόν αὐτήν νά τήν ἀναθέτουμε στόν Θεό, σάν πρός πηγὴ κάθε ἐπιθυμίας, ὥστε, προσφέροντάς του κάθε ἐπιθυμία μας νά μπορούμε νά λέμε· «Κύριε μπροστά σου εἶναι κάθε ἐπιθυμία μου». Καί ὁ Δαβίδ λέγει κάτι τέτοιο· «Ὁ πόθος τῆς μετάνοιάς μου ἄς σταθεῖ ἐνώπιόν σου¹⁶³».

Ἡ ἔχει καθαρή σκέψη ὁ Ψαλμωδός, γιατί μεταξύ ἀσθένειας καί θρήνου εὐρισκόμενος καί σκληρὰ δοκιμαζόμενος διατηρεῖ τήν πεποίθηση, ὅτι ὁ Θεός, ἀκούει τήν παράκλησή του καί συνεπῶς γνωρίζει τήν ἐπιθυμία του. Αὐτή ἡ ἐπιθυμία του εἶναι ἡ ἀνακούφιση ἀπό τόν σωματικό πόνο καί τῶν ἐνοχλήσεων τῆς συνειδήσεως, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ὁ στεναγμός ἔγινε γι' αὐτόν μόνιμη κατάσταση¹⁶⁴.

¹⁵⁸ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 181

¹⁵⁹ Στεργίου Σάκκου, ἔρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 39

¹⁶⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 545-246

¹⁶¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 546

¹⁶² Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 439

¹⁶³ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 439

¹⁶⁴ Δαμιανοῦ Δόϊκου, Ὁ Ἐξάψαλμος καί ὁ ψαλμός ν' (50⁹⁵), ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 52

«Οὐκ ἀπεκρύβη» Προσθέτει ὁ Ψαλμωδός τὸ «ὁ στεναγμός μου δεν κρύφτηκε ἀπὸ σένα», γιὰ νὰ κατανοήσουμε ὅτι αὐτὸς δηλώνει κάτι τέτοιο· ἐσένα δηλαδή, λέγει, τὸν παντεπόπτη, πού ἐξετάξεις καρδιές καὶ νεφρά (Ψαλμ. 7, 10), κάνω μάρτυρα τῶν στεναγμῶν μου. Γιατί δὲν ἔγινε αὐτό, λέγει, ἀπὸ ἐμένα γιὰ κάποιον ἄλλον λόγο, παρὰ μόνο ἀπὸ τὸ ὅτι ἔχω λυπηθεῖ καὶ κλαίω, ἐπειδὴ ἦρθα σὲ σύγκουση μὲ τοὺς νόμους σου. Ὑπάρχει συνήθεια σ' αὐτοὺς πού ἀναπέμπουν παρακλήσεις νὰ βγάζουν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς του, ὅπως εἶπα, τοὺς στεναγμούς, κάτι πού καὶ αὐτὸ τὸ ἔδωσε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους γιὰ θεραπεία καὶ προσωρινή παύση τοῦ μεγάλου πόνου¹⁶⁵.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ λόγια, «ὁ στεναγμός μου δεν κρύφτηκε ἀπὸ σένα», κρύβεται ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό, πού σταλάζει γλυκύτητα μέσ' τῆ πικράδα τῶν θλίψεων πού περιέχει ὁ ψαλμός, καὶ ζεσταίνει τὴν παγωνιά, πού δημιουργεῖ ἡ ἁμαρτία¹⁶⁶.

Ψαλ. 37,11 Ἡ καρδία μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ.

Ψαλ. 37,11 Ἡ καρδία μου εἶναι ταραγμένη. Πάλλει μέ ὄρμη. Ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ σωματικὴ δύναμή μου μέ ἐγκατέλιπε καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ σβήνει πλέον τὸ ἔχασα, δὲν τὸ ἔχω πλέον.

«Καρδία» λέγει τὴν ἱκανότητα νὰ συλλογίζεται¹⁶⁷.

Ἡ καρδία εἶναι ἡ ἔδρα τῆς νοήσεως στὴ γλῶσσα τῆς Γραφῆς καὶ σημαίνει ὅλον τον ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο. Ἡ ὑπαρξή μου, λέει ὁ Ψαλμωδός, ταραχθηκε, ἔχασα τὴ ψυχικὴ μου ἀρμονία καὶ ἰσορροπία¹⁶⁸.

«Ἡ ἰσχύς μου». Ὅταν ἡ ψυχὴ αἰχμαλωτισθεῖ κατὰ κάποιον τρόπο, ἀπλώνοντας μέσα της ἡ παράλογη καὶ πονηρὴ ἡδονή, τὴν γεμίζει τότε ὁ Σατανᾶς μέ θυρύβους, καὶ γεννᾷ μέσα της λογισμοὺς πονηροὺς, πού τὴν θολώνει τελείως καὶ τὴν παρουσιάζει ἀμέσως γεμάτη ἀπὸ νοητὸ σκοτάδι, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο τὴν γεμίζει μέ πόλεμο καὶ μάχη, ἀπὸ τὴν μιὰ ἐπειδὴ λείπουν ἀπὸ αὐτὴν λογισμοὶ ἀγαθοί, στὸ νὰ μπορεῖ νὰ ἀφοσιώνεται στὴν ἀρετὴ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐπειδὴ ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας τὴν ἔλκει σ' αὐτὸ πού εἶναι ἐσφαλμένο. Ἴσως ὅμως νὰ ὑπαινίσσεται καὶ τοῦτο· ὅτι, μολοντί ἀκόμα ἡ ἡμέρα βρισκόταν στὴ μέση, ἀπὸ λιποψυχία ζοῦσα σάν μέσα σὲ σκοτάδι, ἔχοντας χάσει ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὸ πολὺ κλάμα τὴ δύναμή μου¹⁶⁹.

Τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖο φωτίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας αὐτοῦ¹⁷⁰.

Ἡ ἀπὸ τὴν πολλή, λέγει, σκληραγωγία καὶ τὰ πικρά δάκρυα πού κάθε μέρα χύνω λιγότευσε τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ καθαρὰ πλέον δὲν βλέπω¹⁷¹.

Ἡ μποροῦμε νὰ ἐννοήσουμε καὶ τὸ φῶς τῆς ψυχῆς μου ἀμαυρώθηκε σκοτίστηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία τῆς μοιχείας καὶ διέπραξε τὸν φόνον καὶ ἀπὸ τίς δύο αὐτὲς ἁμαρτίες σκοτίστηκε γιὰ ἓνα χρόνο καὶ νὰ μὴ συναισθάνεται τί ἔκανε¹⁷².

Ἀπὸ τὴν ἀμετρὴ λύπη τὸ φῶς δὲν δείχνει ὡς φῶς. Ἐπίσης δηλώνει τὴν γύμνωση τῆς θείας προστασίας τὴν ὁποία πρεπόντως φῶς τῶν ὀφθαλμῶν ὀνόμασε¹⁷³.

Ψαλ. 37,12 Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν, καὶ οἱ ἐγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν·

Ψαλ. 37,12 Οἱ φίλοι μου καὶ ὅλοι οἱ γνωστοί μου μέ πλησίασαν, ἀλλὰ σταμάτησαν σὲ ἀπόσταση, καὶ οἱ πλησιέστεροι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου στάθηκαν πολὺ μακρὰ. Κανεῖς δὲν προθυμοποιεῖται νὰ μέ βοηθήσει.

«Ἐστησαν». Ὅταν γέμισα ἀπὸ πληγές, λέγει, στράφηκαν ἐναντίον μου. Λέγει δὲ αὐτὰ γιὰ τὸν Ἀβεσσαλώμ καὶ τὸν Ἀχιτόφελ¹⁷⁴.

¹⁶⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 441

¹⁶⁶ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 41

¹⁶⁷ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, ...ὅ.π.π. σελ. 289

¹⁶⁸ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 41

¹⁶⁹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 441

¹⁷⁰ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, ...ὅ.π.π. σελ. 289

¹⁷¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὅ.π.π. σελ. 547

¹⁷² Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 185

¹⁷³ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, ...ὅ.π.π. σελ. 91

Καί κάτι άλλο, λέγει, συνηθίζεται νά γίνεται κάποτε στους άγιους, καί μόνο σ' αὐτούς πού παιδεύονται ἀπό τόν Θεό γιά τίς ἀμαρτίες τους. Απαμακρύνει δηλαδή τή Χάρη του ἀπό αὐτούς, καί τούς κάνει νά φτάσουν σέ τέτοιο βαθμό ταλαιπωρίας, ὥστε νά μήν μποροῦν νά βροῦν κανένα ἀπολύτως συμπαράστατη, ἢ πού νά πάσχει μαζί του ἀπό φιλαλληλία, καί παίρνουν μάλ-λον θέση ἐχθρῶν ἀκόμα καί οἱ κοντινοί συγγενεῖς, ἢ ὡς πρὸς τή διάθεση, ἢ κατ' ἄλλον τρόπο φιλίας καί οἰκειότητας. Ἀπό τούς φίλους μου λοιπόν, λέγει, καί τούς συγγενεῖς, ἄλλοι πλησία-σαν φανερά ἀπέναντί μου καί στάθηκαν, δηλαδή ἀντιστάθηκαν σέ μένα, ὅπως ὁ Ἀβεσσαλώμ καί ὁ Ἀχιτόφελ, ἄλλοι πάλι, πῶ φίλάνθρωποι, στάθηκαν μα-κριά μου, ἀπομακρύνοντας πολύ μακριά τή συμπάθειά τους πρὸς ἐμένα¹⁷⁵.

Στόν στίχο αὐτό, ὁ ὁποῖος παρέχει ὠραιότατα τήν εἰκόνα τοῦ ἐτοιμοθανάτου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποῖου χαρακτηριστικά εἶναι ἡ ταχυπαλμία, ἡ βαθμιαία ἐγκατάλειψη τῶν σωματικῶν δυνάμεων καί ἡ ἀπώλεια τοῦ φωτός τῶν ὀφθαλμῶν. Τά ρήματα πρέπει νά εἶναι στόν ἐνεστῶτα χρόνο, ὅπο-τε ἡ παράσταση εἶναι ζωηρότερη. Πρὸς ἓνα θνήσκοντα ἄνθρωπο παραβάλλει τόν ἑαυτό του ὁ Ψαλμωδός¹⁷⁶.

Αὐτόν τόν στίχο καί τόν στίχο 12 μερικοί ἐρμηνευτές τόν νόησαν ὅτι λέγεται προφητικῶς ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ γιά τούς μαθητές του, οἱ ὁποῖοι, ἂν καί ἦταν ἀκριβοί φίλοι του ὅπως τό φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του, κατά τον καιρό τοῦ Πάθους τόν ἄφησαν καί ἔφυγαν ὅπως λέγει ὁ Εὐαγγε-λιστής Ματθαῖος, (κστ', 56)¹⁷⁷.

Ἡ «ἐγγιστα» πρέπει νά ἐνοήσουμε τούς φίλους καί συγγενεῖς τοῦ Δαβίδ. Διότι αὐτοί κατά μέν τήν πρὸς τόν Δαβίδ ἐχθρα κοντά του ἦταν σ' αὐτόν, ἐπειδή καί τόν κατέτρεχαν, κατά δέ τήν φιλία καί οἰκειότητα ἦταν μακριά ἀπό αὐτόν, ἐπειδή χωρίστηκαν ἀπό τήν φιλία του. Ἡ «ἐγγι-στα» πρέπει νά νοήσουμε ἄλλους μερικούς φίλους τοῦ Δαβίδ, οἱ ὁποῖοι γιά τόν φόβον τοῦ Ἀβεσ-σαλώμ ἔφυγαν καί δέν συνανεστρέφοντο μέ τόν Δαβίδ¹⁷⁸.

«Καί οἱ ἐγγισταί μου ἀπό μακρόθεν ἔστησαν». Οἱ Ἄγγελοι δηλαδή, οἱ ὁποῖοι βοηθοῦσαν αὐ-τόν τόν ἐγκατέλειψαν λόγω τῆς ἀμαρτίας. Ἀμέσως δηλαδή ἀποχωροῦν σέ ὦρα πειρασμοῦ, ὥστε νά δοκιμασθεῖ ὁ πειραζόμενος, ἢ πρὸς τιμωρία¹⁷⁹.

Ψαλ. 37,13 *Καί ἐξεβιάζοντο οἱ ζητοῦντες τήν ψυχήν μου, καί οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι ἐλά-λησαν ματαιότητος, καί δολιότητος ὅλην τήν ἡμέραν ἐμελέτησαν.*

Ψαλ. 37,13 *Μέσα στόν πόνο μου καί τήν ἐγκατάλειψή μου αὐτήν οἱ ἐχθροί μου φέρονται ἀπέ-ναντί μου μέ βιαιότητα καί σκληρότητα. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν τόν θανατό μου, ἐκεῖνοι πού θέλουν καί εὐφραίνονται στήν δυστυχία μου, ἐλάλησαν λόγους συκοφαντικούς καί ὀλεθρίους ἐναν-τίον μου. Χαιρεκακοῦν διά τήν κατάστασή μου. Συγχρόνως δέ καταστρώνουν δόλια σχέδια καί στήνουν παγίδες ὀλέθρου ὅλη τήν ἡμέρα, γιά νά μέ ἐξοντώσουν.*

«Οἱ ζητοῦντες τήν ψυχήν μου». Καί μαζί μέ τά παραπάνω μέ ἐξεβίαζαν ἐκεῖνοι πού ζητοῦσαν τή ζωή μου, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πού ἤθελαν τό κακό μου, εἶπαν πράγματα ἀπερίσκε-πτα, καί ὅλη τήν ἡμέρα σχεδίαζαν εἰς βάρος μου δόλια πράγματα. Ἐπειδή δηλαδή δέν ἔσπευδε σέ βοήθειά του κανένας, οὔτε τοῦ ἔδειξε οἶκτο, δηλαδή συμπαράσταση, οἱ ἐχθροί του τόν ἐξεβίαζαν καί τόν συνέτριβαν, ἄλλοτε με συκοφαντίες, καί ἄλλοτε μέ κακολογίες γεμᾶτες ἀπό ψέμματα, προσθέ-τοντας καί δόλους, δηλαδή στήνοντας παγίδα. Καί τί ἄλλο δέν μηχανεύονταν ἀπό ἐκεῖνα πού συ-νηθίζουν ὅσοι κακοποιοῦν; Μέ τόν τρόπο βέβαια αὐ-τόν συνέβη πάρα πολλοί ἀπό τούς άγιους νά κακοπαθήσουν. Πρέπει ὁμως νά γνωρίζουμε, ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός τά ὑπέμεινε αὐτά πρῖν ἀπό μᾶς, γιά μᾶς καί γιά χάρη μας. (Ἐβρ. 13, 12- Ἀ΄ Πέτρ. 2, 21)¹⁸⁰.

Οἱ ἐχθροί μου μηχανεύονται ὅλη τήν ἡμέρα δολιότητες, κάνουν μηχανογραφίες, τά πάντα σκέπτονται γιά νά μοῦ βάλουν παγίδα νά πέσω. Πράγματι ἀντί τοῦ «ἐξεβιάζοντο» τό ἑβραϊκό κείμενο ἔχει «ἔστησαν παγίδας» (Β΄ Βασιλ. 12, 1-12) στά πόδια μου νά μέ πιάσουν. Μέ μαται-

¹⁷⁴ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, ... ὁ.π.π. σελ. 289

¹⁷⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ... σελ. 443

¹⁷⁶ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοί ψαλμοί, γ΄ ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 1996, σελ. 181

¹⁷⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 546

¹⁷⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 549

¹⁷⁹ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, ... ὁ.π.π. σελ. 289

¹⁸⁰ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ... σελ. 443

ότητες, μέ συκοφαντίες, μέ δολιότητες, μέ μηχανορραφίες θέλουν νά μέ παγιδεύσουν, ὥστε νά μείνω ἐκεῖ, νά μήν μπορέσω νά σηκωθῶ, νά μή μετανοήσω¹⁸¹.

Ψαλ. 37,14 Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ·

Ψαλ. 37,14 Ἀλλὰ ἐγὼ, σάν να ἤμουν κωφός, δέν ἄκουγα ὅσα ἐκεῖνοι ἔλεγον ἐναντίον μου. Σάν νά ἤμουν βωβός καὶ ἄλαλος, σάν νά μήν μποροῦσα νά ἀνοίξω τὸ στόμα μου, δέν ἀπαντοῦσα καθόλου σ' αὐτούς·

«Ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος». Ἡ παρομοίωση μέ κουφό καὶ μέ ἄλαλο ἄφωνο, δείχνει τὴν ἀνεξικακία τοῦ Δαβίδ, καὶ τὴν ὑπομονή του. Μένει σιωπηλὸς ἀπέναντί τους σάν νά μήν ἄκουσε τίς ὕβρεις τους¹⁸².

Σάν κωφός καὶ ἄλαλος λόγω τῆς πλήρους συναισθήσεως τῆς ἐνοχῆς του καὶ δέν προσπαθεῖ νά ἀνατρέψει μέ ἐμπαθεῖς διαμαρτυρίες τίς ψευδολογίες τῶν ἐχθρῶν του¹⁸³.

«Τὸ στόμα αὐτοῦ» Λοιπόν, ἐγὼ, λέγει, σάν κωφός δέν ἄκουα, καὶ ἔγινα ὁμοιος μέ ἐκεῖ-νους πού δέν ἔχουν γλώσσα, οὔτε καὶ ἀκοῦνε καθόλου, ἢ μποροῦν νά ἔχουν ἐλέγχους στό στόμα τους. Γιατί αὐτοὶ πού θέλουν νά φέρουν ἀντίρρηση στοὺς συκοφάντες, τοὺς ἐλέγ-χουν ὡς ψεῦτες, ἀπολογούμενοι δηλαδή σέ κάθε μιά ἀπό τίς κακολογίες τους καὶ ἀνα-τρέποντας τίς κατηγορίες τῆς φιλοκατηρίας. Ἐγὼ ὅμως δέν ἔγινα τέτοιος, λέγει, ἀλλά ἔχω σιωπήσει δείχνοντας ὑπομονή, γιὰ νά μή κάνω αὐτούς πού μέ μισοῦν πῶ ἐκδικητικούς ἐναντίον μου. Γιατί σέ περίοδο πειρα-σμῶν πρέπει νά ὑποχωροῦμε μᾶλλον, καὶ ὄχι νά ἀντιδροῦμε μέ τὸν ἴδιο τρόπο στοὺς διῶκτες. Ὅτι βέβαια τὸ νά δείχνουμε ὅτι εἴμαστε κωφοὶ σέ καιρὸ πειρασμῶν καὶ νά μοιάζουμε τοὺς ἄλαλους δέν εἶναι ἔργο ἀνασθησίας πού ται-ριάζει στὰ κτήνη, ἀλλά μᾶλλον καρπὸς ἀξιεπαινης ὑπομονῆς, τὸ δείχνει καθαρά ἐδῶ. Γιατί λέγει, σιῶπησα ἀπλᾶ καὶ μόνο ἐπειδὴ ἔχω τίς ἐλπίδες μου σέ σένα, καὶ ὅτι ἐσένα, πού εἶσαι πέρα ἀπὸ ὅλα, ὄριζα ἐκδικητή... καὶ ἔδειξες ὅτι ἀπεχθά-νεσαι τὸ νά ἐπιτίθεται κάποιος σ' αὐτούς πού βρίσκονται σέ δεινὴ περίσταση καὶ πειρασμούς¹⁸⁴.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποδίδουν τὸν στίχο αὐτὸ καὶ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ, ὁ Ὅποιος κατὰ τὸ Πάθος Του, ἐσιώπα, καὶ ὅταν ἔπασχε δέν ἀπειλοῦσε· (Α' Πέτρ. 2, 23)¹⁸⁵.

Ψαλ. 37,15 καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγ-μούς·

Ψαλ. 37,15 καὶ ἔγινα ἔτσι σάν ἄνθρωπος, πού δέν ἀκοῦει καθόλου καὶ πού δέν ἔχει στό στόμα του δίκαιες ἀντιρρήσεις καὶ λόγους ἀποστοματικούς ἐναντίον ἐκείνων, πού τὸν κατηγοροῦν·

«Ἐλεγμούς» Βλέπουμε ὅτι ὁ Ψαλμωδός, πρῶτα, ὑπέμενε σιωπηλός. Μεγάλη ὑπόθεση νά σέ συκοφαντοῦν, νά σέ κατηγοροῦν, νά σοῦ ἀνοίγουν τὸν λάκκο καὶ σὺ νά κάθῃσαι ὑπομονετικός, σάν νά μή συμβαίνει τίποτε. Καὶ ἂν θέλουν νά μέ σκοτώσουν, ἐγὼ γιὰ τὸν Θεὸ θέλω νά ζήσω. Ἄν ὁ Θεὸς θέλει, ἄς πέσω. Δεύτερο, δείχνει ὅτι εἶχε ἐναποθέσει τὰ πάντα στὸν Θεό. Τρίτο, ἔχει αὐτογνωσία. Γνωρίζει ὅτι ἔφταιξε, ὅτι ἀμάρτησε στὸν Θεό. Θεέ μου, καλῶς μοῦ κάνουν. Μοῦ ἀξίζει, γιατί ἀμάρτησα καὶ, ἀφοῦ σ' ἐσένα ἀμάρτησα, ἀφήνω τὴν ὑπόθεση νά ἐξελιχθεῖ κατὰ τὴν δική σου ἀγάπη. Ὁ, τιθέλεις ἐσύ, μπορεῖς νά τὸ κάνεις¹⁸⁶.

Ἡ «ἐλεγμούς» δὲ ὀνομάζει τίς ἀπολογίες, μέ τίς ὁποῖες μπορεῖ νά ἐκφράσει τὴν διαφωνία του καὶ νά ἐλέγξει ἐκεῖνον πού τὸν κατηγορεῖ¹⁸⁷.

Ψαλ. 37,16 ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα· σὺ εἰκακούση, Κύριε ὁ Θεός μου.

Ψαλ. 37,16 Δέν ἀπαντῶ στοὺς ἐχθρούς μου, διότι ἐγὼ σέ σένα ἔχω στηρίζει τίς ἐλπίδες μου, Κύριε. Ἐχω πεποιθήση ὅτι θά ἀκούσεις εὐμενῶς τὴν προσευχή μου καὶ θά σπεύσεις στήν βοήθειάν μου.

¹⁸¹ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὅ.π.π. 190-191

¹⁸² Στεργίου Σάκκου, ἔρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 46

¹⁸³ Δαμιανοῦ Δοίκου, Ὁ Ἐξάψαλμος καὶ ὁ ψαλμός ν' (50^{ος}), ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 55

¹⁸⁴ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ... ὅ.π.π. σελ. 445

¹⁸⁵ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ... ὅ.π.π. σελ. 186

¹⁸⁶ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὅ.π.π. 191

¹⁸⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὅ.π.π, σελ. 550

«Ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε» Ὁ Ψαλμωδός ἀναφέρεται, κατὰ τὸ ἑβραϊκὸ κείμενο, στὸν Γιαχβέ· καί μέ τὸ δεῦτερο Κύριε τὸν καλεῖ Ἄδωνάϊ καί μέ τὸ «Θεός» χρησιμοποιοῖ τὸν θεϊκὸ τίτλο Ἐλωχάϊ γιὰ νὰ δώσει περισσότερο τόνο στὴν ἰκεσίαν του¹⁸⁸.

«Ἥλπισα» Γιατί ἤλπισα νὰ τὸ κάνεις ἐσύ, Κύριε, τὴν ἐκδίκηση κατὰ τῶν ἐχθρῶν μου· γιατί ἔχει γραφεῖ, «Ἐμοὶ ἡ ἐκδίκησις, καὶ ἐγὼ ἀναταποδώσω λέγει Κύριος» (Ἱερ. ν, 15. Ἑβρ. ι, 30)¹⁸⁹.

Στὴν κατάστασι πού βρίσκεται μόνον ὁ Θεός μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσει, γιατί νοιάζεται, τὸν ἀγαπᾷ καὶ ἔχει τὴν δύναμη νὰ τὸν προστατεύσει. Λέγει στὸν Θεό: Εἶμαι σάν κωφός καὶ ἄλαλος, Κύριε, γιατί σύ εἶσαι ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα μου. Γνωρίζεις τὸ ἀπόκρυφο βάθος τῆς καρδιάς μου, τὸν πόνο καὶ τοὺς κρύφιους στεναγμούς μου. Εἶμαι τὸ πλάσμα σου, κι αὐτὸ γιὰ σένα σημαίνει πολλά. Δέν θά μέ ἐγκαταλείψεις Κύριε, στή δυστυχία μου. Θά μοῦ ἀπλώσεις τὸ πατρικὸ χέρι σου καὶ θά μέ κρατήσεις νὰ μὴ βυθισθῶ στό πέλαγος τῆς ἀφροσύνης μου¹⁹⁰.

Ψαλ. 37,17 ὅτι εἶπα· μήποτε ἐπιχαρῶσίν μοι οἱ ἐχθροί μου· καὶ ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορῆμόνησαν.

Ψαλ. 37,17 Γι' αὐτὸ καὶ εἶπα ἀπὸ μέσα μου Βοήθησέ με, Κύριε, καὶ μὴ ἐπιτρέψεις νὰ δοκιμάσουν μοχθηρὴ χαρὰ σέ βάρος μου οἱ ἐχθροί μου, οὔτε νὰ κομπορρημονοῦν, ἂν μέ βλέπουν νὰ τρικλύζω κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψεως.

«Ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου». Σημαίνει κατὰ λέξη, ὅταν σαλευθοῦν τὰ πόδια μου, ὅταν γλυστρήσω καὶ πέσω.

«Ἐμεγαλορῆμόνησαν» Ἡ σκέψη μου εἶναι νὰ μὴ κερδίσουν οἱ ἐχθροί μου. Ἄν θά κατάστραφῶ ἐγὼ, ἂν θά πεθάνω, ἂν θά νικηθῶ, ἂν θά μείνω στὴν ἁμαρτία, αὐτοὶ θά χαίρονται καὶ θά πανηγυρίζουν Γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιασμό θά διαλαλοῦν τὴ νίκη τους καὶ τὴ δική σου ἥττα. Ἡ δική μου ἥττα θά εἶναι δική σου, Θεέ μου. Γι' αὐτὸ κτύπησέ τους, δῶσε μου τὴ νίκη, γιὰ νὰ εἶσαι ἐσύ ὁ νικητής. Δέν θά νικήσουν ἐμένα, θά νικήσουν ἐσένα. Καὶ ὅταν θά δοῦν νὰ σαλεύονται τὰ πόδια μου, νὰ τρικλύζουν τὰ βήματά μου, θά σηκώσουν τὸ κεφάλι τους καὶ θά μοῦ λένε περιφρονητικά: Κακομοίρη ποῦ κατάντησες!¹⁹¹

Ψαλ. 37,18 ὅτι ἐγὼ εἰς μᾶστιγας ἔτοιμος, καὶ ἡ ἀλγηδὼν μου ἐνώπιόν μου ἔστι διαπαντός.

Ψαλ. 37,18 Γιατί ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑποστῶ τίς δίκαιες τιμωρίες σου γιὰ τὴν ἁμαρτία μου. Ὁ δὲ φοβερός πόνος γιὰ τὴν πτώση μου εἶναι πάντοτε ἐνώπιόν μου, δέν παύει νὰ διατρυπᾷ τὴν καρδιά μου.

«Διαπαντός» Αὐτὸν φροντίζοντας νὰ τὸν θεραπεύσει καὶ ὁ Δαβίδ, κατηγοροῦσε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸ του μέ τίς ἐξομολογήσεις του πρὸς τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ λέγει: «ὁ πόνος μου εἶναι μπροστά μου παντοτινά», ὀνομάζοντας «ἀλγηδὼνα» ἴσως τὴν πρόφασιν, δηλαδή τὴν ἁμαρτία, τὴν ὁποία δέν εἶναι ἄκομψο νὰ τὴν ποῦμε καὶ τραῦμα τοῦ νοῦ καὶ πληγὴ τῆς καρδιάς. Τὸ ὅτι ὅμως πάντοτε θυμοῦνται τίς ἁμαρτίες ταιριάζει μόνον στοὺς ἀγίους. Ἐδῶ βέβαια λέγει καθαρά ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Δαβίδ στό βιβλίον τῶν Βασιλειῶν: «Καλύτερα νὰ πέσουμε στά χέρια τοῦ Κυρίου, παρά στά χέρια τῶν ἀνθρώπων». (Β' Βασιλ. κδ, 14). Γιατί ὁ Θεός εἶναι ἀγαθός καὶ ἐλεήμων καὶ πολὺ γρήγορα ἀλλάζει ἀποφάσεις γιὰ τίς κακίες, σύμφωνα μέ τὴν Γραφή (Ἰωήλ β, 13), ἐνῶ οἱ σκληροὶ καὶ ἀνήμεροι πολλές φορές ἐκτείνουν τὴν ὀργή τους ἀμέτρητα. Ἀποφεύγει λοιπὸν ὁ Δαβίδ τὸ νὰ χαροῦν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του πού σαλευόταν καὶ ὀδηγοῦνταν στὴν πτώση. Γιατί αὐτὸ σημαίνει τὸ ὅτι κλονίστηκαν τὰ πόδια του. Τὸ ὅτι ὅμως ὑποφέρει τὴ μᾶστιγα τιμωρούμενος ἀπὸ τὸν Θεό, τὸ θεωρεῖ εὐρόσδεκτο, ἂν καὶ εἶναι ὀδυνηρό, γιατί εἶναι χρήσιμο πρὸς παιδαγωγία¹⁹².

Ἡ ἐνθύμηση, λέγει, τῆς ἁμαρτίας μου, ἡ ὁποία προξενεῖ θλίψη καὶ πόνο στὴ ψυχὴ μου, αὐτὴ εἶναι πάντοτε μπροστά μου καὶ μέ κεντᾷ. Γι' αὐτὸ ἐγὼ δέν μπόρεσα νὰ τὴν ξεχάσω, ἐπειδὴ δέν εἶμαι κανένας ἀναίσθητος¹⁹³.

Ἡ ἁμαρτία κλείνει μέσα της τὴν τιμωρία καὶ φαρμακώνει τὸν ἁμαρτωλό. Μοιάζει μ' ἓναν καρπό, πού τὸν τρῶς μέ εὐχαρίστηση, ἀλλὰ σοῦ ἀφήνει ἓνα μυτερό ἀγκάθι στό λαιμό καὶ στὴν

¹⁸⁸ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα, ... ὁ.π.π. σελ. 223

¹⁸⁹ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα, ... ὁ.π.π. σελ. 223

¹⁹⁰ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 124

¹⁹¹ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 192

¹⁹² Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ... σελ. 448-449

¹⁹³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 552

καρδιά, πού σέ σουβλίζει καί σέ τυραννᾷ σ' ὅλη σου τή ζωή. Ἐδῶ ὁ Δαβίδ ὁμολογεῖ ταπεινά ὅτι ἡ ἁμαρτία του τόν τιμωρεῖ συνεχῶς καί τοῦ ἔφερε ἀχώριστους συντρόφους τους πόνους καί τίς θλίψεις¹⁹⁴.

Ἄλλο μέσον γιά νά πετύχει τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ «εἰς μάστιγας ἔτοιμος». Εἶναι ἔτοιμος νά ὑποφέρει μετά καρτερίας, ὅλες τίς δοκιμασίες, στίς ὁποῖες ἤθελε ὑποβληθεῖ, γιατί αἰσθανόταν, ὅτι ἄξια πάσχει¹⁹⁵.

Ψαλ. 37,19 ὅτι τήν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ καί μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου.

Ψαλ. 37,19 Συντετριμμένος ἀπό τό βάρος τῆς ἐνοχῆς μου θά ἐξομολογηθῶ ἐνώπιον ὅλων τήν ἁμαρτία μου καί θά καταβάλω κάθε προσπάθεια νά ἀπαλλαγῶ ἀπό αὐτήν, καί οὐδέποτε πλέον νά τήν ἐπαναλάβω.

«Ἀναγγελῶ». Ἐπομένως, «τήν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ» σημαίνει θά ἐξαγγεῖλω, θά ἐξομολογηθῶ τήν ἀνομία μου καί ἔτσι ὅλος ὁ κόσμος θά μέθει τή δική σου ἀγάπη καί το δικό σου μεγαλεῖο¹⁹⁶.

«Μεριμνήσω» θά κάνω ὅ, τι πρέπει γιά νά διορθώσω τό κακό, θα κάνω ὅ, τι μοῦ ζητήσεις. Πρό πάντων μεριμνῶ σημαίνει ὅτι μέσα μου κάτι μέ κατατρῶει¹⁹⁷.

Οἱ λέξεις αὐτές προέρχονται ἀπό ψυχή πιστή καί ἀπόλυτα πεπεισμένη γιά τήν κρίση τοῦ Θεοῦ. Τό «θά ἀναγγεῖλω» βέβαια χρησιμοποιήθηκε ἐδῶ ἀντί τοῦ, «ἀνήγγεῖλα». Τό ἴδιο καί τό, «θά μεριμνήσω», ἀντί τοῦ, «φρόντισα», δηλαδή «ἔχω φροντίσει». Γιατί πολλές φορές ἀδιαφορεῖ ἡ ἅγια Γραφή, σχετικά μέ τήν χρησιμοποίηση τῶν χρόνων. Δέν ἔδειξα λοιπόν, λέγει, ἀμέλεια πρὸς μεταμέλεια, οὔτε ἀπέφυγα τά δάκρυα, οὔτε ἔδειξα ὀκνηρία πρὸς ἐξομολόγηση, ἀλλά κατά κάποιον τρόπο ἀμέσως μετά τά ἁμαρτήματά μου, ἔγινε καί ἡ παράκληση στόν Θεό γι' αὐτά. Καί αὐτό μᾶς ὠφελεῖ πάρα πολύ, τό νά γνωρίζουμε δηλαδή τούς τρόπους τῆς μετάνοιας¹⁹⁸.

Ἡ μετάνοια τοῦ Δαβίδ εἶναι γνήσια καί ἀληθινή. Ντρέπεται μπροστά στόν Θεό γιά τήν ἁμαρτία του, τήν ὁποία ὡστόσο δέ διαστᾶζει νά κοινοποιήσει στούς ἄλλους ἀνθρώπους, τούς ὁποίους δέν ντρέπεται. Μισεῖ τά παραπτώματά του, τά ὁποῖα τόν ἀποξενώνουν ἀπό τόν οὐράνιο Πατέρα καί τόν ὀδηγοῦν στόν πνευματικό θάνατο, ἀναλαμβάνοντας συγχρόνως ἀγώνα γιά τήν θεραπεία τῆς πνευματικῆς του ἀσθένειας, τήν καταπολέμηση τῶν παθῶν του καί τήν πνευματική πρόοδο τῆς ψυχῆς του¹⁹⁹.

Μέ τίς ἁμαρτίες μας παρωργίσαμε τόν Δημιουργό μας χωρίς νά ἔλθουμε σέ αἴσθηση μετά ἀπό αὐτές. Ἔπρεπε νά μετανοήσουμε ἀληθινά ἀλλά δέν φροντίσαμε γι' αὐτές, ὅπως ὁ Δαβίδ πού ἔλεγε: «καί μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου» (Ψαλμ. 37, 19). Ζήσαμε ἀμέριμνοι γι' αὐτές σάν νά μή ἦταν δικές μας οἱ ἁμαρτίες ἀλλά κάποιων ἄλλων. Πότε περιμένουμε νά ἔλθουμε σέ αἴθηση; Αὐτό πρέπει νά γίνει τώρα, ν' ἔρθουμε στόν ἑαυτό μας νά μετανοήσουμε γιά νά βροῦμε ἔλεος²⁰⁰.

Ψαλ. 37,20 οἱ δὲ ἐχθροί μου ζῶσι καί κεκραταίονται ὑπὲρ ἐμέ, καί ἐπληθύνθησαν οἱ μι-σοῦντές με ἀδίκως·

Ψαλ. 37,20 Οἱ ἐχθροί μου ὅμως ζοῦν, εἶναι ὑγιεῖς, κινοῦνται δραστήρια, εἶναι ἰσχυρότεροί μου. Καί αὐτοί οἱ ὁποῖοι μέ μισοῦν ἀδίκως, ἔχουν πληθυνθεῖ.

«Οἱ δὲ ἐχθροί μου» Αὐτοί οἱ ἐχθροί καθόλου δέν ἀδικήθησαν ἀπό μένα, μέ κατηγοροῦν γιά τήν ἁμαρτία καί τήν χρησιμοποιοῦν σάν πρόφαση γιά τόν πόλεμο ἐναντίον μου, ὑποστηρίζοντες ὅτι κάνουν ἔτσι τό δίκαιο. Γι' αὐτό καί μέ περιφρονοῦν σάν σιχαμερό πτώμα· σέ παρακαλῶ, Κύριε, νά μήν ἀπομακρυνθεῖς ἀπό μένα ἀλλά νά σπεύσεις πρὸς βοήθειάν μου²⁰¹.

¹⁹⁴ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμιακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 50

¹⁹⁵ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ... ὁ.π.π. σελ. 186

¹⁹⁶ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανῶ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 194

¹⁹⁷ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανῶ Σιμωνοπετρίτου, Κατηχήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 194

¹⁹⁸ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ... σελ. 44

¹⁹⁹ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, σελ. 128.

²⁰⁰ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἔκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 38.

²⁰¹ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 5, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, ... ὁ.π.π. σελ. 291

Στήν εξομολόγησή του πρὸς τὸν Θεό, ὁ Δαβίδ θυμᾶται τοὺς ἐχθροὺς του, οἱ ὅποιοι ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στήν κακοπάθεια καὶ τὴν ὀδύνην του. Ὅχι ὅτι αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν τὴν πρωταρχικὴ αἰτία τῆς κακοδαιμονίας του. Ἄλλα, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν κάκωσή του πού προήλθαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία του, ἐπιτέθηκαν ἐναντίον του, δημιουργοῦν-τες πολλὰ κακά στὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας καὶ ὑποσκάπτοντας τὸ κῦρος τοῦ προσώπου καὶ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας του, τὴν ὁποία ἤθελαν νά καταλύσουν²⁰².

Ψαλ. 37,21 οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἐνδιέβαλλόν με, ἐπεὶ κατεδίωκον ἀγαθωσύνην.

Ψαλ. 37,21 Αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἀνταποδίδουν εἰς ἐμένα κακὸν ἀντὶ τοῦ καλοῦ, πού τοὺς ἔκαμα, μέ συκοφαντοῦν, διότι ἐγὼ θέλω πάντοτε τὸ ἀγαθό, τὸ σύμφωνο μέ τὸ θέλημά σου.

Ακριβῆ ἐφαρμογὴ τοῦ στίχου αὐτοῦ κάνουν οἱ Πατέρες στὸν Ἀβεσσαλώμ, ὁ ὁποῖος πραγματικά ἐνῶ ὑπῆρξε εὐεργετημένος καὶ ἀγαπημένος γιὸς τοῦ Δαβίδ, κατήντησε νά διαβάσει τίς κρίσεις τοῦ πατέρα του στοὺς ὑπηκόους καὶ νά τὸν ἀποκαλεῖ ἄδικο²⁰³.

Ὁ Δαβίδ ἦταν μεγαλόφυχος. Ἔκανε τὸ καλὸ σέ ὅλους καὶ σ' αὐτούς ἀκόμη τοὺς ἐχθροὺς του. Ἦταν ἄνθρωπος πραγματικά τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀντίπαλοί του ὅμως σκέπτονταν διαφορετικά. Ἡ ἁμαρτία εἶχε αἰχμαλωτίσει τὰ αἰσθήματά τους. Ἄν καὶ εὐεργετημένοι ἀπὸ τὸν Δαβίδ, δέν ἀναγνώριζαν τὴν εὐεργεσία. Τοῦ τὴν ἐπέστρεφαν μέ ἄφθονη κακότητα καὶ ἀχαριστία. Ἦθελαν νά τὸν βλάψουν. Τοὺς ἐνοχλοῦσε ἡ δίκαιη συμπεριφορὰ του. Δέν ἀνεχόταν νά βλέπουν τὰ ἀγαθὰ ἔργα του. Εἶναι ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος, ἡ κακία νά μισεῖ καὶ νά ἐχθρεύεται τὴν ἀρετῆ²⁰⁴.

Ἀγαθωσύνη ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβίδ τὴν δικαιοσύνη, τὴν ὁποία ὁ Ἀβεσσαλώμ κατηγοροῦσε, γιατί ὁ Δαβίδ τὴν προτιμοῦσε καὶ δέν ἀγάπησε τὴν ἀδικία, ὅπως ὁ Ἀβεσσαλώμ²⁰⁵.

Ψαλ. 37,22 μὴ ἐγκαταλίπης με, Κύριε· ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ·

Ψαλ. 37,22 Μὴ μέ ἐγκαταλίπεις, Κύριε καὶ Θεέ μου, μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ μένα.

Ἡ θερμὴ πίστη, ἡ ὁποία ὀδήγησε σέ μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση κορυφώνεται μέ τὴν προσευχὴ τῶν στίχων 22 καὶ 23²⁰⁶.

Μπροστά στήν κακότητα καὶ τὴν πίεση τῶν ἐχθρῶν του, ὁ Δαβίδ καταφεύγει στὸν Θεό, γιὰ νά βρεῖ βοήθεια καὶ ἀναψυχή. Καὶ τὸν παρακαλεῖ: Μὴ μέ ἐγκαταλείψεις Κύριε στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν μου μόνον καὶ ἀπροστάτετο· μὴν ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ κοντά μου καὶ πέσω στὰ χέρια τους, γιατί εἶναι βέβαιη ἡ καταστροφὴ μου. Σ' ἐσένα ἀποθέτω τὴν ἐλπίδα μου, γιατί ἐσύ μορεῖς νά σώσεις τὴν ζωὴ μου καὶ νά μοῦ χαρίσεις τὴν πνευματικὴ εὐστάθεια καὶ ἰσορροπία μου²⁰⁷.

Ἔχει ἀνάγκη ὁ Ψαλμωδὸς ἀπὸ τῆ συμπαράσταση καὶ τῆ συμμαχία τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ἐπαναλαμβάνει μεῖνε στό πλάι μου, γιὰ νά αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω τὸν πῖο χαριτωμένο καὶ δυνατὸ φίλο²⁰⁸.

Ψαλ. 37,23 πρόσχες εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου.

Ψαλ. 37,23 Σπεῦσε, Κύριε, στήν βοήθειά μου, σύ πού εἶσαι ἡ μοναδική μου σωτηρία.

«Τῆς σωτηρίας μου» Μὴ μέ ἀφήσεις μόνος μου Κύριε. Ἐγὼ δέν σέ νοιώθω· σέ ἔκλεισα ἔξω. Ἀλλά ἐσύ μὴ μέ ἐγκαταλείπεις. Ἐγὼ σέ ἄφησα ἔξω μέ τὴν ἁμαρτία μου, ἀλλά ἐσύ μὴ μείνεις ἔξω. Ἄνοιξε καὶ μπές μέσα, γιὰ νά μπορέσω νά σέ ἀρπάξω πάλι καὶ νά σέ βάλω στήν καρδιά μου. Τρέξε γρήγορα. Ἄκουσε τὴν κραυγὴ τῆς ψυχῆς μου. Τρέξε Κύριε, ἐσύ πού θά μοῦ σώσεις τὴν σωτηρία μου, πρὶν εἶναι ἀργά, γιὰ νά γίνεις τελικῶς ὁ νικητῆς²⁰⁹.

²⁰² Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 128

²⁰³ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 52

²⁰⁴ Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 130

²⁰⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ... ὁ.π.π, σελ. 553

²⁰⁶ Δαμιανοῦ Δόικου, Ὁ Ἐξάψαλμος καὶ ὁ ψαλμὸς ν' (50^ο), ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 58.

²⁰⁷ Ανδρέα Θεοδώρου, «φραντιεῖς με ὑσσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 131 -132

²⁰⁸ Στεργίου Σάκκου, ἐρμηνεῖα ψαλμῶν, Ἐξάψαλμος – προοιμακός, Θεσσαλονίκη, ἄν χρον, σελ. 54

²⁰⁹ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Κατηγήσεις λόγοι 3... ὁ.π.π. 195

Γι' αυτό, λοιπόν, κατηγορώ τον εαυτόν μου και θα πράξω τό κάθε τί για την αποκατάσταση της υγείας (της ψυχής μου)²¹⁰.

Κύριο πάλι της σωτηρίας ονομάζει τον Θεό, γιατί μέ τά δικά του νεύματα και ή πορεία της σωτηρίας θά είναι εύκολοδιάβατη και όμαλή²¹¹.

Προσφωνεί τον Θεό λέγοντάς τον: *Κύριε, της σωτηρίας μου*. Είναι σίγουρος πώς όταν έχει τον Κύριο μαζί του, έχει και τή σωτηρία του. Γιατί ό Κύριος δέν είναι μόνο ό σωτήρας του, αλλά είναι και ή ίδια ή σωτηρία του. Αυτή ή επίκληση κρύβει μέσα της τήν έλπίδα, αλλά και τήν πίστη ότι τά αιτήματά του θά έχουν εύλογημένη έκβαση. Και επί πλέον, αφήνει νά φανεί μία βαθειά ευγνωμοσύνη για τον Κύριο, πού τον σώζει και θά τον σώσει από τον πόνο, τήν θλίψη της άμαρτίας²¹².

Η χρήση του 37^{ου} Ψαλμού

α1. Καλό και κακό.

α2. Για νά τιμωρηθοῦν από τον Θεό οι άδικοι πού βλάπτουν τους συνανθρώπους τους και δέν μετανοοῦν.

β. Όταν αισθάνεσαι τήν άπειλή του Κυρίου λόγω των άμαρτιών σου.

γ. Όταν πονάνε οι σιαγόνες από σάπια δόντια.

στ. Προσευχή σε περίοδο επώδυνης σωματικής άρρώστειας. (στίχ. 3 -11, 22 - 23)

η. «Είναι Ψαλμός μετανόιας. Διαγράφονται τά στάδια της πορείας του μετανοούντος, τό δράμα της άμαρτίας, οι σπαραγμοί του πόνου, αι αλλοιώσεις, αι μεταβολαι, αι μεταπτώσεις, αι διακυμάνσεις της ζωής, έως ότου αναστηθῆ ό Βασιλεύς της δόξης εν τῇ καρδίᾳ».

θ. «Εν καταστάσει μετανόιας περίπραχθεισών άμαρτιών».

Διδάγματα από τον 37^ο Ψαλμό

Τί είναι ή μετάνοια

1. Μετάνοια είναι ένα πέταγμα ψηλά. Μιά άνθιση.

Η μετάνοια είναι ένα πέταγμα μέ τό όποιο ό άνθρωπος πετάει ξανά στον ουρανό. Ο καθένας αισθάνεται τό βάρος της άμαρτίας, αισθάνεται τον πόνο, αισθάνεται τό σβήσιμο όλων των προσδοκιών του. Η μετάνοια είναι ένα πέταγμα ξανά. Είναι μία απελευθέρωση από τό βάρος.

Η μετάνοια είναι μία άνύψωση. Ο άνθρωπος πετᾷ αλλά συγχρόνως άνυψώνεται, όπως όταν άνεβαίνει σε μία κορυφή. Είναι μία επίπονη πορεία, όπως ή πορεία του όρειβάτη. Και ή πορεία αυτή γίνεται μέσα στην ψυχή του ανθρώπου, όπου τά πάθη και ή άμαρτία οικοδόμησαν βουνά όλόκληρα. Μετάνοια είναι ή υπέρβαση όλων αυτών των δυσκολιών. Είναι ή προσπάθεια του ανθρώπου νά ξαναβρεῖ «τό αρχαϊον κάλλος», νά άνέβει και νά μπορέσει από μία κορυφαία θέση νά βρεῖ τον εαυτό του του χθές, νά δεῖ τον εαυτό του του σήμερα, νά προσδιορίσει τον εαυτό του του αύριο. Και μέσα από αυτή τήν κορυφαία βίωση νά μπορέσει νά προγευτῆ τήν ωραιότητα της αιωνιότητας.

Η μετάνοια είναι μία άνθιση. Η ψυχή μετά από τήν ξηρασία της άμαρτίας και τήν έλλειψη νεροῦ πού μαραίνει τή ζωή της, ξανανθίζει κάτω από τήν Χάρη του Σταυροῦ.

2. Μετάνοια είναι ένα σκύψιμο στα πόδια του Έσταυρωμένου. Είναι σταύρωση δική μας. Μετάνοια είναι νά σκύβει ό άνθρωπος στα πόδια του Έσταυρωμένου μέ πολλή έντιμότητα, μέ πολλή ειλικρίνεια, μέ πολλή αὐτογνωσία, μέ πολλή αἴσθηση στό μεγαλειό του Μυστήριου, μέ πολλή αἴσθηση της ανακαινιστικής δυνατότητας του Σταυροῦ του Χριστοῦ.

Μετάνοια είναι νά σταυρώνει ό άνθρωπος όλη μέρα τά πάθη του, όλα τά πάθη του, τίς σκέψεις του, τά λόγια του, τά έργα του, τον κάθε λογισμό του.

Μετάνοια είναι νά σταυρώνει τήν απόγνωσή του, νά σταυρώνει τήν μελαγχολία του, νά σταυρώνει τήν καθοδική πορεία του και νά μπορεῖ μέσα από αυτή τήν σταύρωση νά απολαμβάνει τήν χαρά, τήν έλπίδα και τήν ωραιότητα της αναστάσεως. Έτσι ή μετάνοια είναι μία επάνοδος από τήν θύελλα στην γαλήνη.

²¹⁰ Αθανασίου του Μεγάλου άπαντα τόμ. 5, Έξηγήσεις εις τούς Ψαλμούς, ...ό.π.π. σελ. 291

²¹¹ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα εις τούς Ψαλμούς Α – Μ, Ε.Π. Ε, τόμ. 14ος, ...σελ. 453

²¹² Στεργίου Σάκκου, έρμηνεία ψαλμών, Έξάψαλμος – προοιμαικός, Θεσσαλονίκη, άν χρον, σελ. 55

3. Η μετάνοια είναι μία ριζική αλλαγή. Ένα θαῦμα, ένας κάθετος διαχωρισμός με τό πρίν. Μετάνοια είναι μία ριζική απόφαση να ξεκόψουμε έξ ολοκληρω από κάθε άμαρτία και πάθος. Είναι ένα θαῦμα στην ζωή μας. Όπως συνέβη με την όσια Μαρία την Αιγύπτια. Κάποια στιγμή της ζωής της πήρε μία απόφαση και αποξενώθηκε από τά πάντα. Έβαλε μία κάθετη διαχωριστική γραμμή και χώρισε τον εαυτό της από την προηγούμενη ζωή της.

Μέ τί μοιάζει αυτό; Μοιάζει με τον άνθρωπο που πάσχει από γάγγραινα και παίρνει την απόφαση να κόψει τό μέλος που πάσχει να τό πετάξει και λέει μπορώ να ζήσω και χωρίς αυτό. Αυτό κάνει, αυτό είναι μετάνοια. Κάποια στιγμή όριοθετώ τον εαυτό μου και λέγω απλά: Από εδώ και πέρα μπορώ να ζήσω και χωρίς την άμαρτία. Έστω κι αν ζώ ανάμεσα σε χιλιάδες ανθρώπους, θά είμαι εγώ και ό Θεός μου.

Πότε μπορεί να συντελεστεί μέσα μας ή μετάνοια σε μία στιγμή; Οί νηπτικοί πατέρες λένε ότι συντελείται από τότε που ό άνθρωπος θά πει συνειδητά «ήμαρτον» και να τό πει με όλη του την καρδιά και με όλη του την ψυχή, από τότε ξεκινάει τό μυστήριο της μετάνοιας.

4. Η μετάνοια κάνει τον άνθρωπο άγιο. Και όταν στην ψυχή του ανθρώπου συντελείται αυτό τό θαῦμα της μετάνοιας, τότε ό άνθρωπος δέν δεσμεύεται καθόλου από την όποια προηγούμενη ζωή του. Αυτό φαίνεται στη ζωή των άγιων της Έκκλησίας μας, που έφτασαν και να θαυματοουργούν, με τό έλεος και την δύναμη του Θεού. Αυτό σημαίνει πως όλα μπορούν να αλλάξουν στην ζωή του ανθρώπου. Ένας άγιος μπορεί να έζησε μία τραγική ζωή, να πόνεσε, να λύπησε τον Κύριο, όριοθέτησε όμως κάποια στιγμή την ζωή του με μία κάθετη τομή και από τότε κατέξιώθηκε των μεγίστων αγαθών. Θαυματοουργούν ακόμη και τά ιερά του λείψανα.

Έτσι ή ανθρώπινη καρδιά που μπορεί να είχε γίνει σαν πέτρα από την άμαρτία, μπορεί τώρα να γίνει μία άγια Τράπεζα, πάνω στην όποία να ιερουργείται τό μυστήριο της μετάνοιας. Τό μυστήριο της Σταυρώσεως και της Αναστάσεως του Κυρίου, αλλά και του ανθρώπου.

5. Μετάνοια όχι από φόβο αλλά από αγάπη. Ακρογωνιαίος, λίθος, για μία τέτοια μετάνοια είναι ή πίστη του ανθρώπου στην αγάπη του Θεού. Αν ό άνθρωπος μετανοήσει από φόβο, αυτή ή μετάνοια δέν θά κρατήσει πολύ. Ό φόβος είναι ένα άσταθές βίωμα. Ό φόβος φεύγει γρήγορα και ό άνθρωπος ξαναγυρίζει στην άμαρτία. Αν ό άνθρωπος μετανοήσει από ένθουσιασμό, π.χ. μπορεί να ακούσει ένα καλό και με δυνατότητα κήρυγμα και να πει: Πρέπει να μετανοήσω. Ό ένθουσιασμός φεύγει και ό άνθρωπος γυρίζει στην άμαρτία. Ένώ ή μετάνοια που γεννάται από την αγάπη του Θεού μένει, δέν έχει τέλος. Αυτός που αγαπάει, νιώθει ότι πρέπει να αγαπήσει περισσότερο και θά δέχεται περισσότερο την αγάπη του Θεού²¹³.

Ποιά είναι τά στάδια της μετάνοιας;²¹⁴

Ένας άνθρωπος κλέβει συνέχεια. Ό αντίποδας της κλοπής είναι ή έλεημοσύνη και ό δρόμος μεταξύ αυτών των δύο είναι ή μετάνοια, για να φθάσεις στην άρετή της έλεη-μοσύνης.

Τό πρώτο στάδιο, είναι να πιστέψει ό άνθρωπος στά λόγια του Χριστού: «ου κλέψεις». Μετά θά σταματήσει την άμαρτία της κλοπής στην πράξη.

Τό δεύτερο στάδιο, μετά από την απόφαση που πήρε να μην ξανακλέψει, ακολουθεί ό πόλεμος των λογισμών, να κλέψω ή να μην ξανακλέψω. Όπως ή άγια Μαρία ή Αιγύπτια, επί 47 χρόνια δέν συγκατατέθηκε στον πόλεμο των λογισμών να γυρίσει πίσω στην πράξη της άμαρτίας ούτε μία φορά.

Παίρνει ό άνθρωπος την όριστική απόφαση ότι θά προτιμήσει να πεθάνει παρά να κλέψει.

Τρίτο στάδιο, αρχίζει τον πνευματικό του αγώνα, με νηστείες, προσευχές, τήρηση των θείων εντολών σωματική κακοπάθεια, κ. ά. Αρχίζει να μισεί τό πάθος της κλοπής, με συντριβή καρδιάς, να ταπεινώνεται να αυτοκατηγορείται και να πενθεί για τό κατάντημά του. Δειλά – δειλά αρχίζει να σταθεροποιείται ή μετάνοια και αρχίζει να άνθει ό καρπός της μετάνοιας που είναι τό χάρισμα της έλεημοσύνης.

Τέταρτο στάδιο, ή ειλικρινής εξομολόγηση εν μετάνοια χωρίς δικαιολογίες και ακολουθεί ή συγχωρητική εϋχή.

Γιατί ό άνθρωπος μετά από την εξομολόγηση ξαναπέφτει στα ίδια άμαρτήματα;

²¹³ Στ. Μπαλογιάννης απόσπασμα όμιλίας, «από τό βιβλίο θεμάτων των ΧΜΟ για παιδιά Λυκείου» <https://www.xmokavalas.gr/%CE%B7%CE%B1%CE%BB%CE%B7%CE%B8%CE%B9%CE%BD%CE%AE>

²¹⁴ Απόσπασμα όμιλίας του π. Εφραίμ, δικαίου της Σκήτης του άγιου Ανδρέα, με θέμα «μετανοείτε», <https://www.youtube.com/watch?v=y5mDJiwvgMs>.

Ἦ γιατί δέν ἔχει μετανοήσει ἀληθινά καί σταθερά καί ὁ Χριστός δέν τοῦ ἀποκαλύπτει τό μυστήριο τῆς ἀμαρτίας καί τῆς μετανοίας. Ἦ ἐμπαιζει τόν ἑαυτό του καί τούς ἄλλους ὅτι μετενόησα, ἢ βρίσκεται σέ πλάνη καί νομίζει ὅτι εἶναι πλήρης θείας Χάριτος, ἢ τόν ἐμπαιζει ὁ διάβολος μεταξύ μετανοίας καί μεταμέλειας. Ἦ μεταμέλεια βγαίνει μόνο ἀπό τά χεῖλη καί ὄχι ἀπό τήν καρδιά, εἶναι ἡ ἐξομολόγηση τοῦ Ἰούδα, γι' αὐτό καί δέν σώζει ἡ μεταμέλεια.

Ἦ πορεία τῆς μετανοίας κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ

«Προηγῆται ὁμως τῆς μετάνοιας ἡ ἀναγνώριση καί κατανόηση τῶν δικῶν μας πταισμάτων, ἡ ὁποία εἶναι μεγάλη ἀφορμή πρὸς ἐξιλέωση· γιατί λέγει ὁ Ψαλμωδός προφήτης πρὸς τόν Θεό «ἐλέησέ με, γιατί ἐγώ γνωρίζω τήν ἀνομία μου» (Ψαλμ. ν, 1-2), ἀποσπώντας μέ τήν ἐπίγνωση τό ἔλεος καί μέ τήν ἐξαγόρευση καί αὐτομεψία ἀποκομίζοντας τέλεια τήν συγχώρηση· γιατί λέγει· «εἶπα, θά ἐξαγορεύσω ἐναντίον μου τήν ἀνομία μου πρὸς τόν Κύριο, καί σύ συγχώρησες τήν ἀσέβεια τῆς καρδιάς μου» (Ψαλμ. λα, 6)· γιατί τήν ἐπίγνωση τῶν ἀμαρτημάτων μας ἀκολουθεῖ ἡ αὐτοκατάκριση, καί αὐτήν ἡ λύπη γιά τά ἀμαρτήματα, τήν ὁποία ὁ Παῦλος ὀνόμασε «λύπη κατά Θεόν» (Β' Κορ. ζ, 10). Αὐτήν πάλι τήν κατά Θεόν λύπη ἀκολουθεῖ ἡ μέ συντριμμένη καρδιά ἐξομολόγηση καί παράκληση πρὸς τόν Θεό, καί ἡ ὑπόσχεση τῆς ἀποχῆς στό ἐξῆς ἀπό τίς κακίες καί αὐτό εἶναι ἡ μετάνοια²¹⁵».

Ἦ μετάνοια κατά τόν ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο

Ἦ μετάνοια εἶναι τό θεραπευτήριο τῆς ἀμαρτίας καί αὐτό ἀποτελεῖ οὐράνιο δῶρο μέ ξεχωριστή δύναμη.

Ἦ μετάνοια δέν εἶναι μόνο ἐπίγνωση ἀμαρτίας καί αὐτομεψίας, ἀλλά ταυτόχρονα εἶναι ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἄρση σταυροῦ καί τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι τό ἔσοπτρο, διά τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος, μέσα ἀπό τήν καθαρότητα, πού τοῦ προσφέρει ἡ μετάνοια ἀναγνωρίζει ἀκόμα καί τήν πραγματικότητα τῆς φθορᾶς τοῦ θανάτου. Μόνον ὅταν δεῖ ἡ ψυχή τό θεῖο Φῶς, καταλαβαίνει τό μέγεθος τῆς ἀμαρτίας καί πόσο φυλακισμένη ἦταν στά πάθη.

Ἦ μετάνοια δέν ἐξαντλεῖται σέ τύπους καί ἐξωτερικά σχήματα, οὔτε ἀσφαλῶς στή συντριβή ἀπό τήν συναίσθηση τῆς διάπραξης τῆς ἀμαρτίας. Ἀναφέρεται σέ βαθύτερη καί καθολικότερη ἀλλαγὴ στή ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καί σέ μόνιμη πνευματική κατάσταση, πρᾶγμα πού σημαίνει σταθερὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεό καί συνεχῆ ἀνόρθωση μέσα ἀπό τόν πνευματικὸ ἀγῶνα.

Πού θεμελιώνει τήν μετάνοια ὁ ἅγιος.

Σέ ἓνα τρίπτυχο: τά δάκρυα, τήν ἄρνηση τοῦ κόσμου καί τόν φόβο τοῦ θανάτου, (δηλαδή τήν μνήμη τοῦ θανάτου). Παρουσιάζει τόν φόβο ὡς κίνητρο πού ὀδηγεῖ τόν ἄνθρωπο σέ τελειότερα στάδια στά ὁποία θά γνωρίσει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί θά πενήθει ἀπό ἀγάπη.

Ὁ ἅγιος Συμεών συνδέει τά δάκρυα τῆς μετανοίας, τήν καθαρτικὴ τους δύναμη μέ τήν ἐμπειρία τοῦ κάλλους τοῦ Θεοῦ. Μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μέ επίπονα δάκρυα καθαρίζει τόν νοῦ του καί τήν καρδιά του, βρίσκει τόν Χριστό καί βιώνει τό ἀνέκφραστο ἀπό ἔκπληξη θεῖο κάλλος²¹⁶.

²¹⁵ Γρηγορίου Παλαμᾶ Ἔργα, ΕΠΕ, τόμος 10, Ὁμιλία κη'. κεφ. 12, Πατερικαὶ Εκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς».

²¹⁶ Ἰωάννα Μαραγκοδάκη, «ἔρωτες θεῖων ὕμνων», διπλωματικὴ ἐργασία, Α.Π.Θ. Θεσσα/κη 2012, σελ. 36-40.

ΨΑΛΜΟΣ 50^{ος}

Ἡ δομή τοῦ ψαλμοῦ

Ὁ Ψαλμός διαιρεῖται σέ πέντε μέρη: στό α' μέρος στίχ. (3 – 6), ὁ Δαβίδ ὁμολογεῖ τό ἔγκλημά του καί δηλώνει ὅτι μέ τήν ἁμαρτία του προσέβαλε τόν Θεό· στό β' μέρος (7 – 10) πώς ἀντιπροβάλλει τήν διεφθαρμένη του φύση πρὸς τήν ἁγία θέληση τοῦ Θεοῦ καί ζητεῖ τόν καθαρμό αὐτῆς· στό γ' μέρος (στ.11 – 14) δέεται νά τοῦ ἀποσταλεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα γιά νά τόν ἀνανεώσει τήν ψυχή του· στό δ' μέρος (στ.15 -19), πώς διαγράφει τά μελλοντικά ἀποτελέσματα τῆς ψυχικῆς του ἀνα-νεώσεως· καί στό ε' μέρος (στ.20 - 21), πώς σάν ἀληθινός βασιλιάς, προσεύχεται γιά τόν λαόν του τήν πρωτεύουσά του τήν σωτηρία της ποθεῖ τόσο, ὅσο καί τήν δική του²¹⁷.

Ἡ διαιρεῖται σέ δύο μέρη: α) στίχ. 3 – 14 αἴτηση συγγώμης καί β) στ.15 – 21 ὑπόσχεση εὐχαριστίας²¹⁸.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

Εἰς τὸ τέλος· ψαλμὸς τῷ Δαυῖδ ἐν τῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἠνίκα εἰς εἰσῆλθε πρὸς Βηρσαβέ²¹⁹.

Ὅταν ἡ ἐπιγραφή λέγει «εἰς τέλος» σημαίνει ἐκπλήρωση καί τελείωση, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Χριστός, τό τέλος μας, τό ἐπιθυμητό τῶν ψυχῶν, καί ἡ μακαριότητά μας. Ὅπως γράφει στήν Ἀποκάλυψη, ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀρχὴ καί τό τέλος. Καί «εἰς τέλος» σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τό τέλος μας, ἡ εὐφροσύνη καί ἡ αἰώνια ἀγαλλίαση²²⁰.

Οἱ Πατέρες ἀλληγοροῦντες ἀπέδωσαν τήν φράση αὐτὴ «εἰς τὸ τέλος» τοῦ κόσμου καί ἐπομένως οἱ Ψαλμοὶ αὐτοὶ εἶναι προφητικοί, Μεσσιακοί.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ Ψαλμοῦ

Τά σχετικὰ μέ τόν Οὐρία καί τόν ἔλεγχον τοῦ Νάθαν εἶναι γραμμένα στό Β' βιβλίον τῶν Βασιλειῶν (ια, 12). Προτοῦ ὅμως μεταβεῖ ὁ Νάθαν στόν Δαβίδ δέν ἐξομολογοῦνταν γιά τίς ἁμαρτίες του, σάν νά ἦταν κυριαρχημένος ἀπό βαθύ ὕπνο καί μέθη. Στόν κατάλληλο καιρό, μέ τρόπο ἰατρικό προσθέτει ὁ Νάθαν τή βοήθεια τῶν ἐλέγχων, καθὼς τό πάθος δέν ἦταν ἄγριο, οὔτε βρισκόταν ἀκόμα σέ φλεγμονή. Μεσολάβησε ἕνας ὀλόκληρος χρόνος. Πρὶν ἀπὸ αὐτό ὅμως, ἐνῶ ἡ ψυχή ἦταν ἀκόμα θολωμένη, ἢ δέν μπορούσε νά ἀνεχθεῖ τοὺς ἐλέγχους, ἢ καί θά ἔκανε κάτι φοβερό ἐναντίον τοῦ Νάθαν. Γιατί χωρὶς διαβολικὴ δύναμη δέν θά ἔφθανε σέ τόσο μεγάλη ἀφροσύνη ὁ τόσο μεγάλος ἄνδρας, ὁ ὁποῖος καί στήν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας του ὑπῆρξε ἐγκρατής²²¹.

Ἐποδεικνύει σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τήν «μετάνοια ὡς ὁδὸ σωτηρίας, ὡς τέχνη γιά τήν συνεχῆ νίκη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὅποιος δηλαδή μελετᾷ πάντοτε καί ἐπιτυγχάνει συνεχῶς τήν μετάνοια συνεχῶς νικᾷ τόν διάβολο»²²².

Ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ πού καλεῖ γιά μετάνοια, ἀκούγεται μόνο ἀπὸ ἀνθρώπους ταπεινοῦς πού ζοῦν στήν προσευχὴ, στό μάζεμα τοῦ νοῦ ἀπὸ τήν περιπλάνηση στά κοσμικά, δηλαδή στήν ἡσυχία καί τήν αὐτοεξέταση²²³.

Τά συναισθήματα τά ὁποῖα ἐκφράζει ὁ 50^{ος} ψαλμός εἶναι σπουδαιότατα. Μετάνοια εἰλικρινῆ, ταπεινὴ ὁμολογία, ἐμπιστοσύνη στόν Θεό, θερμὴ παράκληση, ὑπόσχεση μιᾶς νέας ζωῆς. Ποτέ ἄλλοτε ἁμαρτωλὸς αἰσθάνθηκε τόση μεγάλη συντριβὴ γιά τήν ἁμαρτία του καί ἐξέφρασε τόσο δυνατὰ τήν ἀνάγκη τῆς συγγώμης τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ συνίσταται στό ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας τόν εἰσήγαγε ἀπὸ τίς πρῶτες ἡμέρες της, ὡς Ψαλμόν μετανόιας καί κανεῖς ἄλλος Ψαλμός δέν συναντᾶται τόσο συχνὰ στίς Ἀκολουθίες της²²⁴.

²¹⁷ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τόν ἱερόν Ψαλτήρα, τόμ. 1^{ος}, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 295.

²¹⁸ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς 0, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 245.

²¹⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 121.

²²⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον, ... ὁ.π.π., σελ. 6.

²²¹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε, τόμ. 15ος, σελ. 149.

²²² Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 6, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 73).

²²³ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαίου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 23.

²²⁴ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ... ὁ.π.π. σελ. 245.

Ψαλ. 50,3 Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου·

Ψαλ. 50,3 Ἐλέησέ με, ὦ Θεέ μου, σύμφωνα πρὸς τὸ ἄπειρον ἔλεός σου καὶ σύμφωνα μὲ τὸ ἀπέραντο πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου σβῆσε ἐντελῶς τὴν παρανομία μου.

«Ἐλέησόν με». Ἐλέησόν με, λέγει, Κύριε, κατὰ τὴν ἀξία τοῦ μεγάλου σου ἐλέους, ἐπειδὴ ἔπεσα σὲ μεγάλη ἀμαρτία. Καὶ καθὼς ἐγὼ μεγάλες ἀμαρτίες ἔκανα, ἔτσι καὶ σὺ μὲ μεγάλο ἔλεος νά με ἐλεήσεις.

Ὁ ἅγιος Ἡσύχιος εἶπε· ὁ Δαβὶδ ζώντας τὴν μετάνοια ἔγραψε τὸν παρόντα Ψαλμό, δὲν ντράπηκε νά δημοσιεύσει τὸ τραῦμα, γιὰ νά δείξει στοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς μετανοίας τὸ φάρμακο²²⁵.

Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, δίνεται σ' αὐτοὺς πού φοβοῦνται, σέβονται, τὸν Θεό. Ἡ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο εἶναι τὸ μέτρο τοῦ θείου ἐλέους. Εἶπε ὁ Ἡσύχιος· «ὁ ἑαυτὸν μὴ ἐλεήσας πῶς παρά τοῦ Κριτοῦ μπορεῖ νά ἐλεηθεῖ;» Δηλαδή καθόλου. Δὲν εὐσπλαχνίζεται ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπο πού πηγαίνει μόνος του στὴν ἀμαρτία. Ἐπίσης ἐάν δὲν μετανόησει καὶ ἐξομολογηθεῖ στὸν πνευματικὸ του δὲν θά ἐλεηθεῖ²²⁶.

Τίποτε ἄλλο δὲν προσελκύει τόσο πολὺ τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ ὅσο ἡ ὁμολογία τῆς ἀμαρτίας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Δαβὶδ ἱκετεύει νά χυθεῖ ἐπάνω του ὅλο τὸ ἔλεος, ὅλη ἡ πηγὴ τῆς εὐσπλαχνίας²²⁷.

«Ἐλέησόν με», διότι ἄρχισα νά ἀντιλαμβάνομαι τὸ μέγεθος τῆς ἀνομίας μου. Μέχρι τώρα ὁ ἐγ-κληματήσας δὲν εἶχα συναισθανθεῖ τὸ βάθος τῆς πτώσεώς μου. Ἐπρεπε νά ἐμφανισθεῖ ὁ προφήτης Νάθαν νά με ἐλέγξει καὶ νά ἀνοιχθοῦν οἱ ὀφθαλμοί μου²²⁸.

Ἡ συναίσθηση τῶν ἀμαρτιῶν του συγκρατεῖ τὴν ψυχὴ του καὶ συνθλίβει τὸν Δαβὶδ ὁ ὅποιος μὲ συντετριμμένο πνεῦμα καὶ καταβεβλημένη τὴν καρδιά του προσέρχεται πρὸς τὸν Θεόν ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος πού μπορεῖ νά ἐξαλείψει τὴν ἀμαρτία γιατί εἶναι οἰκτίρμονας καὶ πολυέλεος²²⁹.

«Ἐλεός σου». Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι στὴν οὐσία, στίς ἐνέργειες καὶ στὴ μορφή του ταυτόσημο καὶ συνάναρχο μὲ τὴν ἄρρητη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι μία ἀστείρευτη πηγὴ. Ἡ ἀστήρευτη πηγὴ τῆς Θεότητος, τῆς ἀγάπης. Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν, (Α΄ Ἰωάνν. 8, 8). Παράγωγα αὐτοῦ τοῦ πλουσίου θείου ἐλέους εἶναι ἡ ἀνέκφραστη εὐσπλαχνία, οἱ ἄπειροι οἰκτιρμοί, ἡ ἀπροσμέτρητη ἀγαθότης, ἡ μακροθυμία, ἡ συγκατάβαση, ἡ ἐπιείκεια, ἡ συγγνώμη²³⁰.

Ἐκεῖνο πού εἶπε στὸν στίχ. 3 μέγα ἔλεος, αὐτὸ τὸ ἴδιο λέγει ἐδῶ πλῆθος οἰκτιρμῶν, διπλασίωσε τὴ δέηση μὲ ὅμοιες λέξεις γιὰ νά παρακινήσει περισσότερο τὸν παρακαλούμενο στό νά τελειώσει τὸ ζήτημά του²³¹.

Μετά τὴν ἐπίγνωση, λοιπόν, ἔρχεται ἡ μετάνοια. Καὶ μετά τὴν μετάνοια ἔρχεται κάτι πιὸ δυνατὸ, ἔρχεται ἡ εὐσπλαχνία. Γινόμαστε σπλαχνικοί. Τί σημαίνει εὐσπλαχνία; Νά ἀποκτήσουμε καλὰ σπλάχνα, καλωσύνη δηλαδή, συγχωρητικότητα. Χρειάζεται, ὅμως, νά ὑπάρχει θέληση καὶ διάθεση, καὶ ἄς συνεχίζουμε νά διατηροῦμε τὰ χάλια μας.

Τὸ ρῆμα σπλαχνίζομαι σημαίνει βαθύτατη συγκίνηση, καὶ μάλιστα συγκίνηση πού συγκλονίζει τὸ ἐσωτερικὸ κάποιου. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς συγκλονίσθηκε ἀπ' τὸ θέαμα τῆς κηδείας τοῦ νέου. (Λουκ. 7, 11-17)

Ἴκετεύει τὸν Θεό νά λάβει ὅλο τὸ ἔλεός Του, ἐπειδὴ ἔκανε μεγάλες ἀμαρτίες. Ὅπως μοῦ ἔδειξες πολλές φορές τοὺς ἀμέτρητους οἰκτιρμοὺς, ἔτσι καὶ τώρα παρακαλῶ, τὴν εὐσπλαχνία σου, νά μοῦ συγχωρήσει καὶ αὐτὸ τὸ ἀνόμημά μου²³².

Ὁ Θεὸς Ἰερώνυμος μετέφρασε τὸ «ἐξάλειψον τίς παραβάσεις μου», ἐπειδὴ ἡ ἀμαρτία τοῦ Δαβὶδ ἦταν ἓνας κόμπος περιπλεγμένος μὲ πολλές ἄλλες ἀμαρτίες. Παρακαλεῖ τὸν Θεό νά τοῦ ἐξαλείψει κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν του, δηλαδή μὲ διαφόρους τρόπους τοῦ ἐλέους Του.

²²⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150) Ψαλμούς τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ, Ψαλμοὶ Α – Ν, «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 724

²²⁶ Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Κήπος Χαρίτων Σχοινῶ Βόλος, 1958, σελ.220, ὑποσ.

²²⁷ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 149.

²²⁸ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα... ὁ.π.π. , σελ. 297.

²²⁹ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 1996, σελ. 230.

²³⁰ Ἀρχ. Ἰωαννικίου Κοτσώνη, Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐκδ. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη, σ. 9, 11.

²³¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 724

²³² Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.121

Ἐπειδή ἡ ἀμαρτία ἀμέσως ὅταν γίνεται γράφεται στό βιβλίο τοῦ Θεοῦ, στό βιβλίο τοῦ διαβόλου, γράφεται καί στό βιβλίο τῆς συνειδήσεώς του. Γι' αὐτό παρακαλεῖ ὁ Δαβίδ νά σβυστεῖ ἡ ἀμαρτία του ἀπό τά τρία βιβλία, νά λησμονηθεῖ τελείως καί πλέον νά μή τή θυμᾶται κανεῖς²³³.

«Ἐξάλειψον τό ἀνόμημά μου...» Εἶναι ἡ κραυγή τοῦ μετανοημένου βασιλιά. Πρόκειται γιά ἀνόμημα ιδιαίτερα σοβαρό, γιά μόλυνση μεγάλης ἐκτάσεως. Καί ἡ ἐσωτερική μόλυνση ἐκδηλώνεται· δέν μένει τελείως κλεισμένη μέσα στό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. Δέν μολύνει μόνο τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο καί τίς σχέσεις του μέ τούς ἄλλους ἀλλά καί τήν ἴδια τή φύση.

Ἐπίσης, λοιπόν, ἀνάγκη κάθαρσης, γιατί ὑποφέρει ὁ μολυσμένος καί αἰσθάνεται τά ἀποτελέσματα τοῦ κακοῦ μέ τόν πιό ἔντονο τρόπο. Δέν ὑποφέρει γιά τήν τιμωρία, ἀλλά γι' αὐτή καί μόνη τή διάπραξη τοῦ κακοῦ²³⁴.

Ἀνόμημα βέβαια λέγεται τό πλημμέλημα, γιατί ἀποτελεῖ διπλή παράβαση τοῦ Νόμου²³⁵.

Προσφεύγω, λοιπόν, στό ἄπειρο ἔλεος καί τήν ἀνείκαστη φιλανθρωπία σου, ζητώντας τούς πολλούς οἰκτιρμούς σου, νά ἐξαλείψεις τό ἀνόμημά μου. Ν' ἀφανίσῃς τήν βρομιά τῆς ψυχῆς μου, τό στίγμα πού ἄφησε ἐπάνω μου ὁ πλάνος, ὅταν ὑπακούοντας στήν εἰσηγήσή του καί παραβαίνοντας τό θέλημά σου, ἀμάρτησα διπλά ἐνώπιόν σου. Ἐξάλειψε, Κύριε, τό ἀνόμημά μου, ἐσύ πού εἶσαι ἡ μόνη μου καταφυγή, ἡ ἐλπίδα καί ἡ σωτηρία μου. Λύσε, Κύριε, τό σῶμα τοῦ θανάτου πού μέ καταπνίγει, ὁ μόνος κραταιός δυνάστης καί Κύριος!²³⁶

Ἄλλοι ἐρμηνευτές μέγα ἔλεος ἐννοοῦν τόν Χριστό, ὅπως καί ἡ Ἐκκλησία ἔτσι συνηθίζει νά τόν ὀνομάζει στό τέλος πολλῶν τροπαρίων.

Καί ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγει: Ἐπειδή ὁ Δαβίδ προεῖδε ὅτι ὁ Χριστός πρόκειται σύντομα νά λάμπει ἐπάνω στή γῆ ἐξαλείφοντας κάθε ἀμαρτία τοῦ κόσμου, ὀνομάζει μέγα ἔλεος αὐτήν τήν λαμπρή Χάρη²³⁷.

Ψαλ. 50,4 ἐπί πλεῖον πλύνόν με ἀπό τῆς ἀνομίας μου καί ἀπό τῆς ἀμαρτίας μου καθάρισόν με.

Ψαλ. 50,4 Πλύνε με καί ξαναπλύνε με ἀπό τήν παρανομία μου, καί ἀπό τόν ρύπο τῆς ἀμαρτίας μου καθάρισέ με.

Τό «ἐπί πλεῖον» εἶναι πάρα πολύ, ὑπερβολικά, νά παρακαλεῖ τόν Θεό νά τόν καθαρῖσει ἀπό τήν ἀνομία του²³⁸.

Πραγματικά γνωρίζω, ὅτι τό ἀμάρτημά μου εἶναι βαρύτερο· τό ὅποιο πρῖν δέν τό εἶχα καταλάβει, γιατί ἤμουν σκοτισμένος ἀπό τόν δαίμονα τῆς φιληδονίας, ἡ ἀσχήμια τῆς ἀμαρτίας μου εἶναι μπροστά στά μάτια μου πάντοτε καί ἡ συνειδήσή μου μέ ἐλέγχει, μέ θλίβει καί μέ ταρασσει²³⁹.

Λέγοντας «πλύνε με πολύ καλά», πρόσεχε πάλι, ὅπως εἶναι εὐλογο, στό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ. Γιατί εἶχε βέβαια καί ὁ νόμος τήν κάθαρση μέ τό νερό, πλὴν ὅμως ὁ τύπος αὐτός ἀδυνατοῦσε νά καθαρῖσει τίς ἀμαρτίες, καί πραγματοποιοῦνταν μόνο γιά τήν καθαρότητα τῆς σάρκας, Ἀντίθετα ἡ διά τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος Χάρη καί δύναμη, ξεπερνώντας τήν κάθαρση τοῦ Νόμου, πλύνει περισσότερο, καί μᾶλλον κατορθώνει τόν πλήρη καθαρισμό τῆς ψυχῆς²⁴⁰.

Ὁ Ὁριγένης λέγει ὅτι ὅποιος καθαρῖσθῃ ἀπό τήν ἀμαρτία του πρέπει ἀπό ἀνάγκη νά καθαρῖσθῃ καί ἀπό τά ἴχνη τῆς ἀμαρτίας· ἴχνη δέ καί λείψανα τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἡ συνήθεια καί ἡ δεύτερη φύση καί εὐκολία στήν ἀμαρτία. Γι' αὐτό καί ὁ Δαβίδ παρακαλεῖ τόν Θεό νά τόν πλύνει ἀπό τά λείψανα τῆς συγχωρηθείσης του ἀμαρτίας²⁴¹.

Στούς στίχ. 3 καί 4, τρία ρήματα χρησιμοποιοῖ ὁ Δαβίδ: ἐξαλείφω, πλύνω, καθαρῖζω γιά νά δηλώσει διά τοῦ πρώτου τήν ἐξάλειψη, τό σβύσιμο τοῦ χρέους ἀπό τό βιβλίο τῶν ὀφειλῶν, διά

²³³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 725

²³⁴ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 27.

²³⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ.π.π. σελ. 151

²³⁶ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρῖσθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, 1997, σελ.35.

²³⁷ Ἀρχ. Ἰωαννικίου Κοτσώνη, τό ἔλος τοῦ Θεοῦ, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσ/νίκη 1999, σ. 54-55.

²³⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 725

²³⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριο Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.121

²⁴⁰ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ.π.π. σελ. 151

²⁴¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 725

του ρήματος «πλῦνον» για τὰ συνεχῆ κτυπήματα για τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς λεκέδες τῆς ἀνομίας καὶ τὸ «καθάρισον» για νὰ δηλώσει ὅτι καθαρίστηκε ἀπὸ τὴν λέπρα του²⁴².

Γιατί ὁ Δαβὶδ ἀφήνεται νὰ πέσει σὲ μιὰ τόση μεγάλη ἀμαρτία; Ὁ ἱερός Φώτιος ἀπαντᾷ: «Ἴσως καὶ για μερικούς ἄλλους ἀγνωστούς (σὲ μᾶς) λόγους, σίγουρα ὅμως για νὰ προσθέσει στὴ ζωὴ (μας) ἀκόμη ἓνα παράδειγμα μετανοίας. Γιατί ἂν αὐτός, πού ἦταν βασιλιάς κι ἔχουμε τὴ μαρτυρία ὅτι ζοῦσε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔπεσε καὶ γρήγορα σηκώθηκε καὶ μὲ μετάνοια καὶ δάκρυα ἔκανε τὸ πᾶν για νὰ καθαρῖσει τὸ παράπτωμά του, πῶς λοιπὸν δὲν πρέπει κι ἐμεῖς, πού πέσαμε περισσότερες φορές καὶ συνέχεια πέφτουμε, νὰ προσπαθήσουμε νὰ ἐξαλείψουμε τίς ἀμαρτίες μας μὲ θερμὰ δάκρυα καὶ συντριβὴ καρδιάς; Ἐπίσης (ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς τὴν πτώση τοῦ Δαβὶδ) για νὰ μὴν πέσουν στὴν ἀπελπισία καὶ τὴν ἀπόγνωση μερικοὶ ἄνθρωποι πού, ἀφοῦ διακρίθηκαν στὴν ζωὴ, ἔπεσαν σὲ κάποιο παράπτωμα. Ἐχοντας ὅμως ὡς πρότυπο τὸν μακάριο Δαβὶδ πού διέπραξε μιὰ τόσο μεγάλη παρανομία, βρῆκε ὅμως τόσο γρήγορα τὴ θεραπεία, νὰ μπορέσουν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἴδια ἔντονη ἐπιθυμία, μὲ μετάνοια δηλαδὴ νὰ ἀνορθωθοῦν καὶ νὰ συνεχίσουν τὴν προηγούμενη θεοφιλεῖ ζωὴ τους. Ἴσως ἀκόμη ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ πέσει ὁ Δαβὶδ στὴν ἀμαρτία, για νὰ μὴν τυχόν τὸν ἀνακηρύξει θεὸ τὸ Ἑβραϊκὸ ἔθνος ἀκούγοντας τί λέει γι' αὐτόν ἡ ἱερά Γραφή...²⁴³».

Τόσο πολὺ ὑποφέρει ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματά του, ὥστε καὶ ἡ ἰδέα ὅτι κάτι ἀκάθαρτο μπορεῖ νὰ παραμείνει στὴ συνείδησή του τὸν πανικοβάλλει καὶ τὸν ἀναστατώνει. Αὐτὸ εἶναι σημάδι τῆς γνήσιας μετάνοιας: τὸ μεγάλο μῖσος καὶ ἡ ἀπέχθεια κατὰ τῆς ἀμαρτίας. Αὐτός πού πραγματικὰ μετανοεῖ ἐνοχλεῖται καὶ ὑποφέρει καὶ ἀπὸ τὴν ἀπλὴ ἀκόμη θύμηση τῆς ἀμαρτίας. Δὲν θέλει νὰ τὴ σκέπτεται, πολὺ λιγότερο νὰ νιώθει ὅτι κάποιο ὑπολειμμά της, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστο, παραμένει στὴν ψυχὴ του καὶ τὴν κάνει ἀκάθαρτη ἐνώπιον τοῦ ἁγίου Θεοῦ²⁴⁴.

Ψαλ. 50,5 ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός.

Ψαλ. 50,5 Τὸ ἔλεός σου ζητῶ, διότι καὶ ἐγὼ ἀναγνωρίζω καὶ ὁμολογῶ τὴν παρνομία μου. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀμαρτία μου εἶναι πάντοτε ἐνώπιόν μου, στὴν καρδίαν μου καὶ στὴ σκέψη, διὰ νὰ μὲ ἐλέγχει καὶ νὰ μὲ τυραννεῖ.

«Ἡ ἀνομία μὲ τὴν ἀμαρτία ἔχει μιὰ πολὺ λεπτὴ διαφορά. Ἡ ἀνομία εἶναι ἡ δικὴ μου διάθεση νὰ ζῶ καὶ νὰ στρέφωμε πρὸς τὸν Θεὸ, παραλείποντας τὸν Νόμο Του ἢ ἐνεργῶ ἀντίθετα πρὸς αὐτόν. Δηλαδὴ ἀνομία εἶναι κάθε τί τὸ ὁποῖο μὲ ἐνοχοποιεῖ ἔναντι τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ. Ὅταν εἶμαι ἐνοχος ἔναντι τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμαρτήμα. Ἡ ἀμαρτία εἶναι μιὰ κατάσταση πού ἀλλοιώνει τὸν ἄνθρωπο, διεστραβλώνει, ἀμαυρώνει καὶ στραπατσάρει τὴν προσωπικότητά μου, ἡ ἀνομία εἶναι ἡ προσωπικὴ σχέση μου καὶ τοποθέτηση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ²⁴⁵.

Τὴν ἐμπειρία τοῦ Δαβὶδ τὴ δοκιμάζουν πολλοὶ ἀπὸ μᾶς. Εἶναι πολὺ ἀνθρώπινο: ἡ ὁμολογία ὅτι πάνω ἀπὸ καθετὴ ἀμαρτήσαμε «ἐνώπιόν Του», ἀμαρτήσαμε ἐναντίον Του καὶ διαπράξαμε τὴν πονηρὴ πράξη μπροστά Του παρά τίς προσπάθειές μας νὰ κρυφτοῦμε.

Συμβαίνει τότε τὸ ἀσυνήθιστο μέσα μας. Πρῶτα ἀπ' ὅλα μιὰ συναίσθηση καὶ ἡ διαπίστωση ὅτι τίποτε δὲ μένει κρυφόν. Ὅτι μέσα μας ὁ ἓνας μας ἑαυτός κατηγορεῖ τὸν ἄλλο μισὸ ὡς ἐπαναστάτη. Ὅτι μέσα μας δύο κόσμοι φιλονικοῦν, βρίσκονται σὲ ἀντιδικία. Ὁ ἓνας κατηγορεῖ. Ὁ ἄλλος κατηγορεῖται, ἐπιπλήττεται, ἐλέγχεται, για ν' ἀρχίσει νὰ ἀνορθώνεται, ν' ἀλλάζει, νὰ μετανοιώνει. Γίνεται ὀλόκληρη ἐργασία θεραπευτικῆς ἐξυγίανσης, νὰ γίνει ὑγιής, μὲ ἀνακατατάξεις καὶ ἀποφάσεις²⁴⁶.

Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει: Τὴν μὲν ἀνομία τὴν εἶπε ὁ Δαβὶδ για τὴν μοιχεία, νὰ τὴν πλύνει καὶ τὴν ἀμαρτία τὴν ἀναφέρει για τὸν φόνο νὰ καθαρῖσθεῖ²⁴⁷.

Ἡ ἀμαρτία ὀρίζεται ὅτι εἶναι ἡ ἀποστροφή τοῦ Κτίστου καὶ ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὰ κτίσματα²⁴⁸.

Ὁ Δαβὶδ μετὰ τὰ ἀμαρτήματά του δὲν ἔπαυσε νὰ ζεῖ χωρὶς τὴ θύμησή των. Ἡ μνήμη τὰ ἐπανεφέρε συνεχῶς στὴ συνείδησή του. Ἡ θύμηση αὐτὴ τὸν συνέτριβε, τὸν κρατοῦσε στὰ μέτρα τῆς

²⁴² Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ... ὁ.π.π. σελ. 247

²⁴³ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαίου, «Ἐλήσόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 40.

²⁴⁴ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Φαντεῖς με ὑσώπω καὶ καθαρῖσθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ.36.

²⁴⁵ Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, Περί προσευχῆς, ἐρμηνεία στὸν ὄσιο Νεῖλο, ἐκδ. Ἰνδικτος, 2016, σελ. 39-40.

²⁴⁶ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαίου, «Ἐλήσόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 40.

²⁴⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 726

²⁴⁸ Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Κῆπος Χαρίτων Σχοινῶ Βόλος, 1958, σελ.225, ὑποσ.

ταπεινώσης και τόν τηροῦσε ἄγρυπνο στὸν πνευματικὸ ἀγώνα του, τοῦ ἔδιωχνε τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς γιὰ τὰ ὅποια κατορθώματά του, ὅπως καὶ τὴν ὀλιγορία τῆς φύσεως πού μποροῦσε νὰ τόν ὀδηγήσει σὲ ἐπανάληψη τῶν ἴδιων παραπτωμάτων. Ἡ ἀνάμνηση, εἴτε θετική εἴτε ἀρνητική, εἶναι μεγάλο ὄπλο στὰ χέρια τοῦ πνευματικοῦ μαχητῆ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τοῦ ἡδονικοῦ λογισμοῦ σταματᾷ τὴν ἀναπόληση. Ἐδῶ ἡ φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων εἶναι ἀπαραίτητη²⁴⁹.

Ψαλ. 50,6 σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Ψαλ. 50,6 Ζητῶ ἀπὸ σένα τὴν συγχώρηση, διότι οἱ ἁμαρτίες, τίς ὅποῖες διέπραξα, εἶναι παράβαση τοῦ δικοῦ σου Νομοῦ. Ἐνώπιόν σου ἐγὼ διέπραξα τὸ πονηρό. Ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ἄξιος τιμωρίας γιὰ τίς ἁμαρτίες μου, γιὰ νὰ φανεῖ ἔτσι πόσο δίκαιο εἶχες στίς ἐναντίον μου καταδικαστικές ἀποφάσεις καὶ νὰ ἐξέλθεις ἔτσι νικητής, ὅταν ἀσεβεῖς καὶ μωροὶ θελήσουν νὰ σέ ἐπικρίνουν.

«Σοὶ μόνων ἤμαρτον», μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι ἡ κάθε ἁμαρτία γίνεται πρὸς τὸν Θεόν²⁵⁰.

Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα». Ὁ Ψαλμωδὸς ἐξέφρασε σ' ὄλο τὸ βάθος καὶ τὸ μεγαλεῖο μιᾶ βασικῆ καὶ ἀπαραίτητη ἀλήθεια, δηλαδή ὅτι κάθε ἁμαρτία ἐναντιώνεται καὶ προσκρούει στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Δαβὶδ συναισθάνεται βαθεῖα ὅτι τὸ παράπτωμά του εἶχε ὀλέθριο ἀντίκτυπο στοὺς συναθρώπους του, σ' ὀλόκληρη τὴν κοινωνία. Ἡ συντριβὴ του φθάνει στὸ ἀποκορύφωμά της, ὅταν διαπιστώνει ὅτι ἔσφαλε κυρίως ἐνώπιον καὶ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Συνειδητοποιεῖ ὅτι ἡ πτώση του εἶναι μιὰ ἀποξένωση ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, μιὰ ἀνταρσία, μιὰ παράβαση τοῦ θείου Νόμου, μιὰ διαστροφή τῆς προσωπικότητός του. Ἀναγνωρίζει ὅτι ἐπαναστάτησε ἐναντίον Ἐκείνου πού δημιούργησε καὶ κυβερνᾷ τὸ σύμπαν. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο καὶ βασικὸ βῆμα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ σ' αὐτὸ συνηγορεῖ ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία τοῦ καθενός²⁵¹.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια ἀρχίζει τὴν ἐξομολόγησή του καὶ οἱ ἁμαρτίες του εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πονηρές καὶ σιχαμερές καὶ προσέβαλε τὸ μεγαλεῖο τοῦ Δημιουργοῦ.

Μπροστὰ σέ σένα τὸν Κύριο ἔκανα τὴν ἁμαρτία, γιατί ἐσύ βλέπεις ὅλα τὰ πράγματα, ὄχι μόνον ὅταν γίνονται, ἀλλὰ καὶ πρὶν νὰ γίνουν τὸ γνωρίζεις. Αὐτὸ τὸν λόγο εἶπε ὁ Δαβὶδ ντροπιάζοντας τὸν ἑαυτόν του πὼς δὲν ντράπηκε τὸν Θεὸ πού τὸν ἐβλεπε ὅταν ἔκανε τὴν ἁμαρτία²⁵².

Ἐπειδὴ σέ πολλὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, λένε ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὸν συγχωρεῖ, ὅταν ἔλθει σέ μετάνοια γι' αὐτὸ τοῦ λέει ὁ Προφήτης· ἐάν συγχωρήσεις καὶ ἐμένα, θέλεις νὰ δικαιωθεῖς, νὰ φανεῖς ἀληθῆς στοὺς λόγους σου, τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως· καὶ τότε ἐμένα πού μετανόησα νὰ μέ φέρεις στὸ μέσον καὶ νὰ κατακρίνεις δίκαια ὅσους ἔμειναν στὴν ἁμαρτία τους ἀμετανόητοι²⁵³.

Ἐγὼ βέβαια, λέγει, ἔγινα πρόξενος κακῶν, ὅμως τὸ δικό σου δίκαιο ἀκτινοβολεῖ καὶ ἔτσι. Γιατί, ὅταν θά γίνει δίκη καὶ ἔρθουν στή μέση αὐτὰ πού ἔγιναν ἀπὸ σένα σέ μένα, καὶ αὐτὰ πού τόλμησα νὰ κάνω ἐγὼ θά ἐξετάζονται συγκρινόμενα μέ ἐκεῖνα, σὺ βέβαια θά ἀποδειχθεῖς δίκαιος καὶ φιλόανθρωπος, ἐνῶ ἐγὼ θά φανῶ παράνομος καὶ ἀχάριστος. Τὸ «ὅπως» λοιπὸν ἐδῶ δὲν δηλώνει αἰτία, γιατί ὁ Δαβὶδ δὲν ἀμάρτησε γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ὁ Θεός, ἀλλ' ἀντίθετα, καὶ μέ τὴν ἁμαρτία τοῦ Δαβὶδ, ἀναδεικνύεται τὸ δίκαιο τοῦ Θεοῦ. Γιατί δείχνει τὴν πρόνοιάν του γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους²⁵⁴.

Σ' ἐσένα, λοιπὸν, στρέφεται τὸ κακούργημά μου, τὸ ὁποῖο, ἂν καὶ πραγμένο ἀπὸ ἄνθρωπο ἁμαρτωλό, ὅμως λαμβάνει βάρος αἰώνιο, γιατί πράχθηκε ἐναντίον σου, πού εἶσαι ὁ αἰώνιος καὶ ἄπειρος Θεός. Εἶναι ὅμως βαρύτατο καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο λόγο· ὅτι δὲν πράχθηκε ἀπὸ τὸν ὅποιον ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἀπὸ ἐμένα, πού ἔχω σαφὴ αἴσθησι τοῦ λόγου σου, τὸν ὁποῖο θεωρῶ πηγὴ ζωῆς καὶ λυχνάρι φωτιστικό, (Ψαλμ. ρη, 105), ἀπὸ ἐμένα, πού ἀγάπησα καὶ τραγούδησα τὰ δικαιώματα, τὰ κρίματα καὶ τὰ προστάγματά σου πῶς πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο γήινο ἀγαθὸ καὶ πού εἶμαι κριτὴς τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν πράξεων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων!²⁵⁵

²⁴⁹ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ.42.

²⁵⁰ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆνα 1996, σελ. 232

²⁵¹ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαίου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἔκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 53.

²⁵² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 728

²⁵³ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.122

²⁵⁴ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 153

²⁵⁵ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ.44.

Ψαλ. 50,7 *ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου.*

Ψαλ. 50,7 *Ἐλέησέ με, γιατί ἀπό γονεῖς ἁμαρτωλοὺς συνελήφθηκα καὶ ἐν μέσῳ ἁμαρτιῶν μέ κυφοόρησε ἡ μητέρα μου.*

Αὐτό βέβαια τό λέγει, ὄχι ὅτι ἦταν φυσική ἡ διάπραξη τῆς ἁμαρτίας (γιατί τότε θά ἦταν ἀτιμώρητος), ἀλλά γιατί ἡ ὀλισθηρότητα ὑπάρχει στήν φύση μας σάν κληρονομία.

Ὁ γάμος βέβαια εἶναι ὁμολογουμένων τίμιος καί τό πρᾶγμα εἶναι μακριά ἀπό κατηγορία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Πλὴν ὅμως, ἐάν κάποιος ἐξετάσει τήν αἰτία τῆς συνεύρεσης, θά βρεῖ τήν ὄρεξη τῆς σάρκας...αὐτήν, ἔστω καί ἂν ἡ πράξη δέν ἀντιμετωπίζεται ὡς ἁμαρτία. Τιμωρεῖται βέβαια ἡ συνεύρεση, ἐάν δέν ἔχει βραβευτή της τόν Νόμο, καί δέν ἔχει ὡς ἀληθινή ἀφορμή τήν ἐπιθυμία τῆς παιδοποιΐας. Ἐπομένως, ὅσον ἀφορᾷ μόνο τίς ὀρέξεις καί τήν σαρκική ὁρμή, ἡ σύλληψή μας εἶναι ἁμαρτωλή, καί οἱ μητέρες κυφοροῦν μέσα σέ ἁμαρτίες. Ἐάν ἡ γέννηση τῶν σωμάτων ἔχει ρίζα τή φιλοσαρκία, ὅπωςδῆποτε πάσχει αὐτή, ἀλλά καί αὐτά πού γεννιῶνται ἀπό αὐτήν. Καί πράγματι ὁ ἱερώτατος Παῦλος ἐξεδήλωσε πολύ μεγάλη κατακραυγή ἐναντίον τῶν σαρκικῶν ἐνώσεων, λέγοντας τά ἐξῆς: «Αἰσθάνομαι μεγάλη εὐχαρίστηση μέ τόν νόμο τοῦ Θεοῦ μέσα στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο, βλέπω ὅμως ἄλλον νόμο στά μέλη μου, ὁ ὁποῖος ἀντιστρατεύεται στόν νόμο τοῦ νοῦ μου, πού μέ αἰχμαλωτίζει μέ τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει μέσα στά μέλη μου. Ταλαίπωρος ἐγώ ὁ ἄνθρωπος! Ποιός θά μέ ἐλευθερώσει ἀπό αὐτό τό σῶμα πού εἶναι καταδικασμένο σέ θάνατο; Ὅφειλουμε ὅμως χάρι στόν Θεό, διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας» (Ρωμ. ζ, 22 κ. ἐξ...), μέσω τοῦ ὁποῖου δαμάσθηκε καί ὁ Νόμος τῆς ἁμαρτίας, καί ἡ ἐπίθεση τῶν σαρκικῶν ὁρμῶν καί δέν γίνονται θεληματικά. Κατάρθωσε ὁ μονογενής Λόγος τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἐνανθρώπησή του: Γιατί ἡ ἀδυναμία τοῦ νόμου, μέ τήν ὁποία ἔπασχε αὐτός ἐξαιτίας τῆς σάρκας, ὁ Θεός στέλλοντας τόν Υἱόν του μέ σῶμα ὅμοιο μέ τό σῶμα τῆς ἁμαρτίας, καί ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας, καταδίκασε τήν ἁμαρτία στή σάρκα, γιά νά ἐκπληρωθεῖ ἡ δικαίωση τοῦ νόμου σέ μᾶς, οἱ ὁποῖοι δέν ζοῦμε σαρκικά, ἀλλά πνευματικά» (Ρωμ.η, 3 - 4)²⁵⁶.

Ὅσον γιά τόν ἐαυτό μου μπορῶ νά ἀναφέρω τήν ἀσθένεια τῆς σάρκας μου ὡς πρόφαση· ἐπειδή μέ τήν προπατορική ἁμαρτία συνελήφθηκα, καί γεννήθηκα, καί ἡ φύση μου ἐξέκλινε στό κακό καί δύσκολα μπορεῖ νά φυλάξει ἐγκράτεια²⁵⁷.

«Καί τό ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου» σημαίνει ὅτι ἡ Εὐα, ἡ μητέρα ὄλων μας, πρώτη συνέλαβε τήν ἁμαρτία ἀπό τόν πόθο τῆς ἡδονῆς. Γι' αὐτό καί ἐμεῖς πέφτοντας στήν καταδίκη τῆς προμήτορος, λέμε ὅτι συλλαμβανόμεθα ἐν ἁμαρτίαις²⁵⁸.

«Ἐν ἁμαρτίαις» πρέπει νά τό συνδέσομαι μέ τό ἀμάρτημα τοῦ προπάτορα, τό ὁποῖο μεταδίδεται σέ κάθε ἄνθρωπο ἐρχόμενο στόν κόσμο διά τῆς φυσικῆς γεννήσεως. Τό νεογέννητο φέρει μέσα του ὄχι τήν προπατορική ἁμαρτία καί τήν ἐνοχή τοῦ γενάρχη, ἀλλά τή φθορά τῆς φύσεως, πού, κατά τήν ὀρθόδοξη πίστη, εἶναι ἡ κυριότερη συνέπεια τῆς ἀδαμικῆς παραβάσεως. Τό νήπιο δέν κληρονομεῖ τή φύση τῶν γονέων του, ἀλλά δι' αὐτῆς συνάπτεται μέ τή φύση τοῦ προπάτορα, ἡ ὁποία χάλασε διά τῆς ἁμαρτίας. Κάθε ἄνθρωπος πού ἔρχεται στόν κόσμο κουβαλάει μέσα του τή φθαρμένη φύση, πού προῆλθε διά τῆς προγονικῆς παραβάσεως. Ἐπειδή ἡ φθορά δέν προῆλθε ἀπό τόν δημιουργό, εἶναι ἁμαρτωλό, ἔπεται ὅτι καί ἡ φυσική διαδικασία τῆς συλλήψεως καί τῆς γεννήσεως, ἡ ὁποία σφραγίζεται μέ τήν ἁμαρτία τοῦ προπάτορα, εἶναι καί αὐτή «ἐν ἀνομία» καί «ἐν ἁμαρτία». Ἐκτός αὐτοῦ δέν πρέπει νά λησμονοῦμε, ὅτι οἱ γονεῖς, ὅταν φέρουν στόν κόσμο τόν ἄνθρωπο, εἶναι ἁμαρτωλοί (ἔχουν προσωπικές ἁμαρτίες), ἄσχετα ἂν, ὡς βαπτισμένοι, εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπό τό προπατορικό ἀμάρτημα²⁵⁹.

Ψαλ. 50,8 *ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας²⁶⁰, τὰ ἄδηλα καί τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι²⁶¹.*

²⁵⁶ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 155

²⁵⁷ Θεοδώρητου Κύρου, τό ψυχασωτήριο Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.122

²⁵⁸ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 6, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 75

²⁵⁹ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Φαντεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, 1997, σελ.55.

²⁶⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 731.

²⁶¹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 157 - 8.

Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 731.

Ψαλ. 50,8 *Εἶσαι ὁ Θεός τῆς ἀληθείας σὺ ἀγάπησες καὶ ἀγαπᾷς πάντοτε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν εὐθύτητα. Φανέρωσες σέ μένα τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου, γιὰ νὰ ἔχω ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ προφυλαχθῶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.*

Αὐτό τό εἶπε ὁ Δαβίδ γιὰ τὴν ἀληθῆ ἐξομολόγησή του πού ἔκανε γιὰ τὴν ἁμαρτία του. Γιατί λέγει ὅτι, ἐπειδὴ ἐσὺ ἀγαπᾷς τὴν ἀλήθεια, γι' αὐτό καὶ ἐγὼ ὁμολόγησα τὴν ἀλήθεια αὐτὴ καὶ εἶπε το ἥμαρτον²⁶².

Ἔδειξε ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ ἀνθρώπινη φύση ἔπεσε στὴν ἁμαρτία μέ τὴν παράβαση τῆς Εὐας, καὶ ἡ δημιουργία βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὴν κατάρα. Καὶ ἀρχίζει τὸν λόγο ἀπὸ τὴν ἀρχή, γιὰ νὰ δείξει τό μέγεθος τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, ὅτι μέ τό λουτρό τῆς παλιγγενεσίας μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν τόσο μακροχρόνια κατάρα. Φαίνεται λοιπὸν ἐδῶ, ὅτι ἀλήθεια ὀνομάζει τὸν ἀνυπόκριτο τρόπο ζωῆς πού βιώνεται μέ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη. Καθόσον ἐκεῖνος πού δέν προτιμᾷ νὰ ζεῖ μέ τὸν τρόπο αὐτόν, ψεύδεται στὸν Θεό. Γιατί αὐτός πού ἦρθε στή ζωὴ γιὰ νὰ κάνει ἔργα ἀγαθὰ, ὅπως λέγει ὁ σοφώτατος Παῦλος, ἐάν γίνει πονηρός, ψεύδεται στὸν Δημιουργό (Ρωμ. 1, 5), ἐπειδὴ δέν ἔχει καρπούς δικαιοσύνης...Βεβαιώνει λοιπὸν ὅτι ὁ Θεός ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἀλήθεια βέβαια εἶναι ὁ Χριστός καὶ ὅλα ὅσα γίνονται μέσω αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὁ Νόμος εἶναι τύποι καὶ σκιές. Σὺ λοιπὸν, λέγει, Κύριε, πού εἶσαι ἡ ἀλήθεια, θά μᾶς καθαρῖσεις τελείως ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἁμαρτία, καὶ θά γίνουμε λευκοὶ σάν τό χιόνι. Τό, «Μοῦ φανέρωσας τὰ ἀπόκρυφα» τό λέγει γι' αὐτά πού πού τὰ ἀποκάλυψε τό Ἅγιο Πνεῦμα γιὰ ὅσα θά γίνουν ἀπὸ αὐτόν, τὰ ὅποια ὄρισε μέ τὴν σοφία του ὁ Θεός. Ἴσως ὅμως καὶ νὰ τιμήθηκε μαζί μέ τὴ βασιλεία καὶ μέ τὴν προφητεία²⁶³.

«*Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας ἐδήλωσάς μοι*». Αὐτόν τὸν λόγο εἶπε ὁ Δαβίδ γιὰ τὴ δική του ντροπή σάν νὰ λέγει ὅτι ἐσὺ μὲν Κύριε, τόσο πολὺ μέ ἀγάπησες, ὥστε μοῦ ἀποκάλυψες σέ ἐμένα τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς προνοίας καὶ σοφίας σου διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐγὼ δέ φάνηκα μπροστά στήν μεγάλη Χάρη σου ἀχάριστος· καὶ δέν ἀμάρτησα ἀπὸ ἄγνοια, ἔχοντας τὴν γνώση τοῦ Νόμου σου καὶ τὴ δήλωση τῶν μυστηρίων σου²⁶⁴.

Ψαλ. 50,9 *ῥαντιεῖς με ὑσσώπω, καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.*

Ψαλ. 50,9 *Σάν μέ συμβολικά κλωνάρια ὑσσώπου θά μέ ραντίσεις μέ τό ἔλεός σου, καὶ ἔτσι ἐγὼ θά καθαρῖθῶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία μου. Θά μέ πλύνεις μέ τὴν χάρη σου καὶ θά γίνω τόσο καθαρός, ὥστε νὰ εἶμαι λευκότερος ἀπὸ τό χιόνι.*

Το ὑσσώπο εἶναι πικρὸ βότανο καὶ καθαρτικό, τό ὅποιο αἰνιγματωδῶς εἰκονίζει τό πάθος τοῦ Χριστοῦ²⁶⁵.

Μέ ὑσσώπο παρομοιάζει τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ θερμαίνει καὶ καθαρῖζει κάθε ἀκαθαρσία μας. Ἡ ἀποκάθαρση λοιπὸν θά γίνει μέ ὑσσώπο, δηλαδή διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γιατί ἡ ὑσσώπος εἶναι, λένε, χόρτο πού ἔχει πάρα πολὺ θερμὴ καὶ ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ συγκρατεῖ τὴν ἐνέργεια, καὶ τὴν θαυμάζουν οἱ γιατροί, ἐπειδὴ ἔχει τὴ δύναμη νὰ διαλύει τὴν ἀκαθαρσία τῶν σπλάχνων καὶ νὰ καταλεπτύνει τὰ στερεοποιημένα φλέγματα καθὼς καὶ τὴν σύσταση καὶ παχύτητα ἄλλων χυμῶν, λόγω τῆς ἰσχυρῆς φυσικῆς θερμοκρασίας πού ἔχει. Μέ τρόπο πλάγιο λοιπὸν μᾶς φανερώνει τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού γίνεται μέσα μας, τοῦ ὁποίου ἡ Χάρη μᾶς κάνει θερμούς πνευματικά, καὶ διαλύει κάθε ἀκαθαρσία πού ὑπάρχει μέσα μας, εἰσχωρώντας σάν φωτιά χωρὶς νὰ φαίνεται. Γι' αὐτό ἀκριβῶς αὐτοὶ πού ἔχουν λάβει τό Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Χριστό μᾶς λένε νὰ βαπτιζόμαστε μέ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ φωτιά. (Ματθ. κγ, 11). Καὶ τό τίμιο αἷμα τοῦ Χριστοῦ δέν ἀπαλλάσσει ἐμᾶς μόνο ἀπὸ τὴ φθορά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσία πού εἶναι κρυμμένη μέσα μας καὶ δέν μᾶς ἀφήνει νὰ γίνουμε ψυχροὶ καὶ ράθυμοι²⁶⁶.

Μέ τὰ λόγια αὐτά «*ραντιεῖς με ὑσσώπω καὶ καθαρισθήσομαι*», ὁ Δαβίδ προφητεῦει γιὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι θά συγχωρηθεῖ ἡ ἁμαρτία του καὶ μέ τὴ συγχώρηση αὐτὴ θέλει νὰ γεμίσει ἀπὸ χαρὰ ἢ καρδιά του²⁶⁷.

²⁶² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 731

²⁶³ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 157 - 8

²⁶⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 731

²⁶⁵ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.122

²⁶⁶ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 159

²⁶⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 732

Λέγει λοιπόν ράντισέ με με τό νερό τοῦ Πνεύματός σου, καί με τό αἷμα τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ, ὅτι θέλω νά καθαρισθῶ καί νά γίνω λευκότερος ἀπό τό χιόνι²⁶⁸.

Λέγοντας ὁ Δαβίδ τόν λόγο: «ραντιεῖς με ὑσσώπω καί καθαρισθήσομαι» ἀναγνωρίζει τόν ἑαυτόν του ὅτι εἶναι καταδικασμένος σέ θάνατο καί ὅτι εἶναι λεπρός καί σαπισμένος καί δηλητηριασμένος στήν ψυχή, ἀλλά ὁμολογεῖ τήν ἀκράδαντη πεποίθηση, ὅτι ἐάν θέλει ὁ Θεός μπορεί νά κάνει τό θαῦμα του σ' αὐτόν καί γενναίωψυχα νά τοῦ δώσει ζωή καί υἰεῖα ἀναδεικνύοντας τήν μελανιασμένη ἀπό τίς πληγές καί κοκκινισμένη ψυχήν του, ἀπό τόν φόνο, νά τήν ἀναδείξει λευκότερη ἀπό τό χιόνι²⁶⁹.

Μιά μορφή βλασφημίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ὅταν ὁ ἄνθρωπος δέν μετανοεῖ καί δέν ἐξομολογεῖται τίς «ἀμαρτίες του ὅποτε καί δέν συγχωρεῖται. Ὁ Δαβίδ ἐάν δέν μετανοοῦσε καί δέν ἐξομολογοῦνταν δέν θά τοῦ δινόταν νά γράψει στά τελευταῖα του 12 χρόνια ἀπό τό 1027- 28 π.Χ ἕως τό 1015π. Χ. τούς Ψαλμούς, ζώντας μέ συντριβή, ταπείνωση καί γι' αὐτό ἔχουν τόσο συμπεπυκνωμένη Χάρη οἱ Ψαλμοί καί κάθε λέξη των ἔχουν πολύ πνευματικό βάθος. «πλυνιεῖς με καί ὑπέρ χιόνος λευκανθήσομαι». Θά μέ πλύνεις Χριστέ μου καί θά γίνω πῖο λευκός ἀπό τό χιόνι. Ἐμεῖς πλένουμε τόν ἑαυτό μας, μέ τόν ἰδρώτα μας, τά δάκρυά μας, τίς νηστεῖες μας, κ. ἄ. Ὁ Θεός μᾶς πλένει μέ ἄλλον τρόπο, ἔχει δικό του πλυντήριο καί μᾶς κάνει πῖο λευκούς ἀπό τό χιόνι. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες λένε ὅτι λευκότερο ἀπό τό χιόνι στή γῆ δέν ὑπάρχει, πλὴν τοῦ ἀκτίστου Φωτός, τῆς θείας Χάριτος ὡς Φῶς, τό ὁποῖο εἶναι ἀσύγκριτα λευκότερο ἀπό τό χιόνι. Θά μέ πλύνεις μέσα στό ἄκτιστο Φῶς καί ἀξιῶθηκε αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας²⁷⁰.

Ψαλ. 50,10 *Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καί εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὅστέα τεταπεινωμένα.*

Ψαλ. 50,10 *Τότε θά μέ κάνεις νά αἰσθανθῶ ἀγαλλίαση καί εὐφροσύνη, ὥστε καί αὐτά τά συντετριμμένα καί παράλυτα ὅστά μου νά σκιρτήσουν ἀπό χαρά.*

Ὁ ἔνοχος Δαβίδ ἀφοῦ παραδέχτηκε τά ἀνομήματά του καί συγκατατέθηκε νά περάσει ἀπ' ὅλα τά θεραπευτικά στάδια μιᾶς εἰλικρινοῦς μετάνοιας, μέ ἐμπιστοσύνη στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί το «μέγα ἔλεός» Τοῦ ζητάει ὡς ἐπακόλουθο τήν ἐπιστροφή τῆς ἐσωτερικῆς του γαλήνης. Τώρα, δηλαδή, θά μέ ἀξιῶσεις νά αἰσθανθῶ καί πάλι ὅ, τι γιά τόσο καιρό μοῦ ἔλειψε: ἡ χαρά, ἡ ἀγαλλίαση κι ἡ εὐφροσύνη. Οἱ δύο τελευταῖοι ὅροι ἐκφράζουν τό βαθύτερο αἶσθημα τῆς ψυχικῆς γαλήνης καί τῆς βαθειᾶς εἰρήνης, πού εἶναι καρπός τῆς συμφιλίωσής μας μέ τό Θεό²⁷¹.

Ἡ ἀγαλλίαση στήν προκειμένη περίπτωση εἶναι καρπός κοπιώδους εἰλικρινοῦς μετάνοιας. Ἡ πρός τόν Θεό ἀγάπη δέ θά περιοριστεῖ σέ ἀπλή ὁμολογία τῶν χειλέων καί σέ δάκρυα τῆς στιγμῆς, ἀλλά θά προχωρήσει σέ ἀποδοκιμασία ὅλου τοῦ ἔνοχου παρελθόντος. Ἀναλαμβάνει ὁ μετανοημένος μιᾶ δεσμευτική ὑποχρέωση: νά ξεριζῶσει προσφιλεῖς ἀδυναμίες, σχέσεις κατακριτέες καί νά σταματήσει ἕναν τρόπο ζωῆς πού εἶναι ἀντίθετος μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ κάθε εἰλικρινῆς μετανοημένος ἀποχωρίζεται ἀπό τόν κόσμο ἀπ' τούς ἄλλους ἀνθρώπους καί προσφέρεται στόν Θεό²⁷².

Προετοίμασέ με, λέγει, νά ἀκούσω μέσω τοῦ Πνεύματος ἀγαλλίαση πού θά ἔρθει στούς ἔσχατους καιρούς. Καί ποιά μπορεί νά εἶναι αὐτή, παρά ἡ γνώση ἐκείνη γιά τήν ἀνάσταση τήν ὁποία ἔδειξε λέγοντας, «Θά γεμίσουν ἀπό ἀγαλλίαση τά ὅστα;» Καί πότε ἄλλοτε θά χαροῦν τά σαπισμένα ὅστα μας, ἂν ὄχι κατά τόν καιρόν τῆς ἀνάστασης, κατά τήν ὁποία, ὅπως λέγει ἡ προφητεία, «Τά ὅστα μας θά βλαστήσουν σάν τό χορτάρι;» (Ἠσ. νστ, 14). Εὐλόγα λοιπόν μετά τό «θά μέ ραντίσεις, πρόσθεσε αὐτά. Γιατί μέ τή Χάρη τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἀκολουθεῖ ἡ ἐλπίδα τῆς ἀνάστασης, ἡ ὁποία ἀνεβάζει αὐτούς πού πιστεύουν στόν Χριστό στήν ἀρχή τῆς ἀτέλειωτης καί τρισμακάριστης ζωῆς. Γιατί τότε οἱ δίκαιοι θά λάμψουν σάν τόν ἥλιο καί ἀπολαμβάνοντας τά ἀγαθά πού ξεπερνοῦν τόν νοῦ, θά ἔχουν ἀτέλειωτη χαρά...ἀκούεται ὁμως, καί μέχρι τώρα ὑπάρχει ἐλπίδα ὁποία δέν ἔχει διαψευσθεῖ, ἡ ἀγαλλίαση καί εὐφροσύνη γιά τά ἀγαθά

²⁶⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχosoτήριον ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ. 122

²⁶⁹ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα... ὁ.π.π. , σελ. 299

²⁷⁰ π. Ἐφραίμ, δικαῖος τῆς σκήτης Ἁγίου Ἀνδρέου, στό Ἅγιον Ὅρος, τό πνευματικό μυστικό τοῦ 50^{ου} Ψαλμοῦ.

Στό Θεοτοκάριο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἡχος πλ. δ', Πέμπτη, Κοντάκιον, ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ἀμορίου, γράφει σέ ἕναν ὕμνο ἀναφερόμενος στήν Παναγία μας: «...ἐκ τοῦ ρύπου πταισμάτων μου, καί χιόνος δείξῃ με λευκότερον, ἐπί σέ ἐλπίζω ὁ ἀρχεῖος ἰκέτης σου».

²⁷¹ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαδάου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 85.

²⁷² Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαδάου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 86.

όπου θά υπάρξουν. Κάποιοι μάλιστα από τούς έρμηνευτές πιστεύουν ότι ή αγαλλίαση και χαρά, ή οποία άκούεται στά θεϊκά αυτιά, δέν είναι τίποτε άλλο, παρά αυτός πού τήν παρέχει, έννοω βέβαια τόν Χριστό, ό όποιος θά άνανεώσει και θά άναστήσει τίς δυνάμεις τής ψυχής του καθενός πού έχουν πάθει συντριβή. Γιατί όστά έδω πρέπει νά νοήσουμε τίς ύγιείς καταστάσεις του νοϋ. Και πίο άπλᾶ λέγω· εἴθε νά άκούσω, λέγει, τή φωνή τής αγαλλίασης, ότι άφέθηκε και συγχωρέθηκε ή διπλή άμαρτία²⁷³.

Ο Ψαλμωδός διαλαλεῖ σπαραχτικά· Κύριε, μιά και επέτρεψες νά πέσω σέ τόσο μεγάλα άμαρτήματα. Κι άφοϋ μου έδωσες τή δύναμη νά μετανιώσω και νά ζητήσω τό έλεος και τήν Χάρη σου, κάνε ν' άντηγήσουν μέσα μου ή αγαλλίαση και ή εϋφροσύνη άπό τήν αἴσθηση ότι εγίνα και πάλι δικός σου, ότι γλίτωσα άπό τά θανατερά νύχια του έχθρου, ότι έσπασα τίς άλυσίδες του καυτου πάθους μου και γύρισε κοντά σου «σωφρονων και ήματισμένος». (Λουκ. η, 35). Κάνε τά όστά μου (τόν έαντόν μου δηλαδή), πού τόσο πολύ έχουν ταπεινωθεῖ άπό τό άγριεμένο πάθος μου, πού δούλεψαν άχόρταγα στην ήδονική άπόλαυση, νά νιώσουν ειρήνη (Ψαλμ. λζ, 4) και αγαλλίαση, τώρα πού ή έλευθερία, τήν οποία παρέχουν ή χρηστότητα και ή αγαθοσύνη σου, έχει έπιστρέψει στην ψυχή του ταπεινου δούλου σου, γιατί χωρίς αυτά δέν άξίζει, δέν έχει νόημα ή ζωή μου. Είναι ζωή κολασμένη και άνάξια, ζωή άζωση!²⁷⁴

Ψαλ. 50,11 *άπόστρεψον τό πρόσωπόν σου άπό τών άμαρτιών μου και πάσας τας άνομίας μου έξάλειψον.*

Ψαλ. 50,11 *Γύρισε τό πρόσωπό σου μακρυνά άπό τίς άμαρτίες μου, ώστε νά μή τίς βλέπεις, και σβήσε όλες τίς παρανομίες μου.*

«Ο άγιος Ήσύχιος λέγει: Έξάλειψον όχι μόνο μία, αλλά όλες τίς άμαρτίες μου, γιατί και μία μόνο άμαρτία είναι ικανή νά μέ όδηγήσει στην γεενα· Γι' αυτό λοιπόν έμεις νά μήν άμελήσουμε και τήν παραμικρή άμαρτία, διότι άν ό χιτώνας τής ψυχής μας βρεθεῖ λερωμένος μέ άπλους ρύπους δέν θά μπορέσουμε όχι στον νυμφώνα, αλλά ούτε στην αύλή του Βασιλέως νά πατήσουμε. Τά ίδια έλεγε και ό Άπ. Παϋλος, λέγει ό άγιος Ήσύχιος. Μή πλανασθε ούτε πόρνοι, ούτε ειδωλολάτραι, ούτε μοιχοί, ούτε άρσενοκοῖται, ούτε μαλακοί, ούτε πλεονέκται, ούτε μέθυσοι, ούτε κλέπται, ου λοιδόροι, ουχ άρπαγες βασιλείαν Θεου ου κληρονομήσουσι (Α' Κορ. στ, 9-10). Ζητᾶ ό προφήτης τό άπόστρεψον τό πρόσωπόν σου άπό τών άμαρτιών μου, διότι άν ό Θεός δέν παραβλέψει τά πταισμάτά μας, είναι αδύνατο νά σωθοϋμε. Πως όμως θά κατορθωθεῖ τουτο; Μέ τήν άσκηση τών άρετών και τίς αγαθές πράξεις. Αυτά όλα νά τά μεταφέρουμε στά μάτια του Κριτου. Έτσι θά πετύχουμε τήν άποστροφή τών όφθαλμών του Κυριου άπό τίς δικές μας άμαρτίες.

Και ό ιερός Αϋγουστίνος λέγει: Θέλεις νά σε άκούσει ό Θεός και νά γυρίσει άλλοϋ τό πρόσωπό του για νά μή βλέπει τίς άμαρτίες σου; Πρέπει έσύ νά τίς έχεις συνεχεια μπροστά σου και νά κλαῖς γι' αυτές. Γιατί άν έσύ ρίξεις πίσω τίς άμαρτίες σου και τίς ξεχάσεις ό Θεός θά τίς τοποθετεῖ μπροστά Του και θά τίς θυμάται για νά σε παιδεύει²⁷⁵.

Ο Ψαλμωδός, μέ μιά τόσο όξεια αἴσθηση τής πανταχοϋ θείας παρουσίας, βλέπει τό πρόσωπο του Θεου νά είναι σταθερά στραμμένο επάνω του, βλέπει τό άκοιμητο θειο όμμα νά παρακολουθεῖ τίς ένέργειες και τίς πράξεις του. Δεν υπάρχει επομένως διαφυγή. Η επιτήρηση όμως του πλάσματος άπό τόν Θεό είναι φορτισμένη συναισθηματικά άπό τήν ποιότητα τών πράξεων του επιτηρούμενου πλάσματος· ευχάριστη μέν, όταν οι ένέργειες του ανθρώπου είναι σύμφωνες μέ τό άγιο θέλημά Του, στίς όποιες ευαρεστεῖται ό Θεός (Έβρ. ιγ, 6)· δυσάρεστη δέ, όταν αυτές γίνονται ενάντια στό θειο νόμο...Ζητᾶ, λοιπόν, ό Ψαλμωδός τήν εϋνοια του Θεου. Αυτό θά γίνει, όταν Έκείνος έξαλείψει όλες τίς άνομίες του. Σ' αυτό επανέρχεται συνεχως ή βαρημένη καρδιά του Δαβίδ. Αυτό τόν πονᾶ, αυτό τόν πέζει και τόν βασανίζει. Όταν έξαλειφθοϋν οι άμαρτίες του, θά επανανεύρει τή φυσικότητα και τήν ήρεμία του. Αυτό είναι πού μετράει για τόν έμπνευσμένο Ψαλμωδό. «Ο, τι άλλο έχει γι' αυτόν δευτερεύουσα σημασία. Μπροστά στην άγάπη και τήν εϋνοια του Θεου, πεθαίνουν οι άγάπες και οι εϋνοίες του κόσμου τουτου²⁷⁶.

²⁷³ Αγίου Κυριλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα... ό. π.π. σελ. 159 - 160

²⁷⁴ Ανδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεις με υσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, 1997, σελ.64,68.

²⁷⁵ Πρωτ. Βασιλειου Κ. Ακριβοπούλου «Έξάλειψον το άνόμημά μου», Βόλος 1994, σελ. 31.

²⁷⁶ Ανδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεις με υσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, 1997, σελ.66.

Ψαλ. 50,12 *καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.*

Ψαλ. 50,12 *Πλᾶσε μέσα μου καὶ κτίσε νέα καρδιά καθαρά, Θεέ μου, γιὰ νὰ ἐνθρονίσῃς καὶ ἐγκαινιάσῃς στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου πνεῦμα ἀληθείας, πνεῦμα ὀρθοφροσύνης.*

«Καρδίαν». Ἡ καρδιά σημαίνει πολλά πράγματα, γιατί πότε μὲν σημαίνει αὐτὸ τὸ σωματικὸ μῦρο τῆς καρδίας, πότε τὸ βαθύτατο ἡγεμονικὸ, κατὰ τὸ «διατὶ διαλογισμοὶ ἀναβαίνουν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;» (Λουκ. κδ. 38), πότε σημαίνει τὴ γνώμη καὶ τὴν προαίρεση, ὅπως τὸ «ἡ δὲ καρδιά αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ» (Ἠσ. κθ', 13)· ἄλλοτε δὲ σημαίνει τὴν εὐδοκία καὶ τὴν ἀρέσκεια ὅπως τὸ «Εὖρον Δαβὶδ...κατὰ τὴν καρδίαν μου». (Πράξ. ιγ', 22) ἄλλοτε δὲ σημαίνει τὴ ψυχή, κατὰ τὸ ρητὸ «Καρδίας καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί ὁ Θεός²⁷⁷».

Κτίση στὴν ἁγία Γραφή δὲν ὀνομάζεται μόνο ἡ παραγωγή ἀπὸ τὸ μηδὲν στὴν ὑπαρξη, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τὴν ὑπαρξη στὸ καλύτερο. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν οὐρανὸ, αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸν δημιούργησε ἀπὸ τὸ μηδὲν. Κτίζει ὅμως καὶ ὅταν τὸν κακὸ ἄνθρωπο τὸν κάνει καλόν. Ἐδῶ κτίσιμο τῶν πραγμάτων εἶναι μεταβολὴ πρὸς τὸ καλύτερο. Καὶ ἄκουσε τὸν Δαβὶδ· ἐπειδὴ δηλαδὴ αὐτὸς καὶ ἡ καρδιά του ἦταν κτισμένη καὶ μεταβλήθηκε μὲ τὴ μοιχεία καὶ τὸν φόνο, καὶ ὀδηγοῦνταν πρὸς τὴν καταστροφή, «κτίσε», λέγει «μέσα μου καρδιά καθαρή». Ὅχι ὅτι προηγουμένως δὲν εἶχε καρδιά, οὔτε μιλάει γιὰ τὴν οὐσία τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἄριστη ζωὴ. Ἴσως ὅμως καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀκάθαρτη ἡ καρδιά ὄλων ἐξαιτίας τῆς παράβασης τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς ἐκτροπῆς πρὸς τὸ κακόν, οἱ ἅγιοι παρακαλοῦν νὰ γίνῃ κάποια ἀνάπλαση τῶν δικῶν μας πραγμάτων ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ τῶν ὄλων, ὁ ὁποῖος καὶ γνωρίζει τὸ πλάσμα Του καὶ μπορεῖ νὰ κάνει τὰ πάντα, πρᾶγμα βέβαια πού καὶ ἔκανε. Γιατί ἀνακαινισθήκαμε μέσω τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἀνάπλαση τοῦ νοῦ μας, καὶ ἀποκτήσαμε καρδιά καθαρή, ἔχοντας μετακινηθεῖ στὴν ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς²⁷⁸.

Τὸ «ἐγκαίνισον» νοεῖται ἀντὶ τοῦ βάλε, Κύριε, πνεῦμα εὐθὲς, δηλαδή χάρισμα εὐθύτητας μέσα στὴ ψυχή μου, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὶς στραβὲς κινήσεις πού ὁ δαίμονας ἔβαλε σ' αὐτήν²⁷⁹.

Τὴν βλάβη τῆς καρδιᾶς μου ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καθάρισέ την σάν καινούργια καὶ τὴν ὀρμή τοῦ λογικοῦ μου ἀνανέωσέ την, νὰ μὴν ἐπιθυμῶ πλέον τὰ ψυχοβλαβῆ καὶ μάταια πράγματα οὔτε νὰ παραστρατήσω ἀπὸ τὸν σωτήριον Νόμο σου²⁸⁰.

Καθαρὴ δὲ εἶναι ἡ καρδιά, ὅταν εἶναι ἀγνή, ὅταν δὲν φιλοξενεῖ μέσα τῆς αἰσχρὲς καὶ ἀκάθαρτες ἐπιθυμίες, αἰσθήματα βρομερά καὶ ἀκάθαρτα, πού ἐκφράζουν τὸ μέτρο τῆς φιλήδονης ζωῆς ὄλων ἐκείνων πού κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὰ πάθη, τὶς κακίες καὶ τὰ ὀρμήματα τῆς σάρκας καὶ εἶναι ἀποξενωμένοι ἀπὸ ἐκεῖνο πού θέλει ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς ὅσων ἄγονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, (Γαλ. ε, 26). Μὲ μιά λέξη, εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ τὶς συναναστροφές τῆς ἁμαρτίας στὴν ὁποιαδήποτε μορφή της, οἱ ὁποῖες τὴν καλύπτουν καὶ τὴν πνίγουν σὲ βαθμό, πού τὸ φῶς τῆς θείας Χάριτος νὰ μὴν μπορεῖ νὰ διαπεράσῃ τὴν ἀγλύ τῆς πλανεμένης ζωῆς καὶ νὰ φωτίσει τὸ ἐσῶτερο βάθος τῆς ψυχῆς, ὥστε νὰ δεῖ τὸ ἄυλο κάλλος τοῦ Θεοῦ... Παράλληλα ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πνεῦμα εὐθύτητας στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Θέλει νὰ εἶναι εὐθὺς στὴ συμπεριφορὰ καὶ τὶς σχέσεις του μὲ τὸν συνάνθρωπο, κυρίως αὐτὸς πού ὁ Θεὸς τὸν ἔταξε ἡγεμόνα ἐνὸς τόσο μεγάλου λαοῦ. Ἡ εὐθύτητα καὶ ἡ εὐλικρίνεια στὴν ὁποιαδήποτε μορφή τους εἶναι ἔκφραση γνησιότητος τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τοῦ καθαρῦ θρησκευτικοῦ βιώματος²⁸¹.

Ψαλ. 50,13 *μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.*

Ψαλ. 50,13 *Μὴ μὲ ἀπομακρύνῃς καὶ μὴ μὲ ἀπορρίψῃς ἀπὸ τὸ γεμᾶτο καλωσύνη πρόσωπόν σου καὶ τὸ Ἅγιόν σου Πνεῦμα μὴ τὸ ἀφαιρέσῃς ἀπὸ μένα.*

Πρόσωπο ἐδῶ ὀνομάζει τὴν θεία κηδεμονία, τὴν ὁποία, παρακαλεῖ, νὰ μὴν τὴν στερήσῃ ὁ Κύριος, οὔτε τὴν θεία Χάρη καὶ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²⁸².

²⁷⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 734.

²⁷⁸ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 162 – 163.

²⁷⁹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 735.

²⁸⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ. 122.

²⁸¹ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ. 70, 71.

²⁸² Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ. 122

Ο Δαβίδ κινούμενος από τά δικά του, αναλαμβάνοντας τό κοινό πρόσωπο τῆς ἀνθρωπότη-
τας, ἀπευθύνει παρακλήσεις γιά τήν οἰκουμένη. Γιατί ἀπό τήν παράβαση τοῦ Ἀδάμ, σάν ἀπό τήν
ἀρχή τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου βρέθηκε σέ ἀποστροφή τοῦ Θεοῦ· καί
πράγματι διώχθηκε ἀπό τόν παράδεισο, καί ἦταν καταραμένη ἡ γῆ πού ἀρχικά εἶχε εὐλογηθεῖ
ἀπό τόν Δημιουργό. Καθώς ὁμως αὐξανόταν τό ἀνθρώπινο γένος, σέ πλῆθος, καί ἀσκοῦσε τήν
τυραννική της ἐξουσία ἡ ἀμαρτία πάνω σέ ὅλους, ἔφυγε τό Ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού εἶχε ἐμ-
φουσηθεῖ σέ μᾶς στίς ἀρχές, καί παραχαράχθηκε ἡ ὁμορφιά τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ. Γιατί ὁ Θεός
τῶν ὅλων εἶπε, ὅτι «δέν θά παραμείνει τό Πνεῦμα μου στούς ἀνθρώπους αὐτούς, γιατί εἶναι σάρ-
κες» (Γέν. στ, 3). Λέγοντας, λοιπόν «νά μή μέ ἀπορρίψεις ἀπό τό πρόσωπό σου, καί νά μή
πάρεις πίσω τό ἅγιο Πνεῦμα σου ἀπό ἐμένα», ζητᾷ δύο πράγματα ταυτοχρόνως ἀπαλλαγῆ ἀπό
τήν ἀποστροφή πού μᾶς συνέβη, καί τήν ἐπιστροφή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σέ μᾶς... Παίρνοντας
ὁ Χριστός τή δική μας ὁμοίωση, κατάργησε τήν ἀποστροφή, παρουσιάζοντας τή φύση τοῦ ἀνθ-
ρώπου στόν Θεό καί Πατέρα καθαρῆ καί ἄμεμπτη. Ἔλαβε καί τό Πνεῦμα, ἄν καί, μέσω αὐτοῦ ὁ
Πατέ-ρας τό χορηγεῖ στούς ἀγίους. Τό ἐμφύσησε λοιπόν στούς ἀποστόλους, λέγοντας· «λάβετε
ἅγιο Πνεῦμα» (Ἰωάνν. κ, 22). Γιατί ἔτσι δόθηκε καί στήν ἀρχή στή φύση τοῦ ἀνθρώπου²⁸³.

Ὁ Μέγας Βασιλεῖος περιγράφει τήν οἰκτρῆ ἀπογύμνωση τοῦ Δαβίδ μετὰ τήν πώση του. Μιά
ζωή χωρίς τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἄδεια, νεκρή, ἀνυπόφορη: «Ὅταν λοιπόν ἀναχώρησε τό Πνεῦ-
μα ἀπό τόν Δαβίδ, τόν ἄφησε ἔρημο, κατάμονο. Μέ φανερά συμπτώματα τήν συνεχή ταραχή τῆς
καρδιάς του τήν ἐξασθένηση καί χαλάρωση τῆς δυνάμης του. Γεμᾶτος λοιπόν ταραχή καί ἀνί-
σχυρος²⁸⁴».

Τό «μή ἀπορρίψης με ἀπό τοῦ προσώπου σου» ἰσοδυναμεῖ ἐννοιολογικά μέ ἐκεῖνο πού λέ-
χθηκε σέ προηγούμενο στίχο· «ἀπόστρεψον τό πρόσωπό σου ἀπό τῶν ἀμαρτιῶν μου». Τό νά ἔχει
ὁ Δαβίδ εὐνοϊκά στραμμένο πρός αὐτόν τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, εἶναι τό ἴδιο μέ τό νά μήν τόν
ἀπορρίπτει ἀπό μπροστά του ὁ Θεός, ἔνεκα τῶν ἀμαρτιῶν του. Καί οἱ δύο περιπτώσεις ἀναφέ-
ρονται στό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, πού βλέπει τίς πράξεις τοῦ κάθε ἀνθρώπου, καί εἶναι ἀπορρι-
πτικό ὅσες φορές αὐτές στρέφονται ἐναντίον τοῦ θελήματος καί τοῦ νόμου Του. Ὁ Δαβίδ ζεῖ ἐν-
τονα τίς καταστάσεις αὐτές, γιατί παρέβη τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀμάτησε καί ἀπέκτησε ἔνοχη
συνείδηση,. Ζητᾷ ἀπεγνωσμένα λύτρωση ἀπό τό καυτό μαρτύριο τῆς ψυχῆς του. Τό ὅτι τό πρό-
σωπο τοῦ Θεοῦ τόν ἀποστρέφεται, τόν κάνει νά ὑποφέρει καί νά πονᾷ... «καί τό πνευμά σου τό
ἅγιον μή ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ» Ἐδῶ ἀγγίζει μία πολύ μεγάλη ἀλήθεια ὁ Δαβίδ. Τό Πνεῦμα τό
Ἅγιον εἶναι ἡ συνεκτική τῶν πάντων ἀρχή. Στή δημιουργική καί προνοητική του ἐνέργεια συνέ-
χονται τά πάντα. Χωρίς αὐτό τά ὄντα μεταπίπτουν στό μηδέν, χάνονται. «Ἀντανελεῖς τό Πνεῦμα
σου καί ἐκλείψουσι καί εἰς τόν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσι» (Ψαλμ. ργ, 29), λέγει σέ ἕναν ἄλλον
του Ψαλμό ὁ ποιητής. Χωρίς τή συντηριτική ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, τά ὄντα ἐκλεί-
πουν, γιατί δέν ἔχουν δικό τους πραγματικό ὑπόβαθρο, ὥστε νά ὑπάρχουν αὐτόνομα καί αὐτο-
δύναμα. Ὑπάρχουν μονάχα στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τό Πνεῦμα ὁμως τό Ἅγιον εἶναι συγχρόνως
καί τό θεμέλιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Συνάπτει μέ τήν Χάρη Του τά λογικά ὄντα μέ τόν Θεό. Ἡ
δύναμή Του εἶναι μορφοποιητική καί τελειωτική. Ὅπου πνεύσει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἀναγεν-
νιέται ἡ κτίση. Ἀπαλείφεται ἡ ἀμαρτία ἀπό τίς ψυχές, πού γίνονται ὀλοκάθαρες, ἀστράφτοντας
στή φωτιστική Του θεία ἐνέργεια. Τό Πνεῦμα εἶναι πλοῦσια πηγῆ χαρισμάτων ἡ ἐνυπόστατη
ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ²⁸⁵.

Ψαλ. 50,14 ἀπόδος μοι τήν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καί πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριζόν με.

Ψαλ. 50,14 Ξανάδωσέ μου τήν χαράν καί ἀγαλλίαση τῆς σωτηρίας μου, πού προέρχεται ἀπό
σένα, καί στήριξέ με μέ σταθερή καί ἄκαμπτη θέληση στό ἀγαθό, στόν ἅγιον Νόμο σου.

«Ἀπόδος μοι τήν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου», λέγει γιά τήν παρουσία τοῦ Κυρίου, σύμ-
φωνα μέ τόν λόγο τοῦ τοῦ Συμεών. «Διότι εἶδα οἱ ὀφθαλμοί μου τήν σωτηρία σου», (Λουκ. β,
30)²⁸⁶.

Νά μετανοήσουμε γιατί φανήκαμε μικρόψυχοι καί χωρίς ὑπομονή στούς πειρασμούς ὅπου
συναντήσαμε στό δρόμο τῆς ἀρετῆς καί δέν σταθήκαμε μέ ἀνδρεία, ὅταν ἡ Χάρη κρύφτηκε λίγο

²⁸³ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 164 - 165

²⁸⁴ Εἰς τόν Ψαλμόν 37, 5, PG 30, 97

²⁸⁵ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, 1997, σελ. 73, 74.

²⁸⁶ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 6, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 81

για να δοκιμασθούμε και να ταπεινωθούμε. Να ευχαριστήσουμε τον Κύριο ό οποίος διά της Χάριτός Του μας επισκέφθηκε και δέν μας άφησε να χαθούμε. Να τον παρακαλούμε να μας δίνει πάλι τις πρώτες γλυκύτερες χαρές της Χάριτός Του όπως ο Δαβίδ, «άπόδος μοι...σου»²⁸⁷.

«Πνεύμα ήγεμονικόν». Γνωρίζουμε ότι τό Πνεύμα του Θεού καλείται «ήγεμονικόν», γιατί είναι αυτό που στή νέα εν Χριστώ ζωή χορηγεί στον πιστό την απαιτούμενη επίβολή, αυτοκυριαρχία, δυναμισμό. Στο νέο βίωμα του μετανοούντος, τό άγιο Πνεύμα τον κυβερνά, τον κατευθύνει ώστε ή πορεία του να γλυστρήσει και παραπέσει, να μή λοξοδρομήσει και λιγοψυχήσει²⁸⁸.

Ηγεμονικό πνεύμα είναι τό πνεύμα, ό νοϋς, ό όποιος ήγεμονεύει και έτσι καθοδηγεί και βοηθει στο να υπερπηδά ό άνθρωπος τά πάθη του²⁸⁹.

Και για να μή στερηθώ τόσων αγαθών στήριξέ μου τον ήγεμονικό νοϋ, ό όποιος έγινε δούλος της ήδονής²⁹⁰.

Παρακαλεί να υπάρξει και στή φύση του ανθρώπου ή συμμετοχή στα αρχικά αγαθά, πράγμα που έγινε σ' αυτήν μέ την μεσολάβηση του Χριστού, ό όποιος είναι χαρά και σωτηρία. Γιατί ελευθερωθήκαμε από τή σκυθρωπότητα της φθοράς μέ την κατάργηση του θανάτου, και σωθήκαμε αφού άπορρίψαμε τό φορτίο της άμαρτίας μέ τό άγιο Βάπτισμα, και στηριχθήκαμε μέ τό ήγεμονικό Πνεύμα, που είναι ή διά του Αγίου Πνεύματος ρωμαλεότητα, την όποία όταν κάποιος την προτιμήσει και την εγκαταστήσει στον νοϋ του, θά έξουσιάσει όπωσδήποτε τά θελήματά του, και θά είναι ανώτερος από την διαβολική πλεονεξία, έχοντας μέσα του τό Πνεύμα να τον όδηγεί. Γιατί λέγει: «Όσοι όδηγούνται από τό Πνεύμα του Θεού, αυτοί είναι υιοί του Θεού» (Ρωμ. η, 14). Και πάλι: Να όδηγείστε από τό Πνεύμα του Θεού, και τότε δέν θά έκτελέσετε την επιθυμία της σάρκας» (Γαλ. ε, 16)²⁹¹.

Χάρη στή συνάντησή μας μέ τον Θεό δυναμώνουμε για να αντιμετώπισουμε τό καθετί. Πιστεύοντας στή νίκη προσευχόμαστε και μέ τον άγώνα γινόμαστε πιο ισχυροί. Ακολουθούμε την προσευχή του άγίου Αμβροσίου:

«Κύριε βαδίζουμε την πορεία που χάραξες.

Σπρώξε μας όμως να σε ακολουθήσουμε

στον ανηφορικό αυτό δρόμο,

Γιατί κανείς δέν μπορεί ν' άνεβεί

την άνοδική πορεία χωρίς Έσένα.

Πραγματικά, είσαι Σύ ή Όδός, ή αλήθεια, ή δύναμη, ή πίστη, ή άνταμοιβή.

Σύ, που είσαι ή όδός, όδήγησέ μας.

Σύ, που είσαι ή ζωή, ζωοποίησέ μας.

Σύ, που είσαι ή αλήθεια, επιβεβαίωσέ το»²⁹².

Ο Δαβίδ μετά τά άμαρτήματά του ζει έλεινός και ζαρωμένος στα ήθικά έρείπιά του. Κι όμως ό Δαβίδ, τό έκλεκτό κι αγαπημένο παιδί του Θεού, και στην πτώση του άκόμη δέν έχασε τον παλαιό καλό έαυτό του. Κράτησε, έστω και ξεθωριασμένους, τούς παλαιούς χαρακτήρες της ταυτότητάς του. Στην άπελπισία του δέν προέβη σε άπονοημένα διαβήματα, σε άσχήμιες και σκληρότητες, που άφθονες του παρείχε τό κράτος της δυναστείας του. Τραυματισμένος θανάσιμα από την ένοχή του, δέν ζήτησε ίαση σε θολές και ύποπτες πηγές, σε ανθρώπους στους όποιους δέν ύπάρχει σωτηρία, (Ψαλμ. ρδε, 3). Σηκώθηκε και τράβηξε μόνος προς τό πατρικό σπίτι, όπως ό άσωτος (Λουκ. ιε, 11), ζητώντας την συγχώρηση από τον Πατέρα.

Και έβόησε: Κύριε, γυρίζω σ' έσένα ρακωμένος και άκάθαρος. Η άμαρτία μου μέ έχει ξεφτιλίσει. Δέν μπορώ να σ' άτενίσω, γιατί ντρέπομαι ντρέπομαι τό πανάγιο πρόσωπό σου. Όμως, Κύριε, γνωρίζω μετανιωμένος για τή μεγάλη μου κατάπτωση, τό έλεινό κατάντημα της παρανομίας μου. «Απόδος μοι την άγαλλίασιν του σωτηρίου σου», αυτό για μένα, Κύριε, στοιχίζει πότερα από όλες τις χαρές της ζωής. Είναι ό πολύτιμος θησαυρός της καρδιάς μου, που όμορφαίνει και νοηματοδοτεί την ζωή μου²⁹³.

²⁸⁷ Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, έκδ. δ', Σχοινά, Βόλος 1950, σελ. 178.

²⁸⁸ Μητρ. Αιμίλιανου Τιμάδου, «Ελέησόν με ό Θεός», έκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 117.

²⁸⁹ Αρχιμ. Ιωήλ Γιαννακοπούλου, Η Παλαιά Διαθήκη... ό.π.π. σελ. 250

²⁹⁰ Θεοδώρητου Κύρου, τό ψυχοσωτήριο Ψαλτήριο... ό.π.π. σελ.123

²⁹¹ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα... ό. π.π. σελ. 165

²⁹² Μητρ. Αιμίλιανου Τιμάδου, «Ελέησόν με ό Θεός», έκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 123.

²⁹³ Ανδρέα Θεοδώρου, «Ραντιείς με ύσώπω και καθαρισθήσομαι», Αποστολική Διακονία, 1997, σελ.78.

Ψαλ. 50,15 διδάξω ανόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι.

Ψαλ. 50,15 Ἔτσι δὲ ἐξαγνισμένος καὶ φωτισμένος ἐγὼ θὰ διδάξω σὲ πολλοὺς παρανομούν-τες τοὺς δικούς σου δρόμους, τὸν Νόμο σου. Μὲ τὸ παράδειγμά μου δὲ καὶ μὲ τὰ λόγια μου θὰ συντελέσω, ὥστε πολλοὶ ἀσεβεῖς νὰ ἐπιστρέψουν μὲ μετάνοια πρὸς ἐσένα, ὅπως ἐπέστρεψα καὶ ἐγώ.

«Διδάξω ανόμους τὰς ὁδοὺς σου». Τῆ σωστικὴ καὶ ἀπελευθερωτικὴ πείρα ἀπ' τὸ κακὸ κάθε μετανοημένος καλεῖται νὰ τῆ μοιραστεῖ μὲ ἄλλους. Πρέπει καὶ οἱ ἄλλοι νὰ διδαχτοῦν, νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' τὰ παθήματα ἑνὸς πεσμένου καὶ ἀπὸ τίς περιπέτειές του, γιὰ νὰ σωφρονιστοῦν. Ὁ μετανοημένος εἶναι ὑποχρεωμένος, νὰ διακηρύξει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ στενὸ οἰκογενειακὸ του περιβάλλον σὲ ὅλους τοὺς γνωστούς του πού τὰ ἀγνοοῦν καὶ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν τὸν ὀρθὸ δρόμο τους. Νὰ γίνεῖ ἱεραπόστολος, ἕνας κήρυκας τοῦ Θεοῦ. Μιά τέτοια μαρτυρία εἶναι τὸ καλύτερο δῶρο καὶ ἀντίκρουσμα σὲ ὅσα ἀγαθὰ ἔλαβε. Οἱ ἄλλοι ἀπὸ μᾶς περιμένουν ἕνα ἀφυπνιστικὸ μήνυμα, ἕνα λόγο σωτήριου.

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα ὁ μετανοημένος Δαβὶδ ὑπόσχεται τώρα νὰ γίνεῖ κηρυκτικὸ ὄργανο τοῦ Θεοῦ πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις.

«Διδάξω ανόμους...». Ὅχι μόνο θὰ ἀναγγεῖλει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ στοὺς συμπατριῶτες του ἀλλὰ καὶ στοὺς εἰδωλολάτρες ἀκόμα.

Τί ὅμως σημαίνει «διδάξω τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ»; Σημαίνει ἀναγγέλλω τὸν Δημιουργὸ καὶ Κύριο τοῦ παντός, πού δέχεται νὰ ἔλθει σὲ συνάντηση τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴν ἐνσάρκωσή Του ὁ Ἰησοῦς φανερώνεται ὡς ἀδελφός, ὡς συνοδοιπόρος τῆς ζωῆς μας. Ὅσοι ἔχουν τὴν ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι ἡ ζωὴ τους κυλᾷ στὸ ἀγνωστο, φυλακισμένη στὴν ἀβεβαιότητα, στὴν ἀνασφάλεια καὶ στὸ ἄγχος, περιμένουν πληροφόρηση ἀπὸ μᾶς. Περιμένουν νὰ τοὺς βοηθήσουμε νὰ ἀνακαλύψουν τὴν ἀλήθεια: Ὁ Χριστὸς ἤδη γνωρίζει τὸ δράμα τους, τοὺς ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ὑπενθυμίζει συνεχῶς τὴ μεγάλη ἀξία πού ἔχουν ὡς δημιουργήματα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξε κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του. Συζητᾷ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, τὸν Ζακχαῖο, μὲ τὴν πόρνη στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνα Πέτρου, τὴν Χαναναία. Δὲν ἀποφεύγει κανένα, μᾶς περιμένει ὅπως ὁ πατέρας τὸν ἄσωτο γιὸ του. Ἀναζητεῖ τὸ χαμένο πρόβατο, σάν τὴν γυναῖκα τῆς παραβολῆς, τὴ χαμένη δραχμὴ. Μᾶς θέλει κοντὰ Του γιατί τοῦ λείπουμε, γιατί μᾶς ἀγαπᾷ καὶ θέλει νὰ μᾶς δώσει τὴ χαρὰ, τὴν βασιλεία Του²⁹⁴.

«Ἐπιστρέψουσι». Τὸ ρητὸ αὐτὸ εἶναι προφητεία πού πρόκειται νὰ γίνεῖ. Ἀφοῦ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ξαπλώθηκε στὰ ἄνομα ἔθνη, ἀπὸ τότε καὶ οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ ἔγιναν σὲ ὅλους τοὺς ανόμους καὶ ἀσεβεῖς διδάσκαλος τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς θεογνωσίας, ἐπειδὴ κάθε μέρα στὴν Ἐκκλησία διδάσκονται οἱ Ψαλμοὶ²⁹⁵.

Ὁ Δαβὶδ μετὰ τὴν μετάνοια καὶ τὴν συγχώρηση, βρίσκεται σὲ μιὰ πληθωρικὴ κατάσταση ψυχικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς. Στὴν ψυχὴ του ὑπάρχει ἄφατη γαλήνη καὶ ἰλαρότητα. Δὲν ἀρκεῖται ἢ ψυχὴ του στὸ δικὸ της ὑπέροχο μυστικὸ. Θέλει νὰ τὸ κάνει γνωστὸ καὶ σὲ ἄλλους, νὰ μεταγγίσει σ' αὐτοὺς τὰ δικά της χρυσὰ βιώματα, αὐτὰ πού ἀγοράζουν τοὺς οὐρανοὺς, ἀνοίγουν τίς πόρτες τοῦ Παραδείσου, εἰσάγουν στὴ χαρὰ τῆς ἐπουράνιας θείας βασιλείας. Κι ὅλ' αὐτὰ, γιατί ἡ τρυφερὴ καρδιά του ἀγαπᾷ. Μέσα της παίζει ἡ ἀρμονία τοῦ Θεοῦ... Ὁ Ψαλμωδὸς δίνει μιὰ υπόσχεση στὸ Θεό· θὰ διδάξω, Κύριε, στοὺς ανόμους τὰς ὁδοὺς σου. Σ' αὐτοὺς, πού ζοῦν χωρὶς καμιά αἴσθηση τῆς παρουσίας σου, θὰ διδάξω τὸν νόμο σου καὶ τὰ προστάγματά σου, θὰ φωτίσω τὸν νοῦ τους νὰ δοῦν τὴν ἀλήθειά σου, νὰ γνωρίσουν τὸ πανάγιο θέλημά σου, νὰ ζήσουν καὶ αὐτοὶ ὅπως ἐσύ θέλεις, Κύριε· νὰ πεινάσουν καὶ νὰ διψάσουν τὴ δικαιοσύνη, (Ματθ. ε, 6), νὰ γεμίσει ἀπὸ ἀγαθὸ ἢ ὑπαρξὴ τους, ἢ ἀδειανὴ ἀπὸ τὴν Χάρη σου καὶ γεμάτη ἀπὸ τίς δόλιες εἰσηγήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Νὰ γνωρίσουν πὶο εἶναι τὸ βάρος καὶ ἡ ἀθλιότητα τῆς ἀμαρτίας πού ὀδηγεῖ στὸ θάνατο, (Ρωμ. στ, 23), ὥστε κι αὐτοὶ μετανιωμένοι, νὰ γυρίσουν κοντὰ σου, στοὺς φωτεινοὺς πατρικούς κόλπους σου, ὅπου ὑπάρχει ἡ πραγματικὴ χαρὰ καὶ τὸ νόημα τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὰ τὸ γνῶρισμα ἐκείνου πού ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ὅτι ἡ θεία ἀγάπηση συγχρονίζει στὸ ρυθμὸ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν πλησίον (Ματθ. κβ, 37-39). Αὐτὴ εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς. Αὐτὸς πού ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ἀγαπᾷ καὶ τὴν «εἰκόνα» του, τὸν ἄνθρωπο²⁹⁶.

²⁹⁴ Μητρ. Αἰμιλιανοῦ Τιμαίου, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη, 1991, σελ. 130-131.

²⁹⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 738

²⁹⁶ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεὶς με ὑσώπω καὶ καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ.82 κ. ἐξ....

Ψαλ. 50,16 *ῥῥοσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου· ἀγαλλιᾶσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.*

Ψαλ. 50,16 *Ἀπάλλαξέ με, Κύριε, ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ τῶν ἀθώων αἱμάτων, πού χύθηκαν ἐξ αἰτίας μου, Θεέ καὶ Κύριε τῆς σωτηρίας μου. Ἡ γλῶσσα γεμάτη χαρὰ θά διαλαλεῖ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγαθότητά σου.*

Λέγει «ἐξ αἱμάτων» γιατί δέν ἔχυσε μόνο τό αἷμα τοῦ Οὐρίου, ἀλλά καί τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι σκοιτώθηκαν μετὰ τοῦ Οὐρίου στήν πρώτη γραμμὴ μαζί του. (Βλέπε, Β' Βασιλειῶν ια, 14)²⁹⁷.

Κατὰ δέ ἀναγωγή αἵματα λέγονται οἱ δαίμονες, ἐπειδὴ χαίρονται καὶ κυλίνονται στὰ αἵματα, τόσο ὅταν γίνονται φόνοι, ὅσον καὶ ὅταν θυσιάζονται τὰ ἄλλα ζῶα²⁹⁸.

Τὴν δικαιοσύνη σου θά τὴν κάνει ἀφορμὴ πνευματικῆς ἐορτῆς, γιατί χάριν τῆς πίστεως δικαιώνει τόν ἀσεβῆ, δηλαδή ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος γιὰ μᾶς ἔγινε ἀπὸ τόν Θεό καὶ Πατέρα δικαιοσύνη καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωση. (Α' Κορ. α, 30)²⁹⁹.

Δικαιοσύνη δέ ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβίδ τὴν δικαίωση πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός σ' αὐτόν, δηλαδή τὴν ἐλευθερία καὶ ἀθώωση τῆς ἀμαρτίας καὶ καταδίκης. Γιατί ὁποῖος ἐλευθερώνεται, αὐτός καὶ δικαιώνεται³⁰⁰.

«Ἀγαλλιᾶσεται ἡ γλῶσσα μου...», ἡ γλῶσσα μου θά ψάλλει μέ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τὴν «δικαιοσύνην σου». Τὴν δίκαιη ἐλεημοσύνη σου, πιστὴ στίς ὑποσχέσεις σου περί συγγνώμης τῶν μετανοούντων³⁰¹.

Αἰσθανόμενος τό δυσβάστακτο βᾶρος ὁ Προφήτης ζητᾷ ἀπαλλαγὴ. Ἀλλά γιὰ νά ἀπαλλαγεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ παραπτώματά του, βασικὴ προϋπόθεση εἶναι ἡ μετάνοια καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴ ἡ ἐπανόρθωση. Ἐπανόρθωση τῆς ἀδικίας ἐπιβάλλεται. Ὁ Ζακχαῖος, ὅταν μετὰ ἀπὸ τὴν σφοδρὴ του ἐπιθυμία κατόρθωσε νά συναντήσῃ τόν Χριστό, ἐπανόρθωσε τίς ἀδικίες του δίδοντας ἐκείνη τὴ στιγμή στό Λυτρωτὴ καὶ Σωτήρα ὑπόσχεση πού τήρησε. Τί εἶπε: Ἰδοὺ τὰ μισὰ τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, θά τὰ δώσω στοὺς πτωχοὺς, καὶ σ' αὐτοὺς πού συκοφάντησα, θά δώσω τετραπλά (Λουκ. ιθ, 8). Ἡ περιουσία, πού εἶχε, ἦταν καρπὸς ἀδικίας. Ἦταν κλεμμένη μέ τόν τρόπο, πού οἱ τελῶνες ἤξεραν νά κλέβουν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, πού τό Ρωμαϊκὸ κράτος τοὺς εἶχε καταστήσει φοροεισπράκτορες. Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει, ὅτι ἂν θέλεις νά γίνεις ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νά ἐπανορθώσεις καὶ μάλιστα μέ τόν ἴδιο ὄργανο τοῦ σώματος, πού ἀμάρτησες. Ὑβρισες, λέγει, εἰπέ καλοὺς λόγους, ἐπλεονέκτησες, δῶσε πίσω τό περιπλέον. Μέθυσες; Νήστευσε. Ὑπερηφανεύθηκες; Ταπεινώσου. Φόνευσες; Μαρτύρησον.

Ἡ ἐπανόρθωση εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν συγχώρεσή μας. Ἡ μετάνοια πρέπει νά συνοδεύεται μέ ἔργα. Ἔτσι ἔχουμε ὀλοκληρωμένη ἔμπρακτη μετάνοια καὶ ἔτσι μόνο ἀποσπᾷ κανεὶς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

«*Τῇ δικαιοσύνην σου*». Ὁ ἅγιος Κύριλλος δικαιοσύνη ἐννοεῖ «τὴν Χάρη διὰ τῆς πίστεως ἡ ὁποία δικαιώνει τόν ἀσεβῆ καὶ καθαρίζει τοὺς μολυσμένους» (ἐννοεῖ) δηλαδή τόν ἴδιο τόν Χριστό, ὁ ὁποῖος ἔγινε γιὰ μᾶς ἀπὸ τόν Θεό καὶ Πατέρα δικαιοσύνη καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωση³⁰²».

Ὁ Προφητάναξ, προκειμένου νά λάβῃ τὴν συγγνώμη ἀπὸ τόν Θεό, ὄφειλε στὴ ζωὴ, πού τοῦ ἔμεινε νά ἐπανορθώσῃ τρεῖς ἀδικίες, πού ἔκανε. Τρία ἦταν τὰ μεγάλα παραπτώματα στὰ ὁποῖα ἔπεσε: 1) τό ἀμάρτημα τῆς μοιχείας 2) τό σκάνδαλο, πού προκάλεσε στό λαό μέ τὴν πτώση του αὐτὴ καὶ 3) ὁ φόνος τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ Οὐρία.

Τό πρῶτο καὶ το δεύτερο ἀμαρτήματα, τὰ ἐπανόρθωσε μέ τὴ μετάνοια, ἐνῶ συγχρόνως διεκήρυξε παντοῦ τό λάθος του καὶ δίδαξε στοὺς ἄνομους ὁδούς τοῦ Κυρίου. «*Διδάξω ἄνομους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσιν*». Τό τρίτο ὅμως σφάλμα τοῦ Δαβίδ, δηλ. ὁ φόνος τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ Οὐρία, εἶναι σφάλμα ἀνεπανόρθωτο. Καὶ εἶναι ἀνεπανόρθωτο, γιατί δέν εἶχε τὴν δύναμη νά ἐπαναφέρει τόν Οὐρία στήν ζωὴ. Ξέρει ἀκόμη ὁ Δαβίδ ὅτι τό κακὸ πού κάνει κανεὶς στὸν ἀδελφό του, εἶναι σάν νά τό κάνει στὸν Θεό. Ὁμοίως καὶ τό καλὸ. «Ἐφόσον ἐποιήσα-

²⁹⁷ Αρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη... ὁ.π.π. σελ. 250

²⁹⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 738

²⁹⁹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ.π.π. σελ. 167

³⁰⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 739

³⁰¹ Αρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη... ὁ.π.π. σελ. 250

³⁰² Αρχ. Ἰωαννικίου Κοτσῶνη, «τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ», ἐκδ. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θρσ/κη 1999, σελ.66

τε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοί ἐποήσατε» (Ματθ. κε ,40). Ξέρει ἀκόμη ὁ Δαβίδ, ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἄριστος παιδαγωγός καί ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά τόν ἀφήσει ἀτιμώρητο. Ἐπί πλέον γνωρίζει ὅτι «οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρα ἀπολοῦνται» (Ματθ. κστ,52).

Γι' αὐτό παρακαλεῖ τόν Θεό νά τόν ἀπαλλάξει, ἀπό τήν παιδεία τοῦ αἵματος τοῦ Οὐρίου: «*Ρῦσαι με ἐξ αἱμάτων ὁ Θεός, ὁ Θεός τῆς σωτηρίας μου*»³⁰³.

Ψαλ. 50,17 *Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καί τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου*³⁰⁴.

Ψαλ. 50,17 *Ναί, Κύριε, θά ἀνοίξεις ἐσὺ τὰ χεῖλη μου καί τὸ στόμα μου μέ παρρησία καί θάρρος καί θά ἀναπέμπει αἴνους καί δοξολογίες πρὸς ἐσένα.*

Ἡ ἁμαρτία ἀπό τή φύση της δεσμεύει τή γλῶσσα καί φράζει τὸ στόμα. Ἐπειδὴ λοιπόν τὰ χεῖλη τοῦ Δαβίδ ἦταν κλειστά ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας του, προσεύχεται νά ἀνοίγουν τὰ χεῖλη του καί νά ξαναβρεῖ τὸ προηγούμενο θάρρος του. «Νά ἀνοίξεις τὰ χεῖλη μου», καθόσον αὐτὸ εἶναι πρᾶγμα πού δίνεται ἀπὸ τόν Θεό· «γιατί δεν εἶναι ὠραῖος ὁ ἔπαινος στό στόμα τοῦ «ἀμαρτωλοῦ» (Σοφ. Σειρ. ιε, 9). Καί τὸ στόμα ἀνοίγεται μέ τήν μετάνοια, καί ἀρχίζει νά διηγῆται τήν δοξολογία τοῦ Θεοῦ³⁰⁵.

Γεμάτος ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν Κύριο εἶναι ὁ Ψαλμωδός, ἀλλὰ καί εὐλάβεια καί θαυμασμό πρὸς τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο Του. Γι' αὐτὸ κινεῖ τὰ χεῖλη του σέ ὕμνο καί δοξολογία. Θεωρεῖ τούς ὕμνους πού προσφέρει στό Θεό ἀνεπαρκεῖς, Γι' αὐτὸ καλεῖ σέ δοξολογία, τόσο τή λογική, ὅσο καί τήν ἄλογη κτίση. Καλεῖ νά ὑμνήσουν καί νά δοξολογήσουν τόν Θεό οἱ ἀγγελικὲς δυνάμεις καί ὁ ἑναστρος οὐρανός. Ὁ ἑναστρος οὐρανός δέν ἔχει βέβαια στόμα, γλῶσσα, χεῖλη καί φωνή, οὔτε νοῦ, γιὰ νά ὑμνήσει τήν δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὅλα ὅμως τὰ κτίσματα τοῦ οὐρανοῦ καί τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν φέρουν τήν ἀπαστράπτουσα σφραγίδα τῆς Θείας Παντοδυναμίας καί μέ τήν ἀρμονική τους κίνηση καλοῦν κάθε λογική ὑπαρξη νά λατρεύσει τόν Δημιουργό καί Κυβερνήτη τοῦ σύμπαντος κόσμου. Γιατί αὐτός εἶπε καί ἐγεννήθησαν, αὐτός ἐνετείλατο καί ἐκτίσθησαν. Ἐκεῖνος καθώρισε τήν τροχιά τους Πρόσταγμα ἔθετο καί οὐ παρελεύσεται. Καί στή συνέχεια καλεῖ τήν γῆ καί ὅλο το πλήρωμά της γιὰ νά ὑμνήσει τὴν δόξα Του.

Δέν λησμονεῖ ἀκόμη ὁ εὐγνώμων Προφήτης ὅτι ὁ Θεός συγχώρεσε τὰ παραπτώματά του καί ἔτσι τόν ἀνάπαυσε. Αὐτὸ θέλει νά τὸ διαλαλήσει παντοῦ. Θέλει ὅλοι νά πληροφορηθοῦν τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στό πρόσωπό του. Γι' αὐτὸ γράφει: Δεῦτε ἀκούσατε καί διηγήσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τόν Θεόν, ὅσα ἐποίησε στήν ψυχή μου (Ψαλμ. 65,16). Ἐλάτε νά ἀκούσετε καί θά σᾶς διηγηθῶ, σέ ὅλους ἐσᾶς πού σέβεσθε τόν Θεό, ὅσα σέ περιστάσεις δυσχερεῖς ἔκανε ὁ Θεός σέ μένα. Τό ἴδιο πράττει καί σέ ἄλλους Ψαλμούς. Δοξολογεῖ τόν Θεό καί μιλάει γιὰ τήν μεγάλη Του εὐσπλαχνία καί ἀγάπη. Χαιρόταν ἡ ψυχή του, ὅταν τόν δοξολογοῦσε καί συνεχῶς ἐπιθυμοῦσε αὐτὸ νά κάνει. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὰ ἴδια του τὰ λόγια: «Τά ἐλέη σου Κύριε εἰς τόν αἰῶνα ἄσομαι» (Ψαλμ. πη, 2).

Αὐτὸ ὅμως πού ἔκανε ὁ Δαβίδ ἦταν ἀρεστό στὸν Θεό. Ὁ Κύριος μᾶς θέλει νά τόν δοξολογοῦμε καί νά ὑμνοῦμε τήν δόξα Του ὄχι γιὰ Ἐκεῖνον, ἀλλὰ γιὰ μᾶς. στή μεγαλοσύνη Του δέν προσθέτουμε κάτι μέ τίς δοξολογίες μας, οὔτε ἀφαιροῦμε κάτι ἀπὸ τήν δόξα Του, ὅταν ἀμελοῦμε. Μόνοι πού ὠφελοῦμαστε εἶμαστε ἐμεῖς, γιατί δοξολογώντας Τον ἐπικοινωνοῦμε μαζί Του καί παίρνουμε Χάρη καί εὐλογία. Γι' αὐτὸ θέλει ὁ Θεός νά τόν δοξάζουμε. Ἐξ ἄλλου τόν δαιμονισμένο, πού θεράπευσε, τόν ἔστειλε πίσω στοὺς δικούς του λέγοντας: Ὑπόστρεψε εἰς τὸν οἶκόν σου καί διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός (Λουκ. η, 39)³⁰⁶.

Ψαλ. 50,18 *ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.*

Ψαλ. 50,18 *Δοξολογίες ὀλόθερμες θά σοῦ ἀναπέμπω, Κύριε, διότι ἐάν ἤθελες καί κάποια θυσία γιὰ τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μου, θά σοῦ τήν προσέφερα. Σὺ ὅμως δέν εὐαρεστεῖσαι τόσο στά ὀλοκαυτώματα τῶν θυσιῶν.*

³⁰³ Πρωτ. Βασιλείου Κ. Ακριβοπούλου «Εξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου», Βόλος 1994, σελ. 43.

³⁰⁴ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, υπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 167).

³⁰⁵ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, υπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 167

³⁰⁶ Πρωτ. Βασιλείου Κ. Ακριβοπούλου «Εξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου», Βόλος 1994, σελ. 46.

«Οἱ θυσίαι πού προσέφερε ὁ Ἰσραήλ κατά τήν ἡμέρα τοῦ ἐξιλασμοῦ, ἀλλά καί σ' ὅλες τίς ἄλλες γιορτές του, ἦταν θυσίαι ἀνάγκης, πού ὁ ἴδιος ὁ Θεός διέταξε. Ἀλλά θυσίαι, στίς ὁποῖες ὁ Θεός δέν ἀναπαύοταν. (Ψαλμ. μθ, 7 - 14)

Ἀλλά μήπως ἐγώ θά πεινάσω ποτέ, ὥστε νά ἔχω ἀνάγκη νά φάγω κρέατα ταύρων ἢ νά πιῶ αἷματα τράγων; Αὐτό πού μπορεῖς πράγματι ὡς δικό σου νά μοῦ προσφέρεις εἶναι οἱ πνευματικές θυσίαι. Θυσίασε λοιπόν στόν Θεό θυσία δοξολογίας προερχομένη ἀπό ψυχή εὐγνώμονα καί ὅ,τι σέ ὄρες κινδύνου εὐχήθηκες καί ἔταξες στόν Ὑψιστο πλήρωσέ το ὡς χρέος ἱερό. Θυσίασε στόν Θεό θυσία δοξολογίας καί νά τοῦ ἀποδίδεις τίς εὐχές σου καί τίς εὐχαριστίες σου. Αὐτό καί μόνο θέλει ὁ Θεός ἀπό τόν καθένα. Καί ὁ προφήτης Ἡσαΐας προσθέτει: Ὁ Κύριος λέγει: «τί νά τό κάμω ἐγώ τό πλήθος τῶν θυσιῶν σας; Εἶμαι γεμάτος καί χόρτασα ἀπό θυσίαις ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, πού μοῦ προσφέρετε. Δέν θέλω πλέον οὔτε τό λίπος τῶν ἀμνῶν οὔτε τό αἷμα τῶν ταύρων καί τῶν τράγων», (Ἠσ. α,11).

Ἐπί πλέον δέ ὁ Ἑβραϊκός λαός δέν εἶχε τήν ὠριμότητα νά προσφέρει στόν Θεό πνευματικές θυσίαι ὅταν μέ τήν ἐνανθρώπισή Του ἦλθε στόν κόσμο ὡς ἄνθρωπος, εἶπε διά τοῦ Δαβίδ πρὸς τόν Πατέρα Του: Θυσία καί προσφορά σάν αὐτές πού προσφέρονται σύμφωνα μέ τό Μωσαϊκό νόμο δέ θέλησες, ἀλλά μοῦ ἐτοίμασες σῶμα γιά νά σοῦ τό προσφέρω ὡς θυσία εὐχάριστη. Ἔτσι ἔγινε. «Ὁ Κύριός μας ἐαυτόν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβῶν...ταπεινώσεν ἐαυτόν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ (Φιλ. β, 7-8). Μέ τήν μεγάλη θυσία τοῦ Κυρίου ὁ ἄνθρωπος τοποθετήθηκε κάτω ἀπό τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ καί ἔγινε δεκτός στήν θεϊκή ἀγκαλιά. Τό αἷμα τοῦ Κυρίου λέγει στήν Ἀποκάλυψη ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης μᾶς ξέπλυνε ἀπό τίς ἀμαρτίαις μας. Ἐπλυνεν ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. (Ἀποκ. α,5)³⁰⁷».

Ἡ παιδαγωγία τοῦ Θεοῦ ὄρισε νά γίνονται οἱ θυσίαι, γιά νά ὀδηγεῖται ὁ λαός στήν αἴσθησι τῆς ἀμαρτωλότητάς του καί στήν ἀνάγκη συγχωρήσεώς του ἀπό τόν Θεό γιά τ' ἀμαρτήματά του. Ἡ ἄφεση ἦταν εἰκονική. Ὁ Θεός δέν μπορούσε νά εὐδοκήσει στό ἐξωτερικό τυπικό πνεῦμα τῆς λατρείας τοῦ παλαιοῦ Νόμου. Τίς ζωοθυσίαις τοῦ παλαιοῦ Νόμου ἀντικατέστησε, στή νέα οἰκονομία τῆς Χάριτος, ἡ θυσία τοῦ ἀσπίλου καί ἀμώμου Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ αἵροντος «τάς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου» (Ἰωάνν. α, 29). Διά τῆς ὑπερτάτης θυσίας του ὁ Χριστός ἐξιλίωσε πραγματικά τόν Θεο Πατέρα, γιά τίς ἀμαρτίαις ὀλόκληρου τοῦ κόσμου. Τό πανάγιο αἷμα Του ξέπλυνε τίς ἐνοχές ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Οἱ παλαιές ζωοθυσίαις (κυρίως ὁ Πασχάλιος Ἄμνος) ἐξεϊκόνιζαν τήν μεγάλη «λογική» θυσία τοῦ σταυροῦ, ἡ ὁποία συμφιλίωσε καί ἐπανένωσε Θεό καί ἄνθρωπο, (Ἐφεσ. β, 14), τούς ὁποίους χώρησε τό πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ³⁰⁸.

Ψαλ. 50,19 *θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καί τεταπεινωμένην ὁ Θεός οὐκ ἐξουθενώσει.*

Ψαλ. 50,19 *Ἡ εὐάρεστη θυσία γιά σένα τόν Θεόν εἶναι ψυχή συντετριμμένη ἀπό τόν πόνο καί τήν συναίσθησι τῆς ἀμαρτίας. Καρδία δέ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἔχει συντριβεῖ ἀπό τήν μετάνοια καί ἔχει ταπεινωθεῖ, ἐσύ ὁ πανάγαθος καί πολυέλεος Θεός οὐδέποτε θά τήν ἐξουθενώσεις.*

«*θυσία τῷ Θεῷ*» Νά σημειωθεῖ ὅτι στόν Ψαλμό αὐτό πουθενά ὁ Δαβίδ δέν καλεῖ τόν Θεό διά τοῦ ἀγαπητοῦ ὀνόματος Γιαχβέ, γιατί νοιώθει ἀποξενωμένος ἀπ' αὐτόν. Τόν ὀνομάζει Ἐλωείμ ἢ Ἄδωνάι ὅπως στόν στίχο αὐτόν, στό ἑβραϊκό κείμενο³⁰⁹.

Ὅσο ἡ μετάνοια εἶναι βαθύτερη τόσο περισσότερο αὐξάνεται ὁ συντριμμός. Ἡ καρδιά πού ζεῖ τήν μετάνοια συντριβεῖται κυριολεκτικά.

Συντριβή, ἐννοοῦμε τό «σχίσσιμο» τῆς καρδιάς, πλήγμα βαθύ πού ἔχει πόνο δυνατό.

Ἐννοοῦμε κυρίως τόν πόνο τῆς πνευματικῆς καρδιάς³¹⁰.

Αὐτή ἡ πληγή κατ' ἀρχήν περισυλλέγει ὅλες τίς δυνάμεις τῆς ψυχῆς στόν ἀγαπητικό αὐτόν πόνον, ὁ δέ Θεός βλέποντας τήν προθυμία δίνει τό ζητούμενο. Τότε ἐντός τῆς καρδιάς θά συντελεσθοῦν εἰδικές ἀλλοιώσεις καί καταστάσεις θείας τάξεως³¹¹».

Ἡ συντριβή ἔχει ἄμεση σχέση μέ τήν κατάνυξι.

³⁰⁷ Π. Βασιλείου Ἀκριβοπούλου, Ἐξάλειψον τό ἀνόμημά μου, Βόλος 1994, σελ. 49

³⁰⁸ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Ραντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολική Διακονία, 1997, σελ.92, 93.

³⁰⁹ Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ὑπόμνημα ... ὁ.π.π., σελ. 299

³¹⁰ Ἀρχ. Ἀρσενίου Κωστόπουλου, Ἀπό τό χάος στό φῶς, Ἀθήναι 2012, σελ. 454

³¹¹ Ἡ νοερά ἄθλησις. σελ. 87-88

Κατάνυξη είναι ένα κέντημα της ψυχής – από τό ρήμα «νύσσω», πού σημαίνει μέ τήν πρόθεση κατά, κατακεντῶ, κατατρυπῶ μέ αἰχμηρό ἀντικείμενο. Ἐνας γλυκός πόνος τῆς ψυχῆς πού προέρχεται ἀπό τή συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητός μας καί τήν επίσκεψη τοῦ θεοῦ ἐλέους. Κατάνυξη εἶναι ἡ ἐπιστροφή τοῦ νοῦ μας, στό χῶρο τῆς καρδιάς μας.

Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Μετά ἀπό τήν περιπλάνηση τοῦ νοῦ στά κοσμικά διά τοῦ θεοῦ ὀνόματος, τοῦ θεοῦ Λόγου, τῆς θείας Κοινωνίας, τῆς τηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν ἐπιστρέφει στήν πνευματική καρδιά. Ἐκεῖ βλέπει τό σκοτάδι πού δημιουργήσαν τά πάθη καί πενθεῖ. Ἀναζωογονεῖται ἡ καλυμμένη ἀπό τά πάθη ἡ θεία Χάρη πού δόθηκε διά τοῦ Βαπτίσματος καί βοηθεῖ τόν ἄνθρωπο σέ βαθειά μετάνοια καί πένθος. Γι' αὐτό γράφει ὁ μέγας ἡσυχαστής Πατέρας ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σῦρος, ὅτι ἡ ἡσυχία γεννᾷ τήν μετάνοια³¹².

Ὁ πόνος αὐτός τῆς καρδιάς πού σχηματίζει, τρόπον τινά, μιᾶ πληγή πολλές φορές συνδέεται μέ τόν κλαυθμό. Ὁ ἄνθρωπος ἀναλύεται σέ κλάμα, συνδυασμένο μέ κραυγή. Αὐτό λέγεται κλαυ-θμός.

Οἱ νηπτικοί πατέρες συνδυάζουν πάντοτε μέ τήν μετάνοια τήν κατάνυξη, τήν ὁποία θεωροῦν ἀπαραίτητη ὅσο τό ὄξυγόνο.

Ἄν δέν ἔχεις κατάνυξη, μάθε ὅτι πάσχεις εἴτε ἀπό κενοδοξία εἴτε ἀπό φιληδονία γιατί αὐτές εἶναι πού δέν ἀφήνουν τήν ψυχή νά νιώσει κατάνυξη³¹³.

Τό αἷτιο τοῦ παντοτεινοῦ καρδιακοῦ πόνου καί τῆς μετανοίας εἶναι γιατί ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτάνει καί παροργίζει τόν ἀγαθό Θεό· γι' αὐτό πρέπει ὅλοι μας νά ἔχουμε αὐτόν τόν καρδιακό πόνο ὄχι μόνο γιά τά παλαιά ἀμαρτήματα ἀλλά καί τῆς ἡμέρας. Μέ τόν πόνο τῆς καρδιάς μας νά παρακαλοῦμε τόν Θεό νά μᾶς γιαιτρέψει τήν αἰτία γιά τήν ὁποία ἀμαρτάνουμε: «Κύριε ἴασαι τήν ψυχήν μου ὅτι ἤμαρτόν σου». (Ψαλμ. μ. 4)· ἐπειδή κατά τόν ἅγιο Μάρκο «μνήμη Θεοῦ εἶναι πόνος καρδιάς πού γίνεται γιά τήν εὐσέβεια». (Κεφ. ρλα). Αὐτός ὁ καρδιακός πόνος βοηθᾷ τόν νοῦ νά ἐπιστρέφει στήν καρδιά, κάνει τήν καρδιά νά ξερνᾷ τό φαρμάκι τῆς ἀμαρτίας, νά τήν μαλακώνει καί νά ξεκολλήσει ἀπό τά γήινα καί τίς κλίσεις πρὸς τήν ἀμαρτία, τήν ταπεινώνει καί συγχωρεῖ τίς ἀμαρτίες σου κατά τόν λόγο τοῦ Δαβίδ: «καρδιάς συντετριμμένην...ἐξουδενώσει», καί προξενεῖ τήν μετάνοια³¹⁴.

Ἐπειδή δέν θέλεις θυσίες ἀλόγων ζώων, ἀλλά μόνον τό ταπεινό φρόνημα, τό ὁποῖο προτιμᾷς ἀπό ὅλα τά ὀλοκαυτώμα, θέλω νά συντρίψω κι' ἐγώ τήν καρδιά μου, νά ταπεινωθεῖ, γιά νά σοῦ προσφέρω εὐάρεστη θυσία³¹⁵.

Θυσία, λέγει εὐπρόσδεκτη στόν Θεό εἶναι ἡ ψυχή ἐκείνη πού εἶναι συντετριμμένη καί κατάτσακισμένη ἀπό θεληματική τῆς ταπείνωση³¹⁶.

«Ὅπως ὁ Κύριος γιά τήν ἀγάπη μας θυσιάζεται κάθε ἡμέρα ἐπάνω στήν ἀγία Τράπεζα, ἔτσι καί ἐμεῖς γιά τήν ἀγάπη Του ἔχουμε χρέος νά τοῦ προσφέρουμε τέσσερες θυσίες: α) νά θυσιάσουμε ὅλα τά θελήματα καί τά φρονήματά μας, ταπεινώνοντας τόν ἑαυτόν μας, β) νά προσφέρουμε μέ τήν καρδιά μας δοξολογίες καί εὐχαριστίες σ' αὐτόν πάντοτε γιά τήν ἀγάπη Του πού δείχνει σέ μᾶς, γ) θυσία εἶναι νά τοῦ προσφέρουμε μέ τά ἔργα μας κάνοντας ἐλεημοσύνες, φιλοξενίες καί ἄλλες ἀγαθοεργίες καί δ) νά θυσιάσουμε προσφέροντας τό σῶμα μας καθαρὸ διά τόν Θεό, θυσιάζοντας τά σαρκικά πάθη καί τίς ὀρέξεις μας³¹⁷».

Λέγει ὁ Ὅσιος Μάρκος: «Χωρίς νά συντριφθεῖ ἡ καρδιά εἶναι ἀδύνατο νά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τήν κακία· συντρίβει δέ τήν καρδιά ἡ τριμερῆς ἐγκράτεια, τοῦ ὕπνου, τοῦ φαγητοῦ καί τῆς σωματικῆς ἄνεσης.

Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό πολλή ταπείνωση, ἐφ' ὅσον μέ τήν Χάρη τοῦ Κυρίου φροντίζουμε γιά τήν φύλαξη τοῦ νοῦ. Ταπείνωση πρῶτα ἀπέναντι στόν Θεό καί ἔπειτα ἀπέναντι στοὺς ἀνθρώπους. Μέ κάθε τρόπο καί ἀπό παντοῦ ὀφείλομε νά συντρίβουμε τήν καρδιά μας, μεταχειριζόμενοι κάθε τί πού τήν ταπεινώνει. Συντρίβει καί ταπεινώνει τήν καρδιά ἡ ἀνάμνηση τῆς παλιᾶς μας ζωῆς στόν κόσμο, ἂν τήν θυμόμαστε λεπτομερῶς. Ἐπίσης, ἡ θύμηση ὅλων τῶν ἀμαρτημάτων μας ἀπό τή νηπιακή ἡλικία, πού τά ἀναλογίζεται ὁ νοῦς ἕνα-ἕνα (ἐκτός ἀπό τά σαρκικά, πού ἡ ἐνθύμηση

³¹² Ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σῦρος, Λόγ. 32, κεφ. 22

³¹³ Αρχ.Ιεροθέου Βλάχου, Ὁρθόδοξος Ψυχοθεραπεία, εκδ. Ι.Μ. Γενεθλίου ταῆς Θεοτόκου, 1995, σελ. 162κ. ἐξ...

³¹⁴ Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἔκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 373

³¹⁵ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὀ.π.π. σελ. 123

³¹⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου...ὀ.π.π.σελ. 740

³¹⁷ Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἔκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 218.

τους είναι επιζήμια), και ταπεινώση προξενεί, και τὰ δάκρυα, και μᾶς παρακινεῖ σέ ὀλοκάρδια εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ, ὅπως και ἡ ἀκατάπαυστη και ζωνηρή μνήμη τοῦ θανάτου. Ἡ ἴδια γεννᾶ και πένθος ἀνακατωμένο μέ κάποια γλυκύτητα και χαρά, ὅπως ἐπίσης και νήψη τοῦ νοῦ. Ταπεινώνει πολύ τό φρόνημά μας τό νά κρατοῦμε τό βλέμμα μας πρὸς τήν γῆ και ἡ μνήμη τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἀναλογιζόμαστε και τὰ θυμόμαστε ἕνα- ἕνα. Τά πάθη αὐτά φέρνουν ἐπίσης και δάκρυα. Ἀκόμα ταπεινώνουν τήν ψυχή και οἱ πολλές εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ σ' ἐμᾶς, ὅταν τίς μετροῦμε μία-μία και τίς ξαναφέρνομε στό νοῦ μας. Και ὅλα αὐτά, ἐπειδή ἔχομε νά παλένομε ἐναντίον τῶν ὑπερήφανων δαιμόνων³¹⁸.

Συντριβή τῆς καρδιάς εἶναι ὁ ἐξαφανισμός τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν (πού φέρνουν ἔπαρση και παραπλανοῦν). Ἐκεῖνος πού περιφρόνισε τά γήινα ἀγαθά και παρέδωσε μέ ἐμπιστοσύνη τόν ἑαυτό του στό λόγο τοῦ Θεοῦ και προσήλωσε τόν ἡγεμονικό νοῦ του στα ὑπερφυσικά και θεῖα νοήματα, αὐτός θά μπορούσε νά εἶναι ἐκεῖνος πού ἔχει συντετριμμένη καρδιά και τήν προσφέρει θυσία, τήν ὁποία δέν θά περιφρονήσει ὁ Κύριος³¹⁹.

Τό συντετριμμένο πνεῦμα και ἡ ταπεινωμένη καρδιά εἶναι ἐνωμένα στόν ἀληθινά μετανοημένο ἄνθρωπο, ὅπως εἶναι ἐνωμένα στόν ἀμαρτωλό τό ὑπερήφανο πνεῦμα και ἡ σκληρή καρδιά. Γιατί ἀμαρτάνει ἐκεῖνος πού ἔχει ὑπερηφάνεια και σκληρότητα στήν καρδιά του.

Ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ὀνομάζει τά δάκρυα ἰδρώτα τῆς καρδιάς και αἷμα τῆς ψυχῆς· και ὅποιος κλαίει γιά τίς ἀμαρτίες του, αὐτός προσφέρει στόν Θεό διά τῶν δακρύων του θυσία εὐάρεστη, τόν ἰδρώτα τῆς καρδιάς του και τό αἷμα τῆς ψυχῆς του. Λέγει ἕνας Ἅγιος· «ὁ Θεός δέχεται τή μετάνοια τοῦ ταπεινοῦ και συντετριμμένου μετανοοῦντος παρά τοῦ ἀνεύθυνου και χλιαροῦ δικαίου³²⁰».

Ἡ δύναμη τῆς πνευματικῆς λατρείας δέν ἔρχεται μέ τήν ἀπλή και μόνο σκέψη, ἀλλά κατά κάποιο τρόπο ἀγαπᾶ νά δέχεται σέ βοήθεια και τήν εὐωδία τῶν καλῶν ἔργων, τήν ὁποία κατορθώνουμε μέ τήν πρόθυμη ὑπακοή. Ἡ ὑπακοή λέμε ὅτι εἶναι καρπός τρυφερῆς και εὐαίσθητης καρδιάς, ἡ ὁποία δέν ἔχει τίποτε τό σκληρό, τέτοια πού ἦταν ἡ καρδιά τῶν σκληρόκαρδων Ἰουδαίων, σκληρή και ἀπειθαρχη. Γι' αὐτό και κάποιος ἀπό τούς ἀγίους προφήτες ἀναλαμβάνοντας τό πρόσωπό τους, εἶπε· «για μᾶς ἀπομάκρυνες, Κύριε, ἀπό τόν δρόμο σου, και σκλήρυνες τίς καρδιές μας, ὥστε νά μή σέ φοβόμαστε;» (Ἠσ. ζγ, 17). Και στίς σκληρές καρδιές εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Λοιπόν θά μπορούσε νά εἶναι, και πολύ εὐλογα μάλιστα θυσία στόν Θεό και ἀφιέρωση πνευματικῆς εὐωδίας, τό ταπεινωμένο πνεῦμα, δηλαδή ἡ τρυφερή ψυχή και ὑπάκοη στόν λόγο τοῦ Θεοῦ³²¹.

Ψυχή συντετριμμένη ἀπό τήν μετάνοια, οἱ ἀναστεναγμοί τῆς βαθύτατα πονούσης καρδιάς γιά τό κακό πού ἔκανε εἶναι ἡ καλλίτερη θυσία και δέν θά ἀπορριφθεῖ ἀπό τόν Θεό³²².

«Ὡ πανοικτίρμων και πολυεύσπλαγχε Κύριε! Παρακαλῶ τήν ἀγαθότητά σου, νά μοῦ δώσει τήν Χάρη, νά σκεπάζεται πάντοτε ἡ καρδιά μου ἀπό τόν θεῖον φόβο σου· γιατί αὐτός καταπλάκωνει τήν καρδιά σάν ἕνα λιθάρι βαρύ, τήν καταθλίβει και τήν συντρίβει και δέν τήν ἀφήνει νά ὑπερηφανεύεται τήν δέ «καρδιά συντετριμμένην...ἐξουδενώσει», κατά τόν προφητάνακτα Δαβίδ³²³.

Ψαλ. 50,20 ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τήν Σιών, και οἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ·

Ψαλ. 50,20 Εὐδόκησε, λοιπόν, Κύριε, νά φανεῖς ἀγαθός και εὐεργετικός στήν Ἱερουσαλήμ. Δεῖξε τήν καλωσύνη σου, ὥστε νά ἀνοικοδομηθοῦν και πάλι τά τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τό δέ «ἀγάθυνον» νοεῖται ἀντί τοῦ ἀγαθοποίησης. Τό ἀγάθυνον μέ δοτική θέλει νά πεῖ ἀγαθός νά φανεῖς· τό «ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου» δέ, δηλαδή μέ τήν συνεργία σου³²⁴.

«Ἱερουσαλήμ» Ἐδῶ προφητεύει γιά τούς Ἑβραίους, ὅταν ἦταν αἰχμάλωτοι στή Βαβυλώνα, και ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ, νά τούς λυτρώσει, νά ἀνακαινίσουν τήν Ἱερουσαλήμ και νά θυσιάζουν ὅπως πρῶτα.

³¹⁸ Ὅσιος Φιλόθεος ὁ Σιναΐτης: Νηπτικά Κεφάλαια (Φιλοκαλία τ.Γ, Περιβόλι τῆς Παναγίας, κεφ. 13, σελ. 17)

³¹⁹ Μ. Βασίλειος Ε.Π.Ε 5, 242 – 244

³²⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 741

³²¹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 169

³²² Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη... ὁ.π.π. σελ. 251

³²³ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Νέα Κλίμαξ, ἐκδ. Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 317 -318.

³²⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π. σελ. 741-742.

Ἔτσι μπορεῖ νά προστατεύει γιά τήν Ἐκκλησία μας, ἡ ὁποία εἶναι προτιμότερη ἀπό τόν παλαιό Ναό καί εἶναι θαυμάσια καί ἐνδοξότερη³²⁵.

Μεταφορικά, ὅταν, λέγει, θά δείξεις τήν ἀγαθότητά σου στή Σιών, δηλαδή στήν Ἐκκλησία, δεχόμενος νά ἀνακεφαλαιώσεις τά πάντα μέ τόν Υἱό (Ἐφεσ. α, 10), καί ὅταν οἰκοδομηθοῦν τά τείχη τῆς Ἐκκλησίας, τά ὁποία εἶναι οἱ ἱερουργοί καί οἱ διδάσκαλοι, τότε θά προσφερθοῦν καί θυσίες, ὄχι οἱ αἱματηρές, ἀλλά τῆς δικαιοσύνης, δηλαδή τῆς δοξολογίας, ὅμοια καί ἀναφορά καί ὀλοκαυτώματα, πού καί αὐτά εἶναι δικαιοσύνη³²⁶.

Ὁ στίχος αὐτός τοῦ Ψαλμοῦ, ὅπως καί ὁ ἐπόμενος τελευταῖος (Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης...) μποροῦν νά ἐρμηνευθοῦν ἀλληγορικά. Ἔτσι, ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν, οἱ μέν Εὐσέβιος καί Κύριλλος ὑπό «Σιών καί Ἱερουσαλήμ» ἐξέλαβαν τήν Ἐκκλησία, ἐνῶ κατά τόν Θεοδώρητο ὁ Ψαλμωδός παρακαλεῖ ν' ἀναφανεῖ νέα Σιών καί νά κατέβει στή γῆ ἢ ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ καί ἔτσι γρήγορα νά ἔλθει ἡ καινούργια πολιτεία, ἡ ὁποία δέ θά προσφέρει στό Θεό θύματα ὑλικά, ἀλλά καινούργιες θυσίες, τή θυσία ἀναφορᾶς καί δικαιοσύνης καθώς καί τά ζώντα λογικά ὀλοκαυτώματα. Ὁ Ἀμβρόσιος ὡς θυσία δικαιοσύνης ἐξέλαβε τή θυσία τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, πού θά προσφερόταν ἀπό τούς λειτουργούς τῆς Καινῆς Διαθήκης στά χριστιανικά θυσιαστήρια.

Οἱ Ἰουδαῖοι, πού ἦταν αἰχμάλωτοι στήν Βαβυλώνα, ἔψαλαν τόν Ψαλμό, ἐκφράζοντας τήν μετάνοιά τους γιά τά ὅσα ἀμάτησαν πρὸς τόν Θεο, μέ συνέπεια νά τιμωροῦνται σέ ξένη γῆ καί νά ὑποφέρουν σάν δοῦλοι. Ζητοῦσαν συγχρόνως τήν ἀποκατάστασή τους στήν πολυπόθητη πατρίδα καί τήν ἀνοικοδόμηση τῶν καταστραφέντων τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ. Σέ τέτοια περίπτωση καί ἀνεγειρομένου τοῦ ναοῦ, θά θυσιάζονταν στό θυσιαστήριο μόσχοι πρὸς τιμὴ καί εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ³²⁷.

Ψαλ. 50,21 *τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καί ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.*

Ψαλ. 50,21 *Τότε θά εὐδοκήσεις νά δεχθεῖς κάθε θυσία, ἡ ὁποία θά σοῦ προσφέρεται σύμφωνα μέ ὅσα ἔχει διατάξει στὸν Νόμο σου, θυσίες ἀναφερομένες σέ σένα, θυσίες ὀλοκαυτωμάτων. Τότε θά ἀνεβάσουν στό θυσιαστήριον των ὀλοκαυτωμάτων σου μόσχους πρὸς θυσία σέ ἔκφραση εὐγνωμοσύνης καὶ δοξολογίας πρὸς ἔσένα.*

Ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος «θυσίαν δικαιοσύνης» ἐννοεῖ τήν μεγάλη θυσία τοῦ τιμίου Σώματος καί Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τήν ὁποία προσφέρουν οἱ ἱερεῖς τῆς χάριτος στίς ἅγιες Τράπεζες, ὅπως τό παρέδωσε ὁ Κύριος πού εἶπε· «Τοῦτο ποιεῖται εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν³²⁸».

Ἀναφορὰν δέ ὀνομάζει τά μέρη τοῦ ὅλου προσφερομένου ζώου γιά θυσία, ὀλοκαυτώματα ὅλον τό σῶμα τοῦ θυσιαζομένου ζώου³²⁹.

«*Θυσιαστήριόν σου μόσχους*» Τότε στήν πόλη τῆς Σιών, θέλουν νά προσφέρουν θυσίες καί ὀλοκαυτώματα. Στήν δέ Ἐκκλησία τῶν ἐθνῶν δέχεσαι μέ εὐχαρίστηση θυσία τιμιότερη ἀσύγκριτα τόν Μονογενῆ σου Υἱόν νά σοῦ προσφέρουν οἱ πιστοὶ δοῦλοι σου, μέ εὐχαριστίες καί δοξολογίες νά σέ ὑμνοῦν μαζί μέ Αὐτόν καί τό Ἅγιο Πνεῦμα στὸν ἀτελεύτητο αἰῶνα³³⁰.

Ὁ μόσχος εἶναι βέβαια ζῶο ἱερό, σύμφωνα μέ τόν Νόμο, γιατί προσφέρεται σέ θυσία ἐπειδὴ εἶναι καθαρὸ, μεγαλύτερο ἀσφαλῶς καί ἀπὸ τὴ γίδα καί ἀπὸ τό πρόβατο, συμβολίζοντας μέ τό μέγεθος τοῦ σώματός του τὴν πιὸ τέλεια θυσία, ἡ ὁποία ἀναδίδει τὴν στό ἔπακρο εὐωδία, καί φυσικά τὴν πνευματική. Γιατί ὁ ὄγκος τοῦ σώματός του θά μπορούσε νά εἶναι εἰκόνα τῆς πνευματικῆς ποσότητας πού νοεῖται μέ τίς ἀρετές. «Θά προσφέρουν», λοιπόν, λέγει, «στό θυσιαστήριό σου μόσχους», δηλαδή θυσίες τελειότητες. Ἦ ἴσως μόσχους μπορεῖ ἐδῶ νά ὀνομάζει συμβολικά τούς ἀρχηγούς τῶν λαῶν, λόγῳ τῆς πνευματικῆς καί νοερῆς ἀγαθότητάς τους, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶναι ἱερή³³¹.

³²⁵ Θεοδώρητου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.123

³²⁶ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 169

³²⁷ Ἀνδρέα Θεοδώρου, «Φαντιεῖς με ὑσώπω καί καθαρισθήσομαι», Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997, σελ.100-101.

³²⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου... ὁ.π.π.σελ. 742

³²⁹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου ... ὁ.π.π.σελ. 742

³³⁰ Θεοδώρητου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ.123

³³¹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὑπόμνημα... ὁ. π.π. σελ. 169

Οι δύο τελευταίοι στίχοι μερικοί έρμηνευτές τούς θεωρούν ως λειτουργική προσθήκη ή όποια έγινε κατά τούς χρόνους της αιχμαλωσίας της Βαβυλωνίας³³².

Σχόλιο για τον 50° Ψαλμό. Κατά την αναγωγική έρμηνεία προφητεύει ο Δαβίδ στον Ψαλμό αυτόν διά την Έκκλησία των Χριστιανών και διά την του Ευαγγελίου θυσία, κατά την έρμηνεία του θείου Κυρίλλου και Εύσεβιου. Και εύδοκία όνομάζει την ένανθρώπιση του Σωτήρος, κατά τον Ήσύχιο, ως αγαθή βούληση και προηγούμενον θέλημα του Θεού· Σιών δέ την πολιτεία των Χριστιανών· τείχη δέ αυτής λέγει τούς επισκόπους και διδασκάλους· τότε δέ κατά τον καιρό των Χριστιανών πολιτείας, θέλει νά δεχθεί ο Θεός από τά μέλη της Έκκλησίας θυσίαν δικαιοσύνην, δηλαδή άρετης. Και ως αναφοράν θέλει νά δεχθεί τίς τιμωρίες και βασανιστήρια πού έλαβαν διά τον Χριστό οι όμολογητές, ως όλοκαυτώματα δέ θέλει νά δεχθεί τούς Μάρτυρες, οι όποιοι βασανισθέντες και σφαγιασθέντες απέθαναν. Ή ως αναφορά μέν δέχεται από την Έκκλησία ο Θεός την μερική άρετή και σωφροσύνη, δηλαδή στον γάμο, ως όλοκαύτωμα δέ δέχεται την τέλεια άρετή, δηλαδή την παρθενία και την μοναχική πολιτεία³³³.

Σχόλιο του άγιου Κυρίλλου για τον 50° Ψαλμό. Έδω θαύμαζε, παρακαλώ, τον μακάριο Δαβίδ. Δέν νικήθηκε τελείως από την ήδονή των επίθυμιών, ούτε θεώρησε τον προφήτη ένοχλητικόν, δέ δυσφόρησε για τον έλεγχο πού του έκανε· άρπαξε ως δώρο τά λόγια του, έκλαψε μέ θρήνους για την άμαρτία του. Και όπως ένας ήνίοχος δυνατός και επιδέξιος, παρασυρόμενος λόγω της άσυγκράτητης όρμης των άλόγων έξω από τό στάδιο, κοκκινίζει και ντρέπεται, έτσι και ο μακάριος Δαβίδ, απομακρύνθηκε βέβαια σιγά – σιγά από αυτό πού έπρεπε, αλλά, όπως είπα, μετανόησε για την πράξη του και έκλαψε για την άμαρτία του³³⁴.

Η χρήση του 50ου Ψαλμού

- α1. Ο Θεός καλεί τον άνθρωπο για άπολογισμό.
- α2. Για καταπολέμηση πάσης άχαριστίας - άχαρίστων, άδικίας και άδίκων.
- β. Για νά τύχεις του θείου έλέους.
- Για την έξομολόγηση και την μετάνοια.
- γ. Όταν έξ άμαρτιών μας, έρθει ή παιδαγωγική όργή του Θεού (έπιδημία, άρρώστεια και θανατικό στους ανθρώπους ή στά ζωά).
- ε. Αρμόζει εις όλους τούς ανθρώπους όπου άμάρτησαν.
- στ. Προσευχή μετανοίας.
- Πρίν την ιερή έξομολόγηση.
- (Και ως βραδυνή καθ' εκάστην ήμέραν).
- θ. Αίτηση παρά του Θεού άφέσεως άμαρτιών.
- Έν καταστάσει μετανοίας περίπραχθεισών άμαρτιών.

Λιδάγματα από τον 50° Ψαλμό

Ποιά είναι τά έμπόδια της μετανοίας;

Ο ύμνωδός της Έκκλησίας μας σέ ένα ύμνο του ίκετεύει: «Της μετανοίας άνοιξόν μοι πύλας Ζωοδότα».

Άραγε άνοιξαν οι πόρτες της μετανοίας και της δικής μας καρδιάς; Τί έμποδίζει την καρδιά μας νά άνοιξει τίς πόρτες και νά δεχθεί τίς θείες δωρεές;

Την άπάντηση την δίνει ο Ίωσήφ Βρυένιος, σοφός θεολόγος και δάσκαλος του άγιου Μάρκου του Ευγενικού, πού έζησε τον 14° αιώνα.

Τέσσερα είναι τά έμπόδια και αν ένα από αυτά νά έχει ο άνθρωπος, νά μετανόησει δέν μπορεί.

α) Έάν ύπερηφανεύεται. Ο ύπερήφανος άνθρωπος έχει φανταστική ιδέα για τον έαυτό του. Θέλει νά φαίνεται σπουδαίος στα μάτια των ανθρώπων, νά τιμάται και νά δοξάζεται. Τόν ύπερή-

³³² Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, υπόμνημα ...ό.π.π., σελ. 302

³³³ Μοναχού Εύθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου...ό.π.π. σελ. 743

³³⁴ Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, υπόμνημα... ό. π.π. σελ. 171

φανο τόν ἐγκαταλείπει ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ἡ θεία Γραφή: «Κύριος ὑπερφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δέ δίδωσι χάριν» (Παροιμ. γ, 34).

β) Ἐάν δέν ἔχει ἀγάπη. Ἐκεῖνος πού δέν ἔχει ἀγάπη, δέν ἔχει οὐσιαστική σχέση μέ τόν Θεό τῆς ἀγάπης. «Ὁ μή ἀγαπῶν τόν ἀδελφόν μένει ἐν τῷ θανάτῳ», καί «πᾶς ὁ μισῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστί» (Α΄ Ἰωάνν. γ. 14).

γ) «Ἐάν κρίνη τινά ἀμαρτάνοντα». Πῶς νά μετανοήσει ἐκεῖνος πού ἔχει τόσο ἐγωϊσμό, ὥστε νά γίνεται κριτής καί δικαστής τῶν ἄλλων; Ἡ κατάκριση δέν τόν ἀφήνει νά δεῖ τά δικά του ἀμαρτήματα, τυφλώνεται καί τόν ἐμποδίζει νά δεῖ τήν δική του ψυχική κατάσταση. Ἔτσι σφετερίζεται τά δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, πού θά κρίνει καί θά καταδικάσει τούς δούλους του, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ Ἀδελφός Θεός Ἰάκωβος: «Εἷς ἐστίν νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι ἢ ἀπολέσαι· σύ τίς εἶ ὅς κρίνεις τόν ἕτερον;» (Ἰακ. δ. 12).

δ) Ἐάν μνησικακῆ κατά τινος». Ἡ μνησικακία εἶναι τό πάθος νά θυμᾶται ὁ ἄνθρωπος τό κακό, πού τοῦ ἔκανε ὁ ἄλλος καί νά μὴν τόν συγχωρεῖ. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά μετανοήσει καί νά συγχωρεθεῖ, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ Κύριός μας: «Ἐάν δέ μή ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τά παραπτώματα αὐτῶν, οὐδέ ὁ Πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τά παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. στ΄, 15)³³⁵.

Ποῖοι εἶναι οἱ ὄροι τῆς ἀληθινῆς μετανοίας;³³⁶

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πιστεύει ζωντανά στήν ἀπανταχοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ μᾶς κάνει νά εἶμαστε: α) Τίμοι μέ τόν Θεό. β) Τίμοι καί εἰλικρινεῖς μέ τόν ἑαυτό μας. γ) Τίμοι μέ τούς ἄλλους. Μᾶς κάνει νά συναισθανώμαστε τήν ἀμαρτωλότητά μας καί νά λέμε μαζί μέ τόν Δαβίδ: «Σύ μόνω ἤμαρτον καί τό πονηρόν ἐνώπιόν του ἐποίησα!» (Ψαλμ. ν, 6). Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος ὄρος τῆς ἀληθινῆς μετάνοιας.

Ὁ δεύτερος ὄρος εἶναι νά πάρει ὀριστική καί τελεία ἀπόφαση νά ἀποστραφεῖ μέ τήν καρδιά του τήν ἀμαρτία, νά τήν μισήσει καί νά ζεῖ σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καί ἂν συμβεῖ νά ἀμαρτήσῃ νά μὴ νομίσει ὅτι ὁ Θεός δέν τόν συγχωρεῖ ἀρκεῖ νά μετανοήσῃ εἰλικρινά.

Ὁ τρίτος ὄρος εἶναι νά ἱκανοποιήσῃ ὅ, τι τοῦ εἶναι δυνατόν τόν προσβληθέντα ἢ ἀδικηθέντα ἄνθρωπο. Νά ἀποδώσῃ τό ἀντίτιμο στόν ἀδικηθέντα· καί ἂν δέν μπορεῖ νά τό διαθέσῃ στούς φτωχοῦς πᾶν ὅτι ὀφείλει.

Ὁ τέταρτος ὄρος εἶναι νά συγχωρεῖ ἀπό τήν καρδιά του σέ ὅ, τι τόν ἔβλαψε ὁ κάθε ἄνθρωπος.

Ὁ πέμπτος ὄρος εἶναι νά ἐξομολογηθεῖ στόν πνευματικό ἱερέα μέ ταπείνωση ψυχῆς καταδικάζοντας τόν ἑαυτόν του ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ ὡς ἔνοχος ἀπέναντι στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τοῦ ὁποῖου παρέβη τόν Νόμο.

Ὁ ἕκτος ὄρος εἶναι νά πιστεύει ἀποφασιστικά ὅτι ἡ ἄφεση χορηγεῖται δωρεάν διά τῆς σταυρικής θυσίας τοῦ Χριστοῦ. Νά πιστεύει ὅτι χωρίς τήν θυσία τοῦ Κυρίου μας κανένας ἄνθρωπος δέν θά μπορούσε νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τόν αἰώνιο θάνατο.

Ὁ ἕβδομος ὄρος τῆς ἀληθινῆς μετανοίας εἶναι νά ζεῖ ὅπως θέλει ὁ Θεός καί μέ τήν βοήθειά του νά παράγῃ καρπούς, ἔργα μετανοίας.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς³³⁷ λέγει γιά τά ἔργα πού πρέπει νά ἔχει ὁ μετανοημένος ἄνθρωπος, φρόνημα ταπεινό, κατάνυξη καί πνευματικό πένθος, καρδιά γεμάτη πραότητα καί νά διψᾷ τή δικαιοσύνη, νά οἰκειοποιεῖται τήν καθαρότητα, νά εἶναι εἰρηνικός καί εἰρηνοποιός, νά ὑπομένῃ τά δεινά, νά εὐχαριστεῖται μέ τούς γιά χάρη τῆς ἀληθείας καί τῆς δικαιοσύνης διωγμούς, ζημίαις, ὕβρεις, συκοφαντίαις καί παθήματα. Ἀγαπώντας μέ ὅλη τήν δύναμή μας Αὐτόν πού τόσο μᾶς ἀγάπησε.

Ἡ ἡσυχία καί ἡ μετάνοια

Εἶναι ἀδύνατον νά εὐαρεστήσῃ κανεῖς τόν Θεόν χωρίς τήν τέλεια ἡσυχία. Γιατί ἡ ἡσυχία γεννᾷ τήν ἄσκηση, τά δάκρυα, τήν ταπείνωση. Δι' αὐτῆς καθαρίζεται ὁ νοῦς δίδοντας του τήν ἀδιάλειπτη πνευματική ἐργασία (τῆ μελέτη τοῦ θείου ὀνόματος)³³⁸.

³³⁵ Ἀρχ. Κων/νου Σακαρίδη, Λυτρωτικά σαλπίσματα ἀπό τούς Ψαλμούς, ἔκδ. «Ζωή» Ἀθήνα 2001, σελ. 83.

³³⁶ Ἀρχ. Κων/νου Σακαρίδη, Λυτρωτικά σαλπίσματα... ὁ.π.λ., σελ. 94.

³³⁷ 150 κεφάλαια, φυσικά, θεολογικά, ἠθικά καί πρακτικά. Κεφ. 57, Φιλοκαλία, τόμος 4^{ος}, 1987, μετ. Γαλίτη, ἔκδ. «Περιβόλι τῆς Παναγίας», σελ. 315.

³³⁸ Ἀββᾶ Φιλήμονος, Φιλοκαλία, Περιβόλι τῆς Παναγίας, τόμ. Β΄. σελ. 311-313.

Ὁ ἡσυχασμός ὡς ἀσκητική θεραπευτική ἀγωγή καί τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδα ὑπῆρξε ἡ καρδιά τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶναι ἡ Εὐαγγελική ὁδός, ὅταν ὁ Χριστός λέγοντας ὅτι «ένός ἐστι χρεία» (Λουκ. 10, 42) σ' αὐτήν ἀκριβῶς ἀναφέρεται. Εἶναι κατά τόν Σολομῶντα ἡ «θεία αἴσθησις» (Παρ. 1, 7). Εἶναι ἡ βάση ὅλων τῶν εὐαγγελικῶν καί ἀποστολικῶν διδασκαλιῶν³³⁹.

Ἡσυχία σημαίνει τήν ἐσωτερική εἰρήνη τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νοῦς, [διά τῆς θείας Χάριτος, τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ, πού εἶναι ἡ κύρια ἐργασία της, τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν, τήν μελέτη τῶν ἁγίων Γραφῶν καί τήν θεία Κοινωνία, κατεβαίνει στήν πνευματική καρδιά πού εἶναι ὁ τόπος του,] στρέφεται πρὸς τόν Θεό, καί ὅταν δεῖ τήν ἀπαίσια μάσκα πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν περιπλάνηση τοῦ νοῦ στόν κόσμο σπεύδει διά τοῦ πένθους καί τῆς μετανοίας νά καθαρίσει τήν καρδιά του ἀπό τό σκοτάδι τῶν παθῶν καί τῆς ἁμαρτίας πού καλύπτουν τήν πνευματική καρδιά.

Ἔργο της εἶναι ἡ «φυλακή τῆς καρδιάς», ἡ ἀγαπητική τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν, ἡ πνευματική καθαρότητα (νοῦ καί καρδιάς) καί ἡ μυστηριακή ζωή.

Ὁ ἀπώτερος σκοπός της εἶναι ἡ ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν Τρισυπόστατη Μονάδα³⁴⁰.

Ὅπως στήν ἡσυχία καί γαλήνη τῆς αἰσθητῆς θάλασσας κινεῖται καί κολυμβᾷ τὸ δελφίνι, ἔτσι καί στήν ἡσυχία καί γαλήνη τῆς θάλασσας τῆς καρδιάς, μακριά ἀπό τόν θυμὸ καί τήν ὀργή, κινεῖται διαρκῶς γιά εὐφροσύνη της τὰ μυστήρια καί οἱ θεῖες ἀποκαλύψεις³⁴¹.

Ἡ ἡσυχία, ὅπως εἶπε ὁ Μ. Βασίλειος, «εἶναι ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς». Ὅταν δηλαδή οἱ ἐξωτερικὲς αἰσθήσεις ἡσυχάσουν ἀπὸ τίς ἐξωτερικὲς ταραχὲς καί ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ περισπασμό, τότε ἡ διάνοια ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς περισπασμοὺς καί τὸν μετεωρισμὸ στρέφεται στόν ἑαυτό της, ἡρεμεῖ, καί ἡ καρδιά ἀφυπνίζεται γιά νά ἐξετάσει τίς ἐσωτερικὲς ἔννοιες τῆς ψυχῆς. Κι' ἂν ὁ ἄνθρωπος ὑπομείνει σ' αὐτὰ ἐπιτυχῶς, ἀρχίζει σιγὰ σιγὰ νά προχωρεῖ στήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς³⁴².

Γιά τήν μετάνοια ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σῦρος λέγει: «Ἄν ἀγαπᾷς τήν μετάνοια, ἀγάπησε καί τήν ἡσυχία· διότι ἡ μετάνοια δέν πραγματοποιεῖται χωρὶς τήν ἡσυχία... Ἄν ἀγαπᾷς τήν ἡσυχία, τήν μητέρα τῆς μετανοίας, τότε ἀγάπησε εὐχαρίστως καί τήν ἐλαφρὴ παραμέληση τοῦ σώματος καί τίς στενοχώριες καί ἀδικίες πού προέρχονται ἀπ' αὐτήν. Χωρὶς αὐτήν τήν προετοιμασία δέν θά μπορέσεις νά ζήσεις ἀδιατάρακτα σέ ἡσυχία μαζί μέ τήν ἐλευθερία. Ἄν καταφρονήσεις τὰ κοσμικὰ πράγματα, θά γίνεις κάτοχος τῆς ἡσυχίας, κατά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί θά παραμείνεις σ' αὐτήν, ὅπως θέλει ὁ Θεός³⁴³.

Μετάνοια εἶναι ἡ θύρα τοῦ ἐλέους, ἡ ἀνοιγμένη σ' ἐκείνους πού τήν ἀναζητοῦ. Διά τῆς θύρας αὐτῆς εἰσερχόμαστε πρὸς τὸ θεῖο ἔλεος καί ἔξω ἀπ' αὐτήν τήν εἴσοδο δέν εὐρίσκομε ἔλεος. Διότι, κατά τήν θεία Γραφή, «ὅλοι ἁμάρτησαν καί λαμβάνουν δικαίωση δωρεάν μέ τήν Χάρη Του» (Ρωμ. γ, 24). Ἡ μετάνοια εἶναι ἡ δευτέρα Χάρη, πού γεννιέται στήν καρδιά ἀπὸ ἀπὸ τήν πίστη καί τόν (θεῖο) φόβο.

Τήν βρωμερὴ θάλασσα, πού ἔχει τεθεῖ ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καί τόν νοερό παράδεισο, μπορούμε νά περάσουμε μέ τὸ καράβι τῆς μετανοίας πού ὁδηγεῖται ἀπὸ τοὺς κωπηλάτες τοῦ φόβου. Κι' ἂν δέν κυβερνοῦν οἱ κωπηλάτες τοῦ φόβου μέ τὸ πλοῖο θά καταποντιζόμαστε στήν βρωμερὴ θάλασσα. Ἡ μετάνοια εἶναι τὸ καράβι, ὁ φόβος ὁ κυβερνήτης, ἡ ἀγάπη ὁ θεῖος λιμένας³⁴⁴.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς μετανοίας

Ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ τήν μετάνοια εἶναι ἀνακαινισμένος ἀπὸ τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Κεντρικός ἄξονας τῆς ζωῆς του εἶναι ἡ ἐλπίδα καί νά ἐπενδύει στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι εὐλογημένος γιατί ζεῖ μέσα στή Χάρη, τὸν ἀγαποῦν πολλοὶ χωρὶς αὐτὸς νά τὸ ζητᾷ. Ὅσο βαθαίνει ἡ μετάνοια τόσο ἀτελής νιώθει, ὅ, τι καλὸ καί νά κάνει τὸ ἀναγάγει στό Χριστό γιατί νιώθει ὅτι μόνος του δέν τὸ ἔκανε, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς τοῦ ἔδωσε τήν δύναμη καί τήν φώτιση νά τὸ κάνει.

³³⁹ Μοναχῆς Θεοσέβης, μεταπτυχιακὴ ἐργασία, Ἡ ἡσυχία κατά τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μεταπτυχιακὴ ἐργασία, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκης, σελ. 3, 5

³⁴⁰ Δημ. Τσελεγγίδης, Ἡ συμβολὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ στόν ἡσυχασμό. www.impantokratoros.gr.

³⁴¹ Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, λόγοι ἀσκητικοί, λόγος ΜΓ, Ε.Π.Ε. 8Β, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 195

³⁴² Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, λόγοι ἀσκητικοί, λόγος ΠΕ, Ε.Π.Ε. 8Γ, Θεσσαλονίκη 1991, 253.

³⁴³ Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, λόγοι ἀσκητικοί, λόγος ΛΔ, Ε.Π.Ε. 8Β, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 117

³⁴⁴ Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, λόγοι ἀσκητικοί, Ε.Π.Ε. 8Γ, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 99,103.

Μέ την μετάνοια ή ψυχική του υγεία αποκαθίσταται και τό σῶμα ἀρχίζει νά λειτουργεῖ ὅπως ἡ ψυχή του. Γιατί ἡ μετάνοια δημιουργεῖ τήν ψυχοσωματική ἰσορροπία τοῦ ἀνθρώπου. Τόν ἄνθρωπο αὐτό τόν χαίρεσαι, ἀναπαύεσαι κοντά του, σ' ἐλευθερώνει, ἔχει φῶς, ἐλευθερία ἔχει πάντα ἕνα καλό λόγο νά σοῦ πεῖ³⁴⁵.

Τό ἄγχος καί τό στρές εἶναι ἀπόδειξη ὅτι βρισκόμαστε μακριά ἀπό τήν μετάνοια. Στόν ἀμετανόητο μπλοκάρει ἡ ψυχή του καί τό σῶμα του καί εἶναι δυστυχημένος.

Ὁ μετανοημένος ἄνθρωπος εἶναι χαρούμενος καί ἡ χαρά ξεκινᾷ μέσα ἀπό το πένθος καί ἡ κατά Θεό λύπη μεταμορφώνεται σέ χαρά, γιατί βλέπει ἕναν Θεό πού συγχωρεῖ καί δέν ἀπορρίπτει τόν ἁμαρτωλό ἄνθρωπο ἀλλά τόν δικαιώνει. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς καταλλαγῆς, τῆς κατανόησης καί τῆς ἀγάπης. Ἡ μετάνοια σέ κάνει εὐσπλαχνικό πρὸς τούς ἄλλους, πονᾷ ὅταν βλέπει ἄνθρωπος πού εἶναι ἀμετανόητος καί παρακαλεῖ τόν Θεό νά ἐπιστρέψει στήν Ἐκκλησία.

Δέν κλείνεται στόν ἑαυτό του, οὔτε ἀσχολεῖται μέ τήν ἁμαρτία του, ἀλλά ἐπικεντρώνεται στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ πού εἶναι τό περιεχόμενο καί ὁ στόχος τῆς μετανοίας.

Τέτοιους μᾶς θέλει ὁ Χριστός γεμάτους ἀπό μετάνοια, πίστη, ἐλπίδα, ἀγάπη, ἐγκράτεια, γεμάτους ἀπό τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος³⁴⁶.

Μηχανισμοὶ προφύλαξης ἀπὸ τήν ἁμαρτία³⁴⁷

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στό Ἐξομολογητᾶριο δίδει ἐντολές γιά τό πῶς ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά προστατευθεῖ ἀπό τίς ἐπιθέσεις τῆς ἁμαρτίας, ἀφοῦ μετανοήσει, καί νά διατηρήσει τήν μετάνοια ὡς μόνιμο στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς του ζωῆς.

Ὁ μετανοῶν προστατεύεται ἀπό τήν προσβολή τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ἀναλογίζεται τίς ἁμαρτίες τοῦ παρελθόντος καί κυρίως τό κακό πού αὐτές προξένησαν στήν ζωή του. Αὐτό θά τόν βοηθήσει νά ἀπομακρύνει τίς ἀφορμές πού τόν ὀδηγοῦν στήν ἁμαρτία. Δέν πρέπει νά ξεθαρρεῖ καί νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἄτρωτο καί ἀπαθῆ. Νά μή συναναστρέφεται μέ πρόσωπα πού τόν ὀδήγησαν στήν ἁμαρτία.

Μία ἄλλη ἀσφαλιστική δικλείδα εἶναι ἡ συχνή ἐξομολόγηση. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει: Ὅπως οἱ πληγές ὅταν ἐπιδειχθοῦν στόν γιατρό γίνεται ἡ διάγνωσή τους καί θεραπεύονται, ἔτσι καί οἱ ἁμαρτίες μέ τήν ἐξομολόγηση διορθώνονται, καί ἐπέρχεται ἡ ἄφεση καί ἡ θεραπεία ἀπό τά πάθη³⁴⁸. Γιατί οἱ ἁμαρτίες δέν μποροῦν νά ριζώσουν στήν καρδιά τοῦ πιστοῦ.

Ἄλλη σπουδαία ἀσπίδα προστασίας ἀπὸ τήν ἁμαρτία εἶναι ἡ μνήμη θανάτου. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναλογίζεται τήν ὥρα τῆς ἐξόδου του ἀπό τόν κόσμο αὐτό, ὅπωςδῆποτε εἶναι ἐγκρατής καί ἀποφεύγει τήν διάπραξη τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἐνθύμηση τοῦ θανάτου φέρνει τόν ἄνθρωπο ἐνώπιον τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ καί τῆς ὀδύνης τῆς κολάσεως ὡς συνέπεια τῆς ἁμαρτίας.

Ἄλλος μηχανισμός κατὰ τόν ἅγιο Νικόδημο εἶναι ὅτι δέν γνωρίζουν οἱ περισσότεροι τί εἶναι ἡ ἁμαρτία. Δέν γνωρίζουν τήν ἀρνητική δράση της καί τήν ἀλλοίωση πού ἐπιφέρει στήν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἀνόητο ὁποῖος ἁμαρτάνει, καί φανερώνει ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος δέν ἔχει κοινό νοῦ, εἶναι ἄφρονας (Ἡσ. ξε, 15).

Τέλος παρουσιάζει ὁ ἅγιος τό σπουδαιότερο καί ἀποτελεσματικότερο ὄπλο κατὰ τῆς ἁμαρτίας καί ὑπέρ τῆς μετανοίας τήν προσευχή. Ἡ προσευχή ἀποτελεῖ τόν τρόπο ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Διά μέσου αὐτῆς ζητᾷ ὁ ἄνθρωπος τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Μέ τήν προσευχή ὁ μετανοῶν ἐλκύει τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀπάντησηπραμένει διαχρονικά ἡ ἴδια: «τά ἀδύνατα παρά ἀνθρώποις δυνατά παρά τῷ Θεῷ ἐστίν» (Λουκ. ιη, 27).

³⁴⁵ Ἀπόσπασμα ὁμιλίας τῆς Γερρόντισσας Ἄννας, ἡ μετάνοια κατὰ τόν ἅγιο Πρῶφριο.

³⁴⁶ Ἀπόσπασμα ἀπὸ τήν ὁμιλία τοῦ π. Βαρνάβα Γιάγκου, ἡ μετάνοια ὡς στάση ζωῆς.

³⁴⁷ Πρωτ. Ἀθανασίου Γκίκα, Ἡ μετάνοια κατὰ τόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἁγιορείτη. Ἡ ζωή καί ἡ διδασκαλία του, τόμ. Β'. Γουμένιτσα, 2006, σελ. 82 κ. ἐξ..

³⁴⁸ Κλίμαξ, λόγος δ'. περὶ ὑπακοῆς.

ΨΑΛΜΟΣ 101^{ος}

Ἡ δομή τοῦ Ψαλμοῦ

Ὁ Ψαλμός διαιρεῖται σέ δύο μέρη: α) Τό παράπονο τοῦ ἱκέτου του, στίχ. 2 – 12, β) ἡ ἐμπιστοσύνη στόν Θεό καί οἱ λόγοι αὐτῆς³⁴⁹.

Ὁ Ψαλμός κατά τόν Π. Τρεμπέλα, διαιρεῖται σέ τρία μέρη. Στό α' (στίχ. 2 – 12), περιλαμβάνει τήν παραπονετική προσευχή. Στό β' μέρος, (στίχ. 13 – 23) ἀναπτύσσονται οἱ λόγοι μέ τό πῶς θά κινηθοῦν οἱ οἰκτιρμοί τοῦ Θεοῦ στήν κατεστραμμένη Ἱερουσαλήμ καί ἐκφράζεται ἡ βέβαιη ἐλπίδα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων στήν ἁγία πόλη. Καί γ', (στίχ. 24 – 29), μέ τήν ἀναμονή τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐλπίδων γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς Ἱερουσαλήμ, καί ἀναπέμπει ἱκεσίες ὁ Δαβίδ παρακαλών τόν Θεό νά μή τοῦ ἀφαιρέσει τή ζωή πρῖν νά δεῖ τήν Ἱερουσαλήμ ἀποκατεστημένη³⁵⁰.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

«Προσευχή τῷ πτωχῷ, ὅταν ἀκηδιάσει καί ἐναντίον Κυρίου ἐκχέη τήν δέησιν αὐτοῦ».

Προσευχή ἑνός δυστυχοῦς ἀνθρώπου, ὅταν μελαγχολήσει καί στραφεῖ πρός τόν Κύριο καί ἐκχύσει ἐνώπιόν του ὅλο τό παράπονό του.

Ὁ Δαβίδ ἔγραψε τόν πέμπτο Ψαλμό τῆς μετανοίας γιά τόν ἑαυτόν του, ὅταν ἐδιώκετο καί ὀλιγοψύχησε καί γι' αὐτό ἐδέετο στόν Θεό.

Πτωχό ὀνομάζει ἡ ἐπιγραφή τόν ἄνθρωπο πού χρειάζεται τήν θεία βοήθεια. Ἀρμόζει ἡ προσευχή τοῦ παρόντος ψαλμοῦ ὅταν ὀλιγοψυχήσει ὁ ἄνθρωπος καί πολεμεῖται ἀπό τούς δαίμονες καί προσφέρει τή δέησή του στόν Θεό³⁵¹.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ Ψαλμοῦ

Ὁ Δαβίδ πρῶτα περιγράφει στίχ. 4 – 8 τήν σωματική του κατάσταση: «γιατί οἱ ἡμέρες μου χάθηκαν σάν καπνός, πού διαλύεται στόν ἀέρα. Καί τά κόκκαλά μου ξηράθηκαν σάν τά φρύγανα». Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι σέ κατάσταση λύπης εἶναι σάν νά τοῦ ξηραίνοντα τά ὀστά. (Παροιμ. ιζ, 22).

Μετά τήν σωματική περιγράφει τήν κοινωνική του ἀθλιότητα. «Ἐγκατελείφθηκα καί ἀπομονώθηκα ἀπό τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ἔμεινα μόνος σάν τόν ἐρημικό πελεκάνο. Ἔγινα ὁμοιος μέ τό κλασποῦλι τῆς νύχτας, πού θρηνεῖ στά ἐρειπωμένα σπίτια. Ἔμεινα ἄγρυπνος, ἔγινα ὁμοιος μέ τό μικρό πουλί, πού ἔχασε τόν σύντροφό του, καί θλιμμένο μένει μόνο του ἐπάνω στή στέγη».

Μετά περιγράφει πόσο μισητός εἶναι ἀπό τούς ἐχθρούς του σαν νά δοκιμάζει τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ, στίχ. 9 – 12. «Καθ' ὅλο τό διάστημα τῆς ἡμέρας μέ κοροῖδευαν καί μέ ἔβριζαν οἱ ἐχθροί μου καί αὐτοί οἱ ὁποῖοι προηγουμένως μέ ἐπαινοῦσαν, ὀρκίζονται τώρα ἐναντίον μου καί μέ καταριῶνται». Ἀλλά γιατί δημιουργήθηκε ἡ κατάσταση αὐτή; «Αὐτά ὑποφέρω ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς καί τοῦ μεγάλου θυμοῦ σου γιά τίς ἁμαρτίες μου. Γιατί σύ, ἀφοῦ μέ σήκωσες ψηλά, μέ ἀπέσπασες ἀπό τήν πατρίδα μου καί συντετριμμένο μέ ξετίναξες στή ξένη γῆ».

Στό β' μέρος στίχ. 13 – 18, μετατρέπει τή τύχη τοῦ ἑνός στήν τύχη τῶν πολλῶν καί ἐνῶ κυριαρχοῦσε ἡ μελαγχολία ἀμέσως ρίχνει τό φῶς τῶν ὑψηλῶν ἐλπίδων του. «Σύ ὅμως, Κύριε, μένεις ἀναλλοίωτος στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων, καί τό ὄνομά σου μνημονεύεται διά μέσου ὄλων τῶν γενεῶν». Γιά τό ἅγιο ὄνομά σου εἶπες στήν (Ἔξοδο, γ, 15), (ἀλλ' ἐάν τό ὄνομα τό ὁποῖο δέν λέγεται εἶναι τό Γιαχβέ, τό «Ἐγώ εἰμί ὁ Ὡν καί Ὑπάρχω αἰωνίως») μνημονεύεται ἀπό γενεά σέ γενεά, τό ἔθνος σου εἶναι δυνατόν νά περιορισθεῖ, ἀλλά δέν θά σβύσει, γιατί τότε ἀπό ποιόν θά μνημονεύεται τό αἰώνιο ὄνομά σου;

Στούς στίχ. 24 – 29, ἀναφέρεται ὁ ἐπίλογος. «Ὁ αἰχμαλωτισμένος καί ταλαιπωρημένος στήν ἐξορία λαός τῶν Ἰουδαίων, μέ ὄση δύναμη τοῦ ἀπέμεινε» Ποιός ἀπάντησε; Ὁ Κύριος. Σέ ποιόν ἀπάντησε; Στόν λαό πού διά τῶν στεναγμῶν του περίμενε τήν ἐμφάνισή του. Καί πῶς ἀπάντησε

³⁴⁹ Αρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 454.

³⁵⁰ Ἡ Παλαιά Διαθήκη, μετά συντόμου ἐρμηνείας, τόμ. 10ος, Π.Ν.Τρεμπέλα, ἐκδ. 2^η, «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 1993, σελ. 411.

³⁵¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς τοῦ Προφητάνακτος Δαβίδ, Ψαλμοί PA - PN, τόμ. γ'. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 5

ὁ Κύριος; Ὅχι ἀπλά μέ λόγια ἀλλά μέ τήν δύναμή του, ἐρχόμενος πρός τόν λαό πάνοπλος για νά τόν λυτρώσει ἀπό τήν αἰχμαλωσία³⁵².

Κατά τόν Μ. Ἀθανάσιο ὁ κατά Θεόν πτωχός, δηλαδή ὁ χορός τῶν προφητῶν, γεμάτος λύπη για τήν καταστροφή τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, προσέρχεται στόν Κύριο γι' αὐτόν τόν λαόν, μέ δεήσεις, νηστεύοντας καί μέ δάκρυα, για νά τύχει τοῦ θείου ἐλέους καί αὐτός ὁ λαός. Κηρύσσει δέ καί τήν κλήση τῶν ἐθνῶν, ἡ ὁποία ἐγινε μετά τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ³⁵³.

Ψαλ. 101,2 *Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καί ἡ κραυγή μου πρός σέ ἐλθέτω.*

Ψαλ. 101,2 *Κύριε, ἄκουσε καί κάνε δεκτὴ τήν προσευχή μου. Ἡ κραυγή τῆς δεήσεώς μου ἄς φθάσει ἐνωπιον σου.*

Προσευχή ἐδῶ λέει, αὐτήν πού προσφέρεται διά τοῦ στόματος, κραυγή δέ αὐτήν πού γίνεται ἀπό τήν καρδιά, τήν νοερή προσευχή. Αὐτή εἰσακούεται ἀπό τόν Θεό ὅταν γίνεται ὅπως τήν θέλει ὁ Θεός³⁵⁴.

Ψαλ. 101,3 *μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ· ἐν ἧ ἂν ἡμέρα θλίβωμαι, κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου· ἐν ἧ ἂν ἡμέρα ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου,*

Ψαλ. 101,3 *Μὴ γυρίσεις ἀλλοῦ τὸ πρόσωπό σου, ὥστε νά παύσεις νά μέ βλέπεις. Στήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία θλίβωμαι, ὅπως εἶναι ἡ σημερινή ἡμέρα, πλησίασε τὸ αὐτί σου πρός ἐμέ-να. Ὅταν σέ περιστάσεις δοκιμασιῶν καί θλίψεων σέ ἐπικαλοῦμαι, κατά τήν ἡμέρα ἐκεῖνη ἄκουσε καί κάνε σύντομα δεκτὴ τήν προσευχή μου·*

Μὴ μέ ἀποστρέφεσαι ὡς ἀνάξιος· ὅπως συνηθίζουν νά κάνουν, αὐτοὶ πού δέν θέλουν νά ἀκούσουν ὅσους τούς παρακαλοῦν για κάτι³⁵⁵.

Ὅποιος κλίνει τήν κεφαλή του για νά ἀκούσει ἐκεῖνον πού τοῦ ὀμιλεῖ, φαίνεται ὅτι μαζί μέ τήν κεφαλή κλίνει καί τό αὐτί. Ὁ Δαβίδ ἀπό ἀνθρώπινες ἐνέργειες φανερώνει καί τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ κατά συγκατάβαση, για νά καταλάβουν οἱ ἀκροατές του. Κύριε κλίνε τό αὐτί σου σέ μένα τόν ταπεινό· καί σάν γιατρός σκύψαι σέ μένα τόν ἀσθενῆ³⁵⁶.

Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τόν στίχο αὐτό τόν ἐρμηνεύει: «Στρέψε», λέγει, «τό αὐτί σου σέ μένα. Γιατί; Γιατί ὅταν εἶμαι λυπημένος δέν μπορῶ νά προσευχηθῶ μέ θάρρος.

Καί θλίψη ἐννοεῖ τήν ἔφοδο τῶν πειρασμῶν, εἴτε τῶν αἰσθητῶν, εἴτε τῶν νοητῶν³⁵⁷.

Ψαλ. 101,4 *ὅτι ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνός αἱ ἡμέραι μου, καί τὰ ὀσῆ μου ὡσεὶ φρύγιον συνεφρύγησαν.*

Ψαλ. 101,4 *γιατί οἱ ἡμέρες μου χάθηκαν σάν καπνός, πού διαλύεται στόν ἀέρα. Καί τά κόκκαλά μου ξηράθηκαν σάν τά φρύγανα.*

Εἰσάκουσόν με γρήγορα, Κύριε, γιατί λιποθυμεῖ ἡ ψυχὴ μου.

Σάν τόν καμένο δαυλό, κατά τόν Σύμαχο, ξηράθηκαντά κόκκαλά μου ἀπό τή φλόγα τῶν πειρασμῶν καί τή φλόγωση τῶν ψυχικῶν παθῶν³⁵⁸.

Ὅλη ἡ δύναμή τους δηλαδή, ὅ, τι ἀναφερόταν στήν διατασσομένη λατρεία ἀπό τόν νό-μο, καταστράφηκε. Αὐτά ἦσαν ἡ ἀρχιερωσύνη, ὁ ναός, οἱ θυσιές τῶν ζώων, ἡ αὐτονομία τοῦ ἔθνους³⁵⁹.

Μαῦρος εἶναι ὁ καπνός πού ἀνεβαίνει ἀπό τή φωτιά, μαῦρες εἶναι καί οἱ ἡμέρες τῆς αἰχμαλωσίας στή Βαβυλώνα καί εἶναι παροδική ἡ ζωὴ μας. Καί αὐτά τά κόκκαλάλα τοῦ δούλους σου ξηράθηκαν ἀπό τήν μεγάλη θλίψη του³⁶⁰.

³⁵² Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τόν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 172- 175.

³⁵³ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 81.

³⁵⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὀ.π.π.. σελ. 6

³⁵⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὀ.π.π.. σελ. 6

³⁵⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150), τόμ. Α', σελ. 234.

³⁵⁷ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἔργα, ὑπόμνημα στοὺς ψαλμούς, Ε.Π.Ε. 15, σελ. 429

³⁵⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὀ.π.π.. σελ. 7.

³⁵⁹ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 81-82.

³⁶⁰ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήναι 1965, σελ. 456.

Ψαλ. 101,5 ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδιά μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τον ἄρτον μου

Ψαλ. 101,5 Μαράθηκα καὶ κτυπήθηκα σάν τό χορτάρι, πού τό ξηραίνει ὁ ἥλιος. Ἡ καρδιά μου στέγνωσε ἀπό τήν νηστεία,

Ἐπειδὴ πληγώθηκα ἀπό τά πάθη, ξηράθηκε ἡ καρδιά μου, γιατί δέν εἶχα καμιά παρηγοριά γιά νά δροσίσει τή φλόγα τῶν παθῶν μου³⁶¹.

Ἐχασα καί τήν ὄρεξη τῆς τροφῆς ἀπό τήν πολλή μου λύπη. Οἱ παλιοί τήν ὄρεξη τήν ὀνομάζουν ἐνθύμηση τῆς τροφῆς καί τήν ἀνορεξία λησμονησιά³⁶².

Σάν τό χορτάρι πού ἔχασα το ἄνθος μου, καί μαράθηκα, δέν ἔχω ὄρεξη νά φάγω τροφή, ἀλλά τελείας ἀπογυμνώθηκα ἀπό τήν εὐαισθησία³⁶³.

Ψαλ. 101,6 ἀπό φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τό ὄστον μου τῇ σαρκί μου.

Ψαλ. 101,6 Ἐξ αἰτίας τῶν γοερῶν μου στεναγμῶν ἔγινε πετσί καί κόκκαλο, κόλλησε τό δέρμα μου ἐπάνω στά ὀστά μου.

Ἀπό τίς φωνές τοῦ στεναγμοῦ μου, διαλύθηκε τό ξύγγι πού εἶναι ἀνάμεσα στά κόκκαλα καί τίς σάρκες μου³⁶⁴.

Ψαλ. 101,7 ὁμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ, ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ,

Ψαλ. 101,7 Ἐγκατελείφθηκα καί ἀπομονώθηκα ἀπό τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ἔμεινα μόνος σάν τόν ἐρημικό πελεκάνο. Ἐγίνα ὁμοιος μέ τό κλαυσοπούλι τῆς νύχτας, πού θρηνεῖ στά ἐρειπωμένα σπίτια.

Ἐγώ μοιάζω μέ τόν πελεκάνο πού ζητᾷ τή μοναξιά καί εἶναι πουλί πού ἀγαπᾷ τήν ἔρημο.

Λέει ὁ θεῖος Μάξιμος³⁶⁵ ὅτι ὁ Κύριος μοιάζει μέ τόν πελεκάνο. Αὐτό κάνει τή φωλιά του σέ κρημνώδεις βράχους, ἐπειδὴ φοβᾶται νά μή βλάψουν τά πουλιά του. Αὐτό πού λέγεται εἶναι λαϊκός μῦθος. Καί τί ἐχθρική ἐνέργεια σκέπτεται ὁ ἐφευρέτης τοῦ κακοῦ; Τό φίδι ἐπειδὴ δέν μπορεῖ νά ἀνεβεῖ ἐπάνω στή φωλιά του, παρατηρεῖ ἀπό πού φυσᾷ ὁ ἄνεμος καί ἐκεῖ χύνει τό δηλητήριό πρὸς τό μέρος τῆς φωλιάς του ὅταν λείπει ὁ πελεκάνος καί θανατώνονται τά πουλιά. Ἐρχεται ὁ πελακάνος βλέποντας τά πουλιά του νεκρά πετᾷ ψηλά ἀπό τή φωλιά στό σύνεφο καί κτυπᾷ δυνατά μέ τά φτερά του στά πλευρά του τά ξεσχίζει καί βγαίνει αἷμα· στάζει τό αἷμα του ἐπάνω στά πουλιά του καί αὐτά ζωντανεύουν. Τά πουλιά του εἶναι ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐᾶ, ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἡ φωλιά του εἶναι ὁ παράδεισος, φίδι ὁ ἀποστάτης διάβολος. Φύσηξε τό ἀρχέκακο φίδι μέ τήν παρακοή στούς πρωτοπλάστους καί νεκ-ρώθηκαν ἀπό τήν ἁμαρτία (Ρωμ. στ, 11). Ὁ Κύριός μας καί Θεός ἀπό τήν ἀγάπη του γιά μᾶς ὑψώνεται πάνω στόν τίμιο σταυρό καί μέ τήν λογιζομένη πλευρά του (Ἰωάνν. ιθ, 34 – Ματ. κζ, 49) ἀπό τή νεφέλη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μᾶς χάρισε τήν αἰώνια ζωή.

Γι' αὐτό καί ἓνα τροπάριο τῶν ἐγκωμίων τήν Μ. Παρασκευή λέει: Ὅπως ὁ πελεκάνος κτυπημένος στή πλευρά σου Λόγε, τά θανόντα παιδιά σου τούς ἔδωσες ζωή, στάζοντάς τα ἀπό τό ζωτικό αἷμα σου³⁶⁶.

Ὁ νυκτοκόρακας εἶναι ζωὸ πού φοβᾶται γι' αὐτό ἀποφεύγει τούς ἀνθρώπους καί κατοικεῖ σέ γκρεμισμένα σπίτια· ἔτσι, λέει, καί ἐγώ φεύγοντας τούς ἀνθρώπους κατοικῶ σέ ἐρημικά καλύβια. Ἡ νοεῖται καί διαφορετικά· ὅτι ὁ νυκτοκόρακας κατοικώντας σέ γκρεμισμένα σπίτια κρᾶζει τή νύκτα ἀπό τό φόβο του. Ἐτσι λοιπόν καί ἐγώ κρᾶζω τή νύκτα πρὸς ἐσένα τόν Θεό, φοβούμενος μήπως ἔρθουν οἱ ἐχθροί ἐναντίον μου³⁶⁷.

Ἐπειδὴ προσευχόταν ὅλη τήν νύκτα ὄρθιος παρομοιάζει τόν ἑαυτόν του με νυκτοκόρακα³⁶⁸.

³⁶¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 7.

³⁶² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 7-8.

³⁶³ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 251.

³⁶⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 8.

³⁶⁵ Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ τόμ. 14^Α, σελ. 297.

³⁶⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 8 – 9.

³⁶⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 9.

³⁶⁸ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσα-λονίκη 1975, σελ. 83.

Μέ αυτή την χαρακτηριστική έκφραση, γενήθηκα σάν τόν νυχτοκόρακα σέ οικόπέδο, ὁ εὐσεβής Ἰσραηλίτης, ἐκφράζει τήν τραγική καί ἀξιολύπητη κατάσταση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους στόν καιρό τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας.

Φυσικά συναισθάνεται ὅτι ὅλο αὐτό τό κατάντημα, ὀφείλεται στίς ἀμαρτίες τοῦ λαοῦ οἱ ὁποῖες παρόργισαν τόν Θεό³⁶⁹.

Γιά μέν τόν πελεκάνο σημαίνει τήν πνευματική ἐρημιά τοῦ λαοῦ, γιά δέ τόν νυκτοκόρακα σημαίνει τό σκοτάδι πού κυρίευσε τόν νοῦ τοῦ λαοῦ³⁷⁰.

Ψαλ. 101,8 ἠγρύπνησα καί ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος.

Ψαλ. 101,8 Ἔμεινα ἄγρυπνος, ἔγινα ὁμοῖος μέ τό μικρό πουλί, πού ἔχασε τόν σύντροφό του, καί θλιμμένο μένει μόνο του ἐπάνω στή στέγη.

Ὁ Ἡσυχίος λέει ὅτι ἡ ἀγρυπνία μᾶς δείχνει ἐκλεκτό καρπό. Μᾶς κάνει ὅπως τό μικρό πουλί πού ζεῖ μόνο του. Φαίνεται ὅτι εἶναι εὐκαταφρόνητη, ἀλλά μέ αὐτή ἀποκτᾶται διαγωγή ἐκλεκτή καί μακαρία³⁷¹.

Ψαλ. 101,9 ὄλην τήν ἡμέραν ὠνειδίζόν με οἱ ἐχθροί μου, καί οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὠμνον.

Ψαλ. 101,9 Καθ' ὅλο τό διάστημα τῆς ἡμέρας με κοροΐδευαν καί μέ ἔβριζαν οἱ ἐχθροί μου καί αὐτοί οἱ ὁποῖοι προηγουμένως μέ ἐπαινοῦσαν, ὀρκίζονται τώρα ἐναντίον μου καί μέ καταριῶνται.

Ἐκτός ἀπό τά ἀνωτέρω βάσανα, τήν ἐρημιά, τό σκοτάδι, τήν θλίψη, ἔχει καί τίς κοροϊδεῖες τῶν ἐχθρῶν του τῶν Βαβυλωνίων σε καθημερινή βάση, συνέχεια.

«Ἐσεῖς πιστεύετε ὅτι ὁ δικός σας Θεός εἶναι ὁ ἀληθινός, ἐνῶ οἱ δικοί μας, ὁ Μαρνούκ, ὁ Ἄνου, ἡ Ἰστάρ, εἶναι ψεύτικοι. Ἐσεῖς θεωρεῖτε τόν δικό σας Θεό τόν Γιαχβέ δυνατόν καί τούς δικούς μας ἀδύνατους καί ἀνύπαρκτους.

Ποῦ εἶναι ὁ ἀληθινός καί δυνατός Θεός σας; Γιατί σᾶς ἄφησε νά φθάσετε σέ τέτοια χάλια;

Δέν τοῦ λέτε νά δεῖξει τήν δύναμη του καί νά σᾶς σηκώσει ὄρθιους; Αὐτοί οἱ ὠνειδισμοί καί οἱ ἐμπαιγμοί ἔμοιαζαν μέ μαχαιριές πού πλήγωναν τήν ψυχή τους³⁷²».

³⁶⁹ Ὁρθόδοξον Ἱστολόγιον | Powered by Ἀρχιμ. Δανιήλ Γούβαλης.

³⁷⁰ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 457.

³⁷¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 9.

³⁷² Ὁρθόδοξον Ἱστολόγιον | Powered by Ἀρχιμ. Δανιήλ Γούβαλης.

Ἐάν μελετήσουμε τίς φράσεις τοῦ 101ου Ψαλμοῦ, στήν ἀρχή διαβάζουμε: «Κύριε εἰσακουσον τῆς προσευχῆς μου», στόν 13ο στίχο, «σύ δέ Κύριε, εἰς τόν αἰῶνα μένεις», στόν 16ο στίχο, «καί φοβηθήσονται τὰ ἔθνη τὸ ὄνομά σου, Κύριε», στόν 17ο στίχο, «ὅτι οἰκοδομήσει Κύριος τήν Σιών», στόν 20ο στίχο, «Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τήν γῆν ἐπέβλεψε», στόν 22ο στίχο, τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν Σιών τὸ ὄνομα Κυρίου», στόν 23ο στίχο, «συναχθῆναι... βασιλεῖς τοῦ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ. Σέ ὅλες αὐτές τίς φράσεις ἂν λάβουμε ὑπ ὄψη μας τό Ἑβραϊκό πρωτότυπο, θά διαπιστώσουμε, ὅτι μέ τό ὄνομα Κύριος, ἀποδίδεται τό ὄνομα Γιαχβέ, יהוה. Γιαχβέ ἄς εἰσακούσεις τήν προσευχή μου, ἐσύ Γιαχβέ διαμένεις αἰῶ-νια, ὁ Γιαχβέ κοίταξε ἀπό τόν οὐρανὸ πρὸς τήν γῆ.

Ὁ Γιαχβέ εἶναι τό Τετραγράμματο ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, στόν ὁποῖο πίστεψαν ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ, καί ὅλοι οἱ ἀπόγονοί τους.

Λοιπὸν στόν ἐν λόγῳ ψαλμό, τόν 101, ὑπάρχει ὁ Γιαχβέ στόν ὁποῖο προσεύχεται μέ πόνο ψυχῆς ὁ ταλαιπωρημένος καί πικραμένος ἀπὸ τήν Βαβυλωνία αἰχμαλωσία Ἰσραηλιτικός λαός.

Ἐπάρχει ὁ Γιαχβέ στόν ὁποῖο στρέφονται ὅλες οἱ ἐλπίδες τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων γιά ἐπάνοδο στή πατρική γῆ, ὑπάρχει ὁ Γιαχβέ ὁ ὁποῖος σύμφωνα μέ τούς τελευταίους στίχους δημιούργησε τόν οὐρανὸ καί τήν γῆ καί ὁ ὁποῖος εἶναι ὄχι μόνο ἀμετάβλητος ἀλλά καί αἰώνιος.

Ποῖός εἶναι αὐτός ὁ Γιαχβέ; Σέ ποιόν Γιαχβέ ὀμιλεῖ ὁ θλιμμένος λαός τῶν Ἰουδαίων; Εἶναι ὁ Πατέρας; Εἶναι ὁ Υἱός; Εἶναι τό Ἅγιο Πνεῦμα;

Τήν ἀπάντησή, μας τήν δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Μελετώντας τήν περικοπή, Ἑβραίουσ α' 10-12, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ Γιαχβέ τοῦ 101ου Ψαλμοῦ, εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός.

Τά λόγια, «κατ' ἀρχάς σύ, Κύριε, τήν γῆν ἐθεμελίωσας, καί ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί· σὺ δέ ὁ αὐτός εἶ, καί τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείουσιν». Αὐτά τά λόγια ἀφοροῦν τό πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ.

Ἡ συνάφεια τοῦ λόγου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἔχει ὡς ἐξῆς: μὴν νομίζετε ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶ-ναι ἕνας ἀγγε-λος, ἂν ἦταν ἀγγελος δέν θά τόν ἀποκαλοῦσε ἡ Γραφή δημιουργὸ αἰώνιο Γιαχβέ, τέτοια λόγια δέν λέγονται γιά τούς ἀγγέλους, σέ αὐτούς λέγονται ἄλλα λόγια, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ 103ου Ψαλμοῦ, αὐτός πού κάνει τούς ἀγγέλους Του σάν τούς ἀνέμους καί τούς λειτουργούς Του φλόγα πύρινη, παράβαλε Ἑβραίουσ α, 7, πρὸς μέν τούς ἀγγέλους λέγει, ἔτσι γράφει ὁ Ἀπόστολος καί προ-σθέτει τόν 4ο στίχο τοῦ 103ου Ψαλμοῦ «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καί τούς λειτουρ-γούς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα», ποῖο κάτω παραπέμπει σέ ἄλλο Ψαλμό τόν 44ο, σημειώνοντας ὅτι αὐτές οἱ παραπομπές, δέν ἀφοροῦν τούς ἀγγέλους, ἀλλά τόν Υἱόν, εἶπε προηγουμένως: καί πρὸς μέν τούς ἀγγέλους λέγει,

Αλλά και εκείνοι πού τόν κολάκευαν ὅταν ἦταν εὐτυχημένος, τώρα ὅταν θέλουν νά καταρασθοῦν κάποιον λένε: νά πάθεις, ὅ, τι ἔπαθε καί αὐτός ἢ ὅταν ὀρκισθοῦν λένε νά πάθω ὅ, τι ἔπαθε καί αὐτός ἂν παραβῶ τον ὄρκο μου³⁷³.

Ψαλ. 101,10 ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων

Ψαλ. 101,10 Ἐξ αἰτίας τοῦ βάρους τῶν θλίψεῶν μου κατήνησα νά τρώγω στάκτη ἀντί τοῦ ἄρτου καὶ τὸ νερό, τὸ ὅποιο πίνω, τὸ ἀναμιγνύω μέ τὰ δάκρυα τοῦ κλαυθμοῦ μου.

Μέ αὐτά τὰ λόγια θέλει νά φανερώσει ὁ Δαβίδ τὴν μεγάλη του θλίψη στὴν ὁποία ζοῦσε³⁷⁴.

Σημαίνει ἢ τίς συμφορές κατὰ τὴν αἰχμαλωσία ἢ τὴν κακοπάθειά των γιὰ νά λάβει ὁ λαὸς τὸ θεῖον ἔλεος³⁷⁵.

Ἡ στάκτη ἦταν σύμβολο τοῦ πένθους καὶ τοῦ πόνου, γιατί ὅταν πενθοῦσαν καὶ πονοῦσαν ἔρριχναν στάκτη στό κεφάλι τους. (Ἰώβ β, 12)³⁷⁶.

Τά δάκρυα εἶναι ἀποτελεσμα συντριβῆς καὶ γεννιοῦνται ἀπό διάφορες αἰτίες. Εἶναι τά δάκρυα πού προέρχονται ἀπό τὴν ἀνάμνηση τῶν ἁμαρτιῶν μας (Ψαλμ. στ, 7) Ἄλλοτε τά δάκρυα ἔρχονται ἀπό τὴν σκέψη τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ ἀπό τὴν ἐπιθυμία τῆς μελλοντικῆς οὐράνιας δόξας, φλέγεται ἀπό τὴν δίψα τοῦ Ζωντανοῦ Θεοῦ. (Ψαλμ. μα, 3 - 4) Ἄλλοτε ὁ τρόμος τῆς Κολάσεως καὶ ἡ σκέψη τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου (Ψαλμ. ρμβ, 2). Ἄλλο εἶδος δακρύων πού προκαλοῦνται ἀπό τὴν ἔλλειψη εὐαισθησίας καὶ ἀπό τίς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων (ρα, 10). Ἄλλη αἰτία εἶναι τά δάκρυα τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος συνθλίβεται κάτω ἀπό τὸ βαρὺ φορτίο τῆς ἀνησυχίας τῆς ἀγωνίας καὶ τῶν θλίψεων αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Αὐτό φαίνεται καθαρά ἀπό τὸν τίτλο τοῦ 101 Ψαλμοῦ, εἶναι ἡ προσευχή τοῦ φτωχοῦ. Φτωχός εἶναι αὐτός γιὰ τὸν ὁποῖον μακαρίζει ὁ Κύριος: «ὅσοι δηλαδὴ νοιώθουν τὸν ἑαυτὸ τους φτωχὸ μπροστά στόν Θεό, γιατί δική τους εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (Ματ. ε, 3).³⁷⁷

Ψαλ. 101,11 ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου, ὅτι ἐπάρας κατέρραξάς με.

Ψαλ. 101,11 Αὐτά ὑποφέρω ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μεγάλου θυμοῦ σου γιὰ τίς ἁμαρτίες μου. Γιατί σύ, ἀφοῦ μέ σήκωσες ψηλά, μέ ἀπέσπασες ἀπό τὴν πατρίδα μου καὶ συντετριμμένο μέ ἐξετίναξες στή ξένη γῆ.

Ἔτσι καὶ ὁ Ἰσραηλιτικός λαὸς σύρθηκε στὴν αἰχμαλωσία καὶ σκορπίστηκε σέ διάφορα μέρη, ὅπως τὸ σπασμένο δοχεῖο καὶ τά τεμάχιά του σκορπίζονται ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ³⁷⁸.

Ἀπὸ ὅλα τὰ λυπηρά πού μοῦ συνέβηκαν Δέσποτα, γιατί θυμώθηκες ἐναντίον μου καὶ ἀμέσως ἐν ᾧ μέ ὕψωσες σάν ἓνα δοχεῖο καὶ ἔπειτα τὸ ἀφήνεις καὶ διαλύεται, ἔτσι καὶ ἐμένα μέ ταπεινώσες³⁷⁹.

Ψαλ. 101,12 αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιά ἐκλίθησαν, κἀγὼ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην.

Ψαλ. 101,12 Καὶ ἔτσι οἱ ἡμέρες τῆς ζωῆς μου χάνονται, ὅπως οἱ σκιές κατὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου. Στέγνωσα, σάν τὸ εφήμερο χορτάρι πού ξηραίνεται ἀπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου καὶ εἶναι ἔτοιμον νά ριφθεῖ στή φωτιά.

τώρα σημειώνει: πρὸς δέ τὸν Υἱὸ λέγει, καὶ παραθέτει καταρχὴν στίχους 7 καὶ 8, τοῦ 44ου Ψαλμοῦ: «Ὁ θρόνος σου ὦ Μεσσία καὶ Θεέ θά παραμένει ἀκλόνητος σέ ὅλους τούς αἰῶνες». Στίχ. 18: «Θά μνημονεῶ, ὦ βασιλιᾶ, καὶ θά διαλαλῶ τὸ ὄνομά σου εἰς γενεάν καὶ γενεάν».

Αὐτοὶ οἱ στίχοι διακηρύττουν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός, δίκαιος Θεός, καθήμενος σέ αἰώνιο βασιλικὸ θρόνο. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν παραπομπή γράφει τὸ "καὶ" γιὰ νά παραπέμψει καὶ στόν Ψαλμὸ πού ἐξετάζουμε, τὸν 101ο, δηλαδὴ καὶ τὰ προηγούμενα, ἀπὸ τὸν 44ο Ψαλμὸ, καὶ τὰ ἐπόμενα ἀπὸ τὸν 101ο Ψαλμὸ, ἀναφέρονται στόν Υἱὸ. Ἀλλά ὅπως εἶδαμε στόν 101ο Ψαλμὸ ὑπάρχει ἕξι φορές τὸ ὄνομα Γιαχβέ.

Μπορεῖ σύμφωνα μέ τὰ δεδομένα ταῆς Βίβλου νά ἀποδοθεῖ σέ κάποιον κτίσμα τὸ ὄνομα τοῦ Τετρα-γράμματος; Μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ἓνα κτίσμα ὡς ἀναλλοίωτος καὶ αἰώνιος Θεός; «Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ὁρθόδοξον Ἰστολόγιον | Powered by Ἀρχιμ. Δανιὴλ Γούβαλης.»

³⁷³ Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 457.

³⁷⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150)... ὁ.π.π. σελ. 10.

³⁷⁵ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 83.

³⁷⁶ Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 457.

³⁷⁷ Ἀββᾶ Κασσιανοῦ, συνομιλίες μέ τούς πατέρες τῆς ἐρήμου, ἔκδ. Ἐτοιμασία, τόμ. Α'. σελ. 353 -354.

³⁷⁸ Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 457.

³⁷⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 251.

Νά μή υπερηφανευόμαστε, λέει ὁ Ἡσυχίος, γιά τά βιωτικά πράγματα· αὐτά ὁ προφήτης τά παρομοίασε μέ σκιά καί τό χορτάρι. Πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι τά παρόντα εἶναι σάπια καί πρόσκαιρα³⁸⁰.

Ἐγώ στό τέλος ἐπλησίασα, ὅπως ἡ σκιά, δηλαδή ὅπως βασιλεύει ὁ ἥλιος καί σάν χορτάρι ξηράθηκα³⁸¹.

Ψαλ. 101,13 *σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.*

Ψαλ. 101,13 *Σὺ ὅμως, Κύριε, μένεις ἀναλλοίωτος στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων, καὶ τὸ Ὄνομά σου μνημονεύεται διὰ μέσου ὄλων τῶν γενεῶν.*

Ἐσύ Κύριε εἶσαι πάντοτε ἀναλλοίωτος καί στή γενεά τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων καί στή γενεά τοῦ νέου λαοῦ τῶν χριστιανῶν, ἐνῶ τά ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι εὐκολομετάβλητα³⁸².

Ἄν καί ὁ Ἰσραήλ καταστράφηκε στήν ἐξορία, ὁ Θεός του ὅμως εἶναι αἰώνιος καί εἶναι ἔτοιμος νά τόν βοηθήσει νά σωθεῖ, ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα.

Τό Ὄνομά Του εἶναι ἐγγύηση τῆς ἄπειρης καλωσύνης Του καί τῆς ἀξιοπιστίας Του³⁸³.

Ψαλ. 101,14 *σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρήσαι αὐτήν, ὅτι ἤκει καιρός·*

Ψαλ. 101,14 *Σὺ, λοιπόν, ὁ αἰώνιος καὶ παντοδύναμος Θεός, σήκω ἀπὸ τὸν θρόνο τῆς μεγαλοσύνης σου, σπλαγχνίσου τὴν Σιών, διότι ἔφθασε ὁ καιρὸς, πού πρέπει νά τὴν λυπηθεῖς, νά τὴν ἐλεήσεις, νά τὴν σώσεις. Ἦλθε πλέον ὁ προσδιωρισμένος ἀπὸ σένα χρόνος τῆς ἀπελευθερώσεώς μας.*

Κατά τὴν ἐρμηνεία τοῦ Διδύμου, ἡ προφητεία ἀναφέρεται γιά τὴ νέα Σιών τὴν Ἐκκλησία τῶν πιστῶν. Γιατί σὺ Χριστέ ἀναστήθηκες ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καί θέλεις νά ἐλεήσεις καί νά βοηθήσεις τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἀποστόλων καί ὅσοι πίστεψαν στοὺς Ἀποστόλους δηλαδή οἱ χριστιανοί. Γιατί ἔφθασε ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο ζητεῖ βοήθεια· γιατί ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ δαίμονες τὴν πολεμοῦν³⁸⁴.

Ὁ καιρὸς εἶναι τὰ 70 χρόνια τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Ἱερ. λστ , 10³⁸⁵.

Ψαλ. 101,15 *ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοι σου τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσι.*

Ψαλ. 101,15 *Γιατί οἱ ταλαιπωρούμενοι στήν αἰχμαλωσία δοῦλοι σου, πόθησαν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ λιθάρια τῶν ἐρειπωμένων κτιρίων τῆς. Ἀκόμη καὶ τὸ κατεστραμμένο χῶμα τῆς πονοῦν νά δοῦν.*

Γιατί, λέει, οἱ δοῦλοι σου, οἱ Ἀπόστολοι, Κύριε, ἐτοίμασαν τίς κατάλληλες πέτρες πού δέν καταστρέφονται γιά νά οἰκοδομήσουν τὴν νέα Σιών δηλ. τὴν Ἐκκλησία. Μέ αὐτές τίς πέτρες παρομοιάζονται ἡ εὐσέβεια καί οἱ ἀρετές πού κάνουν τὴν Ἐκκλησία ἀκλόνητη. Ἀλλά καί τὸ χῶμα τῆς Ἐκκλησίας θέλουν νά ἐλεήσουν καί νά ἐπιμεληθοῦν, καί ἀναφέρονται οἱ ἀσθενέστεροι κατὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ εὐρισκομένοι σ' αὐτὴν χριστιανοί³⁸⁶.

Λίθους κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιο, ὀνομάζει ὅσους πίστευσαν στὸν Χριστό μετὰ τὴν ἀνάστασή Του καί ἔγιναν λιθάρια ἅγια, σύμφωνα μέ τὸν Ζαχαρία (δ, 7 - 10). Δούλους δε λέει τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους διὰ τῶν ὁποίων ἐπίστεψεν στὸν Χριστό. Χῶμα δὲ λέει τοὺς λαοὺς οἱ ὁποῖοι ζοῦν σαρκικά καί ἐξακολουθοῦν νά μένουν ἄπιστοι, λέει ὅτι καί αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι οἰκτιρισμῶν. Τό δὲ ὑπόλοιπο (τοῦ Ἰσραήλ) παραμένει γιά τὴν ἐσχάτη ἡμέρα, γιατί θά σωθοῦν καί αὐτοί, ὅσοι πιστέψουν, διὰ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. (Ὑπαινιγμὸς στό Ρωμ. ια,2)³⁸⁷.

Ὁ Δαβὶδ θέλοντας νά δείξει ὅτι οἱ δοῦλοι τοῦ Ἰουδαῖοι ἀξίζουν νά ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία, γιατί ἀγαποῦν τὴν Ἱερουσαλήμ ἂν καί εἶναι γεμάτη ἐρείπια, προτιμοῦν τίς πέτρες

³⁸⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 11.

³⁸¹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχροσωτήριον ψαλτήριον, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 251.

³⁸² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 12.

³⁸³ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 458.

³⁸⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 12.

³⁸⁵ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 458.

³⁸⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 12.

³⁸⁷ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 85.

τῶν ἐρειπίων της καί τό χῶμα της ἀπό τά ἀνάκτορα καί τούς κρεμαστούς κήπους τῆς Βαβυλώνας³⁸⁸.

Ψαλ. 101,16 καὶ φοβηθήσονται τὰ ἔθνη τὸ ὄνομά σου, Κύριε, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς τὴν δόξαν σου,

Ψαλ. 101,16 Ὅταν σύ, Κύριε, ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ σου μᾶς στείλεις τὴν σωτηρία, τὰ ἔθνη θὰ φοβηθοῦν τὸ ὄνομά σου καὶ ὅλοι οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου θὰ εὐλαβηθοῦν καὶ θὰ θαυμάσουν τὴν δόξα σου.

Τὰ ἄλλα ἔθνη βλέποντας τὴ θαυμαστή ἀπελευθέρωση τῶν Ἰουδαίων θὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Θεὸ των ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεό³⁸⁹.

Ὅταν θὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὴν Βαβυλώνα, θὰ ξανακτίσουμε τὴν πόλη μας τὴν ἁγία, καὶ θὰ θαυμάσουμε βλέποντας τὴ δύναμή σου, καὶ εὐλαβηθέντες θὰ σέ πιστεύσουμε ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεὸ καὶ αἰώνιο. Αὐτὰ πραγματοποιήθηκαν ἀληθινὰ μετὰ τὴν θεία τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπηση³⁹⁰.

Ψαλ. 101,17 ὅτι οἰκοδομήσει Κύριος τὴν Σιών καὶ ὀφθήσεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ.

Ψαλ. 101,17 Διότι ὁ Κύριος θὰ ἀνοικοδομήσει τὴν ἐρειπωμένη Σιών καὶ θὰ ἐμφανισθεῖ ἐκεῖ μετὰ τὴν δόξαν του.

Πραγματικά, λέγει, θέλει νὰ οἰκοδομήσει καὶ συστήσει ὁ Κύριος τὴν νέα Σιών δηλαδή τὴν Ἐκκλησία. Καὶ θέλει νὰ φανεῖ πάλι κατὰ τὴν ἔνδοξη δευτέρα αὐτοῦ παρουσία, μετὰ δόξης πολλῆς. (Ματθ. κδ, 30)³⁹¹.

Ἐπειδὴ ὅσοι δὲν γνώριζαν τὴ θεία οἰκονομία σου, νόμιζαν, πῶς δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς λυτρώσει ὁ Κύριος· γι' αὐτὸ ὀνομάσε δόξα Θεοῦ τὴν ἀνακαίνιση τῆς πόλεως³⁹².

Ψαλ. 101,18 ἐπέβλεπεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν.

Ψαλ. 101,18 Ἡ ἀνόρθωση αὐτῆ τῆς Σιών θὰ σημάνει ὅτι ὁ Κύριος ἔρριξε εὐμενές βλέμμα στὴν προσευχὴ τῶν ταλαιπωρουμένων δούλων του καὶ δὲν ἐξουθενῶνει πλέον ὡς μηδαμινὴ τὴν δέησή των.

Λέει ὁ προφήτης Ἡσαΐας: Θὰ κοιτάξω μετὰ στοργικὸ βλέμμα μου στὸν ταπεινὸ, τὸν ἥσυχο καὶ σ' αὐτόν πού ἔχει σεβασμό, (Ἡσ. ξστ, 1). Ὁ Ἡσύχιος λέει ὅτι ἀναφέρεται στοὺς Ἀποστόλους.

Ψαλ. 101,19 γραφήτω αὕτη εἰς γενεὰν ἐτέραν, καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν Κύριον.

Ψαλ. 101,19 Ἄς καταγραφεῖ αὕτη ἢ προφητεία καὶ ἢ προσεχῆς ἐκπλήρωσή της, γιὰ νὰ γνωσθεῖ στὴ γενεὰ πού πρόκειται νὰ γεννηθεῖ, ὥστε ὁ λαός, πού πρόκειται νὰ δημιουργηθεῖ, νὰ ὑμνήσει τὸν Κύριο.

Αὕτη ἢ προσευχὴ (δηλ. ὁ παρὼν Ψαλμός), νὰ παραδοθεῖ σέ ἄλλη γενεὰ, δηλ. στὸν νέο Ἰσραήλ (τοὺς Ὁρθοδόξους χριστιανούς), ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Ἅγιος Κύριλλος. Ἐπειδὴ ὁ παλαιὸς Ἰσραήλ δὲν πίστεψε στὶς προφητεῖες περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ νέος Ἰσραήλ αὐτὸς θὰ πιστέψει καὶ θὰ δοξολογεῖ τὸν Χριστό³⁹³.

Αὕτη τὴν εὐεργεσία νὰ γράψουμε, γιὰ νὰ σέ εὐχαριστοῦν οἱ ἀπόγονοί μας κάθε στιγμή. Ἡ τὸν τοῦ Χριστοῦ κληρον ὀνομάζει λαὸν κτιζόμενον, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ πιστεύσει ἀργότερα³⁹⁴.

Ψαλ. 101,20 Ὅτι ἐξέκυπεν ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ, Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψε,

Ψαλ. 101,20 Γιατί ὁ Κύριος ἔσκυψε ἀπὸ τὰ ἅγια ὕψη του, ἀπὸ τὸν οὐράνιο θρόνο του, ἔρριξε ὁ Κύριος βλέμμα στοργικὸ καὶ εὐνοϊκὸ ἐπάνω στὴ γῆ,

³⁸⁸ Αρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 458.

³⁸⁹ Αρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 458.

³⁹⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχωσπτήριο ψαλτήριο, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

³⁹¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 13.

³⁹² Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχωσπτήριο ψαλτήριο, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

³⁹³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 14.

³⁹⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχωσπτήριο ψαλτήριο, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

Ἐσκυψε ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐράνιο θρόνον Του μένοντας ἐπάνω καὶ φανερώθηκε καὶ κάτω στὴ γῆ. Αὐτὸ δηλώνει ἡ λέξις «ἐπέβλεψε» τὴ συγκατάβαση καὶ τὴν ἐνανθρώπησίν Του³⁹⁵.

Ὁ Δαβὶδ μᾶς ἀναφέρει τὴν αἰτία τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν· αὐτὴ εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν ὁποία πραγματοποίησε χαμηλώσας τοὺς οὐρανοὺς³⁹⁶.

Ταῦτα ὁ τὰ πάντα βλέπων τῶν ὄλων Θεός, ἄκουσε τοὺς στεναγμούς τῶν αἰχμαλώτων καὶ τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὰ δεσμά³⁹⁷.

Ψαλ. 101,21 *τοῦ ἀκοῦσαι τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων, τοῦ λύσαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθνατωμένων,*

Ψαλ. 101,21 *γὰρ νὰ ἀκούσει τὸν στεναγμὸν τῶν ἀλυσσοδεμένων αἰχμαλώτων, γὰρ νὰ λύσει τὰ δεσμά ἀπὸ τὰ παιδιά ἐκείνων, πού εἶχαν αἰχμαλωτισθεῖ καὶ θανατωθεῖ.*

Ὁ Κύριος κατέβηκε στὴ γῆ, γὰρ νὰ ἀκούσει τὸν στεναγμὸ τῶν δικαίων, οἱ ὅποιοι ἀναστέναν γὰρ τοὺς ἀνθρώπους πού ἦταν δεμένοι μὲ τὰ σχοινιά τῶν ἁμαρτιῶν τους, ἢ ἀπὸ τὴν σκλαβιά τῶν δαιμόνων ἐκείνους οἱ ὅποιοι πέθαναν μὲ τίς ἁμαρτίες τους³⁹⁸.

Οἱ γιοὶ τῶν ὄσων εἶχαν θανατωθεῖ εἶναι οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη, γιατί οἱ πατέρες των πέθαναν μὲ τίς ἁμαρτίες των, γιατί ἦταν εἰδωλολάτρες³⁹⁹.

Νὰ στρέψουν πάλιν ἀντὶ τῶν φονευθέντων πατέρων τους, νὰ ξανακτίσουν τὴ πόλη, νὰ τὸν ἀνυμνοῦν πάλι καὶ νὰ τὸν λατρεύουν στὴ Σιών ὅπως προηγουμένως⁴⁰⁰.

Ψαλ. 101,22 *τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν Σιών τὸ ὄνομα Κυρίου καὶ τὴν αἴνεσιν αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.*

Ψαλ. 101,22 *Ὡστε οἱ πρὶν σιδηροδέσμοι δοῦλοι, εἶναι ἐλεύθεροι πλέον, νὰ διακηρύξουν στὴ Σιών καὶ νὰ ἀναγγεῖλουν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ τὴ δοξολογία αὐτοῦ στὴν Ἱερουσαλήμ,*

Ὁ Κύριος κατέβηκε στὴ γῆ, γὰρ νὰ κηρύξει στό ὄρος Σιών τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, δηλ. ὅτι εἶναι Πατέρας Υἱοῦ γνησίου καὶ φυσικοῦ, γι' αὐτὸ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶπε: «Ἐφάνερωσα τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀνθρώποις» (Ἰωάνν. ιζ, 6). Ἡ καὶ διαφορετικὰ, αἴνεση λέει, τὴν ὁποία αἴνεση, δοξολογία, ἔλεγε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός συνεχῶς ἀποδίδοντας ὅλα τὰ ἔργα Του στὸν Πατέρα καὶ ἔλεγε ὅτι Αὐτὸς τὸν ἔστειλε⁴⁰¹.

Οἱ αἰχμάλωτοι Ἰουδαῖοι ἐλευθερωμένοι ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους, ἀπὸ τὸν Θεό, ἐπιστρέφουν στὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου θὰ ὑμνοῦν συνεχῶς τὸν Κύριο ὡς σωτῆρα τους⁴⁰².

Αὐτὰ ταιριάζουν καὶ γὰρ τὴ νέα Σιών, ὅτι ὁ Κύριος σπλαχνίστηκε τοὺς εὐρισκομένους στὸν ἄδη αἰχμαλώτους καὶ ἐμᾶς μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τὰ ἄλυστα δεσμά τοῦ διαβόλου καὶ ἀνοικοδόμησε τὴν Ἐκκλησίαν Του⁴⁰³.

Ψαλ. 101,23 *Ἐν τῷ συναχθῆναι λαοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ βασιλεῖς τοῦ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ.*

Ψαλ. 101,23 *Ὅταν θὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ οἱ λαοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, γὰρ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Κύριο.*

Τότε λέει ἐκήρυττε ὁ Υἱὸς τὸ ὄνομα καὶ τὴν δοξολογία τοῦ Πατέρα, ὅταν οἱ πιστεύσαντες λαοὶ καὶ βασιλεῖς συγκεντρώθηκαν γὰρ νὰ τὸν ὑπηρετήσουν αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶναι Κύριος κατὰ τὴ θεότητα. Βασιλεῖς δὲ λέγονται οἱ Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ βασίλευσαν ἐπὶ τῶν παθῶν τους καὶ κυρίευσαν τοὺς δαίμονες⁴⁰⁴.

³⁹⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 14

³⁹⁶ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 87.

³⁹⁷ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχosoτήριον ψαλτήριον, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

³⁹⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 15.

³⁹⁹ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 87.

⁴⁰⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχosoτήριον ψαλτήριον, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

⁴⁰¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 16.

⁴⁰² Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 459.

⁴⁰³ Θεοδωρήτου Κύρου, τὸ ψυχosoτήριον ψαλτήριον, Δαβὶδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 252.

⁴⁰⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150)... ὁ.π.π.. σελ. 16.

Βλέποντες οί προφήτες διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τήν συγκέντρωση τῶν ἐθνῶν γύρω ἀπό τόν Κύριο, παρακάλεσαν νά καταξιοθῶν καί αὐτοί (νά μετάσχουν) στό μακάριο αὐτό θέαμα καί στήν ἐκβαση τῶν πραγμάτων⁴⁰⁵.

Ψαλ. 101,24 ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδοῦ ἰσχύος αὐτοῦ· τήν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου ἀνάγγειλόν μοι·

Ψαλ. 101,24 Ὁ αἰχμαλωτισμένος καί ταλαιπωρημένος στήν ἐξορία λαός τῶν Ἰουδαίων, μέ ὄση δύναμη τούς ἀπέμεινε, εἶπε πρὸς τόν Κύριον,· κάνε με νά ἐννοήσω, πόσες λίγες ἡμέρες ζωῆς μου ὑπολείπονται, καί νά σκεφθῶ, ἂν θά προφθάσω ἄραγε νά δῶ τήν θαυμαστή σου ἀπελευθέρωσή μου.

Ὁ Δαβίδ ἀναφέρεται στόν πτωχό πού ὀλιγοψύχησε, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἐπιγραφή τοῦ ψαλμοῦ. «Ὀδόν δέ ἰσχύος» ἀναφέρεται στόν καιρό δηλ. ὅταν εἶπε ὁ πτωχός στό Θεό, ἐνῶ ἀκόμη εἶχε τή δύναμη καί δέν ἀρρώστησε ἄσχημα, οὔτε κατέπεσε τελείως ἀπό τήν ὀλιγοψυχία. Τί εἶπε στόν Θεό; Αὐτά, δηλ. ὦ Κύριε, φανέρωσέ μου τίς λίγες ἡμέρες, πού μοῦ ἔμειναν ἀκόμη νά ζήσω. Ἐπειδή βλέπω τόν ἑαυτό μου νά εἶναι ἀσθενής καί νά ὀλιγοψυχεῖ, γι' αὐτό κατάλαβαίνω ὅτι λίγος καιρός μοῦ μένει· αὐτόν τόν λίγο καιρό νά μοῦ φανερώσεις, Κύριε, γιά νά τόν διαχειρισθῶ μέ προθυμία γιά τήν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς μου, ὅπως ἐρμη-νεύει ὁ Δίδυμος⁴⁰⁶.

Ρωτᾷ ὁ χορός τῶν προφητῶν γιά τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στή γῆ. ἤρθε γιά νά δέσει τόν ἰσχυρόν, δηλαδή τόν διάβολο. Ἐρωτᾷ, ὁ χορός τῶν προφητῶν, ποιά εἶναι ἡ ζωή μας. Γιατί προσευχόταν, νά δεῖ ἂν θά φθάσει ἡ ζωή του μέχρι ἐκείνη τήν ἡμέρα, κατά τήν ὁποία ὁ Ἰησοῦς Χριστός θά γινόταν ἄνθρωπος καί θά ἐμφανιζόταν στή γῆ⁴⁰⁷.

Ψαλ. 101,25 μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου· ἐν γενεᾷ γενεῶν τὰ ἔτη σου.

Ψαλ. 101,25 Μὴ μοῦ πάρεις τήν ψυχή μου στό μέσον τῆς ζωῆς μου δῶσε παράταση στίς ἡμέρες μου, διότι σύ ἔχεις ἀτελείωτα τὰ ἔτη σου, πού μένουν ἀπό γενεά σε γενεά.

Παρακαλεῖ ὁ πτωχός νά μὴ τοῦ πάρει τή ψυχή γιατί εἶναι ἀνέτοιμος, δέν ἔχει καρποφορήσει σέ ἀρετές, ἀλλά νά ζήσει γιά νά ἐτοιμασθεῖ⁴⁰⁸.

Παρακαλεῖ ὁ χορός τῶν προφητῶν νά ζήσει μέχρι πού θά δεῖ τόν Κύριο ὡς ἄνθρωπο, κι' ἂν χρειασθεῖ νά ἐπεκταθεῖ ἡ ζωή του νά ἀξιοθεῖ νά δεῖ τήν ἐκβαση τῶν πραγμάτων, γιατί μέ αὐτόν τόν τρόπο θά ἐκπληρώνεται ὁ σκοπός τῆς ζωῆς του. Ἐπειδή ὁ χορός γνώριζε ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα δέν θά ζήσει νά φθάσει νά δεῖ τήν θεία ἐνανθρώπηση, λέγει· ἐγώ θά κοιμηθῶ (θά πεθάνω), σάν θνητός πού εἶμαι· ἐσύ δέ ὁ μόνος Δεσπότης θά παραμένεις καί σέ ἐκείνες τίς γενεές, ἀφοῦ εἶσαι ὁ αἰώνιος Θεός, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τούς οὐρανούς ἀπό τό μηδέν⁴⁰⁹.

Ψαλ. 101,26 κατ' ἀρχάς σύ, Κύριε, τήν γῆν ἐθεμελίωσας, καί ἔργα τῶν χειρῶν σου εἶσιν οἱ οὐρανοί·

Ψαλ. 101,26 Ἐσύ, Κύριε, κατ' ἀρχάς δημιούργησες καί θεμελίωσες τήν γῆ, καί ἔργα τῶν παντοδυνάμων χειρῶν σου εἶναι οἱ οὐρανοί.

Ψαλ. 101,27 αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καί πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καί ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτούς καί ἀλλαγῆσονται·

Ψαλ. 101,27 Αὐτοὶ θά καταστραφοῦν, ἐσύ ὁμως παραμένεις ὁ αὐτός καί ἀναλλοίωτος διά μέσου τῶν αἰώνων. Ὅλος ὁ ὑλικός κόσμος σάν ἔνδυμα θά παληώσῃ καί σάν πανωφόρι, πού φοροῦν οἱ ἄνθρωποι, θά τόν γυρίσεις, θά τόν περιτυλίξεις, ὥστε νά γίνῃ καινούργιος.

Ἐσύ Κύριε ἀπό τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας ἐστερέωσες τήν γῆ καί ἔργα τῆς ἐνεργητικῆς σου δύναμης εἶναι οἱ οὐρανοί (Γέν. α, 1, 8). Οἱ οὐρανοί θά ἀλλοιωθῶν, θά ἀνακαινισθοῦν γιατί εἶναι ἔργα δικά σου, ἐσύ ὁμως θά μένεις πάντοτε ἀναλλοίωτος γιατί εἶσαι ὁ Ποιητής ὅλων τῶν δημι-

⁴⁰⁵ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 87.

⁴⁰⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 17.

⁴⁰⁷ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 87.

⁴⁰⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 18.

⁴⁰⁹ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 89.

ουρρημάτων. Όπως γράφει ο Απόστολος Παῦλος: «Παράγει τό σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου» (Α΄ Κοριν. ζ, 31)⁴¹⁰.

Κύριε τίποτε δέν εἶναι ἀδύνατον σέ σένα, ἐσύ εἶσαι ὁ δημιουργός ὅλης τῆς κτίσεως. Τήν δημιουργία μπορεῖς νά τήν ἀνανεώσεις· καί νά μεταλλάξεις τούς οὐρανοῦς, σάν τό ἔνδυμα· καθώς καί ὅλα τά λοιπά κτίσματα, ἀντί τώρα πού εἶναι φθαρτά νά γίνουν ἀφθαρτα· γιατί ἐσύ εἶσαι ὁ μόνος ἀτρεπτος, ἀναλοίωτος καί αἰώνιος⁴¹¹.

Ψαλ. 101,28 *σὺ δὲ ὁ αὐτός εἶ, καί τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.*

Ψαλ. 101,28 *Ἐσύ ὁμῶς εἶσαι ὁ ἴδιος καί ἀναλλοίωτος καί τά ἔτη τῆς αἰωνιότητός σου δέν θά ἐξαντληθοῦν ποτέ.*

Ψαλ. 101,29 *οἱ υἱοὶ τῶν δούλων σου κατασκηνώσουσι, καί τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα κατευθυνθήσεται.*

Ψαλ. 101,29 *Κάτω ἀπὸ τήν δική σου παντοδύναμη προστασία τά τέκνα καί οἱ ἀπόγονοι τῶν δούλων σου, τῶν πατριαρχῶν, θά βροῦν ἀσφαλῆ κατοικία καί οἱ ἀπόγονοὶ των χάρη σέ σένα θά εὐδοκιμοῦν διὰ μέσου ὄλων τῶν αἰώνων.*

Δούλους ὀνομάζει ὁ Δαβίδ τούς Ἀποστόλους καί υἱοὶ εἶναι ὅλοι οἱ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἀναγεννήθηκαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ προορίζονται νά κατοικήσουν στήν Σιών, δηλ. στήν Ἐκκλησία ἡ ὁποία ἔχει ἐλεηθεῖ ἀπό σένα Κύριε.

Τό σπέρμα τῶν Ἀποστόλων δηλ. οἱ χριστιανοὶ καί τά τέκνα τους, σπέρμα δέν ἐννοεῖ τήν κατὰ σάρκα γέννησή των, ἀλλά τήν κατὰ διαδοχή καί κληρονομία τῆς εὐσέβειας καί τῆς ἀρετῆς. Αὐτό τό σπέρμα θά ὀδηγηθεῖ στήν Ἐκκλησία τῶν χριστιανῶν καί «αἱ πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύουσιν», ὅπως εἶπε ὁ Κύριος (Ματ. ιστ΄. 18)⁴¹².

Ἡ σπέρμα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἶναι τό εὐαγγελικό κήρυγμα τό ὁποῖο παραμένει στόν αἰῶνα⁴¹³.

Λέγει ὁ Σύμμαχος, ὅτι οἱ μὲν δοῦλοι σου, ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τήν δουλεία, θά ἐγκατασταθοῦν στήν Ἱερουσαλήμ. Τό σπέρμα αὐτῶν, δηλαδή, ὅσοι θά πιστεύσουν στό Χριστό, διὰ μέσου Αὐτοῦ θά διαμένουν μαζί σου αἰώνια καί δέν θά κινδυνεύουν ἀπὸ τίποτε⁴¹⁴.

Τελειώνοντας ὁ Δαβίδ τό ποίημά του, ἐπανέρχεται πάλι στήν ἐλπίδα, τήν ὁποία οἱ Ἰσραηλιῖτες ἔχουν νά ἐπιστρέψει στήν Ἱερουσαλήμ καί νά κατοικοῦν ἀπὸ γενεά σέ γενεά. Αὐτό ἐφαρμόζεται μέ πληρότητα στήν ἐποχή μετὰ τήν ἔλευση τοῦ Μεσσίας, διότι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μεσσίας, οἱ χριστιανοί, θά ὑπάρχουν καί θά προοδεύουν πάντοτε⁴¹⁵.

Ἡ γρήση τοῦ 101^{ου} Ψαλμοῦ

α1. Ἡ διακήρυξη τοῦ βασιλιᾶ.

α2. Για νά φέρονται οἱ ἄνθρωποι ἔντιμα στίς συναλλαγές τους.

β. Ὅταν δυσκολεύεσαι καί θέλεις νά βρεῖς παρηγοριά.

γ. Για νά εὐλογήσει ὁ Θεός τούς ἀνθρώπους πού φέρουν ἀξιώματα, γιά νά βοηθοῦν τὸν κόσμο μέ καλωσύνη καί κατανόηση.

ε. «...ἀρμόζει ἡ προσευχή τοῦ παρόντος ψαλμός, ὅταν αὐτός ἀκηδιάσει, ἦτοι ὀλιγοψυχήσει, πολεμούμενος ἀπὸ τούς ἀοράτους ἐχθρούς καί προσφέρει τήν δέησή του ἔμπροσθεν στόν Θεόν».

στ. Προσευχή σέ περιόδους μεγάλων θλίψεων, συμφορῶν καί ἐγκατάλειψης. (Προτείνεται ὡς βραδυνή προσευχή).

θ. «Ἐν θλίψει ἔνεκα διωγμῶν».

Διδάγματα ἀπὸ τόν 101^ο Ψαλμό

⁴¹⁰ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 19.

⁴¹¹ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχροσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 253.

⁴¹² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τούς ΠΝ (150)...ὁ.π.π.. σελ. 20.

⁴¹³ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου ἅπαντα τόμ. 7, Ἐξηγήσεις εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 89.

⁴¹⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, τό ψυχροσωτήριον ψαλτήριον, Δαβίδ τοῦ προφητάνακτος, Βιέννη 1817, σελ. 253.

⁴¹⁵ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατὰ τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήναι 1965, σελ. 461.

«Μέ σπουργίτι πού ἔχασε τόν σύντροφό του καί μέ πονεμένο νυχτοκόρακα (κλαυσοπούλι) παρομοιάζει τόν ἑαυτό του ὁ Ψαλμωδός. Μιλώντας ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, πού ἦταν αἰχμάλωτος στήν Βαβυλώνα, ψάλλει θρηνητικά καί διεκτραγωδεῖ τήν κατάστασή τους.

Ἐνῶ ὁμως εἶναι κυριευμένος ἀπό θλίψη καί μέ τά δάκρυά του ἀνακατεύει τό νε-ρό πού πίνει, δέν χάνει τήν ἐλπίδα του. Ἐλπίζει καί πιστεύει ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό τά δεσμά τῆς σκλαβιάς. Γιατί ξέρεи ὅτι ὁ Κύριος καί Θεός του δέν μένει ἀπαθής καί ἀδιάφορος στόν πόνο τους. Βλέπει καί παρακολουθεῖ αὐτός μέ ἐνδιαφέρον τήν ταλαιπωρία τους, ἔτοιμος νά τούς βοηθήσει μέ ὅλη τήν παντοδύναμη καί μεγαλόπρεπη ἀγάπη Του. Γιά νά τονίσει δέ ἀκόμη περισσότερο ὁ Δαβίδ τό ἐνδιαφέρον αὐτό τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιοῖ καί τήν ἐξῆς ὠραιότατη εἰκόνα: Παρουσιάζει τόν Θεό νά σκύβει κατά κάποιον τρόπο ἀπό τό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, γιά νά ἀκούσει τόν στεναγμό τῶν πονεμένων. «Ὅτι ἐξέκυψεν ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ. Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τήν γῆν ἐπέβλεψε τοῦ ἀκοῦσαι τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων» (Ψαλμ. ρα' 20-21).

Τά λόγια αὐτά, ὅπως σημειώνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀναφέρονται ὄχι μόνο στήν ἀπελευθέρωση τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπό τήν Βαβυλώνιο αἰχμαλωσία, ἀλλά καί στήν λύτρωση ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπό τά δεσμά τοῦ Διαβόλου.

Οἱ «πεπεδημένοι», γράφει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, εἶναι ἐκεῖνοι, τούς ὁποίους «σειραῖς ἀμαρτίαις ἔσφιγγεν ὁ μισόκαλος δαίμων» (Ἐξήγ. εἰς ρα' Ψαλμ.). Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πού εἶχαν δεθεῖ μέ τίς ἀμαρτίες τους σάν μέ ἄλλες ἀλυσίδες καί εἶχαν γίνεи σκλάβοι τοῦ φοβεροῦ τυράννου τῶν ψυχῶν, τοῦ μισανθρώπου Σατανᾶ. Ἦσαν αἰχμάλωτοι καί δεμένοι μέ «χειροπέδες», ὅπως λέει καί ὁ προφήτης Ἡσαΐας (με' 14) καί ἔσερναν κουρασμένα καί βαρειά τά βήματά τους στή ζωή, ἀνόρεκτοι γιά κάθε τί καί μέ ἐξαντλημένη ἀπό τόν πόνο τήν καρδιά τους.

Ἐμπρός σ' αὐτή τήν κατάσταση δέν παρέμεινε ἀσυγκίνητος ὁ Κύριος τοῦ οὐρα-νοῦ καί τῆς γῆς, πού γνωρίζει τά πάντα καί ἀκούει καί τούς κτύπους τῆς καρδιάς μας. Ἀντιθέτως ὄχι μόνο πρόσεξε τά βογγητά καί τούς στεναγμούς τῶν αἰχμαλώτων τῆς ἀμαρτίας, «ἀλλ' ἔκλινεν οὐρανοὺς καί κατέβη» στήν γῆ μας. «Ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καί ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη», ὅπως εἶπε καί ὁ Προφήτης (Βαρούχ γ' 38). Ἦλθε στόν κόσμο μας «ὁ τῶν ὅλων κοσμήτωρ», ὅπως λέει καί ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος, γιά νά μᾶς σώσει ἀπό τήν σκλαβιά δίνοντας σάν λύτρο τόν ἑαυτό Του!

Δέν ἔπαυσε δέ ὁ Κύριος καί μετά τήν προσφορά Του αὐτή νά ἐνδιαφέρεται γιά ὅλους καί γιά τόν καθένα μας. Ἐκεῖνος, ὅπως ἀναφέρει στήν συνέχεια ὁ Ψαλμωδός, εἶναι πάντα «ὁ αὐτός», αἰώνιος δηλαδή καί ἀναλλοίωτος, καί ἐνδιαφέρεται καί σήμερα γιά τά πλάσματα τῶν χειρῶν Του».

«Παρουσιάζονται καί στή δική μας ζωή ἀσφαλῶς περιστάσεις, πού ἡ μία θλίψη ἐπάνω στήν ἄλλη ἀπειλοῦν σάν ἄλλα κύματα νά μᾶς βυθίσουν στήν ἀπελπισία. Ἔρχονται ἐποχές, πού μᾶς κυκλώνουν «οἱ ζάλες τοῦ βίου ὅπως οἱ μέλισσες το κηρί», ὅπως λέει καί ἡ Παράκληση τῆς Παναγίας μας. Τό σπίτι μας, ἡ δουλειά μας καί ὅλη μας ἡ ζωή μοιάζουν τότε σάν ἀναμμένο καμίνι, ὅπου καιγόμαστε ψυχικά καί δέν βλέπουμε σωτηρία ἀπό πουθενά. Καί φαίνεται νά μαραινόμεσθε καί νά ξηραίνόμεσθε κι ἐμεῖς «ὡσεὶ χόρτος», ὅπως ἀναφέρει πάλι ὁ Ψαλμωδός, καί νά χάνουμε κάθε δύναμή μας καί τήν δροσερότητα τῆς καρδιάς μας.

Σ' αὐτές ὁμως τίς δύσκολες ὅπωςδήποτε καί τραγικές ὥρες μας μή λησμονοῦμε ποτέ, τήν εἰκόνα αὐτή, πού μᾶς παρουσιάζει ὁ Ψαλμός μας. Νά θυμόμαστε πάντα ὅτι κάποιος ἔχει σκυμμένο τό αὐτί του ἐπάνω μας, ἔτοιμος νά ἀκούσει τήν κραυγή τῆς ἰκεσίας μας καί νά μᾶς συμπαρασταθεῖ. Τότε πού μένουμε τυχόν ἄγρυπνοι καί δέν μᾶς πιάνει ὁ ὕπνος ἀπό τά πολλά μας προβλήματα, ὅπως συνέβαινε καί μέ τόν Ψαλμωδό, νά μή ξεχνοῦμε ὅτι εἶναι στραμμένος ἐπάνω μας ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός τοῦ οὐρανοῦ Πατρός μας. Μᾶς βλέπει στοργικά καί μέ τίς ἀκτῖνες τοῦ θεϊκοῦ Του βλέμματος θέλει νά φωτίσει τόν σκοτεινό ὀρίζοντα τῆς ζωῆς μας γεμίζοντάς μας μέ ἐλπίδα.

Καί τότε θ' ἀλλάζουν ὅλα. Θά νοιώθουμε νά χύνεται βάλσαμο παρηγορίας μέσα μας. Ἡ ἀπαλή αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θά δροσίξει τό εἶναι μας καί ἡ πανσθενής Χάρις τοῦ Θεοῦ, πού «θεραπεύει τά ἀσθενῆ», θά τονώνει τήν ὑπαρξή μας.

Καί θά μπορούμε τότε κι ἐμεῖς μαζί μέ τόν θεόπνευστο Ψαλμωδό νά ἀναγγέλλουμε μέ χαρά καί εὐγνωμοσύνη καί νά διαλαλοῦμε παντοῦ καί πάντοτε «τό ὄνομα Κυρίου καί τήν αἴνεσιν» τοῦ Λυτρωτοῦ καί Σωτῆρος μας», (Ψαλ. ρα, 22)⁴¹⁶.

⁴¹⁶ Ἀπό Περιοδικό «Ο ΣΩΤΗΡ» τόμος 1986, σ. 523

«Ὁλόκληρο τό Εὐαγγέλιο συνοψίζεται σέ μία προτροπή τοῦ Θεοῦ πρὸς ὅλους μας: «Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος εἰμί» (Πέτρ, α, 16). Μέ τὴν ἀνέκφραστη σέ μεγα-λεῖο συγκατάβασή Του, ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης ἐξισώνει τούς ἀνθρώπους μέ τόν Ἐαυτό Του: «Καί διὰ τόν Θεόν καί διὰ τούς ἀνθρώπους ἰσχύει τό ἴδιο Εὐαγγέλιο, ἡ ἴδια χάρη, ἡ ἴδια ἀλήθεια, ἡ ἴδια δικαιοσύνη, ἡ ἴδια ζωή, ἡ ἴδια ἀγαθότης⁴¹⁸». «Ὅτε γάρ ἀγιαζῶν καί οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνός πάντες» (Ἐβρ. β, 11). Μέ ἄλλα λόγια, σκοπὸς τῆς πνευματικῆς ζωῆς κάθε πιστοῦ χριστιανοῦ εἶναι «ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν ἀρχικὴν κατάστασιν διὰ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως ταῆς ψυχῆς, ἣτις πραγματοποιεῖται, διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν καί τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν⁴¹⁹». Κορυφαία καί ἐξέχουσα θέση ἀνάμεσα στίς ἀρετές κατέχει ἡ ἀστήρευτη προσευχή, ἡ προσευχή πού γεμίζει τὴν ψυχὴ καί καθιστᾷ τὴν ἀνθρώπινη φύση «ἐπιτηδεῖαν κατόπιν τῆς καθαρότητος αὐτῆς εἰς τό νά δεχθῆ καί τὴν ὑπερφυσικὴν χάριν καί ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ⁴²⁰».

Πιό συγκεκριμένα, «ἡ προσευχή ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της εἶναι συνουσία καί ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεόν καί ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειά της, σύστασις καί διατήρησις τοῦ κόσμου, συνφιλίωσις μέ τόν Θεόν, μητέρα τῶν δακρύων, καθὼς ἐπίσης καί θυγατέρα, συγχώρησις τῶν ἀμαρτημάτων, γέφυρα πού σώζει ἀπὸ τούς πειρασμούς, τοῖχος πού μᾶς προστατεύει ἀπὸ τίς θλίψεις, συντριβὴ τῶν πολέμων, ἔργο τῶν Ἀγγέλων, τροφή ὄλων τῶν ἀσωμάτων, ἡ μελλοντικὴ εὐφροσύνη, ἐργασία πού δέν τελειώνει, πηγὴ τῶν ἀρετῶν, πρόξενος τῶν χαρισμάτων, ἀφανὴς πρόοδος, τροφή τῆς ψυχῆς, φωτισμὸς τοῦ νοῦ, πέλεκος πού κτυπᾷ τὴν ἀπόγνωσι, ἀπόδειξις τῆς ἐλπίδος, διάλυσις τῆς λύπης, πλουτοῦ τῶν μοναχῶν, θησαυρὸς τῶν ἡσυχαστῶν, μείωσις τοῦ θυμοῦ, καθρέπτῆς τῆς πνευματικῆς προόδου, δῆλωσις τῆς πνευματικῆς καταστάσεως, ἀποκάλυψις τῶν μελλοντικῶν πραγμάτων, σημάδι τῆς πνευματικῆς δόξης πού ἔχει κανεῖς. Ἡ προσευχή εἶναι γι' αὐτόν πού προσεύχεται πραγματικὰ δικαστήριον καί κριτήριον καί βῆμα τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀπὸ τό μελλοντικὸ βῆμα⁴²¹».

Τό ἐρώτημα ὅμως πού τίθεται σήμερα ἀπὸ πολλοὺς πιστοὺς εἶναι: «Πῶς θά ξεκινήσουμε; Πῶς θά μάθουμε νά σιωποῦμε γιὰ ν' ἀρχίσουμε ν' ἀκοῦμε; Ἀντὶ ἀπλᾶ νά μιλάμε στό Θεό, πῶς μπορούμε νά πετύχουμε μία προσευχή στήν ὁποία ὁ Θεὸς μιλάει σέ μᾶς; Πῶς μπορούμε νά περάσουμε ἀπὸ τὴν προσευχὴ ταῶν λόγων, στήν προσευχὴ τῆς σιωπῆς, ἀπὸ τὴν ἐντατικὴ στήν αὐτοενεργούμενη προσευχὴ, ἀπὸ τὴ δική μου προσευχὴ στήν προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ ἐντός μου; ⁴²²».

Ἕνας τρόπος ν' ἀρχίσουμε εἶναι ἡ ἐπίκληση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ ἐξωτερικὸς τύπος τῆς προσευχῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ τίς λέξεις «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με». Ἄς σπεύσουμε ὅμως νά τονίσουμε ὅτι δέν ὑπάρχει ἀποκλειστικὸς τύπος. Ἡ φράση μπορεῖ νά συντομευθεῖ ὅπως: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» ἢ «Κύριε Ἰησοῦ» ἢ νά ἐπεκταθεῖ μέ τὴν προσθήκη «τόν ἀμαρτωλό» στό τέλος, ὑπογραμμίζοντας τὴν πλευρά τῆς μετανοίας. Ἔτσι κάθε ἀγωνιζόμενος πιστὸς εἴτε μέ τὴ χρήση κομποσκοινοῦ εἴτε χωρὶς, (αὐτὸ χρησιμοποιεῖται ὄχι τόσο γιὰ νά μετᾶμε τίς φορές πού ἡ προσευχὴ – εὐχὴ ἐπαναλαμβάνεται, ἀλλὰ περισσότερο σάν βοήθεια γιὰ νά συγκεντρωθοῦμε καί νά πετύχουμε ἕναν ὀρισμένο ρυθμὸ), ἔχει τὴ δυνατότητα νά προσεύχεται καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας καί τῆς νύχτας, ἐντός καί ἐκτός τοῦ ναοῦ, στό σπίτι, στό δρόμο, στό γραφεῖο κτλ.

Ἡ συχνὴ ἐπίκληση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Ἰησοῦ εἰσάγει τόν ἄνθρωπο στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, εἶναι λειτουργία ἐσωτερικευμένη. «Ἀπαρνεῖται τὰ διαλογιστικὰ στοιχεῖα, τούς λογισμούς καί γίνεταί μία μονάχα λέξις – μονολογία – τό Ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ⁴²³». Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος μυεῖται μέ τόν ἀμεσώτερο τρόπο στήν ἐμπειρία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Ζῶ δέ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δέ ἐν ἐμοὶ Χριστός», (Γαλ. β' 20).

⁴¹⁷ <http://orthodoxostypos.gr/259-2/>

⁴¹⁸ Πόποβιτς Ιουστίνου, Αρχιμανδρίτου, Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος, ἐκδ. Παπαδημητρίου, Αθήναι, 1970, σελ 66.

⁴¹⁹ Σωτηρόπουλου Χαράλ., Νηπτικοὶ καὶ Πατέρες τῶν μέσων χρόνων, Αθήναι 2000, σελ 20. Πιὸ ἐκτεταμένη ἀναφορὰ γίνεται στό λόγο περὶ ἀσκητικῆς τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (P G 90, 324).

⁴²⁰ Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συμβουλευτικὸν Ἐγχειρίδιον ἐκδ. Νεκ. Παναγόπουλος, Αθήναι 2001, σελ 181.

⁴²¹ Ἁγίου Ἰωάννου Συναῖτου, Κλίμαξ, ἐκδ. Ἱερά Μονὴ Παρακλήτου, Ὠρωπὸς Ἀττικῆς, 1998, σελ 387-388.

⁴²² Ware Καλλίστου, Ἐπισκόπου Διοκλείας, Ἡ δύναμη τοῦ ὀνόματος, ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ στήν Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα, ἐκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1983, σελ 15.

⁴²³ Εὐδοκίμοφ Παύλου, Ἡ Ὁρθοδοξία ἐκδ. Βασ. Ρηγόπουλου, Αθήνα 1972, σελ 155.

Ἐπιπρόσθετα, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναφερόμενοι στή σπουδαιότητα τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, τονίζουν καί τίς προϋποθέσεις πού τή συνοδεύουν. Ἡ προσοχή κυρίως κατά τή διάρκεια, ἀλλά καί μετά τήν προσευχή, ἡ ταπείνωση, ἡ νηστεία, ἡ εἰλικρινής συντριβή καί μετάνοια, ἡ ἐπιμονή⁴²⁴, ἡ ἐγρήγορη καί ἐπαγρύπνηση, ἡ ἡσυχία, (κυρίως ὡς τρόπος καί κατάσταση καί ὄχι ὡς τόπος), ἀποτελοῦν ἀπαραίτητα ἐφόδια, προϋποθέσεις ἐξέχουσας σημασίας γιά νά δυνηθεῖ ὁ πιστός ἀρχικά νά ἀφουγκραστεῖ καί σταδιακά νά βιώσει ὅτι «ἡ κλήση τοῦ ὑπερκοσμίου Πατρός μᾶς ἐλκύει. Αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ πλευρά ἐκείνη τῆς φύσεώς μας, ἡ ὁποία φέρεται πρὸς Αὐτόν, καθίσταται ὑπερκόσμια. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε κτίσματα, ἀλλά ὁ Κύριος Ἰησοῦς διά τῆς ἐπί γῆς ἐμφανίσεως Αὐτοῦ, τῆς διδαχῆς καί τοῦ ὑποδείγματος Αὐτοῦ, μᾶς ἀπεργάζεται ὁμοίους πρὸς Αὐτόν. Συντελεῖται σε μᾶς ἡ ομοίωση πρὸς τόν Μονογενῆ Υἱό διά τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. στήν καρδιά μας. Κατά τόν τρόπον αὐτό γινόμεθα καί ἐμεῖς υἱοί τοῦ Ὑψίστου⁴²⁵».

Ἡ νοερά προσευχή κάνει τή λαμπρότητα τῆς Μεταμόρφωσης νά διεισδύει μέσα σέ κάθε γωνιά τῆς ζωῆς μας. Ἀρχικά μεταμορφώνει τή σχέση τοῦ προσευχόμενου μέ τόν ὑλικό κόσμο πού τόν περιβάλλει καί ἀκολουθῶς μέ τούς συνανθρώπους του. Δέν εἶναι τυχαῖο ἄλλωστε ὅτι ἡ εὐχή περιλαμβάνει τίς δύο κύριες «στιγμές» ταῆς Χριστιανικῆς Λατρευτικῆς πράξης: «Τῆ στιγμή τῆς προσκύνησης, τῆς ἐνατένισης τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἀναζήτησής Του μέ τήν ἀγάπη. Τῆ στιγμή τῆς μετάνοιας, τῆς αἴσθησης τῆς ἀναξιοτήτας καί τῆς ἀμαρτίας. Ὑπάρχει μία κυκλική κίνηση μέσα στήν προσευχή, μία ἀκολουθία ἀνάβασης καί ἐπιστροφῆς. Στό πρῶτο μισό τῆς προσευχῆς ἀνερχόμαστε πρὸς τόν Θεόν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ τοῦ Θεοῦ...» καί κατόπιν στό δεύτερο μισό γυρίζουμε στόν ἑαυτό μας μέ συντριβή «...ἐλέησόν με τόν ἀμαρτωλό». Ἐκεῖνοι πού ἔχουν γευθεῖ τό δῶρο τοῦ πνεύματος ἔχουν ταυτόχρονα συνείδηση δύο πραγμάτων ἀπό τή μία μεριά τῆς χαρᾶς καί τῆς παρηγοριᾶς καί ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, τῆς ταραχῆς, τοῦ φόβου καί τοῦ θρήνου. Τέτοια εἶναι ἡ ἐσωτερική διαλεκτική τῆς νοερᾶς προσευχῆς⁴²⁶».

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρομοιάζει τήν ἀναγκαιότητα τῆς προσευχῆς γιά τόν πιστό μέ τήν σπουδαιότητα τῆς θάλασσας γιά τά ψάρια: «Ἄλλ' ἂν στερήσεις τόν ἑαυτό σου ἀπό τήν προσευχή, ἔκαμες ὡς νά ἤθελες νά βγάλεις τό ψάρι ἀπό τήν θάλασσα. Γιατί ὅπως τό ψάρι ζεῖ μέ τό νερό, ἔτσι ζεῖς καί σύ μέ τήν προσευχή καί καθὼς ἐκεῖνο πλέει ἐπάνω στό νερό εὐκολα καί πηγαίνει ὅπου θέλει, ἔτσι καί σύ μέ τήν προσευχή θέλεις νά περάσεις τούς οὐρανούς καί νά ἐνωθεῖς μέ τόν Θεόν⁴²⁷».

Ἡ ἐλπίδα

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει πὼς ἡ ἐλπίδα καί ἡ καταφυγή μας στόν Θεόν, εἶναι τό δικό μας δῶρο καί ἡ δική μας εἰσφορά στόν Θεόν γιά τήν σωτηρία μας. Τονίζει μεταξύ ἄλλων:

«Τί λοιπόν σημαίνει ἐλπίδα; Τό νά ἔχεις θάρρος γιά τά μελλοντικά. Γιατί τί μεγάλο ζητάει ἀπό σένα ὁ Θεός, Αὐτός πού ἀπό ὁμόνοιας Του ἔδωσε ὁλόκληρα τά ἀγαθά; Ἐνα ζητάει μόνο ἀπό σένα, ἐλπίδα, γιά νά ἔχεις κάτι κι ἐσύ ὁ ἴδιος νά συνεισφέρεις γιά τή σωτηρία σου».

Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐξηγεῖ ὅτι ἡ ἐλπίδα μας πρὸς τόν Θεόν εἶναι, μεταξύ ἄλλων, ὁ τρόπος ταῆς ἀναίμακτης θυσίας μας πρὸς Αὐτόν.

Κατά τόν ἅγιο Ἰσίδωρο Πηλουσιώτη καί τόν ἅγιο Θεόδωρο Στουδίτη ἡ ἐλπίδα μας στόν Θεόν συντελεῖ στήν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς.

Ὁ Ὅσιος Ἀντίοχος ὁ Πανδέκτης τό ἀποδίδει στήν ἐνίσχυση τῆς ἀρετῆς ἀλλά καί τῆς πίστεως μας στόν Θεόν, λέγοντας: «Ὅσοι χειραγωγοῦνται μέ τήν ἐλπίδα στόν Θεόν, ἀνυψώνονται πρὸς Αὐτόν καί φωτίζονται ἀπ' τή λαμπρότητα τοῦ αἰωνίου φωτός... Λέγει ἡ Γραφή: «Ἐάν κοιμηθοῦν δύο μαζί, θά ζεσταθοῦν» (Ἐκκλ. δ, 11). Ἡ πίστη, ἐάν ἔχει ἐλπίδα, παράγει τό ἴδιο ἔργο, καί θερμότητα προξενεῖ σ' ἐκεῖνον πού τήν ἔχει»

Λοιπόν, ὁ Θεός προνοεῖ καί μάλιστα ὡς Δημιουργός καί Πατέρας πού εἶναι γιά μᾶς. Θέλει ὅμως καί κάτι ἀπό μᾶς. Τό νά ἐλπίζουμε σ' Αὐτόν. Καί τοῦτο γιατί αὐτή ἡ ἐλπίδα μας πρὸς Αὐτόν, ὅπως μᾶς τόνισαν οἱ Πατέρες, εἶναι ἡ δική μας εἰσφορά γιά τήν σωτηρία μας, μᾶς ἐνώνει

⁴²⁴ Σωτηρόπουλου Χαράλ., Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος, Βίος – Ἔργα – Διδασκαλία, Ἀθήναι 2002, σελ 124-135.

⁴²⁵ Σαχάρωφ Σωφρονίου, Ἀρχιμανδρίτου, Ὁψώμεθα τόν Θεόν καθὼς ἐστί, ἔκδ. Ἱερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας, 1992, σελ 159.

⁴²⁶ Ware Καλλίστου, Ἡ δύναμη τοῦ ὀνόματος, σελ 31-32.

⁴²⁷ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Μαργαρίται, ἔκδ. Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσ/νίκη 1972, σελ 111

μαζί Του, αποτελεί τή δική μας πνευματική θυσία προς Αυτόν, αὐξάνει τόν πλοῦτο τῶν ἀρετῶν καί τήν πίστη μας. Στ' ἀλήθεια τί εὐλογία!

Ἀλλά τί εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐλπίδα μας πρὸς τόν Θεό; Κατ' ἀρχήν, εἶναι ἀρετή καί μάλιστα πολύ μεγάλη.

Ὁ ὁσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, γράφει χαρακτηριστικά: Ἐλπίδα εἶναι σάν νά ἔχει κανεὶς τόν θησαυρὸ πρὶν νά τόν ἀποκτήσει – γιατί ἐλπίζει μὲ βεβαιότητα ὅτι θὰ τόν ἀποκτήσει. Ἡ ἐλπίδα χαρίζει ἀνάπαυση ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα (Κλιμαξ, λ', ις'). Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἐλπίδα δίνει φτερὰ στή ζωή, στὸν ἀγώνα μας. Ἄν κάτι δὲν τὸ ἐλπίζουμε, δὲν τὸ προσπαθοῦμε κίόλας.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας θεωρεῖ τήν ἐλπίδα ὡς μία ἀπὸ τίς θεμελιώδεις ἀρετές πού βάζει μέσα μας ὁ Χριστός.

Ἐν τέλει ἡ ἐλπίδα εἶναι κάτι ἀκόμη πιό μεγάλο καί ἄφθαστο. Εἶναι τελικά ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ρητά τό τονίζει αὐτό ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγοντας «Ἡ ἐλπίδα δὲν ντροπιάζεται. Γιατί εἶναι ὁ Χριστός».

Ἄραγε γιατί ἡ ἐλπίδα ἔχει ὡς σύμβολό της τήν ἄγκυρα; Ἡ ἀπάντηση πού δίνει ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἶναι ἡ ἐξῆς:

«Ὅπως ἡ ἄγκυρα ὅταν κρεμαστῆ ἀπ' τό πλοῖο δὲν τό ἀφήνει νά πηγαίνει ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἔστω κι ἂν τό χτυποῦν ἄπειροι ἄνεμοι, ἀλλ' ὅταν ριχτεῖ στή θάλασσα τό σταθεροποιεῖ, ἔτσι καί ἡ ἐλπίδα.

Καί δὲν μιλάμε γιά θεμέλιο, πρᾶγμα πού δὲν ταιριάζει, ἀλλά γιά ἄγκυρα. Γιατί ἡ ἄγκυρα, ἐκεῖνο πού βρίσκεται σέ τρικυμία καί δὲν φαίνεται νά εἶναι πάρα πολύ σταθερό, τό σταθεροποιεῖ καί μάλιστα πάνω στό νερό, ὅπως ἐπάνω στή γῆ, καί δὲν τό ἀφήνει νά ταλαντεύεται.

Μάλιστα ὁ ἱερός Χρυσόστομος τονίζει πὼς τήν ἄγκυρα, αὐτό τό ὑπέροχο σύμβολο τῆς ἐλπίδας, πρέπει νά τήν ρίχνουμε ὄχι στή θάλασσα τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἀλλά στὸν Οὐρανό.

Γιά ὅσους, λοιπόν, εἶναι πάρα πολύ σταθεροί καί πιστοί, εὐλογα ἀναφέρει ἐκεῖνο ὁ Χριστός λέγοντας, «αὐτός ἔκτισε τό σπίτι του ἐπάνω στήν πέτρα» (Ματθ. ζ, 24).

Γιά ὅσους ὅμως ἀποκάνουν καί πρέπει νά στηρίζονται μὲ τήν ἐλπίδα, ὀρθά τό ἀνέφερε αὐτό ὁ Ἀπ. Παῦλος. Γιατί ἡ θύελλα καί ἡ μεγάλη τρικυμία ταλαντεύει τό σκάφος, ἐνῶ ἡ ἐλπίδα δὲν ἀφήνει νά περιφέρεται ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἔστω κι ἂν τό χτυποῦν ἄπειροι ἄνεμοι. Ἐπομένως ἂν δὲν τήν εἶχαμε, θά εἶχαμε καταποντιστεῖ πρὶν ἀπὸ πολύ καιρό». Κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο: «Μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἐλπίδας πρὸς τόν Κύριο, φρούριο ἀπόρθητο, συμμαχία ἀκατανίκητη, λιμάνι γαλήνιο, πύργος ἀπροσπέλαστος, ὄπλο ἀήττητο, δύναμη ἀκατάβλητη καί πού βρίσκει διέξοδο ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει διέξοδος⁴²⁸»

Ἡ μετάνοια κατὰ τόν ἅγιο Νεόφυτο τόν ἔγκλειστο⁴²⁹

Στά κείμενα τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τονίζεται χαρακτηριστικά ὅτι **ὁ ἄνθρωπος φθάνει στήν μετάνοια ὄχι διανοητικά, ἀλλά ἐξάπαντος ἐμπειρικά.** Ἡ μετάνοια δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς μία διανοητική κατάσταση, μία ἠθική βελτίωση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά εἶναι αἴσθησις⁴³⁰, μία καινούρια κατάσταση καί προσανατολισμός τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεό. «Σ' ὀλόκληρη τήν πατερική παράδοση τονίζεται ὅτι ἡ μετάνοια δὲν ἐξαντλεῖται σέ ὀρισμένες ἀντικειμενικές βελτιώσεις τῆς συμπεριφορᾶς, οὔτε σέ τύπους καί σχήματα ἐξωτερικά, ἀλλά ἀναφέρεται σέ μία βαθύτερη καί καθολικότερη ἀλλαγὴ στή ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι μία παροδική συντριβὴ ἀπὸ τῆ συναίσθησις διαπράξεως κάποιας ἁμαρτίας, ἀλλά μία μόνιμη πνευματική κατάσταση, πού σημαίνει σταθερὴ κατεύθυνση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεό, καί συνεχῆ διάθεση γιά ἀνόρθωση, θεραπεία καί ἀνάληψη τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα. Μετάνοια εἶναι τό νέο φρόνημα, ἡ νέα σωστὴ πνευματικὴ κατεύθυνση, πού πρέπει νά συνοδεύει τόν ἄνθρωπο μέχρι τῆ στιγμῆ τοῦ θανάτου. Μετάνοια εἶναι ἡ δυναμικὴ μετάβαση ἀπὸ τήν παρά φύση κατάσταση τῶν παθῶν καί τῆς ἁμαρτίας στήν περιοχὴ τῆς ἀρετῆς καί τοῦ κατὰ φύση, εἶναι ἡ τέλεια ἀποστροφή γιά τήν ἁμαρτία καί ἡ πορεία ἐπιστροφῆς στὸν Θεό⁴³¹».

⁴²⁸ <http://orthodoxostypos.gr/259-2/>

⁴²⁹ Ἀντώνιος Χαραλάμπους, ἡ ποιμαντικὴ τῆς μετανοίας, στά κείμενα τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Θεσσαλονικὴ Διπλωματικὴ ἐργασία

⁴³⁰ Πεντηκοντακέφαλον, Συγγράμματα, τ.Α', σ.281. Βλ. καί Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καί τῶν Ὠδῶν, Συγγράμματα, τ.Δ', σ.312 - 13.

⁴³¹ Ἀνέστη Κεσελόπουλου, Πάθη καί ἀρετές στή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1990, σ. 82.

ΨΑΛΜΟΣ 129^{ος}

Η δομή του Ψαλμού

Ο ψαλμός αυτός διαιρείται σε τέσσερες μικρές στροφές: α) Στίχ. 1-2 έκκληση στο θείο έλεος. β) 3-4 ή διπλή βάση της αιτήσεως του ικέτου, (λόγοι για τους όποιους ένδεικνυται νά γίνει δεκτή ή επίκληση) γ) 5-6 συναίσθημα πλήρους έμπιστοσύνης προς τόν Κύριο. δ) 7-8 Ο ποιητής προλέγει τό ευχάριστο αποτέλεσμα τής προσευχής.

Ο Ψαλμός αναγινώσκειται τήν θ' ώρα πρίν τόν έσπερινό⁴³².

Η έπιγραφή του Ψαλμού

Ωδή τών αναβαθμών.

Λέγονται αναβαθμοί οί ψαλμοί αυτοί, επειδή προφητεύουν για τήν από τήν Βαβυλώνα ανάβαση τών σκλαβωθέντων Ιουδαίων· και αρχίζουν οί αναβαθμοί από τήν κραυγή⁴³³ και δέηση όπου έκαναν οί σκλάβοι Ιουδαίοι προς τόν Θεό για τίς θλίψεις των, και τελειώνουν μέ τήν εις Ίερουσαλήμ αποκατάστασή των. Έξηγούμενοι κατά τόν αναγωγικό τρόπο έπιγράφονται οί ψαλμοί αυτοί γιατί περισσότερο από τους άλλους ανεβάζουν από τήν Βαβυλώνα, δηλαδή από τή σύγχυση τής παρούσης ζωής, τόν λαόν του Θεού δηλαδή τους χριστιανούς οί οποιοί είναι σκλαβωμένοι στη δουλεία τών παθών, ανεβάζονται εις τήν άνω Ίερουσαλήμ, στη βασιλεία του Θεού. Μελετώντάς τους ανάβει ό θεϊός έρωτας και ή αγάπη για τήν άνω Ίερουσαλήμ, πού είναι και ή άληθινή πατρίδα τους⁴³⁴.

Η υπόθεση του Ψαλμού

Μέ αυτόν τόν ψαλμό προσευχόταν ό μακάριος Δαβίδ μέ όλην του τήν καρδιά, προς τόν Κύριον, νά του συγχωρήσει τίς άμαρτίες του ως πολυέλεος πού είναι. Δίνει θάρρος στον έαυτόν του και στους άλλους, νά μή απελίζονται για τίς άμαρτίες πού έχουν διαπράξει, αλλά νά έχουν θάρρος στην αγαθότητα του Θεού⁴³⁵.

Ψαλ. 129,1 Έκ βαθέων έκέκραζά σοι, Κύριε·

Ψαλ. 129,1 Από τά βάθη τής ψυχής μου, σε δυστυχία εύρισκόμενος, έκραζα, Κύριε, προς έσένα.

Έγώ λέει, φώναξα σε σένα, Κύριε, από τό βάθος τής καρδιάς μου και όχι μέ τά χείλη μου. Γιατί τό νά προσεύχεται κάποιος από τό βάθος τής καρδιάς του, αυτό είναι απόδειξη θερμότητας προσευχής, όταν δέ προσεύχεται μόνο μέ τά χείλη και τή γλώσσα, είναι προσευχή ψυχρότατη⁴³⁶.

Αυτός πού κράζει εκ βαθέων είναι ένας αλλά κράζει ως αντιπρόσωπος όλου του έθνους, και επικαλείται τή θεία άκρόαση⁴³⁷.

Τά βάθη στα οποια βρίσκεται ό άγνωστος ποιητής, από όπου αυθόρμητα έξέρχονται οί κραυγές του είναι σύμβολο τής έσωτερικής διά τής άμαρτίας και έξωτερικής διά τών βασάνων έρημώσεως του λαού του, όπου είναι πνιγμένοι οί Ισραηλίτες σαν σε άπύθμενο άβυσσο. Ο ποιητής βρίσκεται σε άγωνία για τίς άμαρτίες και τά βάσανα τών Ιουδαίων.

Μέσα από τά βάθη τής καρδιάς μου αναπέμπω τίς δεήσεις μου και επάκουσόν με Κύριε. Έτσι ειπε γιατί μερικοί προσεύχονται μόνο μέ τά χείλη χωρίς νά προσέχει ό νοός τά λόγια τής προσευχής των και γι' αυτό δεν εισακούονται⁴³⁸.

⁴³² Αρχιμ. Ιωήλ Γιαννακοπούλου, Η Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Αθήνα 1965, σελ. 574.

⁴³³ Κραυγή δέ ονομάζει τήν μεγάλη φωνή, δηλαδή όχι τήν μεγάλη κατά τήν δύναμη και τό κτύπημα του έξωτερικού άέρα, αλλά τήν μεγάλη κατά τήν δύναμη και τόν πόνο τής έσωτερικής διαθέσεως τής καρδιάς. (Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία εις τούς PN (150) ψαλμούς του Προφητάνακτος Δαβίδ, Ψαλμοί PA - PN, τόμ. γ'. «Ορθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 316).

⁴³⁴ Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία εις τούς PN (150) ψαλμούς...σελ. 371.

⁴³⁵ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον του Δαβίδ, Ένετίσι, 1770, σελ. 333.

⁴³⁶ Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία εις τούς PN (150) ψαλμούς...σελ. 371.

⁴³⁷ Κων. Καλλινίκου, ύπόμνημα εις τόν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Αλεξάνδρεια 1929, σελ. 324.

⁴³⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον του Δαβίδ, Ένετίσι, 1770, σελ. 333.

Ἡ «ἐκ βαθέων», δηλώνεται τὰ βάθη τῶν ὑδάτων, τῆς θαλάσσης τὰ ὅποια συχνά ἐμφανίζονται σάν εἰκόνες πού δηλώνουν τόν κίνδυνο καί τή συμφορά, στόν ὅποιο βρίσκεται ὁ ποιητής ἔτοιμος νά πεθάνει⁴³⁹.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει: «ἐκ βαθέων» σημαίνει ὄχι ἀπλῶς μέ τό στόμα μου, οὔτε ἀπλῶς μέ τή γλώσσα μου, γιατί τὰ λόγια ξεχύνονται καί ὅταν ἡ σκέψη πλανιέται, ἀλλά ἀπό τὰ βάθη τῆς καρδιάς, μέ πολλή φροντίδα καί προθυμία, ἀπό αὐτά τὰ θεμέλια τῆς διάνοιάς μου. Γιατί τέτοιες εἶναι οἱ ψυχές ἐκείνων πού ζοῦν μέσα στις θλίψεις· συγκινοῦν ὀλόκληρη τήν καρδιά, καλώντα τόν Θεό με πολλή κατάνυξη, καί γι' αὐτό εἰσακούονται. Οἱ ἅγιοι προσεύχονται μέ τόση μεγάλη ἔνταση, ὥστε καί ὅλο τό σῶμα νά καταπονοῦν.

«Ἀπό τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου φώναξα δυνατά πρός ἐσένα Κύριε». Δύο πράγματα ἀναφέρει ἐδῶ, «ἀπό τὰ βάθη ταῆς καρδιάς μου» καί τήν κραυγή· κραυγή δέ δέν ἐννοεῖ τόν τόνο τῆς φωνῆς, ἀλλά τή διάθεση τῆς γνώμης. Ἀπό αὐτά τὰ δύο πράγματα μαθαίνουμε πῶς νά ἐπιτύχουμε ἐκεῖνα πού ζητοῦμε ἀπό τόν Θεό⁴⁴⁰.

Ψαλ. 129,2 *Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου· γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τήν φωνήν τῆς δεήσεώς μου.*

Ψαλ. 129,2 *Κύριε, ἄκουσε καί κάνε δεκτὴ τήν δέησή μου. Ἄς γίνουν προσεκτικά τὰ αὐτιά σου στά λόγια τῆς δεήσεώς μου.*

«Γενηθήτω τὰ ὦτά σου...». Ἐπικαλεῖται ὁ ποιητής τήν προσεκτικὴ ἀκρόαση τοῦ Θεοῦ⁴⁴¹.

Ὁ ποιητής παρακαλεῖ, ὅπως ἡ δέησή του φθάσει ἀπό τὰ βάθη μέχρι ψηλά στόν οὐρανό, ὅπου ὁ Θεός ὁ ὅποιος παρακαλεῖται νά ἀκούσει τήν φωνή τοῦ ποιητοῦ⁴⁴².

«τὰ ὦτά σου προσέχοντα». Αὐτιά ὀνομάζει τήν ἀκουστικὴ δύναμη· καί πάλι φωνή ὀνομάζει, ὄχι τόν τόπο τῆς φωνῆς, οὔτε ὑπονοεῖ τήν κραυγή, ἀλλά τήν ἐπίμονη διάθεση τῆς ψυχῆς⁴⁴³.

Ψαλ. 129,3 *ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε Κύριε, τίς ὑποστήσεται;*

Ψαλ. 129,3 *Κύριε, Κύριε, ἐὰν παρατηρήσεις καί ἐξετάσεις τίς ἁμαρτίες μας, ποιός εἶναι δυνατόν νά ἀντέξει στό ἐρευνητικὸ βλέμμα σου καί τήν δίκαιη καταδικαστικὴν ἀπόφασή σου;*

Νά προσδοκᾷ πρό πάντων, ὅταν ὑπάρχει τρικυμία καί θύελλα καί κινδυνεῦες νά πιγιεῖς. Γιατί τότε κατ' ἐξοχήν ὁ Θεός φανερώνει περισσότερο τήν δύναμή Του. Αὐτό λοιπόν εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ Ψαλμωδός (ψαλμός ρκθ, 3) πρέπει κανεῖς νά ἐλπίζει στόν Κύριο πάντοτε σ' ὅλη του τήν ζωή⁴⁴⁴.

Ἄκουσε, λέει, Κύριε, τήν ἀπό βάθος τῆς καρδιάς μου φωνή καί ἡ ἀκουστικὴ σου δύναμη, ἄς τήν προσέξει, ὡς δίκαιη καί θερμή, ἡ ὅποια προσφέρεται μέ δύναμη⁴⁴⁵.

Ὁ ποιητής καθορίζει τό περιεχόμενο μέ πολλή τέχνη. Δέν ζητεῖ τίποτε ἄλλο παρά μόνο τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἐδῶ ὁ ποιητής μᾶς παρουσιάζεται σάν ἄνθρωπος, πού ἔχει βαθύτατη συναίσθηση τῆς ἁμαρτίας του, τήν ὅποια θεωρεῖ ὡς αἰτία, στήν εὐρισκόμενη πολύ δύσκολη κατάσταση πού βρίσκεται. Αἰσθάνεται ὅτι πιέζει βαρεῖα ἡ ἁμαρτία τήν συνειδήσή του. Καί ἀντιλαμβάνεται, ὅτι μέ τίς δικές του δυνάμεις δέν θά μπορέσει νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό αὐτή. Χρειάζεται ἡ θεῖα βοήθεια, χρειάζεται νά ἐπέμβει ὁ Θεός, γιατί εἶναι ὁ μοναδικός νά συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες. Καί αὐτή τήν συγχώρηση ἐπιθυμεῖ ὁ ποιητής. Ἐάν τό ἔλεος, ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν δέν τὰ χορηγοῦσε ὁ Θεός, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θά καταστρέφοντο τιμωρούμενοι. Ἕνας ἀπό αὐτούς εἶναι καί ὁ ποιητής, ὁ ὅποιος γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ἐλπίζει, ὅτι θά τύχει τῆς συγχωρήσεως.⁴⁴⁶

Ποιός θέλει νά ὑποφέρει τήν ἐξέταση καί τήν ἔρευνα αὐτή; Ἡ ποιός θέλει νά βρεθεῖ ἀθῶος καί καθαρός; Βέβαια κανεῖς. Γιατί ὅλοι ἔχουν ἁμαρτήσῃ καί στεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ»

⁴³⁹ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 368.

⁴⁴⁰ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 69 κ. ἐξῆς.

⁴⁴¹ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 574.

⁴⁴² Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 369

⁴⁴³ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 75.

⁴⁴⁴ Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ε.Π.Ε. 7, 80.

⁴⁴⁵ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 372.

⁴⁴⁶ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 369-370.

(Ρωμ. γ, 23). Ὁ διπλασιασμός Κύριε Κύριε εἶναι λόγος ἐκείνου πού θαυμάζει τήν πολύ φιλανθρωπία καί ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ⁴⁴⁷.

Ἐάν θελήσει νά σταθμῆσει μέ τόν ζυγό τῆς δικαιοσύνης Του τίς ἀμαρτίες μας, ὁ Θεός, καί νά μᾶς δώσει ἰσόμετρη τιμωρία σύμφωνα μέ τά πταίσματά μας. Τότε μᾶς ἀξίζει νά πᾶμε στήν ἄμετρη κόλαση⁴⁴⁸.

Ὁ διπλασιασμός τῆς προσφωνήσεως Κύριε, Κύριε, εἶναι ἀποτέλεσμα θαυμασμοῦ καί ἐκπλήξεως ἐξαιτίας τοῦ πάρα πολύ μεγάλου μεγέθους τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀπέραντης μεγαλοσύνης καί τοῦ χωρίς ἄκρο πελάγους τῆς ἀγαθότητάς Του⁴⁴⁹.

Ψαλ. 129,4 *ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστίν.*

Ψαλ. 129,4 *Παίρνω ὅμως θάρρος, γιατί γνωρίζω ὅτι σέ σένα ὑπάρχει τό ἔλεος καί ἡ συγχώρηση.*

Καταφεύγει ὁ ποιητής στόν Θεό, γιατί σ' αὐτόν ὑπάρχει, τό ἔλεος καί ἡ συγχώρηση τῶν ἀμαρτιῶν. Ἡ ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν γεννᾷ τό θεῖο φόβο στή ψυχή τοῦ λυτρωμένου ἀνθρώπου πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τήν δύναμη νά συγχωρεῖ τίς ἀμαρτίες καί νά ἀνασταίνει τή ψυχή ἀπό τόν θάνατο πού τον ὀδηγεῖ ἡ ἀμαρτία στή ζωή πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

Ἡ ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν συνδέει, κατά τόν ποιητή μας, στενά τόν ἄνθρωπο μέ τόν Θεό. Αὐτό εἶναι τό βαθύτερο νόημα τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν ὑπό τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ⁴⁵⁰.

Τί σημαίνει «ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστίν». Δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τά δικά μας κατορθώματα τό ν' ἀποφύγουμε τήν τιμωρία, ἀλλ' ἀπό τή δική σου ἀγαθότητα. Γιατί τό ν' ἀποφύγουμε τήν κατάδικη ἐξαρτᾶται ἀπό τή δική σου φιλανθρωπία⁴⁵¹.

Ψαλ. 129,5 *ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε, ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου εἰς τόν λόγον σου.*

Ψαλ. 129,5 *Διά τό ὄνομά σου, Κύριε, τό ὅποῖον ὑπενθυμίζει ἀγαθότητα καί φιλανθρωπία, μέ πολλή τήν ὑπομονή καί ἐγκαρτέρηση ἤλπισα σέ σένα. Ἡ ψυχή μου, μέ ἀκλόνητη τήν πεποίθηση στήν φιλαλήθειαν τῶν ὑποσχέσεών σου, ὑπομένει καί περιμένει τήν βοήθειάν σου.*

Ἐγώ, λέει, σέ περίμενα νά μέ βοηθήσεις, Κύριε, ὄχι λόγω τῶν δικῶν μου ἀρετῶν καί κατορθωμάτων, γιατί αὐτά δέν τά ἔχω γιατί εἶμαι ἀμαρτωλός, ἀλλά γιά τό ὄνομά σου, δηλαδή νά μήν ἀτιμασθεῖ τό ἅγιο ὄνομά σου ἀπό τούς ἐχθρούς μου, οἱ ὁποῖοι λένε ὅτι δέν ἔχεις τήν δύναμη νά σώξεις τόν λαόν σου⁴⁵².

Ἡ ψυχή μου, λέει, Κύριε, ἤλπισε στήν ὑπόσχεση πού ἔδωσες στούς Πατριάρχες καί στούς προγόνους μας, δηλαδή ὅτι θά κληρονομήσουμε τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας καί ὅτι, ἐάν σέ ἀκοῦμε, θέλομεν νά φάγομε τά ἀγαθὰ τῆς γῆς (Ἦσ. α, 19). Ἡ καί στήν ὑπόσχεσή σου ἤλπισε ἡ ψυχή μου, τήν ὁποία ἐδημιούργησες, ὅτι δηλαδή θέλεις νά σώσεις ἐκείνους πού σέ εὐαρεστοῦν καί μεανοῦν γιά τίς ἀμαρτίες των⁴⁵³.

Ἐπειδή ἡ δικαιοσύνη καί ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἄπειρη, γι' αὐτό σοῦ δεόμεθα νά μή μᾶς κρίνεις μέ αὐστηρότητα ἀλλά νά μᾶς κρίνεις ὡς ἐλεήμονας καί εὐσπλαχνος πού εἶσαι⁴⁵⁴.

«Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστίν», ἀπό τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ πηγάζει ἡ συγχώρηση τῶν μετανοούντων⁴⁵⁵.

Ὁ Κύριος εἶναι ἐλεήμων, πολυεύσπλαχνος. Αὐτό γεμίζει μέ παρηγοριά τήν ψυχή τοῦ ποιητοῦ⁴⁵⁶.

⁴⁴⁷ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 373.

⁴⁴⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίσι, 1770, σελ. 334.

⁴⁴⁹ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 77.

⁴⁵⁰ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοῖ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 370.

⁴⁵¹ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 77.

⁴⁵² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 373.

⁴⁵³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 374.

⁴⁵⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίσι, 1770, σελ. 334.

⁴⁵⁵ Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τόν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 325.

⁴⁵⁶ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήναι 1965, σελ. 574.

«Ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε... τὸν λόγον σου». Ἀγάπη, Ἔλεος, Οἰκτιρμοί, Συμπάθεια πρὸς τὴν ἁμαρτωλή μας φύση· νὰ πῶ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο διὰ τῶν προφητῶν σου ἀποκαλύφθηκε. Καί ἔνεκα τοῦ ὀνόματός σου τοῦτο, δέν θά σταματῶ μέ ὑπομονή νὰ περιμένω τὴν πατρική σου εὐλογία καί με ὑπομονή θά ἀγωνίζομαι νὰ τηρήσω τίς ἐντολές σου, ἂν καί ἄλλος νόμος στά μέλη ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τοῦ θείου νόμου σου⁴⁵⁷.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Ἰδιος ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος εἶναι οἰκτίρμων, πολυέλεος, ἀγαθός πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς⁴⁵⁸.

Ὅτι γι' αὐτὴν σου τὴν ἐπωνυμία, ὅτι εἶσαι ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος προσδοκῶ καί ἐλπίζω στήν σωτηρία μου σύμφωνα μέ τίς ἀψευδεῖς ἐπαγγελίες σου. Στίς ὁποῖες ὑπέμεινα μέ βεβαιότητα ἀλλά καί στήν πολλήν σου χρηστότητα νὰ ἐπιτύχω ἐγὼ ὁ ἄχρηστος τὴν συγχώρησή⁴⁵⁹.

Ἀφοῦ ὁ ποιητής παρουσιάζει τὸν Θεός ὅτι εἶναι ὁ μόνος πού δίνει τὴν ἄφεση, τώρα ἐλπίζει καί ὑπομένει στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ ὅτι θά τοῦ συγχωρεθῶν οἱ ἁμαρτίες του⁴⁶⁰.

«Ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου...» Αὐτά (λέγονται) ἀπὸ ὄσους προστρέχουν στό Θεό, ὄχι γιὰ κάποια πνευματική ἀνάγκη, ἀλλά γι' τὸ σεπτὸ Του ὄνομα· αὐτοὶ μέ αὐτόν το τρόπο τρέχουν μέ ὑπομονή τὸν παρόντα ἀγώνα (Ἐβρ. ιβ, 1) καί δέν ἀπομακρύνονται καθόλου ἀπὸ τὸν Θεό καί ἀπὸ ὅσα τοῦ ἀρέσουν⁴⁶¹.

Αὐτὸ πού λέγει σημαίνει κατὰ τὸν ἱερό Χυσόστομο: ἐξ' αἰτίας τῆς φιλανθρωπίας σου, ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου σου ἔλπισα τὴ σωτηρία· γιατί ἂν στήριζα τίς ἐλπίδες μου στὸν ἑαυτὸ μου θά εἶχα ἀπελπισθεῖ πρὶν ἀπὸ πολὺ καιρὸ, θά ἔχανα τίς ἐλπίδες μου ἀπὸ παλαιά, ἐνῶ τώρα προσέχοντας τὸν νόμο σου καί στό λόγο σου, διατηρῶ καλές ἐλπίδες. Σέ ποιὸ λόγο; Στό λόγο τῆς φιλανθρωπίας σου. Γιατί αὐτός εἶναι ἐκεῖνος πού λέγει: «Ὅσο ἀπέχει ὁ οὐρανός ἀπὸ τῆ γῆ, τόσο πολὺ ἀπέχουν οἱ σκέψεις μου ἀπὸ τίς δικές σου καί οἱ δρόμοι μου ἀπὸ τοὺς δικούς σας δρόμους». (Ἦσ. νε, 9). Σᾶς ἔσωσα ὄχι μόνο ὅταν ἐπράξατε κατορθώματα, ἀλλά καί σᾶς εὐσπλαχνίστηκα καί ὅταν ἁμαρτήσατε, καί ἐξεδήλωσα τὴν βοήθειά μου καί τὴν πρόνοιά μου καί ὅταν ἁμαρτήσατε⁴⁶².

Ψαλ. 129,6 ἤλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός· ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ἐλπίσάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ψαλ. 129,6 Ἡ ψυχὴ μου ἤλπισε καί ἐλπίζει στὸν Κύριο, ἀπὸ βαθέος ὄρθρου μέχρι τῆς προχωρημένης νύκτας. Στὸν Κύριον ὄλος ὁ Ἰσραηλιτικός λαός ἄς ἐλπίζει ἀπὸ βαθείας πρωΐας μέχρι προχωρημένης νυκτός.

Ὁ Ἰσραηλιτικός λαός, λέει, πάντοτε νὰ ἐλπίζει στὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος πού μπορεῖ νὰ λυτρώσει καί νὰ σώζει τὸν ἄνθρωπο. Φυλακές ἔλεγαν οἱ παλαιοὶ τὰ μέρη τῆς νύκτας, γιατί σέ τέσσερα μέρη ἢ φυλακές μοίραζαν τὴν νύκτα, πού ἄρχιζε στις 6μ.μ μέχρι στίς 6 τὸ πρωῖ, οἱ στρατιῶτες πού ἐφύλασαν βάρδια στά στρατόπεδα· κάθε βάρδια διαρκοῦσε τέσσερις ὥρες. Τὸ τέταρτο μέρος τῆς νύκτας, δηλαδή ἀπὸ κατὰ τὸν βαθὺ ὄρθρο (ἀπὸ τίς 2-6) καί πρὸς τὸ ξημέρωμα, τὴν ὠνόμαζαν φυλακὴ πρωΐας, γιατί ἡ φυλακὴ αὐτὴν ἔφερε τὸ μήνυμα ὅτι πλησιάζει τὸ πρωῖ τῆς ἡμέρας. Συμβουλεύει λοιπὸν ὁ Προφήτης ὅλον τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ νὰ ἐλπίζει μόνον στὸν Κύριο σέ ὅλη του τὴν ζωὴ, ἐπειδὴ διὰ μέσου τοῦ ἡμερονυκτίου ἀναφερόταν ὅλη ἡ ζωὴ των, δηλαδή ἄρχιζε ἀπὸ τὸ πρωῖ νύκτωνε καί τελείω-νε πάλι τὸ πρωῖ⁴⁶³ καί συνέχιζε.

«Ὁ Θεοδώρητος σχολιάζει γιὰ τὸν στίχο αὐτό: Ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ πρωῖ μέχρι τὸ βράδυ νὰ θυμᾶσαι τὸν Κύριο καί ὁ νοῦς σου νὰ εἶναι στραμμένος πρὸς Αὐτόν. Στὸν Χριστὸ λέμε ἐμεῖς, στὸν Γιαχβέ ἔλεγαν οἱ Ἑβραῖοι. Δηλαδή νὰ εἶναι κολλημένος ὁ νοῦς σου ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα στὸν Χριστὸ καί νὰ ἐλπίζεις σέ Αὐτόν».

Ἀκόμη παραθέτει ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, τὴν ἐρμηνεῖα ἐνός ἀνωνύμου, σύμφωνα μέ τὴν ὁποία ἐδῶ ὁ Ψαλμωδὸς προτρέπει, νὰ ἀγωνιζόμαστε ἀπὸ τὴν νεανική μας ἡλικία.

⁴⁵⁷ Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τὸν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 325.

⁴⁵⁸ Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήναι 1965, σελ. 574.

⁴⁵⁹ Θεοδώρητου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίησι, 1770, σελ. 334.

⁴⁶⁰ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήναι 1996, σελ. 370.

⁴⁶¹ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 239.

⁴⁶² Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 79.

⁴⁶³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 374.

Από την αρχή – πρωΐα της ζωής του, από τη νεότητά του, πρέπει κανείς να αγωνίζεται τον καλόν αγώνα της πίστεως, να ζει σύμφωνα με τὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ καί νά ἐνώνεται μέ τόν Ἅγιο Τριαδικό Θεό. Γιατί μέσα ἀπό αὐτή τήν προοπτική ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι μιλάμε γιά μίμηση Χριστοῦ, ὄχι μίμηση ἐξωτερική μερικῶν πράξεων, ἀλλά εἶναι μία κοινωνία καί ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Χριστό⁴⁶⁴».

«*ἤλπισεν ἡ ψυχή μου ἐπὶ τὸν Κύριον*». Ψυχή μου ἀνάμενε τόν Κύριο περισσότερο ἀπό ὅσο (περιμένουν), οἱ ἀγρυπνοῦντες φύλακες τό πρωῖ. Ἔτσι καί οἱ Ἰσραηλιτες περιμένουν μέ ἀνυπομονησία τόν Κύριο νά τούς λυτρώσει, ὅπως ὁ ἀγρυπνος φύλακας περιμένει νά ἔρθει τό πρωῖ⁴⁶⁵.

Ὅπως ὁ φύλακας στρατιώτης τήν νύκτα προσδοκᾷ καί ἐλπίζει μέ βεβαιότητα ὅτι θά ἔλθει τό πρωῖ, κατά τό ὅποιο θά ἀναπαυθεῖ, ἔτσι καί ὁ ποιητής προσδοκᾷ καί ἐλπίζει μετά βεβαιότητος, ὅτι θά φανεῖ τό παρήγορο φῶς τοῦ Θεοῦ, θά ἔλθει ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ὅποια θά διαλύσει τό πυκνό σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας καί θά φέρει τό φαιδρό, τό χαρούμενο, φῶς τῆς νέας ζωῆς, πού θά ἀναπαύσει τόν κουρασμένο ἀπό τίς ἁμαρτίες του τόν ποιητή⁴⁶⁶.

Μάλιστα νουθετῶ καί τούς ἄλλους, τούς συμβουλεύω νά ἐλπίζει ὁ κάθε πιστός στόν Θεό, σέ ὅλην του τήν ζωή καί στόν καιρό τῆς εὐτυχίας καί στόν καιρό τῶν θλίψεων. Καί νά ἔχει θάρρος καί νά μὴ ἀμφιβάλλει καθόλου⁴⁶⁷.

«*Ἀπό φυλακῆς πρωΐας...*». Γιατί πρέπει καί κατά τίς δυσκολίες νά ἐλπίζουμε στόν Κύριο. Ὅχι μόνο κατά τίς πρωϊνές ὥρες, ὅταν εἶναι λαμπρό τό παρόν, δέν ἔχουμε προβλήματα, ἀλλά καί ὅταν ὑπάρχουν δυσκολίες. Ἀλλά ὅταν ἀνατεῖλει τό ἀληθινό φῶς, ὁ διορατικός νοῦς θά λάβει χαροποιά ἀπό τόν Θεό καί θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τὰ δύσκολα. Ἄς ἐλπίζει σ' αὐτόν γιατί εἶναι ἡ πηγὴ, καί ἀπό αὐτόν θά λάβει τό ἔλεος πού εἶναι λύτρωση καί (κοντά Του θά βρεῖ) τόν ἐξιλασμό, ὁ ὁποῖος καθαρίζει τελείως τίς ἁμαρτίες⁴⁶⁸.

«*Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός· ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον*». Σέ ὅλη μου τήν ζωή, νύκτα καί ἡμέρα λέγει. Γιατί τίποτε δέν μπορεῖ νά ἐξισωθεῖ μέ τήν συνεχή ἐπαγρύπνηση καί τή στήριξη στήν ἐλπίδα ἐκείνη, καί ἂν ἀκόμα συμβαίνει νά εἶναι ἀμέτρητα ἐκεῖνα πού ὀδηγοῦν σέ ἀπόγνωση. Αὐτό εἶναι τεῖχος ἀπόρθητο, αὐτό εἶναι ἀσφάλεια ἀκατάβλητη, αὐτό εἶναι πύργος ἀκαταμάχητος. Καί ἂν ἀκόμη λοιπόν τὰ πράγματα ἀπειλοῦν θάνατο, καί κίνδυνο, καί πανωλεθρία, μὴ σταματήσεις νά ἐλπίζεις στό Θεό καί νά προσμένεις τήν σωτηρία ἀπ' αὐτόν. Γιατί ὅλα σ' αὐτόν εἶναι κατορθωτά καί εὐκόλα, καί μπορεῖ νά βρεῖ διέξοδο ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἀδιέξοδος⁴⁶⁹.

Ὁ ἄνθρωπος νά ἐλπίζει στόν Κύριο σ' ὅλην του τήν ζωή· αὐτό δηλώνει τό «ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός...» Διὰ τῆς ἐλπίδος στόν Θεό στήν μέν παρούσα ζωή θέλει νά καθαριστεῖ ἀπό τὰ πάθη καί κατά τόν καιρό τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου, δέν θά φοβηθεῖ γιατί ἐλπίζει στήν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου. Γιατί ἡ ἐλπίδα στό Θεό εἶναι: «τεῖχος ἀρραγές», «ἀσφάλεια ἀχείρωτος», «πύργος ἄμαχος»⁴⁷⁰.

Ψαλ. 129,7 ὅτι παρὰ τῶ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῶ λύτρωσις,

Ψαλ. 129,7 Διότι τὸν Κύριον ὑπάρχει τὸ ἔλεος. Σ' αὐτόν ὑπάρχει ἀνεξάντλητον καὶ ἀπὸ αὐτόν χορηγεῖται πλοῦσια ἢ βοήθεια πρὸς σωτηρία.

Στόν Κύριο βρίσκεται τό ἀληθινό, τό δυνατὸ καί ἀσφαλέστερο ἔλεος, τό ὅποιο δίνεται στοὺς ἄξιους.

Τί εἶναι τό ἔλεος τοῦ Κυρίου; Πρωτᾶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, δηλαδή ἡ πηγὴ καί ὁ θησαυρός ἀπὸ τήν φιλανθρωπία πηγάζουν συνεχῶς. Ὅπου τό ἔλεος ἐκεῖ ὑπάρχει καί πολλὴ λύτρωση, ἐκεῖ εὐρίσκεται τό ἄπειρο πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας. Κι' ἂν προδοθήκαμε λόγω τῶν ἁμαρτιῶν μας δέν πρέπει νά παραμένουμε σ' αὐτές οὔτε νά ἀπογοητευόμεθα· γιατί ὁ δικαστής ἔχει πάρα πολύ

⁴⁶⁴ Μητροπολίτου Ναυπάκτου κ. Ἱεροθέου Βλάχου, Ἦσυχία καί Θεολογία, Ἰ. Μ. Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, 2004, σελ. 261 -262.

⁴⁶⁵ Αρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 575.

⁴⁶⁶ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 371.

⁴⁶⁷ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίησι, 1770, σελ. 334.

⁴⁶⁸ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 239.

⁴⁶⁹ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τόμ. 7, σελ. 81.

⁴⁷⁰ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Νέα Κλίμαξ, ἔκδ. Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 308.

ἔλεος καὶ φιλανθρωπία καὶ δὲν ἐξετάζει μὲ ἀκρίβεια τὰ πλημμελήματα ὅταν ὁ ἄνθρωπος μετανοεῖ, γιατί ὁ Θεὸς πολὺ εὐκόλα καὶ γρήγορα χορηγεῖ τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλανθρωπία του⁴⁷¹.

Εἶσαι ἀπὸ τῆ φύση σου φιλάνθρωπος καὶ ἐλεεῖς τοὺς ταπεινοὺς καὶ λυτρώνεις ὄσους βρίσκονται σὲ ἀνάγκες καὶ θλίψεις⁴⁷².

Ὁ στίχος αὐτὸς ἀποδίδει τὴν ἐσωτερικὴ χαρὰ γιὰ τὴ λύτρωση πού ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἡ ἐλπίδα ἔχει τώρα πλημμυρίσει τὴν ψυχὴ του καὶ ἔχει ἠρεμίσει τὸ βαρὺ συναίσθημα τῆς ἁμαρτίας⁴⁷³.

Ψαλ. 129,8 καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

Ψαλ. 129,8 Καὶ αὐτὸς θὰ ἀπαλλάξει τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸν ἀπὸ ὅλες τῖς ἁμαρτίες του.

Ὁ Κύριος, λέει, θέλει νὰ λυτρώσει τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ ἀπὸ ὅλες τῖς ἀνομίες του, ὅταν αὐτὸς μετανοεῖ γι' αὐτές καὶ εὐαρεστεῖ τὸν Θεὸ ὅταν ζεῖ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του. Ἀρμόζει καὶ ὁλος ὁ ψαλμὸς καὶ στὸν νέον Ἰσραήλ, τὸν λαὸ δηλαδὴ τῶν χριστιανῶν⁴⁷⁴.

Ἀπὸ τῆ φύση σου εἶσαι φιλοκτίμων δεσπότης καὶ εὐσπλαχνος, θέλεις νὰ λυτρώσεις τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ ὅλες τῖς ἀνομίες του. Αὐτὸς ὁ λόγος ἀγαπητοῦ προλέγει τὴν σάρκωση τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς πραγματικὰ εἶναι πού θὰ λυτρώσει τὸν κόσμον ἀπὸ τῖς ἁμαρτίες του. Ἰσραὴλ λεγόμαστε καὶ ἐμεῖς πού πιστεύουμε στὸν Χριστὸ καὶ ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, ἀξιώματα καὶ χαρίσματα πού στερήθηκαν αὐτοῖ, ἐπειδὴ ἐφόνευσαν τὸν Δεσπότη Χριστὸ οἱ ἄχρηστοι. Αὐτὰ καὶ περισσότερα κληρονομήσαμε δίκαια ἐμεῖς οἱ Χριστεπώνυμοι. Ἐπειδὴ χωρὶς ἀμφιβολία πιστεύσαμε τὸ σωτήριο κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου⁴⁷⁵.

Ἡ γρήση τοῦ 129^ο Ψαλμοῦ

α1. Ἡ προσευχὴ γιὰ τὴν πτώση ὄλων ἐκεῖνων πού κατέθλιψαν τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

α2. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού μᾶς κατατρέχουν ἀσταμάτητα.

γ. Γιὰ νὰ δώση ὁμθεὸς θάρρος καὶ ἐλπίδα στοὺς ἄρρώστους γιὰ νὰ μὴ δυσκολεύονται στὴ δουλειά τους.

στ. Πρωϊνὴ δέηση καὶ ἱκεσία πρὸς τὸν Κύριο, ὅπου ζητεῖται ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ καθοδήγηση, ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἡ προστασία ἀπὸ ἐχθροὺς ἰσχυροὺς.

θ. «Αἵτησις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν».

«Ἐν καταστάσει μετανόιας περὶπραχθεισῶν ἁμαρτιῶν».

Διδάγματα ἀπὸ τὸν 129^ο Ψαλμὸ

Πὼς λειτουργεῖται ἡ μετάνοια;

Ἐκτός ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ βαπτίσματος, πού εἶναι κοινὴ σὲ ὄλους καὶ τὸ τιμημένο στεφάνι τοῦ Μαρτυρίου ὑπάρχουν πολυάριθμοι τρόποι γιὰ νὰ λειτουργήσουμε τὴν μετάνοια. Οἱ τρόποι αὐτοὶ μᾶς χαρίζουν τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Α) Μὲ τὴν ἐνάρετη συμπεριφορὰ μας (Πράξ. γ, 19). Εἶναι ἡ ἔμπρακτε μετάνοια, ἡ ἀγαθὴ προαίρεση, καθημερινὴ νηστεία, ἡ νέκρωση σώματος καὶ νοῦ.

Β) Ἡ ἀγάπη (Α' Πέτρ. δ, 8).

Γ) Ἡ ἐλεημοσύνη (Σοφ. Σειρ. γ, 30).

Δ) Τὰ δάκρυα, (ψαλμ. στ, 7- 9).

Ε) Ἡ ὁμολογία τῶν ἁμαρτιῶν μας στὸν πνευματικὸ (ψαλμ. λα, 5, καὶ Ἡσ. μγ, 26).

Στ). Οἱ ψυχικὲς καὶ σωματικὲς ταλαιπωρίες (ψαλμ. κδ, 18).

Ζ) Ἡ διόρθωση τῆς ζωῆς μας (Ἡσ. α, 16 – 18).

Η) Οἱ πρεσβεῖες τῶν Ἁγίων (Α' Ἰωάνν. ε, 16).

Θ) Οἱ προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας (Ἰακ. ε, 14 -15).

Ι) Ἡ δύναμη τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἡ πίστη (Παροιμ. ιε, 27).

⁴⁷¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμοὺς...σελ. 375.

⁴⁷² Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχωσότηριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίσι, 1770, σελ. 334.

⁴⁷³ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 371.

⁴⁷⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμοὺς...σελ. 375.

⁴⁷⁵ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχωσότηριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίσι, 1770, σελ. 334.

ΙΑ) Μέ τις παραινέσεις μας και τον λόγο του Θεού συντελούμε στη μεταστροφή και στη σωτηρία μας ψυχής, (Ιωάνν. ε, 20).

ΙΒ) Η ἀμνησικακία, ή ἀνεξικακία και ή συγχώρηση όσων μᾶς ἔβλαψαν ποικιλοτρόπως, θά μᾶς ἐξασφαλίσουν τήν συγγνώμη τῶν δικῶν μας ἀμαρτιῶν (Ματ. στ, 14).

ΙΓ) Ο πανάγαθος Κύριος μᾶς χαρίζει ἕναν ἄλλο εὐκολο τρόπο πνευματικῆς κάθαρσης. Τά ἴδια μας τά συναισθήματα ἀπέναντι στόν πλησίον μας, εἶναι τό μέτρο και τό κριτήριο, μέσα ἀπό τό όποιο ὁ Θεός μᾶς φανερώνει ὅτι μᾶς συγχωρέθηκαν οἱ ἀμαρτίες μας: «Συγχώρεσέ μας ὁ, τι κακό ἔχουμε κάνει, ὅπως και ἐμεῖς συγχωροῦμε ἐκείνους πού μᾶς ἔχουν κάνει κακό» (Ματ. στ, 1)⁴⁷⁶.

Τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ και ὁ σημερινός χριστιανός

Δυστυχῶς σήμερα πολλοί χριστιανοί δέν ἔχουν πείρα τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ και δέν προστρέχουν στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, νά στηρίζεται σ' αὐτό καθῶς παίρνει θάρρος ἀπό τό ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἐλεήμων και πολυεύσπλαχνος. Χριστιανός πού δέν ἀγαπᾷ τήν προσευχή και δέν προσεύχεται σέ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς του, εὐκολή ἢ δύσκολη, αὐτός δέν πιστεύει στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Αὐτός πού γνωρίζει, πού ἀγαπᾷ τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδύνατον νά μή ἀγαπᾷ και τήν προσευχή. Ἀπό ἐδῶ θά καταλάβουμε και θά γνωρίσουμε ἐάν βρήκαμε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ: ἀπό τό κατά πόσο ἐπιζητοῦμε νά προσευχόμαστε.

Αὐτό πού παρουσιάζεται σέ μᾶς τούς χριστιανούς ἰδιαίτερα σήμερα, εἶναι τό ὅτι δέν αισθανόμαστε τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, σάν νά εἶναι μακριά μας ὁ Θεός, σάν νά μήν μᾶς ἀκούει, σάν νά μήν ἔχουμε σχέση μέ τόν Θεό, αὐτό σημαίνει ὅτι δέν γνωρίσαμε και δέν γευθήκαμε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ⁴⁷⁷.

Γιατί δέν μάθαμε νά προσευχόμαστε μέ προσοχή και εὐλάβεια, ὁ νοῦς νά παρακολουθεῖ, ὅσο εἶναι δυνατόν τά λόγια τῆς προσευχῆς και νά ἐλπίζουμε ὅτι θά εἰσακουσθεῖ ἡ προσευχή μας. Γιατί τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνάλογο μέ τήν ποσότητα τῆς ἐλπίδας μας στόν Θεό (Ψαλ. λβ, 22).

Τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχολιάζει σχετικά γιά τό θεῖο ἔλεος⁴⁷⁸: Δέν ὑπάρχει ἄνθρωπος ὁ ὅποιος δέν ἔχει ἀμαρτήσῃ (Γ' Βασ. η, 46). Ἐπειδή ὅλοι μας φταίμε σέ σένα Κύριε κάθε ὥρα, γιατί παραβαίνουμε τίς ἐντολές σου· και ἂν κάποιος ἀμαρτήσῃ κρυφά· ὁ Θεός τόν βλέπει και δέν μπορεῖ νά κάνει λάθος. Γι' αὐτό ἐσύ μήν ὀργίζεσαι γιά μᾶς, μή μᾶς παρατηρεῖς γιά τίς ἀμαρτίες μας: «Κύριε, Κύριε,...ποιός εἶναι δυνατόν νά ἀντέξει στό ἐρευνητικό βλέμμα σου και τήν δίκαιη καταδικαστική ἀπόφασή σου;» (Ψαλμ. ρκθ, 3). Κανείς. Γι' αὐτό νά παραβλέψεις τίς ἀμαρτίες μας και νά μᾶς ἐλεήσεις ὡς ἐλεήμων και πολυέλεος πού εἶσαι· ἐσύ ὁ μόνος ὀνόμασες τόν ἑαυτόν σου «ἐλεήμων γάρ εἰμι» (Ἐξοδ. κβ, 27). Και ὅπως εἶναι ἄπειρη ἡ μεγαλοσύνη σου, ἔτσι εἶναι και ἄπειρο και τό ἔλεός σου, ὅπως εἶπε ὁ σοφός Σειράχ· (Σειρ. β' 18).

Και πῶς θά λάβεις τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης γράφει: Νά μή λέγεις ὄχι «ἐλεήσόν με Κύριε», ἀλλά πρῶτα νά μετανοεῖς γιά τίς ἀμαρτίες σου· νά ἀποφεύγεις τό κακό· νά ἔχεις τήν καρδιά σου λυπημένη και συντετριμμένη· νά δείχνεις μέ τήν ἐμφάνισή σου ταπεινό φρόνημα και ἐάν δέν ἐλεήσεις ἐσύ πρῶτα τόν ἑαυτόν σου, δέν θά σέ ἐλεήσει και ὁ Θεός, ὅπως εἶπε ὁ Ἡσύχιος. Και ὁ Μ. Βασίλειος εἶπε: ἡ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τό μέτρον τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ και ὅσο εἶναι χωρητική, τόσο δίδεται και τό θεῖον ἔλεος.

Και πῶς ἐλεεῖς τόν ἑαυτόν σου; Ὅταν σοῦ συμβαίνουν πειρασμοί, ἀσθένειες, κίνδυνοι, θλίψεις νά μή λυπηθεῖς, οὔτε νά γογγύξεις ἀλλά νά τά δεχθεῖς ὡς θεῖα δῶρα μέ εὐχαριστία· γιατί αὐτοί εἶναι τρόποι, πού σοῦ ἔστειλε ὁ Θεός γιά νά μετανοήσεις⁴⁷⁹.

Το παντοδύναμο ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. (Ἀπόσπασμα ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ π. Ζαχαρίου)

⁴⁷⁶ Ἀββᾶ Κασσιανοῦ, Συνομιλίες μέ τούς πατέρες τῆς ἐρήμου, ἐκδ. «Ἐτοιμασία» τόμ. Α'. σελ. 192-194.

⁴⁷⁷ π. Συμεών Κραγιοπούλου, ἐρμηνεῖα Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, Θεσ/κη, σελ. 182.

⁴⁷⁸ Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Νέα Κλίμαξ, ἐκδ. Σ. Σχοινᾶ Βόλος, 1956, σελ. 78

⁴⁷⁹ Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Νέα Κλίμαξ, ἐκδ. Σ. Σχοινᾶ Βόλος, 1956, σελ. 80- 81

Εἶναι ἡ σύντομη καί μονολόγιστη ἐπίκληση, πού ἐπαναλαμβάνεται ἀδιάλειπτα ἀπό τούς πιστούς στό ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με, τόν ἁμαρτωλό.

Στό πρῶτο μέρος τῆς εὐχῆς «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ,» περικλείεται ὁμολογία πίστεως στή θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί σέ ὅλη τήν Ἁγία Τριάδα. Στό δεύτερο μέρος γίνεται ἡ ἐξομολόγηση τοῦ προσευχομένου ἀναγνωρίζεται ἡ πτώση (παγκόσμια καί προσωπική), ἡ ἁμαρτωλότητα καί ἡ ἀνάγκη γιά τήν λύτρωση. Καί τά δύο μέρη τῆς εὐχῆς, ἡ ὁμολογία πίστεως καί ἡ μετάνοια τοῦ προσευχομένου, δίνουν πληρότητα καί περιεχόμενο στήν προσευχή.

Τό ὄνομα Ἰησοῦς δόθηκε μέ ἀποκάλυψη ἄνωθεν. Προέρχεται ἀπό τήν ἄναρχη ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀποκάλυψη αὕτη εἶναι ἐνέργεια τῆς θεότητας καί προσδίδει στό ὄνομα ὑπερκόσμια δόξα. Τό ὄνομα αὐτό συνδέεται ὄντολογικά μέ τό ὀνομαζόμενο Πρόσωπο, τόν Χριστό. Ἡ προσευχή διά τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχει ὡς θεμέλιο λίθο τούς λόγους τοῦ Κυρίου πού πρόφερε λίγο πρὶν ἀνέβει στό Γολγοθά: «...ἀμήν ἀμήν λέγω «ὕμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσατε τόν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν». (Ἰωάνν. ιστ, 3) Οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ταυτόχρονα ἐντολή καί ὑπόσχεση. Ἡ ἐπάξια ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος Του ἐκπληρώνει τήν ἐντολή καί ζωοποιεῖ τήν παρουσία Του. Ὁ προσευχόμενος ἀδιάλειπτα τοποθετεῖ τόν ἑαυτό του στήν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν, στήν ὁδὸ τοῦ Κυρίου, καί ὁδός εἶναι ὁ Ἰδιος, (Ἰωάνν. ιδ, 6).

Μέ τό ἅγιο Βάπτισμα μεταδίδεται καί σέ μᾶς ἡ δωρεά νά ἐνδυθοῦμε τήν θεότητα τοῦ Κυρίου καί νά γίνομε καί ἐμεῖς ναός Θεοῦ, ὥστε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νά «οἰκῆ ἐν ἡμῖν». Ἡ εἴσοδος ὅμως στήν χάρη τοῦ ἁγίου βαπτίσματος γίνεται μέ τήν πίστη στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τό ὄνομα αὐτό στήν ἱστορία τῆς ἀποκαλύψεως τῶν θείων ὀνομάτων, εἶναι τό νέο, τό ἅγιο, τό παντοδύναμο, τό «διαφορώτατον», «τό ὑπέρ πᾶν ὄνομα». Ἡ κλήση τώρα τοῦ νέου Ἰσραήλ γίνεται «εἰς ὑπακοήν πίστεως... ὑπέρ τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ». Ἡ ἀποστολή τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Κυρίου συνίσταται στό νά βαστάζουν τό ὄνομα αὐτό, νά πάσχουν ὑπέρ αὐτοῦ, νά θεωροῦν προνόμιο τόν ὀνειδισμό, γι' αὐτό καί νά εἶναι ἔτοιμοι νά πεθάνουν γιά τό ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐκεῖνοι πάνω ἀπό τούς ὁποίους ἔχει ἐπικληθεῖ τό ὄνομά Του, καί οἱ ἴδιοι ἐπικαλοῦνται τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μέ ἓνα λόγο, τό ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ σφραγίζει τόν πιστό καί τόν ἀπεργάζεται ναό τῆς θεότητας, τόπο τῆς χαρισματικῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τό ἐπιζητούμενο γιά τήν καρποφόρο ἄσκηση τῆς εὐχῆς εἶναι ἡ ἔνωση τοῦ νοῦ καί τῆς καρδιάς... Ἡ πιό τέλεια ἀπέκδυση τοῦ νοῦ ἀπό κάθε ἐμπαθῆ προσκόλλησή του στά ὀρατά καί παρερχόμενα στοιχεῖα τοῦ κόσμου κατορθώνεται μέ φυσιολογικό τρόπο στήν ζέση τῆς μετανοίας: Ὁ καρδιακός πόνος πού γεννᾶται ἀπό τήν Χάρη τῆς μετανοίας ὄχι μόνο ἀποδεσμεύει τόν νοῦ ἀπό τά φθαρτά, ἀλλά καί τόν συνάπτει μέ τά ἀόρατα καί αἰώνια. Δηλαδή, ἡ ἀπέκδυση εἶναι μόνο τό ἥμισυ ταῆς ὑποθέσεως καί ἀφορᾷ τόν ἀνθρώπινο παράγοντα στό κτιστό ἐπίπεδο τῆς ὑπάρξεως. Στό Χριστιανισμό ὅμως, ὑπάρχει καί ἡ ἐπένδυση τῆς ψυχῆς μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ πού ἀκολουθεῖ καί εἶναι πλήρωμα ζωῆς ἀθανάτου...

Ἀμέσως μετά τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί τήν ἐμφάνιση ταῆς Ἐκκλησίας, ὡς Χριστιανοί διακρίνονταν «οἱ ἐπικαλούμενοι τό ὄνομα» τοῦ Χριστοῦ, καί ἡ νέα πιά «ἐκλογή» τοῦ Θεοῦ ταυτιζόταν μέ τόν ἀγῶνα «τοῦ βαστάσαι τό ὄνομά του» (Πράξ. θ, 15). Ὅπως ὁ Κύριος εἶπε ὅτι δέν μπορούμε νά «ζήσωμεν εἰς τόν αἰῶνα», ἂν δέν «φάγωμεν τήν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου καί πῖωμεν Αὐτοῦ τό αἷμα», (Ἰωάν. στ' 53-54). ἔτσι καί οἱ μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεώς Του, πολύ νωρίς βεβαίωσαν ὅτι «οὐδέν ὄνομα ἐστίν ὑπό τόν οὐρανόν τό δεδομένων ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς». (Πραξ. δ, 12) Ἡ ἐπίκληση, λοιπόν, τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί ἡ μετοχή στό σῶμα καί τό αἷμα Του, ἔγιναν οἱ δύο κεντρικοί πόλοι ζωῆς γύρω ἀπό τούς ὁποίους πραγματοποιεῖται ἡ σωτηρία τοῦ νέου λαοῦ, πού ἐξαγοράσθηκε μέ «τό πάθημα τοῦ θανάτου» Του⁴⁸⁰.

⁴⁸⁰ Ἀρχιμ. Ζαχαρίου Ζαχάρου Ἱεράς Πατριαρχικῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Essex Αγγλίας «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ», Ἰούλιος – Αὐγούστος 2001,

ΨΑΛΜΟΣ 142^{ος}

Ἡ δομή τοῦ Ψαλμοῦ

Τόν Ψαλμόν αὐτόν μπορούμε νά τόν διαιρέσουμε σέ δύο μέρη χωριζόμενα διά διαψάλματος: α) στίχ. 1 – 6 ὅπου κυριαρχεῖ ὁ πόνος. Ὁ Δαβίδ στενάζει καί ἐκθέτει τούς στεναγμούς του. β) στίχ. 7 – 12 ὅπου κυριαρχεῖ ἡ προσευχή. Ὁ Ψαλμωδός παρακαλεῖ θερμά τόν Κύριο νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τούς ἐχθρούς του καί νά ὀδηγηθεῖ στήν ὁδὸ τῶν θείων ἐντολῶν⁴⁸¹.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ψαλμοῦ

Τῷ Δαυῖδ, ὅτε κατεδίωκεν αὐτὸν Ἀβεσσαλὼμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ὁ διωγμός πού τοῦ ἔκανε ὁ γυιός του κράτησε πολλή καιρό, καθὼς καί ὁ ἄλλος τοῦ πεθεροῦ του. Τούς ὑπέμεινε ὁ μακάριος Δαβίδ μέ θαυμάσια πραότητα γνωρίζοντας ὅτι ὁ Θεός τόν ἐπαίδευε γιά τήν ἁμαρτία, πού ὡς ἄνθρωπος ἔκανε κατά τοῦ Οὐρίου. Καί ζητᾶ ἀπό τόν Θεό στόν παρόντα Ψαλμό τρεῖς εὐεργεσίες καί χάριτες. Νά τοῦ συγχωρέσει τά πταίσματα. Νά τοῦ δώσει δύναμη, νά μή πέσει πλέον σέ ἄλλα νεώτερα. Καί νά τόν λυτρώσει ἀπό τούς θλίβοντες⁴⁸².

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ψαλμοῦ

Ἀπό τήν κατάσταση τοῦ Δαβίδ, ὁ καθένας μας πού διώκεται καί θλίβεται ἄς λάβει ὑπόδειγμα, νά ὑπομένει μέ εὐχαριστία τά λυπηρά, γνωρίζοντας καί ὁμολογώντας, ὅτι δίκαια παιδεύεται. Καί ἂν συμπεριφέρεται ἔτσι, ἀξιῶνεται νά εἰσέλθει μέ τόν καλόν ληστή στόν Παράδεισο. Ἐάν εἶναι ράθυμος καί βλασφημᾷ καί θυμῶνει μοιάζει μέ σκύλο, ὁ ὁποῖος δαγκώνει τήν πέτρα πού τόν κτύπησε. Ὁ φρόνιμος δέν ἀμύνεται κατά τῶν ἀναισθητῶν πραγμάτων, διότι αὐτά δέν ἔρχονται μόνο τους, ἀλλά ὁ θλιβόμενος νά δέχεται, νά τόν σπλαχνισθεῖ ὁ Θεός, νά μή τόν παιδεύει περισσότερο. Ὁ κάθε ἓνας μας πρέπει νά ὑπομένει τήν ὠφέλεια τῶν θλίψεων. Ὅπως δέχεται τούς πόνους πού τοῦ προκαλεῖ ὁ γιατρός καί τά πικρά φάρμακα. Διότι δι' αὐτῶν ἀπολαμβάνει τήν ὑγεία του. Ἐάν δέ γογγύζει καί θυμῶνει, ἔχει καί τήν θλίψη τοῦ σώματος στήν πρόσκαιρη αὐτή ζωὴ καί μετά θάνατο, θά κολάζεται αἰώνια⁴⁸³.

Εὐχεται δέ νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τούς διώκτες, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος. Αὐτά συνέβησαν στούς παλαιότερους καί ἔχουν γραφεῖ γιά νά μᾶς νουθετήσουν. Διδασκόμεθα λοιπόν νά καταφεύγουμε στόν Θεό στίς δύσκολες περιστάσεις. Πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι ἡ προσευχή ἀναφέρεται καί στό σύνολο τῆς ἀνθρωπότητας, πού καταδιώκεται καί καταπιέζεται ἀπό τόν ἀλαζόνα σατανᾶ· εὐχεται δέ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό αὐτόν διά τῆς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁴⁸⁴.

Ψαλ. 142,1 *Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, εἰσάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου·*

Ψαλ. 142,1 *Κύριε, ἄκουσε καί κάνε δεκτὴ τὴν προσευχή μου. Ἄκουσε τὴν ἱκετευτικὴν παρακλήσῃ μου ἐν ὀνόματι τῆς φιλαληθείας σου καὶ τῶν ὑποσχέσεων, πού μᾶς ἔχεις δώσει. Εἰσάκουσόν μου ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης σου, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖ τὴν προστασία τοῦ κάθε ἀθώου.*

Παρακαλεῖ ὁ Δαβίδ τόν Θεό νά τόν ἀκούσει προσεκτικά, νά γίνει εὐήκοος ὁ Θεός. «Ἐνώτισε» λέγει· δηλαδή βάλε τ' αὐτιά Σου νά μέ ἀκούσεις καλά· ἔχω πολλά νά σοῦ πῶ. Καί θέλω νά Σέ παρακαλέσω καί νά Σέ ἱκετεύσω νά μέ ἀκούσεις μέ τὴ δικαιοσύνη Σου. Ἀναγνωρίζω ὅτι ἔχω ἁμαρτήσῃ. Εἶναι κάτι πού καί στό παρελθόν ἔχω ζητήσῃ μέ τὴ μετάνοιά μου, δηλαδή τὴ συγγνώμη Σου, καί μέ βεβαίωσες ὅτι μέ συγχώρησες. Ὅμως τώρα θέλω νά Σοῦ παρουσιάσω τὴν τρσγικὴν κατάσταση πού βρίσκομαι, ὅταν αὐτός πού ἐπαναστατεῖ δέν εἶναι ἓνας ὑπήκοός μου, ἀλλά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ γιός μου⁴⁸⁵.

⁴⁸¹ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 610 - 611.

⁴⁸² Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετία 1770, σελ. 360.

⁴⁸³ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 360.

⁴⁸⁴ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 277.

⁴⁸⁵ Μποροῦμε νά ἐπικαλούμαστε τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἄνθρωπος τῆς Κ. Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τῆς Χάριτος, δέν μπορεῖ νά ἐπικαλεῖται ποτέ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, γιατί ἀπλυστάτα ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει καί κρίνει μόνος Του ὁ Θεός· εἶναι περιττό νά τὴν ἐπικαλούμαστε. Σ' ἐμένα ἀνήκει ἡ ἐκδίκηση (Ρωμ. β, 19), εἶναι περιττό

Ἄκουσε, Κύριε, τὴν προσευχὴ καὶ τὴ δέησή μου, γιατί εἶσαι ἀληθής, ἐσύ ὑποσχέθηκες νὰ ἀκούσεις ἐκείνους πού σέ ἐπικαλοῦνται μέ ὅλη τους τὴν καρδιά. Ἄκουσέ με, Κύριε, γιατί εἶσαι δίκαιος καὶ δέν θέλεις νὰ ἀδικεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπο. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέει: ἀλήθεια ἐδῶ ἀναφέρεται στό ἀληθινό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, δικαιοσύνη δὲ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων στερεῖται ἀπὸ ἔλεος⁴⁸⁶.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει: Ἐδῶ ὅμως προσευχὴ ὀνομάζει τὴν παράκληση καὶ τὴν ἰκεσία. Γι' αὐτό, γιά νὰ δηλώσει ἀκριβῶς αὐτό, πρόσθεσε· «Καταδέξου νὰ δεχθεῖς τὴν παρά-κλησή μου στό ὄνομα τῆς ἀληθείας σου». Ἄλλος, «Στό ὄνομα τῆς πιστότητας τῶν λόγων σου».

Ἡ παράκληση γίνεται γιά τὴν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ τότε προχωροῦμε στὴν παράκληση, ὅταν ὁ ἐσωτερικός μας δικαστής, ἐννοῶ τὴ συνείδηση πού εἶναι ἐγκατεστημένη μέσα μας, δέν μᾶς δίνει συγχώρηση. Οὔτε βέβαια ἔχει ἐξουσία νὰ συγχωρεῖ. Ἐσύ καθάρισε τὴν ψυχὴ σου καὶ πλησίασε τὸν Θεό μέ σωφροσύνη καὶ πραότητα, καὶ μέ πολλή προσοχή καὶ προθυμία ἂν θέλεις πράγματι νὰ ἐπιτύχεις στό αἴτημά σου⁴⁸⁷.

Κύριε ἄκουσε τὴν προσευχὴ μου μέ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη. Διατί ἦταν ἄδικος ὁ γιός μου, ὄχι ὅτι ἐγὼ εἶμαι δίκαιος, ἀλλὰ ἀπὸ ἄδικους καὶ παρανόμους διώκομαι, χωρὶς νὰ τοὺς ἀδικήσω σέ κάτι⁴⁸⁸.

Παρακαλῶ λέγει νὰ μέ ἀκούσεις διὰ τὴν ἀληθειάν σου. Εἶναι σάν νὰ λέγει· ἄκουσέ με καὶ ἀπέστειλε τὸν Μοναγενῆ σου Υἱό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη⁴⁸⁹.

«Εἰσάκουσον...» Σέ δύο ιδιότητες τοῦ Θεοῦ στηρίζει ὁ Δαβὶδ τὴν αἴτησή του. «ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου». Στὴ φιλαλήθεια, τὴν πιστὴ τήρηση τῶν ὑποσχέσεων Του μέ τίς ὁποῖες ὑπερασπίζει τοὺς καταδιωκόμενους ἄδικα καὶ «ἐν δικαιοσύνῃ σου» στὴν ἄπειρη δικαιοσύνη Του, στὴ πρόθυμη βοήθεια, διὰ τῆς ὁποίας προστατεύει τοὺς ἀθῶους πιστοὺς δούλους Του. Μπορεῖ νὰ λαφθεῖ καὶ μέ τὴν ἔννοια τῆς εὐσπλαχνίας ἡ δικαιοσύνη⁴⁹⁰.

Ψαλ. 142,2 καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν.

Ψαλ. 142,2 Μὴ θελήσεις ὅμως νὰ προβεῖς σέ λεπτομερῆ ἐξέταση τῆς ζωῆς ἐμένα τοῦ δούλου σου, διότι κανεῖς ἀπὸ τοὺς ζῶντες ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς δέν θά εὑρεθεῖ τελείως ἀθῶος καὶ ἀναμάρτητος ἐνώπιόν σου.

Σε παρακαλῶ ὅμως τώρα μὴ μέ φέρνεις σέ κρίση, ἀλλὰ ἀπλῶς κρίνε τοὺς ἐχθρούς μου.

Ἐδῶ βλέπουμε κατὰ κάποιο τρόπο, μία μεροληψία· ἔτσι; Αὐτό ὁ ἄνθρωπος τῆς Κ. Διαθήκης δέν μπορεῖ ποτέ νὰ τό πει· ποτέ! Γι' αὐτό ἐκεῖνο πού γιά μᾶς ἔχει πάρα πολύ μεγάλη ἀξία στόν στίχο αὐτό εἶναι τοῦτο, ὅτι δέν μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος νὰ σταθεῖ μπροστά στόν Θεό, μπροστά στὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Οὔτε ἓνας ἄνθρωπος· κανεῖς, ἀπολύτως κανεῖς!⁴⁹¹

Ἄν θελήσεις νὰ ἔρθεις σέ κρίση μέ ἐμένα, ἐξάπαντος θά φανεῖς ἐσύ δίκαιος, κι ἐγὼ ἄδικος καὶ ἁμαρτωλός. Καὶ κατὰ τὴν κρίση σου μέ ἐμένα ἡ εὐσπλαχνία σου θά νικήσει, ἐνῶ ἐγὼ εἶναι βέβαιο ὅτι θά νικηθῶ.

Κανένας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νὰ δικαιωθεῖ ἐνώπιόν σου, ἐάν μέ ἀκρίβεια θέλει νὰ ἐξετάσει τὴ θεϊκὴ σου κρίση ἢ νὰ συγκριθεῖ μέ τίς δικές σου ἐντολές καὶ εὐεργεσίες⁴⁹².

Δικαιοσύνη ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο. Διαρκῶς πρέπει βέβαια νὰ τὸν θαυμάζουμε καὶ νὰ τὸν δοξάζουμε, ἄς μὴ παύσουμε ποτέ νὰ νοιώθουμε ἐκπληξη γιά τὴ φροντίδα του, οὔτε νὰ παύσουμε νὰ τὸν ἀνυμνοῦμε γιά τίς ἐπεμβάσεις του, ἔστω κι ἂν φαίνονται ὀδυνηρές, γιά τό ὅτι δηλαδή καὶ τὴν ἐγχείρηση ἔκανε σύντομα καὶ τὴ φθορὰ ἐπέκοψε καὶ τὴ θεραπεία τὴν ἔκανε ἀνώδυνη. Αὐτές οἱ παιδαγωγικὲς τιμωρίες τίς κάνει

γιά σένα νὰ ζητήσεις νὰ ἐκδικηθεῖς ἢ νὰ μοῦ πεις ἐσύ τί νὰ κάνω. Αὐτό εἶναι καθαρὰ ἓνα θέμα τοῦ Θεοῦ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνίου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 231, 233.

⁴⁸⁶ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.484-485.

⁴⁸⁷ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 347 -349.

⁴⁸⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὀ.π.π. σελ. 360.

⁴⁸⁹ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 277.

⁴⁹⁰ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 611.

⁴⁹¹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνίου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 234.

⁴⁹² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.485.

για να συναισθανθούμε και να μετανοήσουμε για τα άμαρτήματά μας, και τότε θα μās δώσει τη συγχώρηση, για να γνωρίσουμε έτσι τό μέγεθος τής ευεργεσίας του.

«Μή θελήσεις να εξετάσεις μέ ακρίβεια τόν δούλο σου». Αυτό πολλοί τό έχουν κατορθώσει από τό ότι πρόκειται στό μέλλον να μās δικάσει ό Θεός. Οί μέν ευγνώμονες τό γνωρίζουν αυτό προτού να συμβεί, οί δέ άχάριστοι από τό ότι συνεχώς οί προφήτες λέγουν· ό Κύριος θά κρίνει τόν λαό του και θά καθήσει να δικάσει τόν Ίσραήλ» (Μιχ. στ, 2). Από τή συνεχή λοιπόν διδασκαλία, ότι ό Θεός θά δικάσει αυτούς, κατορθωνόταν και ό συνεισμός τών αναισθητων.

«Διότι δέν θά δικαιωθεί ένώπιόν σου κανένας άνθρωπος». Δέν ύπάρχει κανένας άνθρωπος πού μπορεί να δικαιωθεί, άν κριθεί σύμφωνα μέ τά παραγγέλματα σου· τόσο πολύ ανήκουν σέ σένα τά νικητήρια⁴⁹³.

Γνωρίζω Κύριε ότι είναι αδύνατο να αποφύγει κάποιος τήν δικαιοσύνην σου, διότι κανείς δέν έζησε άμεμπτα. Έάν παρουσιάσεις τς ευεργεσίες πού μās έκανες, ποιός θά φανεί ευχάριστος;

«Και μη εισέλθης εις κρίσιν μετά του δούλου σου». Άν και ό Δαβίδ είναι σχετικά δίκαιος και άγιος, γνωρίζει όμως, ότι δέν είναι απολύτως άγιος, αναμάρτητος. Πάντες οί άνθρωποι είναι άμαρτωλοί (Ίώβ ιδ, 3. ιε, 14 -15) Ρωμ. γ, 20).

Ψαλ. 142,3 *ότι κατεδίωξεν ό έχθρός τήν ψυχήν μου, έταπείνωσεν εις γήν τήν ζωήν μου, εκάθισέ με έν σκοτεινοίς ώς νεκρούς αιώνας·*

Ψαλ. 142,3 *Άκουσε, λοιπόν, Κύριε, τό δίκαιο αίτημά μου, γιατί ό έχθρός άδίστακτος μέ κατάδιώκει ζητώντας να μου αφαιρέσει τή ζωή. Μέ ποδοπάτησε κάτω στό χόμα, μέ έξευτέλισε, μέ έχει καθίσει στό χείλος του τάφου. Μέ έχει οδηγήσει στό στόμα του σκοτεινού άδου, όπου βρίσκονται οί από άρχαιότατα χρόνια οί νεκροί.*

Έδω όμως, ιστορικά πιά αναφερόμενοι στόν Δαβίδ λέγει «κατεδίωξε ό έχθρός τήν ψυχήν μου» ψυχή σημαίνει ζωή. Από τούς έχθρούς του πρώτος και ύποκινητής είναι ό Άββεσαλώμ. Βεβαίως κι αυτός παρασύρθηκε. Φαίνεται πώς ό Αχιτόφελ ήταν ένας πονηρός άνθρωπος· πού τελικά αυτοκτόνησε. Δέν χάρηκε τήν επανάστασή του· Αυτός φαίνεται παρέσυρε τόν Άββεσαλώμ· ό όποιος είχε μέν πολύ ώραία μαλλιά και πολύ ώραιο κεφάλι, αλλά αλλοίμονο, κούφιο!⁴⁹⁴

Έχθρό δέ ονομάζει ό Δαβίδ, κατά τήν ιστορία τόν Άββεσαλώμ, κατά δέ αναγωγικώς τόν διάβολο.

Πώς μπορούμε, ρωτά ό ιερός Χρυσόστομος, θά μπορούσαμε ν' απαλλαγούμε από τήν κατάδιωξη πού μās κάνει ό Διάβολος; Έάν βρούμε τόπο στόν όποιο δέν μπορεί να μπει. Και ποιός, λέγει, είναι αυτός ό τόπος; Ποιός άλλος, παρά ό ουρανός; Πώς δέ είναι δυνατό ν' ανεβούμε στόν ουρανό; Άκουσε τόν Παύλο πού λέγει και δείχνει, ότι, και άν ακόμα φορούμε τή σάρκα, μπορούμε να ζούμε εκεί· διότι λέγει, «Τά ουράνια να σκέπτεσθε, κοντά στα όποια στέκεται ό Χριστός, καθισμένος στα δεξιά του Θεου» (Κολ. γ, 1). Και πάλι· «Η δική μας δέ πατρίδα και ό τρόπος ζωής βρίσκεται στους ουρανούς» (Φιλ. γ, 20⁴⁹⁵).

«Έταπείνωσεν εις γήν τήν ζωήν μου». Στή γή μέ έρριξε ό Άββεσαλώμ από τό βάρος τών συμφορών, αλλά και γιατί κοιμάμαι κατά γής, διωκόμενος στα βουνά από αυτόν.

Άλλά και ό νοητός έχθρός μου ό Διάβολος μέ κατέβασε από τά ουράνια και μέ έρριξε στα γήινα πράγματα⁴⁹⁶.

Σέ ικετεύω, να μη μέ κρίνεις για τς άχαριστίες μου πού έδειξα προς τς άπειρες ευεργεσίες σου. Να μέ κρίνεις μέ τούς πολεμίους μου πού μέ έδιωξαν από τήν πατρίδα μου και τή βασιλεία μου. Τήν δέ ταπείνωση αυτού ή ιστορία διδάσκει. Ότι ό διωκόμενος περπατούσε μετά δακρύων και άνυπόδητος⁴⁹⁷.

«Έταπείνωσε...». Πολλά σημαίνει τό όνομα τής ταπεινώσεως. Διότι ύπάρχει και ταπείνωση άρετής, όπως όταν λέγει· «Καρδιά συντετριμμένη και ταπεινωμένη ό Θεός δέν θά περιφρονήσει» (Ψαλμ. ν, 19). Ύπάρχει και ταπείνωση έξ αιτίας συμφορών· ύπάρχει και ταπείνωση πού

⁴⁹³ Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου όμιλίες στους Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 349 - 357.

⁴⁹⁴ π. Άθανασίου Μυτιληναίου, Έπιλογή ψαλμών τόμ. Β΄ Ίερά μονή Κοιμητηρίου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 236.

⁴⁹⁵ Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου όμιλίες στους Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 357.

⁴⁹⁶ Μοναχού Εϋθ. Ζιγαβηνοϋ, Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, έρμηνεία εις τούς ΡΝ (150) ψαλμούς...σελ.486

⁴⁹⁷ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ό.π.π. σελ. 361.

προέρχεται από τὰ ἀμαρτήματα. Ἐδῶ ὁμως ἐννοεῖ τὴν ταπείνωση πού προέρχεται ἀπὸ τὶς συμφορές. Γι' αὐτὸ καὶ πρόσθεσε τὰ στὴ συνέχεια γιὰ δείξει αὐτὸ· «Ἐταπείνωσε τὴ ζωὴ μου ἐπάνω στὴ γῆ». Ὑπάρχει καὶ ταπείνωση πού προέρχεται ἀπὸ ἀνοησία, ὅπως ὅταν λέγει, «Ἐκεῖνος πού ὑπερηφανεύεται, θὰ ταπεινωθεῖ» (Λουκ. ιη, 14). Ὑπάρχει καὶ ἄλλη ταπείνωση, πού προέρχεται ἀπὸ τὴν πλεονεξία. Διότι τί ὑπάρχει ταπεινότερο ἀπὸ ἐκείνους πού καταχώνουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μέσα στὸν πλοῦτο, τὶς ἐξουσίες καὶ τὶς κοσμικὲς τιμές; Πράγματι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διπλάσια ταπεινοί, καὶ διότι σύρονται πνευματικὰ πολὺ χαμηλά, καὶ διότι θεωροῦν σπουδαῖα αὐτά, ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ θεωροῦν σπουδαῖα τοὺς ἀστραγάλους (κότσια), τὶς μπάλλες καὶ τὰ παρόμοια παιδικὰ παιχνίδια. Αὐτὸ ὁμως δὲν εἶναι ἀπόδειξη ὅτι ἐκεῖνα εἶναι σπουδαῖα, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀτελής καὶ ταπεινὴ ἡ σκέψη ἐκείνων πού θαυμάζουν αὐτά.

Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν εἶναι ἐλάττωμα τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως, ἐνῶ αὐτὸ ἔγκλημα τῆς προαιρέσεώς τους. Καθόσον, ἐνῶ εἶναι ἄνδρας καὶ βρίσκεται σὲ ὠριμὴ ἡλικία, θεωρεῖ σπουδαῖα πράγματα τὰ τραπέζια τῶν φαγητῶν, τὶς πόρνες καὶ τὶς ἀπολαύσεις, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅποιο τί θα μπορούσε νὰ ὑπάρξει ταπεινότερο; Αὐτὸ πού κάνει τὸν ἄνθρωπο ὑψηλό, εἶναι ὅταν τὰ περιφρονεῖ ὅλα αὐτά⁴⁹⁸.

«Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος». Ὁ Ἀβεσσαλώμ καὶ ὁ Διάβολος μὲ ἔβαλε μέσα στὸ σκοτάδι τῆς θλίψεως καὶ σκοτεινίασε καὶ τὸν νοῦ μου· τὸ δὲ «ὡς νεκροὺς αἰῶνος» εἶναι ἡ αὔξηση καὶ ἡ δυναμικότητα τοῦ σκοτασμοῦ, ἐπειδὴ δὲν εἶπε «ὡς νεκροὺς» ἀπλῶς ἀλλὰ «αἰῶνος», δηλαδή τοὺς παληοὺς νεκροὺς γιὰ νὰ αὐξήσει καὶ νὰ τονίσει τὴν θλίψη καὶ τὴν συμφορὰ του. Γιατί οἱ παλιοὶ νεκροὶ βρίσκονται χωμένοι μέσα στὸ πολὺ χῶμα, τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ ζῶντες στὴν ἀμαρτία κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο⁴⁹⁹.

Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι πού βρίσκονται μέσα στὸ σκοτάδι, δὲν γνωρίζουν τὴ φύση τῶν πραγμάτων, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνοι πού ζοῦν μέσα στὴν ἀμαρτία εἶναι τυφλωμένοι καὶ δὲν γνωρίζουν τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τρέχουν πρὸς τὶς σκιές σάν πρὸς ἀληθινὰ πράγματα, ἐπιδιώκοντας τὸν πλοῦτο, τὶς ἀπολαύσεις καὶ τὶς ἐξουσίες καὶ ἀγνοοῦν τοὺς ἐχθροὺς, ἀγνοοῦν τοὺς φίλους, καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς τοὺς θεωροῦν φίλους, μὲ τοὺς δὲ φίλους συγκρούονται σάν πρὸς ἐχθροὺς. Γνώρισμα αὐτῶν πού κάθονται στὸ σκοτάδι εἶναι νὰ μὴ βλέπουν τὰ κακὰ πού ἔρχονται. Αὐτὸ καὶ αὐτοὶ παθαίνουν, ἐνῶ βρίσκονται σχεδόν κοντὰ τους οἱ συμφορές δὲν τὶς βλέπουν, καὶ ὀδηγοῦνται στὰ βάραθρα καὶ τοὺς γκρεμούς, καὶ πράττουν τελείως ἄφοβα τὰ αἰσχρὰ πράγματα.

Κανένας πλεονέκτης καὶ ἄρπαγας δὲν βρίσκεται ἐκτός φόβου, καὶ ἂν ἀκόμα καυχέται καὶ φαίνεται ἐξωτερικὰ χαρούμενος. Καθόσον τέτοια εἶναι ἡ φύση τῆς συνειδήσεως⁵⁰⁰.

«Ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος...». Σκοτάδι ὀνομάζει τὴν ἄγνοια, τὴν ὁποία εἶχε προηγουμένως. Διότι καθόλου δὲν διέφερε ἀπὸ νεκρὸ. Αἰώνιους νεκροὺς λέγει τοὺς ἀρχαίους εἰδωλολάτρες⁵⁰¹.

Ψαλ. 142,4 καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου, ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδιά μου.

Ψαλ. 142,4 Ἀπὸ τὶς βαριές αὐτές θλίψεις ἔχει καταληφθεῖ ἀπὸ ὀλιγοψυχία τὸ πνεῦμα μου. Ἡ καρδιά μου ἐντὸς μου συνεχῶς ταρασσεται.

Τὸ «ἠκηδίασεν» θὰ πεῖ δημιουργήθηκε μέσα μου ἀκηδία - ἀπὸ τὸ στερητικὸ ἂ καὶ τὸ κήδομαι - ἀφροντισία, ἀμέλεια, τεμπελία. Ὅμως ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἀδημονῶ, ἀνυπομονῶ καὶ τοῦ ἀθυμῶ· δηλαδή ἔπεσα σὲ μια κατάσταση ἀθυμίας ἀκεφιάς, ἀπόγνωση⁵⁰².

Δὲν διαφέρω ἀπὸ τὸν νεκρὸ, ἐπειδὴ ἀναγκάζομαι νὰ κατοικῶ σὲ σκοτεινὸ τόπο καὶ ἔρημο. Ἡ ψυχὴ μου ἔπεσε σὲ πολλὴ ἀθυμία καὶ ὅλοι οἱ λογισμοί μου εἶναι ταραγμένοι καὶ με ζαλίζουν⁵⁰³.

Ἡ ψυχὴ μου, λέει, λυπήθηκε καὶ ὀλιγοψύχησε ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ θλίψη, ἡ καρδιά μου θορυβήθηκε ἀπὸ τὴ στενοχώρια⁵⁰⁴.

⁴⁹⁸ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στους Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 359.

⁴⁹⁹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.487

⁵⁰⁰ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στους Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 361 - 363.

⁵⁰¹ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικὰ τόμ. 3, σελ. 277.

⁵⁰² π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογὴ ψαλμῶν τόμ. Β' Ἑρμηνεῖα Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 241.

⁵⁰³ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 361.

⁵⁰⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.487

Τί σημαίνει όμως «*Ἐν ἐμοί*»; Δεν μπορούσα, λέγει, νά πῶ τή θλίψη μου σ' ἄλλους καί νά λάβω κάποια παρηγοριά. Τέτοιες εἶναι οἱ ψυχές τῶν κακῶν ἀνθρώπων· Δέν ὑπάρχει ποτέ σ' αὐτούς γαλήνη, ἀλλά νιώθουν μεγάλη ταραχή, οὔτε νύχτα οὔτε ἡμέρα δέν ἀπαλάσσονται ἀπό τά κακά πού τους περιζώνουν, ἀλλά βασανίζονται ἀπό παντοῦ, κι' ἂν ἀκόμη δέν τους ἐνοχλεῖ κανεῖς στή σκέψη τους κυριαρχεῖ ὁ φόβος, βασανίζονται ἀπό τίς φροντίδες πού δέν συνέβηκαν ἀκόμα, θρηνοῦν, μεριμνοῦν γιά ὅλα τά πράγματα⁵⁰⁵.

«*Καί ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμέ...*». Εἶναι τό ἀποτέλεσμα πού δημιούργησε στή ψυχή τοῦ Ψαλμωδοῦ ἀπό τόν διωγμό τῶν ἐχθρῶν του. Ἀκηδιῶ = ἀδημονῶ, πλήττω⁵⁰⁶.

Ψαλ. 142,5 *ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων.*

Ψαλ. 142,5 *Σ' αὐτή τήν πολυώδυνη κατάσταση εὐρισκόμενος θυμήθηκα παλαιές ἡμέρες εἰρήνης καί ἀσφαλείας. Βύθισα τήν σκέψη μου στά ἔργα τῆς δικῆς σου προστασίας, μελέτησα καλῶς τά ἔργα τῶν χειρῶν σου.*

Ὁ Δαβίδ θυμᾶται καί λέγει: «Ὁ Θεός προστάτευσε τόν Ἰσραήλ, τόν ἔβγαλε ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἀπό τή χώρα τῆς δουλείας, τόν ὁδήγησε στήν ἔρημο, τοῦ ἔδωσε τό μάννα, τοῦ ἔδωσε νερό, τόν ἔφερε στή γῆ τῆς ἐπαγγελίας, τόν προστάτευσε ποικιλοτρόπως». Θυμᾶται δηλαδή ὁ Δαβίδ ὅλα τά ἱστορικά γεγονότα τοῦ παρελθόντος, γιά νά βγάλει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεός προστατεύει. Ἔρχεται μετὰ στήν προσωπική του ἱστορία. Ξεκινάει τσοπανόπουλο, ἀναδεικνύεται ἀπό τόν προφήτη Σαμουήλ· στή συνέχεια διώκεται ἀπό τόν Σαούλ, ἀλλά ὁ Θεός τόν γλυτώνει θαυμαστά, καί τέλος ἀναδεικνύεται βασιλιάς. Αὐτά ὅλα θυμᾶται, δηλαδή τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τήν ἀγάπη Του, πού ὁ Θεός μπαίνει μέσα στήν ἱστορία καί προστατεύει καί τό ἔθνος του καί τό πρόσωπό του. Καί τότε ἔρχεται καί βγάζει τό συμπέρασμα: «Τώρα θά μέ ἀφήσει ὁ Θεός; Δέν θά μέ ἀφήσει!» Ἕνα μόνο νά ξέρουμε: ὁ Θεός ἐκεῖνο πού ἐπιτρέπει εἶναι γιά τό καλό μας, ἀρκεῖ νά τόν ἐπικαλούμαστε· τίποτε ἄλλο! Γι' αὐτό συχνά πρέπει νά λέμε κι ἐμεῖς αὐτόν τόν στίχο, «*ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου*» Εἶδατε; Δέν λέγει διάβασα· λέγει ἐμελέτησα· δηλαδή ἔδωσα ἰδιαίτερη βαρύτητα καί προσοχή· κάθησα νά ἐρευνήσω ἐκεῖνα πού ἡ ἀγάπη Σου ἔδωσε καί στό ἔθνος μου καί στό πρόσωπό μου⁵⁰⁷».

Θυμήθηκα Κύριε, τά παλαιά ἐκεῖνα χρόνια κατὰ τά ὁποῖα ζοῦσα θεάρεστα. Ἡ θυμήθηκα τά χρόνια ἐκεῖνα, στά ὁποῖα οἱ προπάτορές μας ζοῦσαν εὐτυχισμένα.

Ἐμελέτησα, λέγει, ὅλα σου τά ἔργα, Κύριε, συλλογιζόμενος μέ τόν ἑαυτόν μου τά θαυμάσια ἔργα πού κατὰ καιρούς ἔκανες. Θυμόμουν τότε πού μέ ἐλύτρωσες ἀπό διάφορες συμφορές καί παρηγοριόμουν. Σκεπτόμενος καί τά δημιουργήματα πού εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν σου καί εὕρισκα τήν πρόνοιά σου καί τήν ἀγαθότητά σου, καί κατὰ τόν καιρό τῶν συμφορῶν μου ἐλάμβανα καλές ἐλπίδες, ὅτι δηλαδή δέν θά μέ παραβλέψεις καί δέν θά μέ ἀφήσεις ἀβοήθητο, τώρα πού ταιπωροῦμαι καί πάσχω τά πάνδεινα⁵⁰⁸.

«*Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου...*». Δέν εἶναι μικρή παρηγοριά αὐτή, τό νά γνωρίζει δηλαδή ὅσα ἔγιναν καί γίνονται. Διότι, ἐπειδή, ὅπως θά λέγαμε, ὁ Θεός κυβερνᾷ μέ τους ἴδιους νόμους καί τά σημερινά καί τά περασμένα, εἶναι πάρα πολύ μεγάλη παρηγοριά γιά τά γεγονότα πού τώρα συμβαίνουν νά θυμᾶσαι τά προη-γού-μενα. Ὁφελούμαστε δέ πάρα πολύ ὅταν θυμόμαστε ὄχι μόνο τά ξένα, ἀλλά πολλές φορές καί τά δικά μας γεγονότα. Ὁ Δαβίδ δέν λέγει μόνο ὅτι «θυμήθηκα» ἀλλά καί «μελέτησα»· δηλαδή τό ἔκανα ἔργο μου καί τό μελέτησα πάρα πολύ, σκεπτόμενος ὅλα ἐκεῖνα πού συνέβηκαν στούς παλαιούς. Διότι προκύπτει μεγάλη παρηγοριά καί εὐσέβεια σέ μᾶς ἀπό τήν ἱστορία τῶν Γραφῶν. Γι' αὐτό καί ἔλεγε ὁ Παῦλος: «Μέ τήν ὑπομονή καί τήν παρηγοριά πού προσφέρουν οἱ Γραφές διατηροῦμε τήν ἐλπίδα μας στόν Κύριο» (Ρωμ. ιε, 4). καί πάλι: «Ὁλη ἡ Γραφή εἶναι θεόπνευστη καί ὠφέλιμη γιά διδασκαλία, ἔλεγχο καί ἐπανάρθωση». (Β' Τιμ. γ, 16).

Καί ὁ Δαβίδ λοιπόν, ἂν καί βρισκόταν μέσα σέ τόση θλίψη καί ταραχή, ἀπό ἐδῶ παρηγορήθηκε, μέ τό νά φέρει στή σκέψη του τά παλιά καί νά θυμᾶται τά ἔργα τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ

⁵⁰⁵ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίες στούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 363 - 365.

⁵⁰⁶ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατὰ τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήνα 1965, σελ. 611.

⁵⁰⁷ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 247-248.

⁵⁰⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.488.

πού εκανε κατά διαφόρους καιρούς Κάνοντας αυτά απέκομιζε μεγάλη ωφέλεια και παρηγοριά και γινόταν περισσότερο οικειός στο Θεό⁵⁰⁹.

Ἐλπίζω ὅτι δέν θά ἀφήσεις ἐμένα τόν ἀρχεῖο δοῦλο σου ἀβοήθητο⁵¹⁰.

«Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων...». Ὁ προφήτης μας θυμᾶται τίς ἀρχαῖες ἡμέρες τῆς ἀγνόη-
τός ἢ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ καί ἀπό αὐτά ἀντλεῖ θάρρος στή παροῦσα δύσκολη στιγμή⁵¹¹.

Ψαλ. 142,6 διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου, ἡ ψυχὴ μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι. (διάψαλμα).

Ψαλ. 142,6 Ἀπὸ τῆ μελέτη αὐτὴν τονωθεὶς στή πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα πρὸς ἐσένα, ὕψωσα ἱκε-
τευτικά τὰ χέρια μου πρὸς ἐσένα καὶ ἡ ψυχὴ μου, σάν γῆ κατάξηρη, διψασμένη, ζήτησε δροσιά καὶ
ἀναψυχὴ ἀπὸ ἐσένα.

Ἐδῶ θυμόμαστε τόν ἀπόστολο Παῦλο, πού λέγει σέ μια ποιμαντική του ἐπιστολή: Θέλω οἱ ἄνδρες στήν προσευχή τους νά σηκώνουν καθαρά χέρια στὸν οὐρανό, ὅσια χέρια. (Α΄ Τιμ. β, 8). Δηλαδή: Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται – πού αὐτό προϋποθέτει νά σηκώσει τὰ χέρια του νά προσευχηθεῖ: «Θεέ μου, Σέ παρακαλῶ...» - αὐτά τὰ χέρια πού σηκώνει πρὸς τόν οὐρανό πρέπει νά εἶναι καθαρά· νά μὴν εἶναι χέρια ἀδικίας, χέρια κλοπῶν, χέρια φόνου, χέρια μέ ὅποιονδήποτε τρόπο λερωμένα ἀπὸ ποικίλες ἀμαρτίες. Καὶ χέρια πού σηκώνονται πρὸς τόν Θεό κι εἶναι ἀπαλαγμένα ἀπὸ τέτοια ἀμαρτήματα, αὐτά τὰ χέρια τελικά εἰσακούονται ἀπὸ τόν Θεό· τὰ βλέπει ὁ Θεός, καὶ δίνει ἐκεῖνο πού Τοῦ ζητᾶνε. Ἔτσι λέγει ἐδῶ ὁ Δαβίδ· «Σήκωσα τὰ χέρια μου σ' Ἐσένα, γιατί ἡ ψυχὴ μου...ξεράθηκε!». Ὅπως τό λουλουδί πού ξεχάσαμε νά τό ποτίσουμε, τὰ φύλλα μαραίνονται. Μόλις ρίξουμε νερό, ἀμέσως συνέρχεται τό φυτό. Ἔτσι μοιάζει καὶ ἡ ψυχὴ μας· ἀρχίζει νά ξηραίνεται. Ἔτσι ἐάν τό ἀντιληφθοῦμε, δέν ἔχουμε παρά νά ποῦμε στὸν Θεό; «Κύριε ξεράθηκα! Σέ παρακαλῶ, τρέξε, σῶσε με, πότισέ με!» Πότε ξεραινόμαστε; Ὅταν δέν μελετοῦμε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δέν προσευχόμαστε, ὅταν δέν πᾶμε στήν Ἐκκλησία, ὅταν δέν κάνουμε αὐτοκριτική καὶ ὑπάρχει μία διαρκὴς ἐξωστρέφεια, οἱ συζητήσεις καὶ ἡ σχέση μέ τόν κόσμον, ἢ τέλος ὁ Θεός θέλει κάτι ν' ἀλλάξουμε στήν πνευματικὴ μας ζωὴ⁵¹².

Ἔψωσα ἱκετευτικά τὰ χέρια μου πρὸς ἐσένα, Κύριε, δεόμενος μέ προθυμία καὶ σέ παρακάλεσα. Ὅπως ἡ κατάξηρη γῆ διψᾷ τὴν βροχὴ, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μου, Κύριε, ἔχει ξηραθεῖ ἀπὸ τοὺς πειρασμούς καὶ τὰ πάθη καὶ διψᾷ τὴ δική σου Χάρη καὶ βοήθεια⁵¹³.

«Ἔψωσα» τὰ χέρια μου πρὸς ἐσένα γιὰ νά δείξει τὴ μεγάλη διάθεση τῆς καρδιάς του, σάν νά ἤθελε νά πηδήξει μέσα ἀπὸ τό σῶμα καὶ νά ἀνατρέξει πρὸς αὐτόν. Κυριεύθηκε ἀπὸ μεγάλο ἐνθουσιασμό λόγω τῶν ἀναμνήσεων τῶν κατορθωμάτων, καὶ σκεπτόμενος ὅλη τὴ φιλαθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ διδασκαλία ἀπὸ τίς συμφορές καὶ τὴν ἐλευθερία πού βρῆκε, καὶ ἀπαλαχθεὶς ἀπὸ αὐτές, πάλι πρὸς ἐσένα κατέφυγε.

«Διεπέτασα πρὸς σὲ...». Ἡ συνηθισμένη στάση τῆς προσευχῆς, ἡ ὕψωση τῶν χειρῶν πού δηλώνει ἀνθρώπινη φτώχεια καὶ αἴτηση τῆς ἄνωθεν βοηθείας⁵¹⁴.

Τί σημαίνει δέ, «Σάν γῆ κατάξηρη, διψασμένη, ζήτησε δροσιά καὶ ἀναψυχὴ ἀπὸ ἐσένα;». Ὅπως ἀκριβῶς ἡ διψασμένη γῆ ποθεῖ τὴ βροχὴ, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νά βρισκομαι πάντοτε κοντὰ σου. Καὶ βέβαια αὐτὴ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν αὐξήσε τό μέγεθος τῶν θλίψεων· γι' αὐτό καὶ ἄφησε τίς συμφορές ὁ Θεός ν' αὐξηθοῦν, γιὰ νά δείξει τὴ μεγάλη πρόνοιάν Του. Διότι δέν ἐδημιούργησε μόνο τὰ κτίσματα, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τὰ ἔκανε τὰ φροντίζει, καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅλα τὰ ἄλλα γεγικά. Αὐτό γνωρίζοντας ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Διότι μέσα σ' αὐτόν ζοῦμε καὶ κινούμαστε καὶ ὑπάρχουμε», (Πράξ. ιζ, 8)⁵¹⁵.

Ὅπως τό ἀπότιστο ἔδαφος ποθεῖ τὴν βροχὴ, ἔτσι καὶ ἐγὼ σέ ποθῶ. Ἄλλ' ὁ πόθος εἶναι ἀμοιβαῖος. Ἐάν ὁ ἀμαρτωλὸς ποθεῖ τόν Θεό, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά τοῦ Θεοῦ φλογίζεται ὑπὲρ τοῦ ἀμαρτωλοῦ⁵¹⁶.

⁵⁰⁹ Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 367 - 369.

⁵¹⁰ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον... ὁ.π.π. σελ. 361.

⁵¹¹ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 612.

⁵¹² π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογὴ ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 249-250.

⁵¹³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς... σελ. 489

⁵¹⁴ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 612.

⁵¹⁵ Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 369.

⁵¹⁶ Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τὸν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 376.

Ψαλ. 142,7 ταχύ εισάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ’ ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.

Ψαλ. 142,7 Ὅσο τὸ δυνατόν ταχύτερα κάνε δεκτὴν, Κύριε, τὴν προσευχή μου. Ἀπέκαμα πλέον, ὀλιγοψύχησε καὶ κινδυνεύει νὰ σβῆσει τὸ πνεῦμα μου. Μὴ γυρίσεις ἄλλοῦ τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ μένα. Διότι τότε θὰ μοιάσω πλέον μέ τούς νεκρούς, οἱ ὁποῖοι κατεβαίνουν ὀριστικά στό τάφο.

«Ταχύ» γρήγορα! Σπεῦσε, Κύριε, πάει, χάθηκα, χάθηκε τὸ πνεῦμα μου! Ἐδῶ βέβαια πνεῦμα κατὰ λέξη θὰ πεῖ πνοή· δηλαδή ξεψυχῶ. Τρέξε, σπεῦσε, ξεψυχῶ, χάνεται ἡ ζωὴ μου! Θὰ λέγαμε ὁμως ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. Λίγο ἀκόμα, καὶ θὰ ἔχω νεκρωθεῖ πραγματικά! Εἶναι ἡ κραυγὴ τῆς ψυχῆς πού ἀγωνιᾷ καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Θεό. Καὶ ὁ Θεὸς ἀγαπάει αὐτές τίς ἀγωνιώδεις κραυγές, γιὰ νὰ ἔλθει νὰ δώσει πλούσιο τὸ πότισμα, τὸ ἔλεος, τὴν Χάρη. Μὴ γυρίσεις τὸ πρόσωπό σου, δηλαδή κοίταξέ με εὐμενῶς, μὴ μέ ἀποστραφεῖς, γιατί θὰ μοιάσω μ’ ἐκείνους πού κατεβαίνουν στὸν λάκκο, δηλαδή τούς νεκρούς, πού πιά δὲν ἔχουν ζωὴ⁵¹⁷.

Γρήγορα, λέει, ἄκουσε τὴν προσευχή μου, Κύριε, γιατί μοῦ βγαίνει ἡ ψυχὴ καὶ εἶμαι νεκρός.

Μὴ γυρίσεις, Κύριε, τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ μένα, μὴ μέ ἐγκαταλείπεις, ἂν μέ ἀποστραφεῖς, ἀμέσως θὰ πεθάνω καὶ θὰ εἶμαι ὅμοιος μέ τούς νεκρούς. Οἱ νεκροὶ κατεβαίνουν στό τάφο, καὶ ἀληθινὰ νεκροὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει στερηθεῖ τὴν βοήθεια καὶ τὴ Χάρη σου. Ὅταν ἀποστρέφει τὸ πρόσωπό του ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο σημαίνει ὅτι ἡ φιλόανθρωπη πρόνοιά του δὲν χορηγεῖται στοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κάνουν ἔργα πού δὲν θέλει νὰ βλέπει ὁ Θεός⁵¹⁸.

Μὴ μέ σιχαθεῖς γιὰ τὴν ἁμαρτία τὴν ἐλεεινὴ δέσμη μου. Διότι ἂν δὲν μοῦ δώσεις γρήγορα τὴν βοήθειάν σου κινδυνεύω νὰ πεθάνω⁵¹⁹.

«Ταχύ εισάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου». Ὅταν κινδυνεύει ἡ ψυχὴ κάποιου, πρέπει νὰ λέγει αὐτά· δὲν εἶναι σωστό νὰ χρησιμοποιεῖ αὐτά τὰ λόγια γι’ ἀνθρώπινα πράγματα⁵²⁰.

«Λάκκον», λάκκος σημαίνει τὸ μνήμα. Τὴν ἀδιαφορία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πάσχοντα Δαβίδ, θὰ τὸν ὀδηγήσει στό θάνατο⁵²¹.

Ψαλ. 142,8 ἀκουστὸν ποίησόν μοι τὸ πρωῖ τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα· γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδόν, ἐν ἧ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σέ ἦρα τὴν ψυχὴν μου·

Ψαλ. 142,8 Εὐδόκησε, Κύριε, νὰ ἀκούσω καὶ νὰ αἰσθανθῶ πολὺ πρωῖ, σύντομα, τὸ ἔλεός σου, γιατί ἐγὼ σέ σένα μόνον ἔχω στηρίζει τίς ἐλπίδες μου. Κάνε γνωστήν σέ μένα, Κύριε, τὴν ὁδόν, τὸ ἅγιόν σου θέλημα, σύμφωνα πρὸς τὸ ὁποῖο νὰ ρυθμίσω τὴν πορεία τῆς ζωῆς μου. Διότι πρὸς ἐσένα ὑψώνω καὶ παραδίνω ὀλόκληρη τὴν ψυχὴ μου.

Ὁ Ψαλμὸς αὐτός ἔχει ἐπιλεγεῖ γιὰ τὸ Ἀπόδειπνο μέ ἀφορμὴ αὐτὸν τὸν στίχο. Δηλαδή ἐκεῖνα πού ἀπόψε ἐγὼ παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσεις, Κύριε, κάνε νὰ γίνουν γρήγορα, ὥστε τὸ πρωῖ νὰ τὰ ἔχω κιόλας. Αὐτὸ ζητοῦσε ἐδῶ ὁ Δαβίδ· ζητοῦσε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα γρήγορα.

Ἀλλὰ κατ’ ἐπέκταση ὅταν λέγει πρωῖ, ἐκτός ἀπὸ τὸ «ταχύ» πού ἀνέφερε προηγουμένως, εἶναι μιὰ ἔκφραση, μέ ἄλλη εἰκόνα, τῆς ἄμεσης, τῆς ταχείας ἐλεύσεως τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Κι ὅλα αὐτά, γιατί σ’ Ἐσένα ἔχω ἐλπίσει. Ἐπειδὴ ἤλπισα σ’ Ἐσένα, γι’ αὐτὸ ἀκριβῶς μὴ μοῦ διαψεύσεις τὴν ἐλπίδα μου.

«Γνώρισόν μοι Κύριε, ...», γιατί τὸ λέει αὐτὸ ἐδῶ ὁ Δαβίδ; Δὲν ἤξερε τὸν δρόμο πού ἔπρεπε νὰ βαδίσει; Τὸν ἤξερε. Ἀλλὰ τὸν εἶχε χάσει κάποιες φορές. Καὶ ἔτσι, ὅταν μετανοοῦμε, σημαίνει ὅτι χάσαμε τὸν δρόμο, καὶ τώρα παρακαλοῦμε τὸν Θεό νὰ μᾶς ἀνανεώσει αὐτὴν τὴν πορεία τῆς ζωῆς μας, νὰ μᾶς φανερώσει πῶς πρέπει νὰ περπατήσουμε ἀπὸ δῶ κι ἐμπρός. Εἶναι ἡ ἀναζήτηση τοῦ ἀνθρώπου πού μετανοεῖ, πού θέλει νὰ ξεκινήσει τὴν καινούργια ζωὴ. Γιατί εἶναι παρατηρημένο, κι αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀποκαρδιωτικό, πολλοὶ ἄνθρωποι μετανοοῦν γιὰ κάτι πού ἔκαναν, ἴσως ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ δὲν ἀναζητοῦν ἐπίμονα τὸν τρόπο ζωῆς πού πρέπει τώρα νὰ ζήσουν. Ὅποτε τελικά μένει ἄκαρπη ἡ μετάνοιά τους.

⁵¹⁷ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β’ Ἱερά μονὴ Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 251.

⁵¹⁸ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς PN (150) ψαλμούς...σελ.489.

⁵¹⁹ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 361.

⁵²⁰ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 277.

⁵²¹ Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τὸν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 377.

Αυτό ἔννοεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής λέγοντας «ποιήσατε καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας (Λουκ. γ, 8). Μιά μετάνοια χωρίς καρπό, δέν εἶναι μετάνοια, γιατί μένει ἄκαρπη καί δέν ἔχει καμία ἀξία. Θέλει καρποφορία· καί ἡ καρποφορία εἶναι ἀπόδειξη στά μάτια τοῦ Θεοῦ ὅτι πραγματικά μετανοήσαμε.

Ἐάν ἀδικήσαμε ἄλλους ἀνθρώπους νά τά ἐπιστρέψουμε ἢ νά δοθοῦν σέ ἐλεημοσύνη, αὐτός εἶναι ὁ καρπός τῆς μετανοίας. Ὁ βλάσφημος ἀρχίζει, ὅπου βρίσκει ἄνθρωπο, νά τόν συμβουλεύει κατάλληλα. Ὅποιος ἔπεσε σέ σαρκικά ἁμαρτήματα, νά ζεῖ μέ καθαρότητα στό σῶμα καί στούς λογισμούς, ἔτσι γίνονται αἰτία δοξολογίας τοῦ Θεοῦ⁵²².

Φανέρωσε, Κύριε, γρήγορα, (αὐτό σημαίνει τό πρῶτ), τήν εὐνοιά σου ὅτι ἔχεις νά κάνεις ἔλεος σέ μένα, γιά νά παρηγορηθῶ. Γιά ποιά αἰτία πρέπει νά φανερώσεις ὅτι θέλεις νά μέ ἐλεήσεις; Γιατί, λέει, ἐγώ ἐλπίζω σέ σένα. Αὐτή ἡ ὀλοκάρδια ἐλπίδα ἔχει τήν δύναμη νά τραβήξει γρήγορα τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Γιατί λέει ἐδῶ ὁ Δαβίδ νά φανερώσει σ' αὐτόν ὁ Κύριος τήν ὁδόν τῆς σωτηρίας, σέ καιρό πού ὁ φυσικός νόμος καί ὁ γραπτός τήν διδάσκουν; Καί ἀπαντοῦμε ὅτι αὐτό τό λέει ὁ Δαβίδ ἢ ἐπειδή ὁ φυσικός νόμος, πού εἶναι γραμμένος στή συνείδηση τοῦ κάθε ἀνθρώπου, σκεπάστηκε ἀπό τήν ἁμαρτία καί χρειάζεται νά ἀποκαλυφθεῖ διά τῆς θείας Χάριτος, ἢ λέει ὅτι πολλά πράγματα τά ὅποια ὠφελοῦν τήν ψυχή του δέν τά γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος. Καί γι' αὐτό παρακαλεῖ ὁ Δαβίδ τον Θεό νά τοῦ φανερώσει ἀμέσως. Γιατί ἀπό σένα Κύριε ἐξαρτῶμαι γι' αὐτό νά μου φανερώσεις τήν ὁδόν τῆς σωτηρίας, γιά τήν περπατήσω μέ ἀσφάλεια γιά νά σέ συναντήσω⁵²³.

Νά γίνεις ὁ ὁδηγός μου. Δεῖξε μου τήν εὐθεῖα ὁδόν γιά νά πορεύομαι ἄμπετα. Ὅτι ὅλα τά βιοτικά πράγματα τά ἀπαρνήθηκα, Καί μόνο ἐσένα ὀλόψυχα πόθησα⁵²⁴.

«Γνώρισόν μοι...». Ἡ περισσότερη ὠφέλιμη ὁδός γιά τόν ἄνθρωπο καί εὐχάριστη πρὸς τόν Θεό εἶναι ἡ ὁδός τοῦ θείου θελήματος⁵²⁵.

Γιά νά διαλέξει ὁ Χριστιανός τήν ὠφελιμότερη καί ἀρμοδιότερη ὁδόν γιά νά πετύχει τήν σωτηρία του, θά πρέπει νά δοθεῖ σέ μία θερμή καί κατασκευαστική προσευχή πρὸς τόν Θεό, παρακαλώντας Τον μέ δάκρυα νά σέ φωτίσει καί νά σέ ὁδηγήσει στή ζωὴ ἐκείνη στήν ὅποια θά Τόν εὐαρεστήσεις κάνοντας τό θέλημά Του, λέγοντας μέ τόν Δαβίδ, «γνώρισόν με Κύριε ὁδόν... ψυχή μου» (Ψαλμ. ρμβ, 9)⁵²⁶.

Ψαλ. 142,9 *ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ὅτι πρὸς σέ κατέφυγον.*

Ψαλ. 142,9 *Βγάλε με καί ἐλευθέρωσέ με, Κύριε, ἀπό τούς ἐχθρούς μου, διότι ἐγώ πρὸς ἐσένα ἀπό τήν ἀρχή καί μέχρι σήμερα καταφεύγω.*

Μέ τίς λέξεις αὐτές γιατί ἐξαναγκάζεις τόν ἰατρό νά σπεύσει γιά θεραπεία; Ὅχι, γιατί συνηθίζεται νά γίνεται ἀπό τίς θλιμμένες ψυχές, ὅπως ἀκριβῶς καί ἀπό τούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ὑποφέρουν, νά παρακαλοῦν τούς ἰατρούς, καί ἂν ἀκόμα δέν εἶναι κατάλληλος ὁ καιρός, καί νά ζητοῦν ἀμέσως τήν ἀπαλλαγή. Γι' αὐτό πρόσθεσε τήν αἰτία, ἔλεγε: «Μέ ἐγκατέλειψε το πνεῦμα μου». Ἄν καί βέβαια ὁ Θεός μπορεῖ καί ἀπό τούς νεκρούς νά ἀναστήσει κάποιον, πολύ περισσότερο δέ πρὶν πεθάνει. Ἀλλ', ὅπως εἶπα, ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως ἀπό ἐδῶ ἐλέγχεται. Διότι γνώριζε μέν ὅτι σ' αὐτόν ὅλα εἶναι εὐκόλα, ἀλλά δέν ὑποφέρει τόν ἐρχομό τῶν συμφορῶν⁵²⁷.

Ἀποφεύγοντας τούς πολεμίους, ἐσένα ἔχω καταφυγή καί βοήθεια, Καί σέ παρακαλῶ νά μέ λυτρώσεις ἀπό τίς ἐπιβουλές των καί τά πονηρά τεχνάσματά των⁵²⁸.

«Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ...». Ἐχθροί μας εἶναι μόνον οἱ δαίμονες καί τά πάθη. Οὐσιαστικά ἐχθροί μας ἄνθρωποι δέν ὑπάρχουν. Μπορεῖ ὁ ἐχθρός, ἂν ξέρουμε τήν περίπτωσή του, μπορεῖ αὐτός νά σταθεῖ γιά μᾶς μεγάλη εὐεργεσία γιά τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! Διότι ἐκεῖνος πού μᾶς ἐπηρεάζει δυσμενῶς, κι ἐμεῖς μπορούμε νά προσευχόμαστε γι' αὐτόν, τότε αὐτό γιά μᾶς προσθέτει ἀρετή, πού θά μᾶς εἰσάγει στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Στήν πραγματικότητα λοιπόν δέν

⁵²² π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κοιμητηρίου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 252 -254.

⁵²³ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τούς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ.490.

⁵²⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 361.

⁵²⁵ Αρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιά Διαθήκη, κατά τούς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθήνα 1965, σελ. 613.

⁵²⁶ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Πνευματικά γυμνάσματα, ἐκδ. δ', Σχοινᾶ, Βόλος 1950, σελ. 118.

⁵²⁷ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαις στούς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 371 – 373..

⁵²⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 361.

υπάρχει έχθρος, αλλά είναι η στάση πού θα πάρουμε απέναντι σ' εκείνους πού μᾶς βλάπτουν, καί τίποτε ἄλλο. Ἄν πάρουμε τέτοια στάση ὅπως τή θέλει ὁ Θεός, τότε οὐσιαστικά ὁ ἄλλος εἶναι εὐεργέτης μας μᾶλλον παρά έχθρος μας. Ναι, ναι!⁵²⁹

«Ἀκουστὸν ποιήσον μοι τὸ πρωῖ τὸ ἔλεός σου». Ἐννοεῖ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου τὸ πρωῖ ἢ ἴσως εὐχεται νά ἔλθει ἡ πρωινή ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐμεῖς ἐλευόμεθα⁵³⁰.

Ψαλ. 142,10 *δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου· τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῆ εὐθεία.*

Ψαλ. 142,10 *Δίδαξέ με, ποιοῦ εἶναι τὸ θέλημά σου καὶ δός μου τὴν ἀγαθὴν διάθεση νά τὸ ἐφαρμόζω πάντοτε, διότι ἐσὺ εἶσαι ὁ Θεός μου. Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ θά μέ ὁδηγήσει στὴν εὐθείαν καὶ εὐάρεστη σέ σένα ὁδό.*

Δέν εἶπε δίδαξέ με τὸ θέλημά σου, ἀλλά δίδαξέ με γιὰ νά κάνω τὸ θέλημά σου, κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο. Γιατί μακάριος εἶναι ὄχι ἐκεῖνος πού γνωρίζει μόνο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καὶ ἐκεῖνος πού τὸ ἐφαρμόζει στὴ ζωὴ του. Ἐπειδὴ τὸ νά γνωρίζει κάποιος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι εὐκόλο, τὸ δέ νά τὸ κάνει αὐτὸ εἶναι δύσκολο· γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ τοῦ Θεοῦ διδασκαλία καὶ βοήθεια κατὰ τὸν Εὐσέβιο.

Θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ἐπειδὴ δηλαδή ἡ συνείδησή μου σκεπάσθηκε ἀπὸ τὴν κακία, ζητῶ νά ἀποκαλυφθεῖ αὐτή. Πρὸς ἐσένα εἶμαι προσηλωμένος, πρὸς ἐσένα ἔχω στραμμένο τὸ βλέμμα μου. Διότι σ' αὐτούς πρὸ πάντων ὁ Θεός γνωρίζει τὴν ὁδὸ Του⁵³¹.

Ἀπευθύνει ὁ Δαβὶδ τὸ αἴτημά του, ὄχι γιὰ χρήματα καὶ ἐξουσία καὶ δόξα, ἀλλά γιὰ νά πράττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πράγμα πού εἶναι θησαυρὸς ὅλων τῶν ἀγαθῶν καὶ πλοῦτος διαρκῆς, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς εὐημερίας, ἡ ρίζα, τὸ μέσο καὶ τὸ τέλος αὐτῆς⁵³².

Τὸ νέο στοιχεῖο πού μᾶς παρουσιάζει ὁ ψαλμὸς αὐτός, εἶναι ὅτι ὁ ποιητὴς δέν σταματᾷ στὴν αἴτηση τῆς βοήθειας ἀπὸ τὸν Θεό, οὔτε στὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλά διακηρύσσει ὅτι γιὰ νά ἐπιτύχει τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, συνεχῶς νά κάνει τὸ θεῖο θέλημα, νά κάνει τὸ καλὸ, τὸ ἀγαθὸ μὲ τὴ θέλησή του. Τότε μόνο ὁ Θεός στέλνει τὴν βοήθειά του στὸν ἄνθρωπο⁵³³.

Τὸ ἀγαθὸ καὶ ἅγιόν σου Πνεῦμα, Κύριε, αὐτὸ θέλει νά μέ ὁδηγήσει στὴν ὀρθὴ καὶ ὀμαλὴ ὁδό. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία εἶναι ὀρθὴ μὲν, γιατί χωρὶς πλάνη ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὴ σωτηρία, ὀμαλὴ καὶ ἴσια, γιατί εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ ἐμπόδια καὶ γκρεμούς, πού εἶναι οἱ ἁμαρτίες καὶ τὰ πάθη⁵³⁴.

Ὁ Θεός εἶναι ἀγαθός καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἀγαθό. Ἐπειδὴ ἔκανε δέηση πρὸς τὸν Θεό νά τὸν ὁδηγήσει καὶ νά ἀπολαύσει καὶ τὴν ὁδηγία τοῦ Παναγίου Πνεύματος, μέχρι νά φθάσει στὴ μακαρία γῆ, καὶ σέ λιμάνι ἐνδοξο⁵³⁵.

«Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου...». Εἶναι ἡ πιὸ βαθύτερη καὶ ριζικωτέρα αἴτηση τῆς κάθαρσης ψυχῆς.

Ζητᾷ νά βρεῖ στὴ συμφορὰ του διέξοδο, νά ἐπανέλθει στὴ ζωὴ, νά ἐλεηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ συνεχῶς λιποψυχεῖ ἄδοξα. Τοῦ συνέβηκαν αὐτὰ τὰ παθήματα διότι δέν ἠθελε νά ζήσει κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Φώτισε τὸν νοῦ μου Θεέ μου. Ἐνίσχυσε τὴ θέλησή μου. Βοήθησέ με νά ἐναρμονισθῶ μὲ τὸν νόμο σου καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ μου⁵³⁶.

«Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῆ εὐθεία». Ἡ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θά τὸν ὁδηγεῖ στὴ γῆ τὴν εὐθεία. Εἶναι βέβαιος ὁ προφήτης μας, ὅτι ἡ κατάστασή του θά τακτοποιηθεῖ διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰ στραβά θά γίνουν εὐθέα⁵³⁷.

Ψαλ. 142,11 *ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ζήσεις με, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν μου·*

⁵²⁹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονὴ Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 254 -256.

⁵³⁰ Μεγ. Ἀθανασίου ἔργα 7 Ἑρμηνευτικά τόμ. 3, σελ. 277.

⁵³¹ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 491.

⁵³² Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαι στους Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 375

⁵³³ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοὶ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 404.

⁵³⁴ Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 491.

⁵³⁵ Θεοδωρήτου Κύρου, Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον...ὁ.π.π. σελ. 36.

⁵³⁶ Κων. Καλλινίκου, ὑπόμνημα εἰς τὸν Ψαλτήρα, τόμ. Βος, Ἀλεξάνδρεια 1929, σελ. 377.

⁵³⁷ Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ τοὺς Ο, τόμ. 24^{ος}, Ἀθῆναι 1965, σελ. 613.

Ψαλ. 142,11 Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, πού σημαίνει ἔλεος καί ἀγάπη, θά περιφρουρήσεις καί θά παρατείνεις τήν ζωή μου. Λόγω τῆς δικαιοσύνης σου θά βγάλεις τήν ψυχή μου ἀπό τήν βαρεία θλίψη, πού οἱ ἐχθροί μου ἔχουν δημιουργήσει.

Ἐσύ, λέει, θέλεις νά μέ ζωοποιήσεις, ὄχι γιά τήν δική μου ἀρετή, ἀλλά γιά τό ἅγιον ὄνομά σου, γιατί ὀνομάζεις φιλόανθρωπος καί ἐλεήμων.

Ἐσύ με ἔχρισες βασιλιά. Καί φοβοῦμαι νά μή γίνω ἡ αἰτία, (ἀν στερηθῶ τῆς ἀξίας), καί σέ βλασφημήσουν οἱ ἐχθροί μας καί νά λένε· ὅτι δέν μπόρεσες, νά μάς βοηθήσεις. Μή κοιτάξης τή δική μου ἀξία, ἀλλά τήν δόξα καί εὐφημία τοῦ ὀνόματός σου, καί ἀξιώσόν με τῆς σωτηρίας⁵³⁸.

«Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε», πού σημαίνει γιά χάρι τοῦ ὀνόματός Σου· δηλαδή, γιά νά σέ δοξάσουν οἱ ἄνθρωποι, Κύριε, δῶσε αὐτό τό κάτι.

Αὐτό εἶναι κάτι πού μποροῦμε πολλές φορές, νά τό ζητᾶμε. Νά παρακαλᾶμε τόν Θεό νά δώσει κάτι, μόνο καί μόνο γιά νά δοξαστεῖ τό ὄνομά Του. Ἄν αὐτό τό ζητᾶμε, ὁ Θεός θά δίνει ἐκεῖνο πού Τοῦ ζητᾶμε, γιατί δέν ζητᾶμε δόξα γιά τόν ἑαυτό μας ἀλλά γιά τόν Θεό⁵³⁹.

Ὁ ποιητής ἐκφράζει τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ Θεός θά τόν ἀφήσει νά ζήσει ἔνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἴσως ὁ Ψαλμωδός στό ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τό ὅποιο στά ἑβραϊκά εἶναι «Γιαχβέ», βλέπει τήν ἔννοια τῆς εὐσπλαχνίας⁵⁴⁰.

Ψαλ. 142,12 καί ἐν τῷ ἐλέει σου ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου καί ἀπολεῖς πάντας τοὺς θλίβοντας τήν ψυχήν μου, ὅτι ἐγὼ δοῦλός σου εἶμι.

Ψαλ. 142,12 Μέ τό ἔλεός σου αὐτό, πού θά δείξεις πρός ἐμένα, θά ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου, (τόν Διάβολο καί τά πάθη), θά καταστρέψεις ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θλίβουν τήν ζωή μου, διότι ἐγὼ εἶμαι δικός σου δοῦλος.

«Ὅτι ἐγὼ δοῦλός σου εἶμι». Ὅσο κι ἂν ἀμαρτήσουμε, ὅ, τι καί νά συμβεῖ στή ζωή μας, πρέπει πάντα νά λέμε «Κύριε, ἀπό Σένα δέν φεύγω!», εἶμαι δοῦλος Σου, δέν φεύγω! Εἶναι πολύ θλιβερό νά βλέπει κανεῖς ἄνθρώπους, πού μέ τήν παραμικρή ἀμαρτία πού κάνουν, φεύγουν μακριά ἀπό τόν Θεό.

Ἐπάρχει μία ὥραία προσευχή τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου: «Ἐπεσα πάλι, Κύριε· τί νά κάνω; Πέφτω καί ξαναπέφτω, πέφτω καί ξαναπέφτω, κι ὅλο πέφτω. Τί νά κάνω; Νά φύγω ἀπό Σένα; Νά πέσω στήν ἀπόγνωση; Ὅχι· θά εἶμαι πάντα κοντά Σου, καί βοήθησέ με Ἐσύ νά εἶμαι πάντα κοντά Σου. Γιατί τί ἄλλο νά κάνω; Σέ Ἐσένα πάλι θά γυρίσω!⁵⁴¹»

Ἡ ἐξολόθρευση καί ἡ καταστροφή τῶν νοητῶν ἐχθρῶν εἶναι ὁ ἀφανισμός αὐτῶν ἀπό τό μέρος πού ἐπιθυμεῖ ὁ Δαβίδ.

Γι' αὐτό, λέει, θέλεις νά ἐλευθερώσεις τήν ψυχήν μου ἀπό τήν θλίψη καί θέλεις νά ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου, γιατί ἐγὼ εἶμαι δικός σου δοῦλος καί ἀγωνίζομαι νά φυλάττω τίς ἐντολές σου ὥστε νά δοξάζεται τό ἅγιο ὄνομά σου⁵⁴².

Τά αἰτήματα τῆς προσευχῆς δέν εἶναι δυνατὸ νά ἐκπληρώνονται ἔτσι ἀπλῶς, ἀλλά παν-τοῦ πρέπει νά καθιστοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄξιους γιά νά λαμβάνομε αὐτά πού ζητοῦμε, καί νά κάνουμε ὅ, τι ἐξαρτᾶται ἀπό ἐμας, καί τότε νά προσευχοῦμαστε πρός αὐτόν. Ἐτσι θα πετύχουμε καί τά παρόντα καί τά μέλλοντα ἀγαθὰ, τά ὅποια εὐχομαι ὅλοι μας νά ἐπιτύχουμε μέ τή Χάρι καί τή φιλοanthρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στόν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν⁵⁴³.

Νά δικάσεις μέ δικαιοσύνη ἐμένα καί τοὺς ἐχθρούς μου. Λύτρωσέ με ἀπό τίς συμφορές ἐμένα τόν ἀδικηθέντα δοῦλο σου, σάν κριτῆς πού εἶσαι δικαιοτάτος. Σάν ἐλεήμων νά ἐξολοθρεύσεις ἐκείνους πού μέ ἔθλιψαν καί μέ βασάνισαν. Διότι ὅποιος εὐσπλαχνίζεται τόν ἀδικούμενο ἀποδίδει σ' αὐτόν πού ἀδικεῖ τήν δίκαιη καί πρέπουσα παιδείωση⁵⁴⁴.

⁵³⁸ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίησι, 1770, σελ. 362.

⁵³⁹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 257.

⁵⁴⁰ Βασ. Βέλλα Ἐκλεκτοῖ ψαλμοί, γ' ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1996, σελ. 404.

⁵⁴¹ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή ψαλμῶν τόμ. Β' Ἱερά μονή Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης, σελ. 259.

⁵⁴² Μοναχοῦ Εὐθ. Ζιγαβηνοῦ, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ΠΝ (150) ψαλμούς...σελ. 492.

⁵⁴³ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁμιλίαις στοὺς Ψαλμούς, Ε.Π.Ε. τ. 7, σελ. 379 – 381.

⁵⁴⁴ Θεοδωρήτου Κύρου, ψυχοσωτήριον ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, Ἐνετίησι, 1770, σελ. 362.

Ἡ χρήση τοῦ 142^{ου} Ψαλμοῦ

- α1. Ἡ προσευχή ἐνός ἀνθρώπου μόνου καὶ σὲ δυσκολία.
α2. Γιὰ ὄλους τοὺς κατατρεγμένους.
Γιὰ νὰ φύγει ἡ διχόνοια καὶ νὰ ἔρθῃ ἡ ὁμόνοια.
β. Ὅταν διώκεσαι καὶ κρύπτεσαι νὰ μὴν παραχθῆς.
γ. Γιὰ νὰ προστατεύσῃ ὁ Θεὸς τὴν μητέρα στὸν καιρὸ τῆς ἐγκυμοσύνης νὰ μὴν ἀποβάλλῃ.
στ. Πρωϊνὴ δέηση καὶ ἱκεσία πρὸς τὸν Κύριο, ὅπου ζητεῖται ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ καθοδήγησις, ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἡ προστασία ἀπὸ ἐχθροὺς ἰσχυροὺς.
θ. «Ἐν καταστάσει μετανοίας περὶπραχθεισῶν ἁμαρτιῶν».
«Ἐν καταστάσει βαθυμίας, θλίψεως, κατηφείας, μελαγχολίας».

Διδάγματα ἀπὸ τὸν 142^ο Ψαλμὸ

«Ἡ πραγματικὴ μετάνοια πραγματοποιεῖται ὅταν ὁ νοῦς ἐπιστρέφει στὴν καρδιά, μετὰ ἀπὸ τὴν περιπλάνησίν του στὰ κοσμικὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ διὰ τῆς εὐχῆς (Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με), ἐπιστρέφει στὴν καρδιά. Ἐκεῖ στὸ βάθος τῆς καρδιάς βλέπει τὸ σκότος καὶ τὰ τραύματα αὐτῆς, τότε ἔρχεται σὲ ἐπίγνωσις τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ καὶ μετανοεῖ πραγματικά⁵⁴⁵».

«Ἡ μετάνοια δὲν πραγματοποιεῖται χωρὶς ἡσυχία πού εἶναι ἡ μητέρα τῆς⁵⁴⁶».

Μετανοίας. Ὁδὸς μετανοίας Παρθένε ποθῶ, διατρίβειν αἰεὶ τὰς φερούσας με, ζωὴν πρὸς ἀτελεῦτητον ἀλλ' αὐθις τὰ δεινὰ, συστήματα δαιμόνων, καθέλκουσι κρημνίσαι, εἰς βυθὸν ἁμαρτίας, καὶ ἀπωλείας δεινὸν βόρβορον⁵⁴⁷.

Οἱ ὁδοὶ τῆς μετανοίας κατὰ τὸν ἅγιον Χρυσόστομο

Ἡ μετάνοια κατὰ τὸν ἱερόν Χρυσόστομο εἶναι ἰατρεῖο, οὐράνιο δῶρο, χωνευτήρι τῆς ἁμαρτίας⁵⁴⁸».

Οἱ ὁδοὶ πού μᾶς διευκολύνουν στὴν ἀνάβασιν πρὸς τὸν οὐρανὸ εἶναι: ἡ «τῶν ἁμαρτημάτων κατάγνωσις» καὶ ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτημάτων⁵⁴⁹».

Ἡ μετάνοια εἶναι κυρίως θλίψις κατὰ Θεοῦ, ὄχι τύψις. Ἐρωτᾷ ὁ ἅγιος: «Ἥμαρτες; πένθησον, καὶ λύεις τὴν ἁμαρτίαν⁵⁵⁰».

Ἐπάρχει καὶ ἡ συγγενὴς ὁδὸς τοῦ πένθους ἢ τῶν δακρῶν. Ὅποιος θλίβεται γιὰ τίς ἁμαρτίες του, αὐθόρμητα καὶ κλαίει. «Τὸ γὰρ δάκρυον ἀποπλύνει δυσωδίαν ἁμαρτίας⁵⁵¹».

Τέταρτη ὁδὸς εἶναι νὰ μὴν μνησικακεῖς, νὰ μὴν κρατεῖς ὀργὴν καὶ νὰ συγχωρεῖς τὰ «συνδουλικὰ ἁμαρτήματα⁵⁵²».

Πέμπτη ὁδὸς Καταφυγὴ στὸν μόνον δυνατὸ καὶ Πανάγαθο Κύριο γιὰ τὰ δικά μας καὶ τῶν ἀδελφῶν μας τὰ πταίσματα. Νὰ προσεύχεσαι κάθε ὥρα καὶ νὰ μὴ λιποψυχήσεις προσευχόμενος, οὔτε νὰ ζητᾷς μέ ἀδιαφορία τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ εἶσαι σίγουρος ὅτι θὰ σέ συγχωρήσει⁵⁵³.

Ἐκτη ὁδὸς ἢ τῆς ἐλεημοσύνης. «Μεγάλα τὰ φτερά τῆς ἐλεημοσύνης τέμνει τὸν ἀέρα, ὑπερβαίνει τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου...καὶ παρίσταται τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ⁵⁵⁴». Τὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐπεξηγεῖ ὁ ἅγιος σημαίνει ὅτι εἶναι τόση ἡ συνηγορία καὶ παρρησία τῆς ἐλεημοσύνης πού σβήνει

⁵⁴⁵ Ἱερά Μονὴ Καρακάλλου Ἁγίου Ὁρους, «Πνευματικαὶ ἐμπειρία, Γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ», ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 39,41

⁵⁴⁶ Ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος, Ἀσκητικοὶ λόγοι, λδ, παρ. 22, Ε.Π.Ε. τόμ.Β

⁵⁴⁷ Ἅγ. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ἤχος α' Σάββατο Ἑσπέρας, ὠδὴ ε'

⁵⁴⁸ Ε.Π.Ε τόμ. 30, σελ. 240.

⁵⁴⁹ Ε.Π.Ε τόμ. 31, σελ.91.

⁵⁵⁰ Ε.Π.Ε τόμ. 30, σελ.120.

⁵⁵¹ Ε.Π.Ε τόμ. 30, σελ. 266.

⁵⁵² Ε.Π.Ε τόμ.31, σελ.94.

⁵⁵³ Ε.Π.Ε τόμ. 31, σελ. 151.

⁵⁵⁴ Ε.Π.Ε. τόμ.30, σελ.138

ὄλα τὰ ἁμαρτήματα. Καί εἶναι λογικό γιατί καταθέτουμε τήν δική μας εὐσπλαχνία πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας.

Ἐβδόμη ὁδὸς εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη⁵⁵⁵. Ἡ περίπτωση τοῦ Τελώνη τοῦ Εὐαγγελίου παρέχει τήν ἀγιογραφική θεμελίωση τοῦ λόγου.

Καί καταλήγει ὁ ἅγιος, ὅπωςδήποτε αὐτός πού βαδίζει τοὺς ἀλληλοεξαρτώμενους δρόμους τῆς μετανοίας ἔχει παντοτινοὺς συνοδοιπόρους τήν νηστεία - ὡς ἐγκράτεια παθῶν - τήν συνεχή εὐχαριστία στὸν Φιλάνθρωπο Κύριο καί τήν μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν του ἐκτός τῶν σαρκικῶν, πού προκαλοῦν βλάβη στη ψυχή. Μὴν ἀμελεῖς εἶναι εὐκολοί οἱ ὁδοὶ τῆς μετανοίας νά σκεφτόμαστε τὰ τρόπαια καί τίς νίκες, χωρὶς νά προσέχουμε τὰ «τραύματα καί τίς σφαγές⁵⁵⁶».

Ἡ ταπείνωση καί ἡ μετάνοια ἡ «ἱερὴ συζυγία» κατὰ τὸν ἅγιο Ἰσαάκ τὸν Σύρο⁵⁵⁷

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρρωστήσει πρῶτα ταπεινώνεται, παραδέχεται ὅτι εἶναι ἄρρωστος καί μετὰ μεριμνᾷ γιὰ τήν υἰετία του. Ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος πού νοσεῖ ἀπὸ τὰ πάθη πρῶτα αὐτοελέγχεται στό χῶρο τῆς καρδιάς, ἀναγνωρίζει τὰ πάθη του καί μετὰ μεριμνᾷ γιὰ τήν θεραπεία τῶν. Ἡ ἀρρώστια ὅλων τῶν παθῶν θεραπεύεται μέ ταπείνωση ψυχῆς καί καρδιάς συντετριμμένη. Ἡ ἀληθινή ταπείνωση θά ὀδηγήσει τὸν νοῦ στήν ἀπόφαση τῆς θεραπείας του μέ τήν μετάνοια.

Ἡ μετάνοια εἶναι ἡ «ὀλοκληρωτικὴ λησμονία τοῦ νοσηροῦ φρονήματος» τόσο πού ὁ ἄνθρωπος λυπᾶται γιὰ τήν καταστροφή πού ὑπέστη ὁ ἑαυτός του.

Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ δίνει σαφὴ ὀρισμὸ τῆς μετανοίας: «Μετάνοια εἶναι καρδιά συντετριμμένη καί τεταπεινωμένη, ἢτοι διπλῆ νέκρωσις ἐκ πάντων τῶν θεληματικῶς γινομένων». Εἶναι ἄρηκτη καί ἰσχυρότατη ἡ ἀλληλοπεριχώρηση ταπείνωσης καί μετανοίας. Ἡ μετάνοια εἶναι ἡ τέλεια ἐπιστροφή τῆς καρδιάς στήν ἐπιθυμία τῆς ἐλπίδας τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Χωρὶς τήν μετάνοια καί τήν θεία Χάρη ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν ἀποκτᾶται, οὔτε διατηρεῖται ἡ κάθαρση, ἡ τελειότητα καί ἡ ψυχοπνευματικὴ υἰετία.

Ὁ ἄνθρωπος δέχεται τήν πρόσκληση τοῦ Θεοῦ γιὰ μετάνοια καί ἡ θεία Χάρη θεραπεύει τὸν ἄνθρωπο ἀνοίγοντας τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας.

Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ εἶναι κατηγορηματικός: «καί ἐν τῇ μετανοία ἰατροῦσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν καί ἡ χάρις ὑποδέχεται αὐτούς». (Λόγος Ξ, ἐπικεφαλίδα).

Ὁ προσεκτικὸς αὐτοελέγχος γιὰ τήν ἀναγνώριση τῆς ἀρρώστιας καί ὕστερα νά λάβει τήν ἀπόφαση τῆς θεραπείας ἂν δὲν γίνεῖ μέ γνώμονα τήν ταπείνωση καί τὴ συντριβὴ τῆς καρδιάς, εἶναι σίγουρο ὅτι θά ὀδηγηθεῖ σὲ πλάνη, ὕστερα στήν οἴηση, (Λόγος ΝΔ στίχ. 67-68) μέ ἀποτέλεσμα τήν παγίωση τῆς ἀσθένιας.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίσει τήν ἀρρώστια του εὐκολα θεραπεύεται καί βρίσκεται στήν ἀρχὴ τῆς θεραπείας του.

Νεκρώνει ὁ ἄνθρωπος τὸ κοσμικὸ του φρόνημα καί τήν καλοπέραση, ὅταν βαθεῖα στήν καρδιά του φυτρώσει καί καλλιεργηθεῖ μέ ἐπίγνωση ἡ ταπείνωση πού θά δημιουργήσει πολλές ἐπιπλοκές καί στή συνέχεια τὸν ψυχοσωματικὸ θάνατο. (Λόγος ΜΑ, στίχ. 74, 76). Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ταπείνωση δὲν μπορεῖ ποτέ νά γνωρίσει τὸν ἑαυτόν του, ἐνῶ ὁ ἀληθινὰ ταπεινὸς ἄνθρωπος γνωρίζει τήν ἀρρώστια του καί πλησιάζει τὸν ἄλλον, ξεχνώντας τελείως ὅτι βλαβερό δέχθηκε, γνωρίζει νά συγχωρεῖ, ὅποτε λαμβάνει κι' ἀπὸ τὸν Θεὸ τήν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του.

⁵⁵⁵ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἔργα, Ε.Π.Ε, τόμ.30,σελ.126

⁵⁵⁶ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἔργα, Ε.Π.Ε, τόμ.31,σελ. 96.

⁵⁵⁷ Αναστασία Μπάγκαλα, «ψυχοσωματικὴ υἰετία καί νόσος στοὺς ἀσκητικούς λόγους τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου», ἐκδ. «Ὀστ-ρακον», Θεσ/κη 2015, σελ. 156 κ. ἐξῆς.

Ποιά είναι τὰ στάδια τῆς μετανοίας;⁵⁵⁸

Ἕνας ἄνθρωπος κλέβει συνέχεια. Ὁ ἀντίποδας τῆς κλοπῆς εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καί ὁ δρόμος μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο εἶναι ἡ μετάνοια, για νά φθάσεις στήν ἀρετή τῆς ἐλεη-μοσύνης.

Τό πρῶτο στάδιο, εἶναι νά πιστέψει ὁ ἄνθρωπος στά λόγια τοῦ Χριστοῦ: «οὐ κλέψεις». Μετά θά σταματήσει τήν ἀμαρτία τῆς κλοπῆς στή πράξη.

Το δεύτερο στάδιο, μετά ἀπό τήν ἀπόφαση πού πήρε νά μήν ξανακλέψει, ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῶν λογισμῶν, νά κλέψω ἢ νά μήν ξανακλέψω. Ὅπως ἡ ἀγία Μαρία ἡ Αὔγουπτία, ἐπί 47 χρόνια δέν συγκατατέθηκε στόν πόλεμο τῶν λογισμῶν νά γυρίσει πίσω στήν πράξη τῆς ἀμαρτίας οὔτε μία φορά.

Παίρνει ὁ ἄνθρωπος τήν ὀριστική ἀπόφαση ὅτι θά προτιμήσει νά πεθάνει παρά νά κλέψει.

Τρίτο στάδιο, ἀρχίζει τόν πνευματικό του ἀγώνα, μέ νηστεῖες, προσευχές, τήρηση τῶν θεῶν ἐντολῶν σωματική κακοπάθεια, κ. ἄ.. Ἀρχίζει νά μισεῖ τό πάθος τῆς κλοπῆς, μέ συντριβή καρδιάς, νά ταπεινώνεται νά αὐτοκατηγορεῖται καί νά πενθεῖ γιά τό κατάντημά του. Δειλά – δειλά ἀρχίζει νά σταθεροποιεῖται ἡ μετάνοια καί ἀρχίζει νά ἀνθεῖ ὁ καρπός τῆς μετανοίας πού εἶναι τό χάρισμα τῆς ἐλεημοσύνης.

Τέταρτο στάδιο, ἡ εἰλικρινής ἐξομολόγηση ἐν μετάνοια χωρίς δικαιολογίες καί ἀκολου-θεῖ ἡ συγχωρητική εὐχή.

Γιατί ὁ ἄνθρωπος μετά ἀπό τήν ἐξομολόγηση ξαναπέφτει στά ἴδια ἀμαρτήματα;

Ἡ γιατί δέν ἔχει μετανοήσει ἀληθινά καί σταθερά καί ὁ Χριστός δέν τοῦ ἀποκαλύπτει τό μυστήριό τῆς ἀμαρτίας καί τῆς μετανοίας. Ἡ ἐμπαίζει τόν ἑαυτό του καί τοὺς ἄλλους ὅτι μετενόησα, ἢ βρίσκεται σέ πλάνη καί νομίζει ὅτι εἶναι πλήρης θείας Χάριτος, ἢ τόν ἐμπαίζει ὁ διάβολος μεταξύ μετανοίας καί μεταμέλειας. Ἡ μεταμέλεια βγαίνει μόνο ἀπό τά χεῖλη καί ὄχι ἀπό τήν καρδιά, εἶναι ἡ ἐξομολόγηση τοῦ Ἰούδα, γι' αὐτό καί δέν σώζει ἡ μεταμέλεια.

Ἡ μετάνοια καί ἡ ἐλεημοσύνη⁵⁵⁹

Ἐπάρχει ἡ ὑλική ἐλεημοσύνη πού εὐλόγησε ὁ Θεός νά μᾶς ἀπαλλάξει ἀπό τήν εὐθύνη τῆς πλεονεξίας ἀλλά καί εἶναι ἡ ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης πρὸς τόν πλησίον. Ἐπόσχεται ὅτι θά ἀποδώσει ἑκατονταπλάσια ὅσοι δίνουν μέ ἰλαρότητα ψυχῆς καί ταπείνωση, μέ χαρά καί μεγαλοψυχία καί ὁ Θεός τήν ἐκλαμβάνει ὡς νά τήν κάνουμε σ' Αὐτόν.

Ἀνώτερη εἶναι ἡ πνευματική ἐλεημοσύνη ἀπό τή σωματική. Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος λέγει ὅτι: βιώνοντας ὁ ἄνθρωπος τήν μετάνοια πράττει μεγαλύτερη ἐλεημοσύνη. Ἀναφέρεται στήν ἐλεημοσύνη τοῦ ἑαυτοῦ του νά ἐνδυθεῖ τόν Χριστό παρά νά ντύσει χρι-στούς (φτωχοῦς). Ἄν ντύνουν τοὺς γυμνοὺς πού εἶναι στόν κόσμο, ἐγκαταλείποντας τοὺς ἑαυτοὺς τους γυμνοὺς ἀπό ἀρετές, ποιά εἶναι ἡ ὠφέλεια;

Νά τόν ἐλεήσουν ἐπισκεπτόμενοι Αὐτόν (δηλ. τόν Χριστό), τόν ἀμαρτωλό ἑαυτόν τους πού εἶναι φυλακισμένος στήν βρομερή καί ἐμπαθῆ καρδιά τους καί μέ τήν μετάνοιά νά τόν βγάλουν στό φῶς τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀπάθειας.

Καί ἐνῶ περίμενα πολλά χρόνια τή μετάνοιά σου καί καρτεροῦσα τήν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν μου, δὲν θέλησες καθόλου νά Με ἀναζητήσεις. Πείνασα τὴν ἐπιστροφή καί τὴ μετάνοιά σου, καί δὲν μοῦ ἔδωσες νά φάγω. Δίψασα τὴν σωτηρία σου, καί δὲν μοῦ ἔδωσες νά πιῶ, ἤμουν γυμνός ἀπὸ τὶς ἐνάρευτες πράξεις σου, καί δὲν με ἔντυσες με αὐτές. Γνώριζες ὅτι εὐρισκόμουν στήν ἀσθένεια τῆς ραθυμίας καί ἀπραξίας σου, καί δὲν Μέ ὑπηρετήσες μέ τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Λοιπόν, φύγε ἀπὸ Μένα. Αὐτὰ τὰ λόγια κατὰ τὸν ἅγιο Συμεών, ὁ Κύριος τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως θά ἀπευθύνει σὲ ὅλους ὅσους δὲν μετενόησαν καί δὲν ἄλλαξαν τρόπο ζωῆς, δὲν ἀνταποκρίθηκαν στό κάλεσμα τῆς ἀγάπης Του πρὸς τὴν μετάνοια, δὲν ἔπραξαν τὴν θεία ἐντολή τῆς ἐλεημοσύνης.

⁵⁵⁸ Απόσπασμα ὁμιλίας τοῦ π. Ἐφραίμ, δικαίου τῆς Σκήτης τοῦ ἀγίου Ἀνδρέα, μέ θέμα «μετανοεῖτε», <https://www.youtube.com/watch?v=y5mDJiwvgMs>.

⁵⁵⁹ Zaglina Kovacevic, Μετάνοια καί μακάριον πένθος κατὰ τόν ἅγιο Συμεών τόν Νέον Θεολόγο, διπλωματική ἐργασία, στή Θεολογική Σχολή τοῦ Α.Π.Θ., Θεσ/κη 2008, σελ. 45 καί ἐξῆς.

Ἡ ψυχὴ πού βρίσκεται στό σκοτάδι σά νεκρή, λερωμένη, στερημένη, πεινασμένη, διψασμένη, ἀφώτιστη δέν μπορεί νά βοηθήσει κανέναν γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Μόνον τότε ὅταν ὁ ἄνθρωπος μέ τή βοήθεια τῆς θείας Χάριτος μετανοήσει, δηλ. βοηθήσει τόν ἑαυτόν του, μπορεί νά βοηθήσει καί τόν ἄλλον. Γι' αὐτό ἡ μετάνοια εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή, ἡ βάση τῶν ἐντολῶν ἡ προϋπόθεση αὐτῶν. Ἐάν δέν ἐλεήσει κανείς τόν ἑαυτόν του καί δέν καταστήσει μέ τή μετάνοια τήν ψυχὴ του καθαρή ἀπό ὅλα τὰ πάθη καθόλου δέν θά τόν ὠφελήσει ἡ ἀνασχόληση με ὅλα τ' ἄλλα. «Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος ἐάν τόν κόσμο ὅλον κερδίσει τήν δέ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Ματθ. 1στ, 26).

Αὐτή τήν κάθαρση ἐπιθυμεῖ ὁ Κύριος πιο πολύ ἀπό κάθε ἄλλη ἐργασία. Τότε μᾶς δέχεται: «Ἦρθατε πρὸς ἐμένα ἀφοῦ καθαρίσατε τίς καρδιές σας. Μέ θρέψατε μέ τήν ἐργασία τῶν ἐντολῶν μου, ὅταν πεινοῦσα τήν σωτηρίας σας». Διαφορετικά θα μᾶς ἀπορρίψει ἐάν δέν ἐλεήσουμε τόν ἑαυτόν μας, δηλαδή τόν ἀδελφό τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ εἴμαστε μέλη Του.

Σχέδιο αὐτογνωσίας

Ὁ νηπτικός κανόνας αὐτοεξετάσεως συνιστᾷ τήν μελέτη τῶν ἐμπειριῶν τοῦ κάθε ἀνθρώπου στό ταμεῖο τῆς πνευματικῆς καρδιάς του.

Ὅταν φύγει ἡ προσβολή, μέ τήν περιφρόνηση, τήν προσοχή καί τήν προσευχή νά ἀποσυρθεῖ σέ ἓνα ἤσυχο μέρος γιατί κατά την ὥρα τῆς προσβολῆς ὁ νοῦς εἶναι θολωμένος, καί νά προσπαθήσει νά θυμηθεῖ τί τοῦ συνέβηκε, ἀπαντῶντας στά ἐρωτήματα: Πῶς ἄρχισε ἡ προσβολή τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καί σέ ποιά κατάσταση τῆς μνήμης βρισκόταν; Ποιά σκέψη ἢ λογισμός κυριαρχοῦσε τότε στήν μνήμη του, καί πῶς συνελήφθηκε; Π.χ. ἀπό τό πνεῦμα τῆς πορνείας, ἢ τῆς ὀργῆς, ἢ τῆς λύπης καί πῶς στή συνέχεια ἐξελίχθηκαν τὰ σχετικά βιώματά του, τὰ θετικά ἢ τὰ ἀρνητικά, πού ἀκολούθησαν; Ὅταν προέρχονται ἀπό τό πονηρό πνεῦμα δημιουργεῖται στή ψυχὴ μία ταραχή, μία στενοχώρια, μία ἀμφιβολία, δυσάρεστα συναισθήματα. Ἔτσι κατά τον ὄσιο Νεῖλο, ὁ πονηρός λογισμός ἀποκαλυπτόμενος θά ντραπεῖ γιά τήν ἀποτυχία του καί θά ἐγκαταλείψει ἀμέσως τόν ψυχικό χῶρο τοῦ ἀγωνιστοῦ. Νά τόν ἐξομολογηθεῖ στόν πνευματικό του, γι' αὐτό πρέπει νά ὑπάρχει ἡ ἀμεση σχέση μαζί του γιά νά βοηθηθεῖ⁵⁶⁰.

Χρειάζεται ταπείνωση, ἐπειδή εἴμαστε φτωχοί πνευματικά καί ἁμαρτωλοί καί νά ἱκετεύουμε τόν Θεό νά μᾶς καθαρίσει ἀπό τίς κρύφιές μας ἁμαρτίες⁵⁶¹.

Περί προσευχῆς⁵⁶²

«Μήτηρ γάρ τῆς προσευχῆς ἡ ἠσυχία, προσευχή δέ, θείας δόξης ἐμφάνεια». Ἡ μητέρα τῆς προσευχῆς, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός εἶναι ἡ ἠσυχία καί ἡ προσευχή εἶναι ἡ φανέρωσις τῆς θείας δόξης. Ὅταν δηλαδή ἀσφαλίσωμε τὰς αἰσθήσεις μας καί μείνωμεν μόνονι μας μέ τόν ἑαυτόν μας καί μέ τόν Θεόν (ἐαυτοῖς καί Θεῷ συγγενώμεθα) καί ἀφ' οὗ ἐλευθερωθῶμεν ἀπό τήν ἐξωτερικήν τύρβην τοῦ κόσμου, ἔλθωμεν εἰς ἑαυτόν, τότε θά ἴδωμεν καθαρά ἐντός μας τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐντός ὑμῶν ἐστιν», λέγει Κύριος, (Λουκ. 17,21)⁵⁶³.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐπιστρατεύουν τίς πιο ἐκφραστικές εἰκόνες γιά νά φανερώσουν τό μεγαλεῖο της ἀλλά καί τήν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου νά τή χρησιμοποιήσει στήν ἐπικοινωνία του μέ τόν Θεό. «Ἀγγέλων ἔργον⁵⁶⁴» τήν χαρακτηρίζει ὁ Μέγας Βασίλειος. «Θείαν κλίμακα πρὸς οὐρανόν ἀναβαίνουσιν» καί «Μέγα ὄπλον» τήν ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. «Εἶναι μεγάλο ὄπλο ἡ προσευχή ἃν γίνεται μέ τή διάθεση πού ἀρμόζει...Εἶναι μεγάλη ἀσφάλεια, μεγά-λος θησαυρός, μεγάλο λιμάνι, ἱερός καί ἀπαραβίαστος τόπος⁵⁶⁵». Ὅπλο ἀκαταμάχητο, πού

⁵⁶⁰ Ἰωάνν. Κορναράκη, κυνηγώντας τόν βάτραχο...στό φῶς τῆς νήψεως, ἔκδ. Ἱ.Μ. Παντοκράτορος, Ἅγιος Ἀθα-νάσιος Κέρκυρα, 2009, σελ. 154, 155, 158

⁵⁶¹ Ἁγίου Μακαρίου Αἰγυπτίου, περί φυλακῆς καρδιάς ΒΕΠΕΣ, τ. 4, σελ. 179.

⁵⁶² Ἀββᾶ Κασσιανοῦ, συνομιλίαι μέ τούς πατέρες τῆς ἐρήμου, τόμ. Α, ἔκδ. Ἐτοιμασία, Καρέας, σ. 337-342, 356, 357, 330.

⁵⁶³ <https://jerusalem-patriarchate.info/blog/2018/08/19/η-εορτη-της-μεταμορφωσεωσ-του-σωτηρος-4/> Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ κ. Θεόφιλος.

⁵⁶⁴ Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τόν πρῶτον Ψαλμόν, κεφ. 2, PG 29b,213A

⁵⁶⁵ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ὁμιλία τριακοστή, κεφ. 5, ΕΠΕ 3,288 καί Περί προσευχῆς, λόγος α', PG 50,775

ἀπο-κρούει κάθε δύναμη τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ, πού ἐξασφαλίζει τήν συμμαχία τοῦ Θεοῦ καί τήν εἰρήνην τοῦ ἀνθρώπου⁵⁶⁶.

Εἶναι κοινωνία καί ἔνωση μέ τόν Θεό. «Κοινωνία γάρ ἐστί καί ἔνωσις πρός Θεόν⁵⁶⁷».

Θά πρέπει νά θυμώμαστε καί τήν συμβουλή τοῦ Μ. Βασιλείου: «Προσευχῆς καιρός ἄς εἶναι ὅλος μας ὁ βίος»

Εἶδη προσευχῆς

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει στόν Τιμόθεο (Α΄. Τιμ. β, 1), γιά τά τέσσερα εἶδη προσευχῆς: Δεήσεις, προσευχές, ἱκεσίες (παρακλήσεις, ἐντεύξεις) καί εὐχαριστίες.

Δέηση. Ἡ δέηση εἶναι ἡ ἐσωτερική κραυγή, ἡ προσευχή τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος με συντριβή καρδιάς ἐκλιπαρεῖ τον Θεό γιά τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἡ δέηση εἶναι θυγατέρα τῆς μετανοίας. Ἡ δέηση ταιριάζει ιδιαίτερα στούς ἀρχάριους στή μετάνοια, σ' αὐτούς πού δέν ἔχουν παύσει ἀκόμη νά ἐπηρεάζονται ἀπό τά πάθη τους.

Προσευχή. Ἡ προσευχή εἶναι πράξη μέ τήν ὁποία προσφέρουμε ἢ ἀφιερώνουμε κάτι στόν Θεό. Λέγεται καί «εὐχή» «τάς εὐχάς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω». (Ψαλμ. ριε, 9).

Ἡ προσευχή γεννιέται ἀπό τήν καθαρή συνείδηση. Προσευχόμαστε ὅταν ἀρνούμαστε τόν κόσμο καί δεσμευόμαστε ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, νά νεκρώσουμε τόν ἑαυτό μας γιά καθετί κοσμικό γιά νά προσκολληθοῦμε στόν Κύριο, μέ συντριβή καρδιάς καί μέ ταπεινό φρόνημα. Ὑποσχόμαστε ὅτι νά ξεριζώσουμε ἐντελῶς ἀπό τήν καρδιά μας τά πάθη. Ἡ προσευχή ταιριάζει σ' αὐτούς πού προοδεύουν στήν ἀρετή.

Ἡ ἱκεσία. Εἶναι οἱ γεμᾶτες μέ θέρμη προσευχές πού κάνουμε πρός τόν Θεό γιά χάρι τῶν συνανθρώπων μας γνωστῶν καί ἀγνωστων. (Α΄. Τιμ. β, 1-2).

Ἡ ἱκεσία πηγάζει ἀπό τήν θέρμη τῆς θείας Χάριτος. Ἡ ἱκεσία ἀρμόζει σ' αὐτούς πού ἡ ζωή τους ἀνταποκρίνεται πλήρως στίς ὑποσχέσεις τους, πού βλέπουν τίς ἀδυναμίες τοῦ πλησίον καί ἀπό φιλανθρωπία ἀγωνίζονται νά λυτρωθοῦν ἀπό αὐτές.

Ἡ εὐχαριστία. Σκεπτόμενος ὁ ἄνθρωπος τίς πλουσιοπάροχες εὐεργεσίες πού ἔχει δεχθεῖ ἀλλά καί τίς μελλοντικές, τά αἰώνια ἀγαθά πού ἐπιφυλάσσει ὁ Θεός σέ ὅσους Τόν ἀγαποῦν, ξεχειλίζει ἀπό ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη καί Τόν εὐχαριστεῖ μέ ὅλη του τήν δύναμη τῆς καρδιάς του.

Γεννιέται ἀπό τήν θεωρία τῶν ἀγαθῶν τῆς Μεγαλοσύνης καί Ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Ἔχει σχέση μέ τήν δοξολογία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ εὐχαριστία εἶναι προνόμιο αὐτῶν, πού ἔχουν ξεριζώσει ἀπό τήν καρδιά τους τό ὀδυνηρό ἀγκάθι τῶν ἐνοχῶν τῆς συνειδήσεως.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν προς Φιλιππησίους ἐπιστολή του (δ,6) διδάσκει ξεκάθαρα ὅτι θα πρέπει νά λειτουργοῦνται ταυτόχρονα, τά εἶδη ταῆς προσευχῆς.

Ἡ προσευχή εἰσακούεται ἀπό τόν Θεό ὅταν κατά τήν διάρκειά της δέν ἦλθε κανένας δισταγμός νά τήν ταράξει, καί καμμιά σκέψη ἀμφιβολίας.

Νά ἔχουμε τήν βεβαιότητα ὅτι ὁ Θεός μᾶς ἀκούει καί ἔχει τήν ἐξουσία νά μᾶς χαρίσει ὅ, τι Τοῦ ζητᾶμε. Γι' αὐτό εἶπε: «ὅλα ὅσα ζητᾶτε ὅταν προσεύχεσθε, νά πιστεύετε ὅτι θά τά λάβετε, καί ὅπωςδήποτε αὐτά θά σᾶς δοθοῦν. (Μάρκ. ια, 24).

Ὅταν ὑπάρχει τό ταπεινό φρόνημα στήν ψυχή μας.

Ἐπίσης ἡ ἐπιμονή στήν προσευχή (Λουκ. ια, 18), ὅταν ἐλεοῦμε (Σοφ. Σειράχ ιθ, 12), πρῶτα τόν ἑαυτό μας καί τούς ἄλλους, ὅταν μετανοοῦμε ἀληθινά, (Ἠσ. νη, 6, 9), οἱ μεγάλες δοκιμασίες

⁵⁶⁶ Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Καστορίας κ. Σεραφεῖμ. <http://www.imkastorias.gr/index.php/o-mitropolitis/2013-09-10-09-20-52/apostolika-keimena/item/2009-ti-prosefxi-proskarteroyntes>

⁵⁶⁷ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ὁμιλία τριακοστή, κεφ. 5, ΕΠΕ 3,288 καί Περί προσευχῆς, λόγος α΄, PG 50,775.

Ἐπίλογος

Σάν ἐπίλογο σκεφθήκαμε νά κλείσουμε την ἐργασία μας αὐτή με κάτι σχετικό περί τῆς μετανοίας, ἀπό τόν σεβ. Μητροπολίτη Γόρτυνος κ. Ἰερεμία: Ἡ μετάνοια κατά τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Ἵλλη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἀδελφοί χριστιανοί, μιλάει γιὰ τὴν μετάνοια.

Μετά την πτώση τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς καλεῖ σε μετάνοια τον Ἀδάμ, «Ἀδάμ ποῦ εἶσαι;» (Γεν. γ, 9). Καί τόν φονιά πάλι τόν Κάιν σέ μετάνοια τόν καλεῖ ὁ Θεὸς ρωτώντας τον, «Ποῦ εἶναι ὁ Ἄβελ, ὁ ἀδελφός σου;» (Γεν. δ, 9).

Ἡ βάση ἀπὸ τὴν ὁποία ξεκινᾷ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη τὸ κήρυγμά της γιὰ μετάνοια εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πού λέγεται ἀπὸ τόν προφήτη Ἰερεμία: «Ἀπὸ αὐτὰ πού ὑφίστασαι, μάθε καί ιδέ, ὅτι εἶναι πολύ πικρὸ γιὰ σένα, νά ἐγκατάλειψεις ἐμένα τόν Θεόν σου καί προστάτη, λέγει Κύριος ὁ Θεός σου· ἔπαυσα νά σέ περιβάλλω μέ εὐμένειαν καί προστασία. (Ἰερ. β, 19). Πραγματικά, εἶναι πικρὸ, εἶναι πολύ πικρὸ τὸ νά ἐγκαταλείψουμε τόν Θεό! Μᾶς παιδεύει καί μᾶς ἐλέγχει ἡ ἀποστασία μας ἀπὸ τόν Θεό.

Ἡ ἴδια ὁμως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μᾶς λέγει ὅτι ἡ μετάνοια νικάει τὴν ἁμαρτία

Ἵς τὸ προσέξουμε αὐτό, γιατί αὐτὸ τελικά ἦταν τὸ ἁμάρτημα τοῦ Κάιν. Ὁ Κάιν ταραχθῆκε γιὰ τὴν ἁμαρτία πού ἔκανε, ἀπογοητεύθηκε καί εἶπε: «ἡ ἁμαρτία μου εἶναι πολύ μεγάλη, ὥστε νά μή μπορεῖ νά συγχωρεθεῖ». (Γεν. δ, 13). Ἀντίθετα ὁμως ὁ Θεὸς λέει στόν θλιμμένο Κάιν νά ἡσυ-χά-σει. Ἀκοῦστε γλυκὸ λόγο τοῦ Θεοῦ: «Ἵμαρτες; Ἵσύχασον» (Γεν. δ, 7), λέει ὁ Θεὸς στόν Κάιν. Ὅταν, λοιπόν, ἁμαρτάνουμε καί ταρασσόμαστε ἔπειτα γιὰ τὴν ἁμαρτία μας, Ἵς θυμού-μαστε αὐτόν τόν παρήγορο λόγο τοῦ Θεοῦ: «Ἵμαρτες; Ἵσύχασον»!

Τί εἶναι ἡ μετάνοια κατά τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Μετάνοια κατά πρῶτον εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας μας. Ἡ ὁμολογία ὁμως αὐτή νά μήν εἶναι μιὰ ἀπλή παραδοχὴ ὅτι ἁμαρτήσαμε, ἀλλά νά εἶναι ὁμολογία τῆς ἁμαρτωλότητός μας μέ συντεντριμμένη καρδιά, ὅπως τὸ λέει ὁ Ψαλμωδός στόν 50ο Ψαλμό τῆς μετανοίας: «Τὴν ἀνομία μου – λέγει – ἐγὼ γινώσκω καί ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός» (στίχ. 5). Τὸ πρῶτο, λοιπόν, βῆμα τῆς μετάνοιας εἶναι ἡ παραδοχὴ τῆς ἁμαρτωλότητός μας.

Ἄλλά εἶναι καί τὸ ὅτι σκέπτομαι συνέχεια τὴν ἁμαρτία μου καί πονῶ γι' αὐτὴν καί θέλω νά ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτὴν· εἶναι τὸ «ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός». «Τίποτε ἄλλο – λέει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας – δέν προσελκύει τὸ ἔλεος τοῦ Δεσπότη, ὅσο ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας μας⁵⁶⁸».

Πρῶτον βῆμα, λοιπόν, γιὰ τὴν μετάνοια εἶναι, ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας μας. Ἄλλά εἶπαμε ἀκόμη ὅτι αὐτὴ ἡ ὁμολογία πρέπει νά γίνεται μέ συντριβὴ καρδιάς, μέ ἀπόφαση γιὰ ἀλλαγὴ ζω-ῆς. Θά ἀναφέρω μιὰ μικρὴ περικοπὴ τοῦ προφήτου Ὡσηε γιὰ τὸ πῶς πρέπει νά εἶναι ἡ ἀληθινὴ μετάνοια.

Ὁ προφήτης λέγει: «Γύρισε Ἰσραὴλ πρὸς τόν Γιαχβέ, γιατί ἔπεσες, λόγω τῆς ἁμαρτίας σου. Λά-βετε μαζί σας λόγους καί γυρίσατε πρὸς τόν Γιαχβέ» (Ὡσ. ιδ, 2-3).

Τί σημαίνει ἐκείνη ἡ περιεργη φράση «λάβετε μαζί σας λόγους»; Σημαίνει «πάρτε ἀποφάσεις» γιὰ ἀλλαγὴ ζωῆς, γιὰ μιὰ καινούργια πιά πορεία ζωῆς. Ἡ μετάνοια, κατά τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, σημαίνει ὀλοκάρδια ἐπιστροφή στόν Θεό, ὅπως τὸ λέει καί ἡ λέξη, πού δηλώνει στροφή τοῦ νοῦ («μετά-νοια»). Ὅταν δέ λέγει «νοῦ» ἡ Ἁγία Γραφή ἐννοεῖ ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώ-που, πού ἄλλοῦ τὸ λέει «καρδιά».

Ἐπειδὴ δέ ἔτσι θέλουν τὴν μετάνοια οἱ προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς ἀλλαγὴ καρδιάς, γι' αὐτὸ καί ἀπορρίπτουν τὴν ἐπιφανειακὴ μετάνοια πού γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη, μέ αἰτία κάποια συμφορά (βλ. Ὡσ. ε, 15, 6, 4).

Στὸ κήρυγμα τοῦ Ἰερεμίου γιὰ νά ἐπιστρέψουν στόν ἀληθινὸ Θεὸ ἀρνούμενοι τὴν ἁμαρτία, ὁ λαός ἀπαντοῦσε μέ αὐθάδεια: «Ὅχι, ὄχι δέν θέλω. Ἄγαπῶ τούς ἐραστές μου (= τὰ εἶδωλα) καί πίσω ἀπὸ αὐτούς θά τρέχω» (Ἰερ. β, 25). Καί ὁ προφήτης μέ πόνο διαπιστώνει τὸ ἀμετανόητο τοῦ λαοῦ: «Δέν μπορεῖ νά ἐπιστρέψουν – λέγει – σάν τούς ἵππους πού ὀρμοῦν στὴν μάχη» (Ἰερ. η, 6). Ἡ ἀμετανοησία αὐτὴ τοῦ λαοῦ ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ ἁμαρτία εἰσχώρησε βαθειὰ στὴν ψυχὴ του, τόν κυρίεψε ὀλόκληρο, καί νάρκωσε τὴν βούλησή του γιὰ τὸ καλὸ. Ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία «ὅπως ὁ Αἰθίοπας δέν μπορεῖ νά

ἀλλάξει τό δέρμα του καί ἡ πάρδαλη τό χρῶμα της», λέγει ὁ Ἱερεμίας (ιγ, 23). Στήν κατάσταση αὐτή ἡ ἀμαρτία ἔγινε ἀνάγκη στόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔγινε δοῦλος της καί ἐκτελεῖ τίς ὀρέξεις της. Πῶς τώρα θά κατανικηθεῖ ἡ ἀμαρτία; Ἡ Παλαιά Διαθήκη στό σημεῖο αὐτό, ἀγαπητοί μου, διατυπώνει τήν περί προόδου τῆς ἀμαρτίας διδασκαλία. Κατά τήν διδασκαλία αὐτή ὅταν ἡ ἀμαρτία κυριεύσει τόν ἄνθρωπο ἐπεμβαίνει ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐπιφέρει τήν πώρωση, ὥστε μέ τήν τέλεια ἐπικράτηση τῆς ἀμαρτίας νά νικηθεῖ ἡ ἀμαρτία. Ἡ ἀμαρτία δέ τώρα κατανικᾶται ὄχι μέ τήν ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά μέ θαῦμα Θεοῦ, μέ τήν ἀποστολή τοῦ Μεσσίου. Καί πραγματικά ὁ Μεσσίας Ἰησοῦς Χριστός, πού ἐνίκησε τήν ἀμαρτία, ἦλθε ὅταν ἡ ἀμαρτία ἔγινε περισσότερο ἀμαρτία, «καθ' ὑπερβολήν ἀμαρτωλός», ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. ζ, 33. Βλ. καί ια, 23).

Ὅμως, παρά τήν δύναμη τῆς ἀμαρτίας, ἡ Παλαιά Διαθήκη μᾶς παρουσιάζει δυνατές προσωπικότητες, πού ἀρχίζουν τόν ἀγώνα κατά τῆς ἀμαρτίας καί ἀποβαίνουν νικητές της. Μιά τέτοια προσωπικότητα εἶναι ὁ συνθέτης τοῦ Ψαλμ. λα. Κάποτε ὁ ποιητής αὐτός δέν νοιαζόταν γιά τήν ἀμαρτία του, δέν τήν ἐξομολογεῖτο, ἀλλά τήν κατέπνιγε μέσα του. Ἐννοιωθε ὁμως μέσα του ἕνα μαρτύριο, ἕνα κομμάτιασμα ψυχῆς. Μέ λίγα λόγια περιγράφει ὁ ποιητής τό μαρτύριό του αὐτό λέγοντας: «Ὅτι ἐσίγησα (= δέν ἐξομολογεῖτο, δηλαδή, τήν ἀμαρτία του) ἐπαλαιώθη τά ὀσῆ μου ἀπό τοῦ κράζειν με ὄλην τήν ἡμέραν» (στίχ. 7). Ἀλλά σέ μία στιγμή, εὐλογημένη στιγμή τῆς ζωῆς του, ὁ ψαλμωδός πῆρε τήν ἀπόφαση νά μετανοήσει καί νά ἐξομολογηθεῖ τήν ἀμαρτία του, γιά νά ἀπαλλαγῆ ἀπ' αὐτήν. Λέγει: «Τήν ἀμαρτία μου ἐγνώρισα καί τήν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα: Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τήν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ». Πόσο δυνατό εἶναι αὐτό τό «εἶπα»! Απόφαση γιά μία νέα ζωή χωρίς τήν ἀμαρτία!

Στόν σκληρό ἀγώνα κατά τῆς ἀμαρτίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν θεία βοήθεια, ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ ἄλλος ψαλμωδός τῆς μετανοίας λέγει πρὸς τόν Θεό: «Τό πνεῦμα σου τό Ἅγιον μή ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ» (Ψαλμ. ν, 13). Ἀγωνιζόμενος ὁ ἄνθρωπος κατά τῆς ἀμαρτίας τοῦ γεννιέται ἡ ἐπιθυμία γιά ἕνα καινούργιο κόσμο μέσα του, γιά μία νέα καρδιά, πού δέν θά κλίνει πιά στό κακό, ἀλλά σταθερά θά ἐπιθυμεῖ τό καλό. Εἶναι ὁ στίχος τοῦ 50ου ψαλμοῦ: «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί ὁ Θεός καί πνεῦμα εὐθές ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου» (στίχ. 12)!

Τέλος, ὅταν ὁ μετανοημένος ἄνθρωπος πετύχει τήν ἀναγέννησή του, τήν ἀπόκτηση τῆς καθαρῆς καρδιᾶς, στρέφει παρήγορα τά βλέμματά του σ' ὅσους βρίσκονται στήν δική του πρώτη θλιβερή κατάσταση καί θέλει νά γίνει ἱεραπόστολος σ' αὐτούς, γιά νά χαροῦν καί αὐτοί τήν δική του χαρά τῆς λυτρώσεως ἀπό τήν ἀμαρτία. Εἶναι αὐτό πού λέγει ὁ συνθέτης τοῦ 50ου ψαλμοῦ: «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καί ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσιν» (στίχ. 15).

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἀμαρτήσαμε. Δός μας εἰλικρινῆ μετάνοια καί ἐλέησέ μας».

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ